

Riksantikvarieämbetet

Det medeltida Sverige

Band 1 UPPLAND: 6 Tiundaland:

Hagunda

Det medeltida Sverige
1 UPPLAND

6 TIUNDALAND

Hagunda

av

Olle Ferm

Mats Johansson

Stockholm 1988

Riksantikvarieämbetet

Stockholm

Förord

Kungl Vitterhets Historie och Antikvitetsakademien beslöt år 1960 att tillsätta en kommitté för utarbetande och utgivning av verket *Det medeltida Sverige*. Arbetet förlades till Historiska institutionen vid Stockholms universitet och leddes av kommitténs sekreterare, professor Gunnar T Westin, som i ett föredrag på Svenska historiska föreningen 1962 (tryckt i HT 1962 s 121–140) presenterade de allmänna övervägandena bakom verket. Med Vitterhetsakademien som huvudman publicerades tre häften under 1970-talet och början av 1980-talet: DMS 1:1, DMS 1:4 och DMS 1:3, omfattande Norra Roden och norra delen av Tiundaland i Uppland.

Den 1 juli 1982 överfördes genom ett riksdagsbeslut projektet *Det medeltida Sverige* till Riksantikvarieämbetet med placering inom Dokumentationsbyrån. Vid överföringen knöts en rådgivande kommitté till utgivningsarbetet med representanter för Riksantikvarieämbetet, Vitterhetsakademien och universiteten. I kommittén ingår för närvarande: professor Thorsten Andersson, avdelningsdirektör Helmer Gustavson (sekreterare), professor Staffan Helmfrid, professor Erik Lönnroth, professor Herman Schück, docent Klas-Göran Selinge, professor Ulf Sporrang, avdelningschef Gustaf Trotzig (ordförande) och professor Gunnar T Westin. Med Riksantikvarieämbetet som huvudman har hittills två häften för Uppland publicerats (DMS 1:2 1984 och DMS 1:5 1986) och ett för Småland (DMS 4:1 1987).

Det nu föreliggande häftet av *Det medeltida Sverige* (DMS 1:6) behandlar Hagunda härad i den sydvästra delen av Tiundaland. Det har utarbetats av fil mag Olle Ferm och fil kand Mats Johansson. Arbetet har varit fördelat så att Mats Johansson svarat för bearbetningen av UH-materialet, Olle Ferm för det övriga materialet. Avsnittet om fornlämningarna är utarbetat av docent Klas-Göran Selinge.

Den rådgivande kommittén har tagit del av arbetsmanuskriptet, vilket även teol dr Jan Liedgren, fil dr Hans Gilllingstam och fil mag Sigurd Rahmqvist gjort. Kyrkobeskrivningarna har utarbetats i samråd med fil dr Ann Catherine Bonnier, Riksantikvarieämbetet. Docenterna Per-Axel Wiktorsson vid Svenskt diplomatarium och Eva Odelman, utgivare av det svenska medeltidsglossariet, har bistått vid läsning av svårtolkad text. Ex-

Innehåll

- 5 Förord
- 7 Innehållsförteckning
- 9 **Inledning**
- Tiundaland: Hagunda härad**
- 19 Omfattning
- 19 Topografiska huvuddrag
- 20 Översikt över fornlämningar
- 22 Administrativ indelning
- 24 Kameral indelning
- 25 Judiciella förhållanden
- 26 Kyrkliga förhållanden
- 29 Övrigt
- 29 Statistiska uppgifter
- 30 Antal jordeboksenheter
- 32 Jordetal
- 33 Balingsta socken
- 53 Dalby socken
- 72 Gryta socken
- 89 Hagby socken
- 106 Holms socken
- 118 Järlåsa socken
- 128 Ramsta socken
- 141 Skogs-Tibble socken
- 155 Västeråkers socken
- 166 Ålands socken
- Källor, litteratur och förkortningar**
- 173 Använt UH-material
- 175 Tiondelängder
- 176 Förkortningar: källor och citerad litteratur
- 183 Förkortningar, allmänna
- 185 Kartor
- Register**
- 186 Ortregister
- 193 Personregister
- 204 Register över kyrkliga institutioners godsinnhav
- 206 Register över sätesgårdar
- Kartor**
- 23 Hagunda härad, administrativ och judiciell indelning
- 24 Hagunda härad, åttingarnas lokalisering
- 28 Hagunda härad, kyrklig indelning
- 34 Balingsta socken
- 51 Godskomplexet under Vik 1559 i Hagunda och Lagunda härader
- 55 Dalby socken
- 74 Gryta socken
- 91 Hagby socken
- 107 Holms socken
- 119 Järlåsa socken
- 129 Ramsta socken
- 142 Skogs-Tibble socken
- 157 Västeråkers socken
- 167 Ålands socken

cerperings-, kontroll- och registerarbete har, förutom av författarna, utförts av jur kand Sven Klippvall, Karin Söderhult och Sigurd Rahmqvist. Karin Söderhult har också renskrivit manuskriptet. Kartorna har renritats av Annica Boklund och Birgitta Brink, Riksantikvarieämbetet.

Stockholm i augusti 1988

Gustav Trotzig

Inledning

De regionala bearbetningarna i *Det medeltida Sverige* presenteras landskapsvis, i härader och skeppslag och under dem socknar samt vidare städer. Därvid följs indelningen i 1500-talets kamerala material. I de fall förändringar skett under senare perioder finns hänvisningar på den plats, där en socken eller ort borde återfinnas enligt den nuvarande indelningen.

Socken redovisas på det sätt den framträder i 1500-talsmaterialet, som en kameral enhet: jordebokssocknen, vilken ofta men inte alltid överensstämmer med den kyrkliga socknen. När skillnader mellan dessa har iakttagits, anmärks det. Termen socken står i boken för begreppet jordebokssocken, om inte annat särskilt anges; endast i avsnittet om den kyrkliga organisationen är "socken" synonymt med kyrksocken.

Med "den nuvarande indelningen" och "den nuvarande socknen" avses den regionala organisationen 1950 före de stora kommunsammanslagningarna. "Socken" betecknar där den borgerliga kommunen, som i allmänhet sammanföll med den kyrkliga: församlingen.

Redovisningen inom socknen av varje by/gård, brukningsenhet består av tre delar:

- I Namnformer och kartangivelse
- II Inventering av landskapshandlingarna
- III Inventering av det medeltida materialet fram till ca 1550

I **Namnformer** För varje enhet redovisas först det nuvarande namnet, med halvfet stil, därefter den äldsta kända namnformen, kursiverad, och årtalet för denna.

När det *äldsta belägget* hämtats ur tryckta källor av god kvalitet, återges stavningen enligt trycket utan att den har kontrollerats mot originaldokumentet. (I enstaka fall har originaldokumentet granskats, vilket anges med "or", ex "DS 1031 or".) Uppgifter som hämtats ur tryckta regestsamlingar har regelmässigt kontrollerats mot originalet, vilket markeras genom att originalets signum anges, följt av hänvisning till trycket, (ex "RAp 21/3, SMR 235"). Om det äldsta belägget är en avskrift, återges även den äldsta originalformen. Det har inte varit möjligt att pröva alla ortnamnsproblem.

10 Inledning

Därför anges varianter av namnet endast undantagsvis, tex vid kraftig avvikelse eller förändring under medeltid och 1500-tal. För övriga äldre namnformer hänvisas till det omfattande excerptmaterialet i Ortnamnsarkivet i Uppsala. Ortnamnsförändringar som skett efter 1550-talet har inte heller kunnat redovisas inom undersökningens ram. Ortnamnen återges genomgående med stora begynnelsebokstäver, även i de fall originalen eller de tryckta källorna har små. Prepositioner ("in", "de" osv) anges, men "i" och "j" återges båda med *i*.¹ Undantag: äldsta belägg hämtade ur 1500-talets kamerala material återges som regel utan preposition.

De *nutida namnen* återges enligt stavningen på den ekonomiska kartan 1:10 000. Har byn/gården/brukningsenheten inte kunnat återfinnas på officiellt kartmaterial (ekonomiska kartan 1:10 000, topografiska kartan 1:50 000, generalstabskartan 1:100 000 eller 1800-talets ekonomiska kartor) redovisas den under den äldsta kända namnformen, vilken markerats med*.

Kartangivelse. Den siffergrupp som avslutar den första avdelningen, hänvisar till det aktuella bladet av den ekonomiska kartan 1:10 000; ett rutsystem med motsvarande kod finns inlagt på den topografiska kartan 1:50 000.

II Inventeringen av 1500-talets kamerala material bygger på de i Kammararkivet förvarade landskapshandlingarna, från de äldsta, omkring 1540, fram till omkring 1570. Slutåret varierar något beroende på materialtillgången. Exakt uppgift om vilka handlingar, som ligger till grund för bearbetningen framgår av förteckningen över "Använt UH-material" (UH= Upplands handlingar). Landskapshandlingarna har kompletterats med Frälse- och rusttjänstlängderna från 1562. Däremot har tiondelängder som regel inte utnyttjats utom för att fastställa den kyrkliga indelningen. Inte heller längderna Gärder och hjälper 1535, KA, har använts, då de uppgifter som de lämnar om lokala förhållanden många gånger förefaller osäkra.

Uppgifterna redovisas enligt ett fast schema med ett antal starka förkortningar (se förkortningslistan):

- 1) *jordnatur* och *antal kamerala enheter* återges med halvfet stil, ex "**1 sk**"=ett skattehemman.
- 2) *jordetal* (om sådant finns), dvs enhetens storlek uttryckt i markland : öresland : örtugland : penningland.

1 markland	8 öresland	24 örtugland	192 penningland
	1 öresland	3 örtugland	24 penningland
		1 örtugland	8 penningland

¹ Upplöst förkortning markeras ej.

En gård med jordetalet tre öresland och fyra penningland redovisas 0:3:0:4. I de fall penningland eller örtugland och penningland saknas, markeras de inte: ex tre öresland = 0:3; däremot ett markland = 1:0.

I vissa områden av de delar av Sverige där jordetal finns, uttrycks gårdarnas jordetal i skiftande kombinationer i de olika årgångarna av kronans jordeböcker. Av redovisningstekniska skäl har det därför i sådana områden blivit nödvändigt att använda ett och samma uttryckssätt för hela undersökningsperioden. För de i detta häfte behandlade delarna av Uppland, där uttryck i mark- och öresland är det vanligaste, har det fallit sig naturligt att räkna om jordetalet till så stora enheter som möjligt. Exempelvis har en gård som i somliga längder anges till 0:0:11½ och i andra till 0:3:0:20 i bearbetningen redovisats med 0:3:2:4.

Om det i samma by finns flera enheter av samma jordnatur, anges jordetalet för varje gård, ex ”**2 sk**, 0:4+0:4”.

I byar med flera än en gård redovisas gårdarna i fallande storleksordning, inte efter jordeböckernas ordning.

- 3) *årtal*. Om inga årtal nämns innebär det, att uppgifterna om gården (motsvarande) är oförändrade under hela den period som täcks av de använda landskapshandlingarna. Ett enstaka årtal som föregår jordnaturen, ex ”1548 **1 aoe**”, anger att gården uppträder första gången detta år och sedan finns perioden ut. Finns en gård enbart en del av perioden, anges de år den existerar, ex ”1555–65 **1 sk**”. ”1584 (endast)” innebär att den redovisas endast detta år.
- 4) *vid förändringar i jordetalet* anges det år, då förändringen sker, följt av det nya jordetalet, ex ”**1 sk**, 0:2, 1558 0:3”, vilket visar, att gården anges till två öresland från periodens början och till tre öresland från 1558 till dess slut. En tillfällig förändring med tillbakagång till det ursprungliga jordetalet markeras med (), ex ”**1 sk**, 0:2 (1558 0:3)”, vilket betyder två öresland hela perioden med undantag för år 1558.
Samma system används vid *förändringar i jordnaturen*, ex ”**1 skuj**, 1566 **1 sk**, 0:0:4”, vilket innebär att enheten från att ha varit skatteutjord från periodens början, 1566 övergår till ett självständigt skattehemman. Jordetalet är detsamma för både utjorden och skattehemmanet.
Uttrycket ”som 1558 delas på ” innebär, att delningen (förändringen) uppträder i jordeboken första gången det året, inte att själva delningsprocessen kan beläggas det året. I de fall det kan iakttagas hur delningen har gått till, anges det särskilt.
- 5) *utjord* redovisas med jordetal under sitt geografiska namn med angivande av den gård till vilken den hör. Under huvudgården finns en hänvisning

12 Inledning

till utjordens geografiska namn. För årtalen se punkt 4; märk dock att ”**1 skuj**, 0:2 till Åby, 1546 till Överby” innebär, att utjorden, som hela tiden är två öresland, från periodens början tillhör Åby men från 1546 till periodens slut tillhör Överby. *Frälsets* utjordar redovisas inte i landskapshandlingarna.

- 6) *kyrkojord* och *arv- och egetjord* saknar ibland uppgift om jordetal. I förteckningen över ”Använt UH-material” för respektive avsnitt anges, när jordetal saknas för dessa jordnaturer. Detta markeras inte särskilt i redovisningen av varje gård. Exempelvis ”**1 ky**, 0:4” betyder att ett kyrkohemman redovisas under hela perioden och att jordetalet är 0:4, när det förekommer. Ingår jorden i ett rättardöme anges detta inom parentes, ex ”**1 ky**, 0:5. (Nyvla rd)”. Under Nyvla meddelas vilka år rättardömet ägde bestånd och vad det omfattade.
- 7) *frälsejord* saknar jordetal i landskapshandlingarna, men jordetal finns i Frälse- och rusttjänstlängderna (FoR). Uppgift om vilken adelsperson, som uppbär räntan (inte alltid = ägaren), redovisas inom parentes efter jordnatur och jordetal med angivande av det första år uppgiften uppträder. Tillkommer under perioden en ny innehavare av räntan, anges det år förändringen sker. För Holm sn anges ränteinnehavaren från 1547, för övriga socknar från 1554. Av redovisningstekniska skäl är uppgifterna ur FoR inarbetade i UH-notiserna utan att detta särskilt anges, ex ”**1 fr**, 0:4, (1547 Per Brahe, 1562 Lars Fleming)” betyder att Upplands handlingar redovisar hela perioden ett frälsehemman, som i Frälse- och rusttjänstlängderna från 1562 har jordetalet 4 öresland. 1547 uppbär Per Brahe räntan, men i Frälse- och rusttjänstlängderna 1562 och perioden ut är Lars Fleming ränteinnehavaren.
- 8) *summa jordetal*. När byn består av två eller flera enheter anges summan av byns jordetal. Motsvarande uppgift finns inte i det kamerala materialet. Summan, som alltså är resultatet av en bearbetning, avser det första och det sista året under undersökningsperioden, då en summa kan beräknas; (om det första året har endast en mantalslängd edyl, kan det inte användas, och det tidigaste året med en årlig ränta måste väljas). Är summorna olika de två åren anges det senaste årets inom (); mellanliggande förändringar redovisas som regel inte. I summan har inräknats jordetalet för kyrko-, arv och eget- och frälsejord enligt vad som angetts under punkt 6 och 7. Jordetalen för frälsejorden är, som ovan meddelats, tagna ur Frälse- och rusttjänstlängderna från 1562 men inräknas ändå i jordetalssumman för både det första och sista året av undersökningsperioden.

III **Inventeringen av medeltidsmaterialet** bygger på Ortnamnsarkivets i Uppsala excerpter, vilka kompletterats med annat källmaterial. Till medeltidsmaterialet räknas även källor från perioden 1540–1570, som inte redovisas under UH-notiserna. Av medeltidsmaterialet redovisas i form av kortfattade register de uppgifter om en ort som direkt eller indirekt berör jorden, såsom läge, avkastning, ränta, organisation, förvaltning och ägande.

I de fall en handling endast bevarats i avskrift, finns den ofta i flera exemplar i olika samlingar. Hänvisning sker här endast till den avskrift som använts som underlag för regesten: uppgifter om övriga avskrifter kan sökas i Diplomatariekommitténs samlingar.

Den marklandsvärderade *jordens storlek* anges på samma sätt som jordetalen i det kamerala materialet. Omräkningen till större enheter har dock inte skett, utan jordetalet återges på det sätt det finns i källan, ex ”0:11” fastän det omräknat ger 1:3.

Vid försäljning och köp anges inte *köpeskillingen*, även om uppgift om den finns i dokumentet i fråga. Däremot anges eventuell *penningränta*. Myntenheten är *mark* med underavdelningarna *öre*, *örtug* och *penning*, mellan vilka samma relationer gäller som mellan de olika jordetalen (se ovan). Penningräntan anges därför på samma sätt som jordetalen, dock med tillägget pengar (pn) – 1:3 pn betyder således 1 mark och 3 öre pengar.

Personnamn (förnamn) återges som regel i normaliserad form, ex Anders för Andreas, Nils för Nisse. För en och samma person används genomgående samma namnform, oavsett om hans namn växlar i källorna. De latinska formerna återges med motsvarande svenska namn.

Släktnamn återges inom (), om det inte burits av personen själv. Namn, som senare blivit verkliga släktnamn, ex ”Oxenstierna”, ges stor begynnelsebokstav. Stor bokstav ges även konstruerade namn som vunnit hävd, ex ”(Ulv)”, och sådana som utretts i ÄSF eller annan personhistorisk litteratur, ex ”(Gumsehuvud)”. Liten bokstav ges rent sigillbeskrivande namn, ex ”(skyskura)”, ”(kvadrerad sköld)”.

Titlar återges inte annat än när de behövs för att identifiera en person eller har betydelse för förståelsen av en viss uppgift.

Släktskap mellan i registerna omnämnda personer anges, när det har betydelse för sammanhanget. Den uppgiften finns ofta inte i den aktuella handlingen utan har hämtats ur gängse genealogisk litteratur, som regel utan att källan särskilt redovisas.

Hänvisning till andra orter görs a) till orter inom samma socken med enbart ortnamn, b) till övriga med ort- och sockennamn; upplysning om till vilket härad de senare hör, ges i ortregistret.

14 Inledning

Käll- och litteraturhänvisningar sker genom användande av förkortningar (se s 000), följda av 1) för källpublikationer med numrerade handlingar: handlingens *ordningsnummer* eller (om handlingarna inte är genomgående numrerade) *delnummer: ordningsnummer*, 2) i samtliga övriga fall: *sidnummer*.

Citering: ” ” används när ett citat återges ordagrant med bibehållen stavning, ’ ’ när det återges med normaliserad stavning och form men ändå ansluter sig till den direkta ordalydelsen. Upplösta *förkortningar* markeras inte.

Frågetecken används för att ange att den lämnade uppgiften i något avseende är osäker. Det används:

- 1) i stället för årtal = årtalet är okänt, ex ”? Sten Sture...”,
- 2) efter årtal = årtalet är osäkert, ex ”...köpts av skatten 1549 (?)”,
- 3) före källhänvisning = osäkert om källans namnform avser den ort den identifierats med, ex ”**Boda** 1490 i Bodha (?ULdb s 20)”,
- 4) före ortnamn i modern form = osäkert om orten avses, ex ”...bönderna i ?Risten (*Risby* - ...) ...”,
- 5) efter direktcitat = osäker läsning, ex ”1538 ... *Bozgunbe* (?) (UH 1540:5)”,
- 6) framför begrepp eller hel sats = osäkert påstående, ex ”Ingeborg av Tånga, ?hustru till Filip Karlsson”.

Exempel och kommentarer

Exemplen är tagna ur DMS 1:3.

Skuttunge socken

Redovisningen av Skuttunge socken bygger på Upplands handlingar (UH) från 1538 till 1568 och Frälse- och rusttjänstlängderna för 1562 (FoR), vol 2. Uppgift om vilket UH-material, som utnyttjats framgår av förteckningen ”Använt UH-material”.

Endast för Broddbo tolkas hela artikeln. För övriga exempel förklaras enbart de uttryck som inte förekommit tidigare.

Exempel:

- Broddbo** 1391 *i Broddabodhom* (RAp 5/10) – 12 H, 1 i.
UH **1 se, 1540 $\frac{1}{2}$ se** med seäng i Svarvarbo från 1557.
(Myrby rd)
- 1391 överlåter Magnus Olofsson (skyskura) m fl 0:1 till Jon Nilsson i Bredsjö, Järlåsa sn (se Dragby) (RAp 5/10, SRP 2579).
- 1479–1536 har Uppsala domkyrka en landbo, som räntar 0:6, från 1503 0:7 pn (Myrby rd) (UpDkyR).

Kommentar:

Nuvarande namn är Broddbo. Det omnämns första gången 1391 i ett i Riksarkivet bevarat pergamentsbrev, som är daterat den 5 oktober. Orten stavas då Broddabodhom. Den återfinns på ekonomiska kartan 1:10 000, blad 12 H, 1 i och på topografiska kartan 1:50 000, blad 12 H Söderfors SO ruta 1 i.

Upplands handlingar redovisar 1539 ett S:t Eriks-hemman, 1540–57, 1566–68 $\frac{1}{2}$ S:t Eriks-hemman, vilket saknar jordetal. Hemmanet har en S:t Eriks-äng i Svarvarbo från 1557.

I medeltidsmaterialet uppträder Broddbo i två sammanhang. Den första gången är i en jordtransaktion 1391, om vilken mer finns att läsa under Dragby. Den andra är i Uppsala domkyrkas jordeböcker och räkenskaper mellan 1479 och 1536. Broddbo ingår då, liksom i UH-materialet fram till 1552, i Myrby rättardöme. Om Myrby rättardöme ges information under Myrby.

Häggeby

1322 *in Egby* (DS 2323) – 12 H, 1 j.

UH **2 sk**, 1:2 med skkvarn i H från 1557 + 1:0:1, 1552 1:0, med skuj i Vigle och Örke från 1548 och skkvarn från 1567.

1557 **1 skkvarn**, 1567 **2 skkvarnar**.

1 aoe (Häggeby rd), 1566 **1 pb**, 1:0.

1 aoe (Häggeby rd), 1566 **1 ky**, 1:0.

1 fr, 0:6, (1562 Gabriel Kristersson/Oxenstierna/).

Summa jt 5:0:1 (5:0).

1541–52 redovisas i Häggeby rättardöme under Örby gård arv och eget-jorden i H och i Fansta, Gysta (från 1546), Torvsätra och Tuna, Bälunge sn, Ekeby och Fullerö, Gla Uppsala sn, Alberga, Gryttby och Älby, Vendels sn, Kvarsta, Harbo sn, och i Salsta, Björklinge sn (från 1546).

Upplands handlingar redovisar: 1) 1540–57, 1566–68 två skattehemman. Det ena är hela perioden ett markland och två öresland och har en skattekvarn från 1557. Det andra är 1540–51 ett markland och ett örtugland, från 1552 1 markland, och har skatteutjordar i Vigle och Örke från 1548 och en skattekvarn från 1567. 2) 1540–56 två arv och eget-hemman, som 1566 upptas som ett prebendehemman och ett kyrkohemman. Båda hemmanen är ett markland vardera hela perioden. Som arv och eget-hemman ingår de

16 Exempel

1541–52 i Häggeby rättardöme under Örby gård. 3) 1540, 1542–43, 1546–57, 1567–68 ett frälshemman, som 1562 i Frälse- och rustjänstlängden uppges vara sex öresland. Hemmanet tillhör 1562 och perioden ut Gabriel Kristersson (Oxenstierna).

Byns jordetal är 1540 fem markland och ett örtugland, 1568 fem markland. Frälshemmanets jordetal från 1562 är inräknat i byns jordetal både 1540 och 1568.

***Önbo** 1540 *Yndebo* (UH 1540:2) – BEK: under Skuttungeby.
UH 1 **skuj**, 0:1 till Skuttungeby.

Orten saknas helt i medelstidsmaterialet. Namnet återfinns första gången i Upplands handlingar 1540:2. *Önbo är omnämnt i Beskrivningen till ekonomiska kartan för Bälinge härad (1861–64) under Skuttungeby men har inte kunnat återfinnas i det officiella kartmaterialet, vilket anges med *. Härav följer att lägesangivelse saknas. Utjorden har inte heller återfunnits på äldre lantmäterikartor eller dylikt. Hade så varit fallet hade det angivits med hänvisning till arkiv och nummer.

Rasbo socken

Redovisningen av socknen bygger på Upplands handlingar 1538:2, 1540:2, 1541:3, 1541:4, 1542:11, 1543:11, 1544:8, 1545:10, 1546:12, 1547:1, 1548:3, 1548:9, 1549:7, 1550:1, 1551:11, 1552:13, 1553:13, 1554:10, 1555:3, 1561:14, 1566:22, 1567:13 och 1568:10. (Framgår av "Använt UH-material").

Tomta 1472 *i Tomptom* (RAp 20/5) – 11 I, 9 c.
UH 1540–55 1 **fr** (saknas 1542–43, 1551–52).

Tomta kan beläggas som sätesgård för Olof Magnusson (Sparre av Tomta) 1472–81 (RAp 1472 20/5, 1481 13/12) – Erik Olofsson (Sparre av Tomta) 1492–97 (ULdb s 93, DDal 1:161) – Bengt Eriksson (Sparre av Tomta) (UH 1548:3 s 328, 1554:10, Prt 4, UH 1561:14 tl, 1566:22 tl, AF 1:1 s 102). Jfr PHT 1952 s 88.

1548 är Bengt Eriksson fri från fodring för sin gård T och torpet Älvansborg (UH 1548:3 s 328).

— — —

Upplands handlingar redovisar ett frälshemman 1540, 1546–1550 och 1553–1555; från och med 1556 saknas det. Dess storlek är okänd, då jordetal för frälsejord inte redovisas i landskapshandlingarna.

Det stycke som inleds ”Tomta kan beläggas . . .” redovisar de frälsemän som omtalas ’i Tomta’, daterar brev där etc. De kan förmodas ha haft sin sätesgård där. Samtliga tillhör ätten ”Sparre av Tomta”, vilken behandlas i Personhistorisk Tidskrift 1952. Den siste ägaren, Bengt Eriksson, omnämns i årliga räntan 1548 och 1554 samt i tiondelängder för 1555 (Prostarnas tionderäkenskaper, vol 4), 1561 och 1566.

Notisen 1548 visar att Älvansborg är torp under Tomta och ger förklaringen till att gården försvinner ur jordebokens redovisning, eftersom frälsets sätesgårdar är befriande från fodring och därmed inte redovisas.

Tiundaland: Hagunda härad

- 1220 *de Hachundia* (DS 414).
- 1296 *in Hauunde* (DS 1167).
- 1298 *in Haghundi* (DS 1223).
- 1314 *prouincia Hagund* (DS 1946, avskr 1344).
- 1316 *de prouincia Haghund* (DS 2062).
- 1356 *i Hagwndhæ hwndare* (DS 5672).
- 1415 *innan . . . Haghundha häradhe* (SD 2164, avskr).
- 1426 *i Haghunda hæradhe* (RAp 2/7).
- 1453 *i Haghwndha hundare* (RAp 18/3).

Hagunda härad utgör den sydvästra delen av Tiundaland.

Omfattning

Häradet omfattar under medeltiden tio socknar: Balingsta, Dalby, Gryta, Hagby, Holms, Järlåsa, Ramsta, Skogs-Tibble, Västeråkers och Ålands socknar. Under 1540-talet överförs Holms socken till Lagunda härad.

Topografiska huvuddrag

Häradet uppvisar den växling mellan långsträckta dalstråk och skogsklädda moränpartier som kännetecknar det mellansvenska sprickdalslandskapet. I söder utefter mälarstranden har dock landskapet fått karaktär av öppen, sammanhängande slättbygd.

Genom större delen av häradet löper Sävaåns vida dalgång. Mindre, delvis markanta, dalgångar finns tex kring Dalbyviken och dess förlängning upp i Ramsta socken och innanför Vik i Balingsta socken. Häradets södra del domineras av småbruten topografi med moränholmar och mindre lerslätter, som långt in i medeltiden bilder sankt ängs- och betesmarker. Mot nordväst dominerar utanför Sävaåns dalgång höglänta och glest bebyggda skogsmarker, som i norr också har inslag av stora myrar. Skogs- och myrmarkerna ger häradet naturliga gränser i väster, norr och öster. I söder och

sydväst begränsas det av Örsundaån och målarvikarna Ekoln, Gorran och Lårstaviken. Lårstaviken skiljer också Holms socken på den södra sidan från häradets huvuddel på den norra. Holms socken utgör ännu under vikingatiden en ö, som genom strandförskjutningen växer ihop med Fittja och Kulla socknar i Lagunda härad under tidig medeltid.

Större delen av bebyggelsen återfinns i häradets södra del, där också den enda mer betydande och permanent utnyttjade sätesgården, Vik, är belägen. Häradets nordvästra del har sammanhängande bygd endast i Sävaåns dalgång och till denna anslutande bidalar. Spridd bebyggelse finns i övrigt i smärre dalgångar samt kring de små sjöarna Bredsjön, Strandsjön, Siggeforsjön m fl.

Översikt över registrerade fornlämningar

Ännu under den äldre bronsåldern har Sävaåns dal utgjort en havsvik upp t o m slätten vid Skogs-Tibble kyrka, och området från Hagby och Ramsta ned mot Mälaren har samtidigt utgjort en innerskärgård med stora öar och grunda vikar och fjärdar. Vid forntidens slut hade strandförskjutningen gjort att endast mindre vikar utöver de nuvarande återstod vid Dalby, Vik och nedströms Säva kvarn. Holms socken har, som ovan nämnts, utgjort en ö ända in i tidig medeltid.

Hagunda härad är efter uppländska förhållanden inte särskilt fornlämningsrikt. Efter revideringen av Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister 1980 är 3894 fasta fornlämningar kända från förhistorisk tid, fördelade på 756 lokaler, dvs med drygt fem i genomsnitt på varje plats, vilket är en för uppländska förhållanden låg siffra. Den fornlämningsrikaste socknen är Dalby med 1061 kända fornlämningar. Västeråkers, Skogs-Tibble och Hagby socknar har mellan 550 och 700, Balingsta, Gryta och Ramsta socknar mellan 200 och 350 fornlämningar vardera. Holms, Ålands och Järlåsa socknar har under 100 fornlämningar. I det förra fallet beror detta till stor del på bortodling i fullåkersbygden, i de två sistnämnda på att socknarna i nordväst endast punktvis har varit bebyggda under förhistorisk tid och i huvudsak har uppkommit genom medeltida kolonisation.

De äldsta kända spåren av fastare bebyggelse är fyra stenåldersboplatser, tillhörande den gropkeramiska kulturen från omkring eller före 2000 f Kr. Tre ligger i en liten bidal vid Vrå i Skogs-Tibble socken, som utgjorde en skyddad vik vid en strandnivå 35–40 m över den nuvarande. De ingår i ett större västuppländskt stråk med sådana boplatser, som har sina största kända koncentrationer i Balinge och Lagunda härad. Från stenålderns slutskede kan två gravar på båda sidor gränsen Hagby/Ramsta vid Ekbo-

landa härröra. De utgörs av omkring 3 m långa hållkistor i låga stensättningar och kan tillhöra den i Uppland endast undantagsvis kända megalitiska traditionen.

Under den följande bronsåldern har att döma av de fasta fornlämningarna en kraftig expansion av bosättning och markanvändning ägt rum. Denna ger sig tillkänna i bevarade gravar, i boplatslämningar och i hållristningar. Gravarna utgörs av rösen eller stensättningar av jordfri stenfyllning, som i regel ligger spridda i terrängens högre partier – ibland i något tätare stråk. Boplatserna markeras av skärvstenshögar – dvs avfallshögar med bränd sten och organiskt avfall. De ligger vanligen i samma typ av terräng som gravarna; inte sällan finns de i anslutning till, men något nedanför gravarna. På flera ställen uppstår större, sammanhängande grav- och boplatsområden, där också rójningar, åkerspår och boplatsterrasser ibland kan iaktas. Större sådana finns tex på Balingsta prästgårds skog, vid Väntbrunna i Balingsta socken, vid Rosendal i Ramsta socken samt på höjderna norr och söder om Dalbydalen. De 12 hållristningar, som har figurer, består vanligen av ett fåtal skepp samt ibland talrika älvkvarnar. Hållristningar med enbart älvkvarnar är vanliga inom hela bronsåldersbygden. Den största ristningen ligger i ett gravfält vid Testa i Skogs-Tibble socken.

Den äldre järnålderns bebyggelse markeras främst av gravfälten, som dock inte är vare sig särskilt stora eller talrika – i varje fall inte i jämförelse med förhållandena i centrala Tiundaland. De tycks emellertid förekomma inom nästan hela det område som varit ianspråktaget under bronsåldern – dock påfallande svagt företrädade i Gryta och Balingsta socknar. Den största koncentrationen finns i södra delen av Dalby socken med anslutande del av Västeråkers socken. Där finns häradets sannolikt största äldre järnåldersgravfält (90 fornlämningar) på Omberget vid Lårstaviken. Mest anmärkningsvärd inom detta område är emellertid förekomsten av ca 4,5 km stensträngar, dvs rester av äldre järnålderns hägnadssystem. Denna fornlämningstyp förekommer inom vissa delar av sydvästra Uppland men för övrigt inte inom häradet. Märkliga är också tre stora, isolerat belägna och svårdaterade husgrundsterrasser, två vid Gryta gård och en – hela 48 m lång – i en bidal norr om Möjbro i Hagby socken.

Den yngre järnålderns gravfält återfinns i nära anslutning till den historiska tidens bylägen, vilket är det normala i Mälardalen. Gravfälten består av den gängse sammansättningen av högar och övertorvade, runda stensättningar men i några fall finns påfallande stora inslag av rektangulära former – tex vid Älvesta i Dalby socken och Sundby i Västeråkers socken – vilket anses tyda på att de är sena. Inte heller dessa gravfält är stora efter

22 Administrativ indelning

uppländska förhållanden. Medeltalet gravar per bebyggelseenhet växlar inom socknarna mellan 14–15 (Balingsta och Ramsta) och 45 (Västeråker). Den gravrikaste byn torde vara Björk i Västeråker med ca 160 gravar, fördelade på fyra gravfält; i övrigt når ingen enhet upp till 100 registrerade gravar. Detta skulle traditionellt uppfattas som tecken på att kolonisationen allmänt sett varit sen – på många platser skulle den ha börjat först under vikingatid. En inte ringa bortodling av gravfält kan dock ha förekommit, vilket försvårar en bedömning av kolonisationshistorien. Vissa gravfält är nämligen skadade och många byar, som är belagda under medeltiden och har ortnamn av järnålderstyp, saknar kända gravfält. Normalt gäller detta bara ett par byar per socken men i t ex Gryta fem och i Balingsta inte mindre än åtta byar.

Under bronsålder och äldre järnålder synes bebyggelsen ha omfattat i stort sett samma område upp till Onsike i Skogs-Tibble socken. Under yngre järnålder sker en expansion, dels upp till Ålands socken med de två byarna Österby och Västerby, dels sannolikt också till det lågt belägna Holm, som enbart har fornlämningar från denna tid. Några enstaka och delvis atypiska fornlämningar i Järlåsa socken kan knappast användas som indikation på att där funnits en fast förhistorisk bebyggelse.

En egendomlig spridningsbild har häradets sju fornborgar, som samtliga ligger i skogsmark i en vid krans runt Sävadalens övre del med inte mindre än fem i Ålands socken. En anknyter snarast till bygden i Lagunda. Flera har mäktiga mursystem. Åldern är svårbedömlig.

Häradets runstenar, som är talrika i de centrala socknarna, redovisas nedan. Här bör endast nämnas att vid Möjbro i Hagby socken har ursprungligen stått den märkliga sten med inskrift i den äldre runraden och bildristning, som nu förvaras i Statens Historiska Museum.

Administrativ indelning

Häradet framträder under medeltiden som en självständig enhet. I hävdskiftesbrevet från 1315 mellan hertigarna Erik och Valdemar omnämns att hertig Erik under fem års tid skall uppbära kronans avkastning av bla Hagunda och Ulleråkers härader (ST 1 s 387 ff). 1366 omtalas Johan Rävskinn som fogde, länsman (exactor) i häradet (DS 7310). 1409 är Hagunda förlänt till Erik Stensson (Bielke) (SD 1104). 1438 har Kristiern Nilsson (Vasa) bla Hagunda och Lagunda härader i förläning (Karlskrönikan s 176). 1457 får Åke Jönsson (Svarte Skåning) Hagunda och Ulleråkers härader i livstids förläning (RAp 10/3). 1493 (omkr) omtalas att Peter Olofsson, nu död, varit fogde i häradet (RApp u d). 1497 uppges att

Administrativ och judiciell indelning

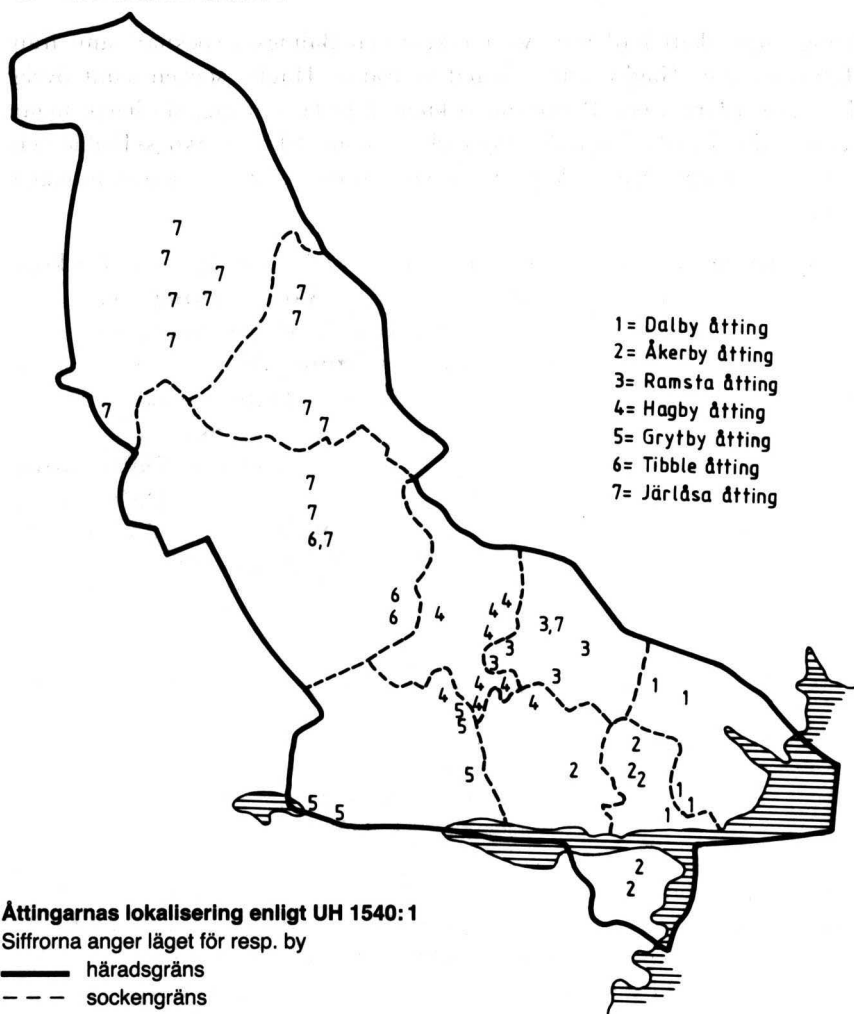
Gränser omkring 1540

— häradsgrens

- - - kyrksockengrens

← kyrkogångens riktning i sockendel belägen inom annan jordebokssocken

Hagunda härad tillhör de häradar, som ibland är förlänade, ibland kronoförvaltade. Det uppges också att Nils Klasson till Vik (Sparre av Ellinge) har häradet i förlänning (Westin s 139, HSH 18 s 188 f), vilket han troligen behåller fram till sin död 1505, då det övertas av änkan Margareta Lagesdotter (Brok). Senast från 1510 tillhör häradet Svante Nilssons och därefter Sten Sture d:s fatabursområde under Stockholm slott (Hammarström s 474). 1524 är Anders skrivare häradsfogde i Hagunda (HaKyAp 30/7). 1525 får Nils Torstensson fogdebrev på Bro, Håbo och Ärlinghundra häradar, dvs det gamla Stäkets län, och därtill Hagunda härad, vilka bildar ett fogderi inom Stockholms län (GR 2 s 77, Hammarström s 474). Gustav I ger 1542 Jon Olofsson (Gyllenhorn) förläningsbrev på Hagunda härad (GR 14 s 10). Från 1554 är häradet åter kronoförvalt och bildar tillsammans med Lagunda härad ett fogderi, alltjämt i Stockholms län (GR 22 s 181, UH, AL s 189).

Kameral indelning

Häradets skattejord är enligt UH 1535, 1539 och 1540 indelad i 7 åttingar, vilka upptas i följande ordning: Dalby, Åkerby, Ramsta, Hagby, Tibble, Grytby och Järlåsa. UH 1540 redovisar fördelningen på de olika åttingarna. Ramsta åtting består enbart av skattejord i Ramsta socken, Tibble och Grytby åttingar av skattejord enbart i Skogs-Tibble resp Gryta socknar. Övriga åttingar omfattar skattejord från mer än en socken. Dalby åtting täcker främst Dalby socken samt delar av Västeråkers socken. I Åkerby

åttling ingår skattejord från Västeråkers och Balingsta socknar samt från Holms socken. Hagby åttling omfattar främst Hagby socken samt övrig skattejord i Gryta och Balingsta socknar. I Järlåsa åttling, slutligen, ingår skattejorden i Järlåsa och Ålands socknar samt delar av Skogs-Tibble och Ramsta socknar. Den exakta fördelningen framgår av sammanställningen nedan.

Dalby åttling (*Dalbij otting* UH 1539:3) – Dalby sn: Brunna, Hacksta, Nibble och Tuna – Västeråkers sn: Berga. **Åkerby åttling** (*Åkerby*) – Holms sn: Ölsta och Gymninge – Västeråkers sn: Häljebolsta, Torresta och Ärnesta – Balingsta sn: Kumla. **Ramsta åttling** (*Ramsta*) – Ramsta sn: Bragby, Bärby, Käflöt, Lund (del) och Skälsta. **Hagby åttling** (*Hageby*) – Hagby sn: Brunna, *Ekaboda, Ekbolanda, Filke, Forsa, Skornome, Torsättra och Vallby – Gryta sn: Hesta – Balingsta sn: Måsta. **Tibble åttling** (*Tijbbele*) – Skogs-Tibble sn: Skillsta, Testa och Ångelsta. **Grytby åttling** (*Grijtbij*) – Gryta sn: Hällby, Höja, Årke, Ölsta och Örsunda. **Järlåsa åttling** (*Jerle; Järlåsa* UH 1540:8) – Ålands sn: Gällsättra, Kölva, Västerby, Österby och Överbo – Skogs-Tibble sn: Helgesta, Holmbro och Testa – Järlåsa sn: Berg, *Ermundeboda, Harsbo, Hemmingsbo, Kryssbo, Kyrkbyn, Källbo och Slässbo – Ramsta sn: Lund (del).

Judiciella förhållanden

Tingslaget har motsvarat det administrativa häradet att döma av uppräkningsen av nämndemän och fastar i de medeltida breven.

Tingsplatser: Häradets rätta tingsstad är inte lokaliserad, men på EK (11 H, 6 h) finns en plats, kallad Tingstaden sydost om Käflöt på gränsen mellan Hagby och Ramsta socknar. Som tingsplats vid lagmansting omtalas 1356 Åland, Ålands sn (DS 5672), 1492 Ölsta, Holms sn (ULdb s 42), 1512 Sjö, Holms sn (RAp 13/5). Kungligt råfsteting med Hagunda härad hålls 1376 på häradets tingstad (SRP 1207), 1381, 1409 och 1499 i Uppsala (SRPp 52, SD 1104, RAp 1499 28/1).

Häradshövdingar: Olof Martinsson i Hällby, Gryta sn, underhäradshövding 1376 (KrappSp 10/6) troligen för Arvid Gustavsson (Sparre av Vik), som 1377 är omtalad som häradshövding (SRP 1272)¹ – Nils Petersson (vingat

¹ I brevet står att Arvid är häradshövding i Lagunda, men det gäller Hagunda ting. Arvid uppges 1378 vara häradshövding i Lagunda, då ämbetet dock utövas av en vikarie, Peter i Enberga, Fröslunda sn (SRP 1319–20). Troligen är Arvid häradshövding i också Hagunda, där hans sätesgård Vik är belägen. I varje fall uppträder han vid detta tillfälle 1377 som domhavande i Hagunda.

26 Kyrkliga förhållanden

svärd) i Hammarby, Dalby sn, 1379–83 (SRP 1422, C1M s 55) – Erik Nilsson (Väsbyätten) i Hammarby, Dalby sn, 1429 (RAp 21/3) – Nils Krok (ginbalk belagd med sparrar) i Tuna, Dalby sn, 1430–46, vilken 1446 har Bengt Kettilvastsson som vikarie (RAp 1430 21/10, 1446 13/2) – Erik Larsson (Tibble-ätten) i Tibble, Balingsta sn, 1449–60 (RAp 1449 efter 13/1, 1460 27/5) – Mats Larsson (Årby-ätten) 1512 (RAp 13/5) – Harald Knutsson (Soop) 1524 (HaKyAp 30/7) – förre borgmästaren Lars Olofsson i Uppsala 1526 (GR 3 s 158) – fogden Jakob Västgöte till Sjö, Holms sn, 1531 (GR 7 s 265) – skrivaren Mats Mickelsson 1550–53 (ALD s 65), vars häradsdombok för 1553 är bevarad (UDb V s 22–26).

Kyrkliga förhållanden

1200-talet

- 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prosten och kapitlet vid S:ta Maria kyrka i Hagby äger (*Preposito et Capitulo ecclesie sancte Marie de Hagbi*) (DS 202).
- 1282 omtalas prosten Peter i Ramsta (*domino Petro preposito in Ramstæ*) (DS 740).

Den prost som omtalas 1220 framstår som ledare för en grupp klerker, som är knutna till Hagby kyrka och förvaltar gemensam egendom. Gruppen skulle därmed utgöra ett kollegiatkapitel, det enda kända från svensk medeltid (Westman 1915 s 276; jfr KL, Kollegiatkapitel).

Den prost som omtalas 1282 torde i stället vara prost för Hagunda, en föregångare till den landsdekan (decanus ruralis), som enligt ärkebiskop Nils Allessons stadga från 1298 skall finnas i varje provincia (DS 1240).

- 1253 anslår ärkebiskop Jarler fattigtiondet från bl a Hagunda till archidiaconatet vid Uppsala domkyrka (DS 414). Före 1344 och kanske redan före 1314 överförs fattigtiondet, som då kallas kaniktionde, till det första kanonikatet (Hagunda-Lagunda) (Dahlbäck s 81 f; se nedan 1314, 1344).

1300-talet

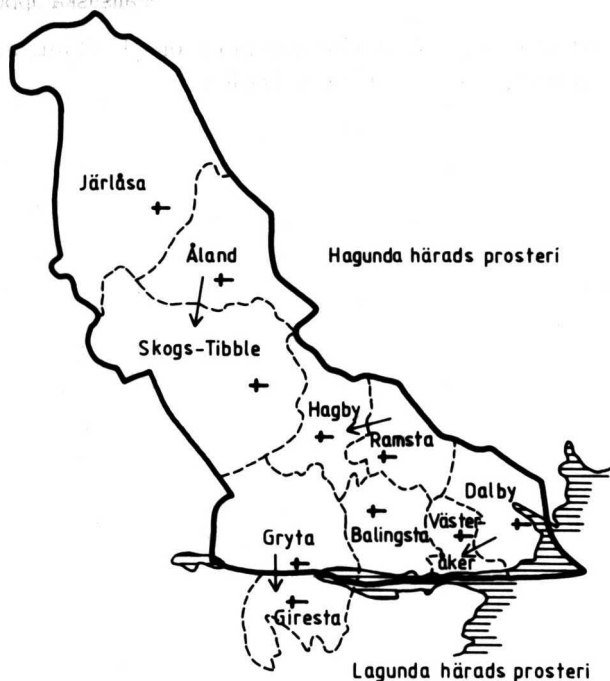
- 1314 års förteckning över sexårsgården redovisar under rubriken *Prouincia Hagund*: Holm (1:0 pn), Gryta (0:10 pn), Hagby (0:17 pn), Skogs-

- Tibble (0:17 pn), Järlåsa med annex (= Åland) (2:0 pn), Ramsta (0:12 pn), Balingsta (2:0 pn), Västeråker (2:0 pn) och Dalby (2:0 pn). Bland Uppsala domkyrkas prelaturer och kanonikat redovisas *prebenda Haghund et Lauund* (6:0 pn) (DS 1946).
- 1316 års förteckning över den skatt som hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland upptar under rubriken *prouincia Haghund*: Gryta, Hagby, Balingsta och Västeråker – under rubriken *prouincia Vllarker*: Dalby, Ramsta, Hagby och Skogs-Tibble – Holm och Järlåsa med Åland saknas (DS 2062).
- 1343 års förteckning över avgifterna till lösen av ärkebiskop Hemmings pallium redovisar under rubriken *prouincia Hagund*: Holm (0:18 pn), Gryta (0:30 pn), Hagby (4½:0 pn), Skogs-Tibble (4½:0 pn), Järlåsa med annex (= Åland) (3:0 pn), Dalby (4½:0 pn), Balingsta (4½:0 pn), Ramsta (3:0 pn) och Västeråker (4½:0 pn) (DS 3754).
- 1344 års förteckning över gods m m bland Uppsala domkyrkas prelaturer och kanonikat: under det första kanonikatet (Hagunda-Lagunda) kaniktionde från *prouinciis Hagund et Lagund*, nämligen socknarna Holm, Gryta, Hagby, Skogs-Tibble, Järlåsa med annex, Ramsta, Balingsta, Västeråker, Dalby och vidare Långtora, Biskopskulla, Nysätra, Fröslunda, Giresta, Fittja, Kulla och Hjalsta (DS 3835 s 307, Dahlbäck s 81 f).

Åland, som uppenbarligen är annex till Järlåsa, omtalas inte heller – till skillnad från övriga kyrkor – i listorna över ärkebiskoparnas visitationsresor 1302–19 (DS 2218).

1500-talet

- 1527 års förteckning över hjälpskatten från 'klerkeriet' i Uppsala stift redovisar under rubriken *Aderthonde prosterijdh Hagund och Lagund*: Långtora (10:0 pn), Biskopskulla (20:0 pn), Holm (10:0 pn), Fittja (25:0 pn), Nysätra (10:0 pn), Giresta (20:0 pn), Västeråker (25:0 pn), Balingsta (10:0 pn), Hagby (15:0 pn) och Skogs-Tibble (10:0 pn) (PHT 1960 s 107).
- 1540 års förteckning över biskopstionden redovisar Hagunda och Lagunda som ett prosteri bestående av 18 socknar (10 i Hagunda och 8 i Lagunda) (UH 1540:7).
- 1548–56 upptas Hagunda och Lagunda som två särskilda prosterier. Holm ingår då i Lagunda prosteri (Prt Uppsala stift 2).
- Prosten sitter i Skogs-Tibble 1540, i Hagby 1545–46, 1548–54 och i Balingsta 1555–56 (UH 1540:7, 1545:7, Prt Uppsala stift 2).

Kyrklig indelning

Omkring 1550

— prosterigräns

- - - kyrksöckengräns

← Åland är annexförsamling till Skogs-Tibble sn,
Ramsta till Hagby, Dalby till Västeråker och
Gryta till Giresta (Lagunda hd)

I och med att stiftsorganisationen förändras 1557, upphör prosterierna och tiondeuppbörden övertas av kronans fogdar (Kjöllersström s 209).

Pastoratsförhållandena belyses av 1527 års förteckning över hjälpskatten, 1538 års längd över kyrkogodsden i Uppland (UH 1538:2) och tionderäkenskaper-na 1551–56 (Prt Uppsala stift 2).

Hagby, Skogs-Tibble, Västeråker och Giresta (Lagunda) är moderförsamlingar för respektive Ramsta, Åland, Dalby och Gryta. Balingsta och Holm bildar egna pastorat. I 1538 års kyrkolängd är annexförsamlingarnas prästbol brukade av landbor, som presterar ränta, medan moderförsamlingarnas prästbol brukas av kyrkoherdarna själva. Järlåsa omtalas inte 1527 och redovisas i tiondelängderna av prosten i Hagunda. Socknen har

dock troligen bildat eget pastorat, eftersom prästbolet 1538 inte är lagt för landbodrift utan tydiligen brukas av kyrkoherden.

Övrigt

Häradsallmanningen har huvudsakligen legat i Järlåsa socken. Bönderna i Järlåsa och Ålands socknar har rätt till fiske i de sjöar och bäckar som finns på allmanningen. Kronan uppbär på 1560-talet höränta från ängar på häradsallmanningen.

Den allmänna vägen, även kallad *kungsvägen*, mellan Uppsala och Enköping går under medeltiden genom södra delen av häradet. Den korsar i sydvästlig riktning Ramsta socken, passerar Måsta i norra delen av Balingsta socken och fortsätter i samma riktning ned till Säva. Därpå följer den Sävaån, förbi Ransta och fram till Ölsta, där den viker av mot väster till Husby, Gryta och Örsundsbro, som leder över till Lagunda härad (Sahlgren 1957). Sju av häradets kända runstenar har stått längs vägen genom Balingsta och Gryta socknar (U 859–60 Måsta, U 862, 870 Säva, U 868 Ransta, U 871 Ölsta, U 867 Gryta).

Örsundsbro (*Öræsuns bro*, *Öræsunds bro*) omtalas i Upplandslagen 1296, då den tillhör en grupp av broar, som flera hundaren har att underhålla. I gruppen ingår också bron över Norrström i Stockholm (*Stokholms bro*), bron över Sagån mellan Uppland och Västmanland (*Östens bro*) och bron vid troligen Norra och Södra Til (*Pilesunz bro*) över Garnsviken öster om Sigtuna. (SGL 3 s 250)

Hagunda rättardöme omfattar S:t Eriks-jorden 1479–1548 i Säva, Balingsta sn, Björnome, Gryta, Husby, Ransta, Salnecke och Säby, Gryta sn, Focksta och Hillinge, Hagby sn, 1497–1548 i Balingstaby, Kumla och Risslinge, Balingsta sn, Ubby, Dalby sn, Brunna och Vallby, Hagby sn, Alsta, Nysättra sn, Bärby, Lund, Navesta, Skälsta, Svista och Söderby, Ramsta sn, Häljebolsta, Västeråkers sn, Ytternäs, Uppsala-Näs sn, 1497–1527 i Tuna, Holms sn, 1497–1509 i Tibbleby, Skogs-Tibble sn, 1503–48 i *Swiinwggla, Hagby sn, 1539–48 i Hagby by, Hagby sn, Torsbro, Ramsta sn, 1544–48 i Dalby, Dalby sn.

Statistiska uppgifter

På de följande sidorna redovisas i tabellform antalet jordeboksenheter och det sammanlagda jordetalet per socken och för hela häradet. Uppgifterna är hämtade ur UH och avser det första användbara året 1540, vari inräknas också uppgifterna om kyrkogodsen från 1538 och S:t Eriks-godsen från 1539,

30 Statistiska uppgifter

och inom parentes det sista användbara året, som är 1572. Summeringarna har framkommit vid bearbetningen av UH och bygger inte på de summeringar som fogdarna gjort.

I UH finns inga tecken på att man räknat 15 penningland på örtuglandet. Spår av den äldre räkningen döljer sig troligen bakom jordetalen för tex

Antal jordeboksenheter i Hagunda härad, UH 1540 (1572)

	Balingsta	Dalby	Gryta	Hagby	Holm	Järlåsa
sk	2 (2)	4 (4)	6 (7)	9 (9)	3 (2)	5 (4)
$\frac{1}{2}$ sk	—	—	—	—	—	3 (2)
skuj	3 (2)	4 (2)	7 (5)	8 (6)	3 (3)	5 (3)
ky	5 (5)	8 (10)	4 (8)	6 (6)	3 (3)	1 (1)
$\frac{1}{2}$ ky/kyt	—	1 (1)	0 (2)	0 (1)	0 (1)	1 (0)
kyuj	1 (0)	1 (0)	4 (1)	6 (2)	1 (0)	—
kyfjäll	—	—	—	—	—	1 (1)
se	7 (7)	3 (3)	14 (13)	5 (5)	—	—
seuj	—	—	—	—	—	—
pb	1 (0)	1 (0)	2 (0)	—	1 (0)	—
pbt	—	—	1 (0)	—	—	—
pbuj	—	1 (0)	1 (0)	—	—	—
skokl	5 (5)	6 (6)	3 (3)	2 (2)	—	—
skokit	—	—	—	—	1 (1)	—
skokluj	—	1 (0)	—	—	—	—
vakl	—	—	1 (0)	—	—	—
klakl	4 (0)	2 (0)	1 (0)	—	—	—
dasp	0 (4)	0 (2)	0 (1)	—	—	—
aoe	2 (3)	0 (1)	2 (2)	—	3 (9)	0 (1)
aoet	—	0 (1)	—	—	—	—
aoeuj	0 (1)	—	2 (2)	—	—	—
aoekvarn	—	—	1 (1)	—	—	—
fr	15 (18)	20 (19)	3 (4)	5 (5)	9 (6)	—
frt	0 (1)	0 (1)	—	0 (1)	1 (1)	12 (15)

Kumla, Balingsta sn, 1344 (DS 3866) och Salnecke, Gryta sn, 1302 (DS 1370–71).

Skatten uträknas i UH efter dels jordtalet, dels en värdering av jordtalet (örtuglandet), som uttrycks genom ett gällertal ('örtugen gäller ...mark').

	Ramsta	Skogs- Tibble	Väster- åker	Åland	summa
sk	7 (8)	10 (12)	6 (3)	10 (11)	62 (62)
$\frac{1}{2}$ sk	1 (1)	— —	— —	— —	4 (3)
skuj	6 (4)	10 (6)	5 (5)	2 (1)	53 (37)
ky	5 (5)	4 (4)	10 (10)	3 (7)	49 (59)
$\frac{1}{2}$ ky/kyt	— —	2 (2)	1 (1)	— —	5 (8)
kyuj	— —	3 (1)	2 (0)	2 (2)	20 (6)
kyfjäll	— —	1 (0)	— —	1 (0)	3 (1)
se	6 (6)	— —	1 (0)	— —	36 (34)
seuj	1 (1)	— —	— —	— —	1 (1)
pb	— —	1 (1)	3 (0)	4 (0)	13 (1)
pbt	— —	— —	— —	— —	1 (0)
pbuj	— —	— —	— —	1 (0)	3 (0)
skokl	— —	2 (2)	— —	— —	18 (18)
skoklt	— —	— —	— —	— —	1 (1)
skoktuj	1 (0)	— —	— —	— —	2 (0)
vaki	— —	— —	— —	— —	1 (0)
klaki	— —	— —	— —	— —	7 (0)
dasp	— —	— —	— —	— —	0 (7)
aoe	— —	— —	0 (1)	— —	7 (17)
aoet	— —	— —	— —	— —	0 (1)
aoeuj	— —	0 (1)	— —	— —	2 (4)
aoekvarn	— —	— —	— —	— —	1 (1)
fr	12 (12)	20 (20)	3 (9)	— —	87 (93)
frt	2 (1)	3 (4)	— —	0 (2)	18 (26)

Jordetal för Hagunda härad

Förklaringar se s

	Balingsta		Dalby		Gryta		Hagby	
	1540	1572	1540	1572	1540	1572	1540	1572
skatte	4:0:2:0 ⁴	3:3:2:0 ⁴	7:5:1:0	6:6:2:0	19:0:2:4	15:6:1:0	18:6:1:2	19:0:0:4
kyrko ¹	24:1:1:0	22:1:0:4	19:0:1:0	18:3:2:2	28:4:0:4	32:4:2:4	19:2:2:0	18:2:1:4
frälse ²	26:5:2:0 ³	30:7:1:4 ³	17:2:0:0 ³	18:0:2:0 ³	5:3:0:0	5:3:1:0	5:6:0:0	6:1:2:0
summa jt	54:7:2:0 ⁴	56:4:1:0 ⁴	43:7:2:0	43:3:0:2	53:0:0:0	53:6:1:4	43:7:0:2	43:4:1:0

	Holm		Järlåsa		Ramsta		Skogs-Tibble	
	1540	1572	1540	1572	1540	1572	1540	1572
skatte	6:1:0:4	2:7:0:4	6:2:2:0	4:0:1:0	16:5:1:4	16:5:1:4	20:7:0:6	21:1:2:0
kyrko ¹	4:5:2:6 ³	4:2:0:4 ³	0:5:2:0	0:5:2:0	12:4:1:0	12:3:1:0	11:4:2:0	11:5:0:3
frälse ²	13:2:0:6 ³	15:5:0:6 ³	1:1:2:0 ³	2:7:2:0 ³	13:6:1:4	13:6:1:4	19:6:0:0 ³	20:7:0:4 ³
summa jt	24:1:1:0	22:6:1:6	8:2:0:0	7:5:2:0	43:0:1:0	42:7:1:0	52:1:2:6	53:5:2:7

	Västeråker		Åland		summa hd	
	1540	1572	1540	1572	1540	1572
skatte	9:2:0:4	8:7:0:0	10:7:2:0	11:0:0:0	119:7:2:0	109:6:1:4
kyrko ¹	14:6:2:0	10:3:0:0	5:1:1:0	5:1:1:4	141:7:0:2 ³	136:1:0:1 ³
frälse ²	5:3:0:0 ³	11:4:0:0	0:4:0:0	1:1:0:0	107:6:0:2 ³	126:4:2:2 ³
summa jt	29:3:2:4	30:6:0:0	16:5:0:0	17:2:1:4	369:4:2:4	372:4:0:7

¹ Kyrko-, S:t Eriks-, prebende- och klosterjord; jt ges 1538 och 1539, men används för 1540 års siffror.

² Om ej annat sägs, jt från FoR 1562.

³ Jt delvis beräknat utifrån medeltida uppgifter.

⁴ Häri ingår 1 skuj, 0:3 som ej kunnat lokaliseras.

Jordetal per åttning för Hagunda härad (UH 1540:1)

örtugen gäller	Dalby	Åkerby	Ramsta	Hagby
3 mark	–	4:6:0:0	–	–
2 mark	9:0:1:0	12:1:0:0 ¹	14:6:2:4	25:6:2:4 ²
1 mark	–	–	–	–
Summa	9:0:1:0	16:7:0:0	14:6:2:4	25:6:2:4

örtugen gäller	Tibble	Grytby	Järlåsa	Summa
3 mark	–	–	–	4:6:0:0
2 mark	13:0:1:0	14:5:1:4 ³	5:1:0:0	94:5:2:4
1 mark	–	–	20:3:2:4	20:3:2:4
Summa	13:0:1:0	14:5:1:4	25:4:2:4	119:7:2:0

¹ Gällertalet för Gymninge, Holms sn, är hämtat från UH 1554:5.

² Häri ingår 1 skuj, 0:3, som ej kunnat lokaliseras.

³ Gällertalet för Ölsta, Gryta sn, är hämtat från UH 1541:5.

Balingsta socken

1292 *ecclesie Baldingstað* (DS 1737).

1298 *parochia Baldingxstadhum* (DS 1237).

1377 *i Balingxsta sokn* (RAp 3/6).

Omfattning: Socknen har i medeltids- och UH-materialet samma omfattning som den nuvarande (1950).

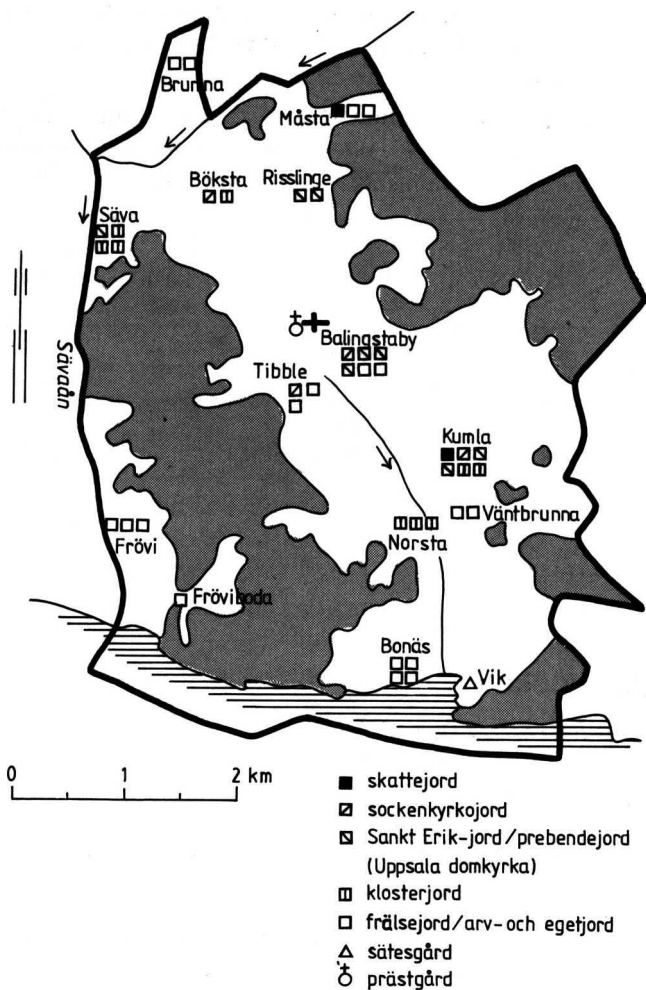
Kyrkan: En gråstenskyrka i romansk stil uppfördes omkring 1200 eller något senare. Den bestod av långhus, smalare kor och absid. Ett torn i gråsten byggdes snart till i väster, varvid västmuren infogades i tornkroppen. Tornet har senare höjts ca 2 m. En sakristia byggdes till i nordöst, troligen under folkungatid, och ett vapenhus i sydväst, troligen under 1400-talet.

Tegelvalv slogs troligen under den första hälften av 1400-talet. Valven, liksom väggarna i långhuset och sakristian, bemålades strax efter mitten av århundradet. Målningarna är att hänföra till den sk Strängnässkolan.

Balingsta socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

Den medeltida kyrkan övergavs 1872 men sattes i stånd 1917–19. Sakristians valv nyuppfördes och korets valv lagades. Valven i långhuset hade störtat in och ersattes med ett platt trätak. Ett stort eftermedeltida fönster i absiden sattes igen och ett fönster av romansk typ togs upp. Vapenhuset,

som avlägsnats, återuppbyggdes. Kalkmålningarna konserverades och kompletterades. Bäst bevarade är de i korvalvets östra och södra kapp.

Fyra medeltida gravstenar finns bevarade, varav tre från 1300-talet: en (nu inmurad i Viks slott) över syskonen Arvid och Ramfrid, vilkas föräldrar var Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) och Ramborg Israelsdotter (And), två över kyrkoherdar i Balingsta (en i SHM) samt en, som saknar inskription och är svårdaterad.

Medeltida inventarier: dopfuntsbas av kalksten från senast 1200-talets mitt, en kalk med årtal 1471, dock ej ursprunglig utan donerad på 1900-talet, och två medeltida malmstakar (gotisk stil). Storklockan från 1526 har flera gånger omgjutits.

I slutet av 1600-talet fanns, enligt Peringskiöld, en mässhake med Nils Klassons (Sparre av Ellinge) och hans hustru Margareta Lagesdotters (Brok) vapen.

Invändiga mått: ca 7×11 m (långhuset).
(UKy 104, Nilsson 1985, Bonnier 1987, PMSG II)
Kyrkby: Balingstaby.

Runstenar: U 849 Balingsta kyrka (försvunnen), U 850 (fragment, försvunnen), U 851 Balingsta kyrka, nu vid Vik, U 852 Balingsta kyrka (fragment, försvunnen), U 853 Skolhuset (fragment), U 854 Prästgården (skadad), U 855 Prästgården, nu vid Böksta backe, U 856 Frövi (skadad), U 857 Frövi, U 858 Kumla, nu vid Vik (fragment), U 859 Måsta, U 860 Måsta, nu vid Balingstaby, U 861 Norsta (skadad), U 862 Säva (skadad), U 863 Tibble (skadad), U 864 Vik (försvunnen), U 865 Vik (skadad).

Kameral indelning: Socknens skattejord ingår enligt UH 1540 i Hagby och Åkerby åttingar (se häradsinledningen).

Balingstaby 1292 *ad curiam Baldingstad* (DS 1065, 1737), 1296 *villam Balingstaad* (DS 1167), 1447 *i Balingxta i siæluom kyrkiobynom* (RAP 14/10), 1538 *Ballingstaby* (UH 1538:2) – kyrkby – 11 H, 5 i.

UH **1 ky**, 1:0.

1542/43, 1553 (endast) **1 kyuj** till klockaren.

3 se, 1:0 + 1:0 + 1:0 (öde 1572). (Hagunda rd)

2 fr, 1:0 (1554 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/) + 1:0 (1554 Lars Turesson /Tre rosor/, 1562 Lars Fleming).

Summa jt 6:0.

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1572)

	sk	skuj	ky	se	pb	skokl	klakl	dasp	aoe	aoeuj	fr	frt
Balingstaby	--	--	1 (1)	3 (3)	--	--	--	--	--	--	2 (2)	--
Bonäs	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	4 (5)	--
Brunna	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2 (2)	--
Böksta	--	2 (1)	1 (1)	--	--	--	1 (0)	0 (1)	--	0 (1)	--	--
Frövi	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	3 (4)	--
Fröviboda	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	0 (1)
Kumla	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	2 (2)	--	--	0 (1)	--	--	--
Måsta	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2 (2)	--
Norsta	--	--	--	--	--	3 (3)	--	--	--	--	0 (1)	--
Prästgården	--	--	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Risslinge	--	--	--	2 (2)	--	--	--	--	--	--	--	--
Säva	--	--	--	1 (1)	--	--	3 (0)	0 (3)	--	--	--	--
Tibble	--	--	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	2 (2)	--
Väntbrunna	--	--	--	--	--	--	--	--	2 (2)	--	--	--
Summa	2 (2)	3 (2)	5 (5)	7 (7)	1 (0)	5 (5)	4 (0)	0 (4)	2 (3)	0 (1)	15 (18)	0 (1)

Dessutom redovisar längderna: **kyuj**: Norsta 1 (0).

Jordetal för olika jordnaturer 1540¹

	sk	ky	se/pb	kl	fr/aoe	summa jt
Balingstaby	–	1:0	3:0	–	2:0	6:0
Bonäs	–	–	–	–	3:4:2	3:4:2
Brunna	–	–	–	–	2:0	2:0
Böksta	1:5	1:7	–	1:0	–	4:4
Frövi	–	–	–	–	3:3	3:3
Fröviboda	–	–	–	–	–	–
Kumla	1:2:1	0:5	1:3	1:2	–	4:4:1
Måsta	0:6:1	–	–	–	2:6	3:4:1
Norsta	–	0:0:1	–	3:4	–	3:4:1
*Pilsbergh	–	–	–	–	1:4(?)	1:4(?)
Prästgården	–	4:4	–	–	–	4:4
Risslinge	–	–	2:0	–	–	2:0
Säva	–	–	1:0	2:0	–	3:0
Tibble	–	1:0	–	–	3:0	4:3
Vik	–	–	–	–	4:4(?) ²	4:4(?)
Väntbrunna	–	–	–	–	4:0	4:0
Summa	4:0:2 ³	9:0:1	7:3	7:6	26:5:2(?)	54:7:2(?)

¹ Kyrko-, prebende- och klosterjordens jt är från 1538, se-jordens från 1539; frälsejordens jt är, om ej annat anges, från FoR 1562.

² Jt är beräknat utifrån medeltida uppgifter.

³ Häri ingår 1 skuj, 0:3, som ej kunnat lokaliseras.

- 1292 testamenterar Magnus Johansson (Ängel) de kvarnar – troligen i Frövi – som hör till Balingsta gård (curia) till hustrun Ingeborg Nilsson, om han dör före henne (DS 1065, 1737; se Frövi).
- 1296 testamenterar kaniken Karl Erlandsson (Finsta-ätten), Magnus Johanssons (Ängel) systerson, halva byn B med kvarn i Ölsta, Gryta sn, till Uppsala domkyrka (DS 1167).
- 1299 byter Folke Jonsson (Fånö-ätten), systerson till Karl Erlandsson (Finsta-ätten), bort $\frac{1}{2}$:0 i B och jord i Fors, Hökhuvuds sn, till Uppsala domkyrka mot jord i *Linø (DS 1296).
- 1304 intygas att Nils Hemmingsson bytt till sig 3:0 i B och jord i Lund, Edsbro sn, av Uppsala domkyrka mot jord i Gottsunda och Vårdsätra, Bondkyrka sn, Håmö, Läby sn, och Nåstuna, Vänge sn (DS 1415).

- 1316 uppger domprost Andreas And att han bytt till sig $\frac{1}{2}$:0 i B och $\frac{1}{2}$:0 i *Billinge, Bondkyrka sn, av ärkebiskop Nils Allesson (död 1305) mot *Ørby nära *Lenær. Jorden i B och *Billinge har Andreas sedan bytt bort mot jord i Stabby, Bondkyrka sn. (DS 2073)
- 1344 uppges att biskop Bengt Birgersson (Folkungaätten, död 1291), kaniken Karl Erlandsson (Finsta-ätten, död 1296) och domprosten Israel Petersson (Finsta-ätten, död 1302), instiftat fjärde vicarian av 3:0 i B – halva byn – med kvarn nära Ölsta, Gryta sn (DS 3836 s 322).
- 1379 säljer Birger Karlsson (Folkungaättens oäkta gren) till Kort Görtz, gift med Birgitta Trottesdotter (Eka-ätten), 2:0 i B, som Birger ärvt efter sin son Karl. Jorden var tidigare Birgers hustru Ragnhild Erikdotters. Birgers sven Olof Nilsson i B lämnar fasta på tinget. (SRP 1422, 1428)
- 1413 testamenterar Olof Jönsson (två spetsar uppifrån) 1:0 till S:t Mikael och S:ta Annas prebenda i Uppsala domkyrka (SD 1793, Dahlbäck s 153).
- 1417 har Uppsala domkyrka jord, som räntar 3 pund korn och 1 pund råg (siligo) (UpDkyR).
- 1444/75 har Nils Abjörnssons (Sparre av Tofta) prebenda i Uppsala domkyrka 1:0 vid (circa) Balingsta kyrka. Räntan är 4 pund korn och 1:0 pn. (UpDkyPb f 5v, Dahlbäck s 146 f)
- 1447 byter väpnaren Jesper Görtz bort till Uppsala domkyrka 1:0 i 'själva kyrkbyn', vilken jord han ärvt efter Birgitta Trottesdotter (Eka-ätten), mot jord i Ännes-ta, Dalby sn. Jorden ligger vid södra ändan i byn och räntar $\frac{1}{2}$ läst korn och 1:0 pn. (RAp 14/10)
- 1451 bekräftar Jesper Görtz sin broder Eggert Görtz gåva av 1:0 i B (RAp 26/11).
- 1497–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica tre landbor, som räntar vardera 4 pund korn och 1:0 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1538 har Balingsta kyrka 1:0, som räntar 4 pund korn, 1:0 avradspn – hälften kyrkan, hälften prästen – $\frac{1}{2}$:0 gengärdspn, 5 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2).
- 1539 uppger de tre S:t Erikshemmanen ha vartdera utsäde

till 4 pund, äng till 40 lass (1548 30 lass), gott mulbete, arm skog och inget fiskevatten (UH 1539:6, 1548:4).

1549 uppges kyrkohemmanet (1:0) ha utsäde till 3 pund (andra året 4 pund), äng till 40 lass hö, skog till vedbrand, mulbete 'så det kan hjälpa sig' men inget fiskevatten (UH 1549:3).

Bonäs

1334 *Boanes* (DS 3080), 1453 *Bonæs* (SjSp 7/6) – 11 H, 5 i.
UH **4 fr**, 0:7:0:4 + 0:7:0:4 + 0:7:0:4 + 0:7:0:4 (1 öde 1569) (1554 Pernilla Nilsson dotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Bielke).

1562 **1 fr**, 0:7:0:4 (Hogenskild Bielke).

Summa jt 3:4:2 (4:3:2:4).

1334 ger Gustav Arvidsson (Sparre av Vik) 'allt Bonäs', som är $4\frac{1}{2}$:0 och jord i Vik i morgongåva till sin hustru Kristina Petersdotter (tre rutor) (DS 3080).

1452 säljer Agneta Eriksdotter (Krummedige) till sin syster Ebbas barn med Karl Kristiernsson (Vasa) tre 'gods' i B, varav ett räntar 5 pund korn och 1:0 pn och två räntar vardera 3 pund korn och 0:6 pn (RAP 14/9).

1453 ärver Katarina Stensdotter (Bielke) B (RAP 7/6; se Vik). I en odaterad förteckning från 1500-talet, som troligen går tillbaka till arvskiftet 1453 uppges B vara på $4\frac{1}{2}$:0 och ha fem landbor; tre räntar tillsammans 15 pund korn och 3:0 pn, två räntar tillsammans $7\frac{1}{2}$ pund korn och 0:12 pn; var och en presterar dessutom 2 höns (Rött nr 252).

1460 omtalas Peter i B som faste (RAP 27/5).

1559 ärver Hogenskild Bielke en 'rörlagd' fjäll i B äng – fjällen brukas under Viks gård – och vidare fem gårdar, som vardera räntar 1:0 pn, $3\frac{1}{2}$ pund korn, 1 lamm och 2 höns (ShSp 12/3; se Vik).

Brunna

1220 *in villa de Brunnum* (DS 202), 1475 *Brunna* (UpDkyPb f 13v) – 11 H, 5-6 h – byn är delad mellan Balingsta och Hagby snr.

UH **2 fr**, 1:0 + 1:0 (öde 1569) (1554 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1562 Lage Brahe).
Summa jt 2:0.

- 1220 se Brunna, Hagby sn.
 1454 grundar Katarina Karlsdotter (Sture) en prebenda i Johannes evangelistens kor i Uppsala domkyrka efter sin make Nils Jönsson (Oxenstierna) och ger till prebendan 0:10 i B, jord i Hesta, Gryta sn, Hillinge, Hagby sn, och på andra ställen i Uppland. I domkyrkans prebendeförteckning från 1475 uppges jorden i B ränta $6\frac{1}{2}$ pund korn, 12 spann råg, 0:10 pn och 2 gamla får. (UpDkyPb f 13v; Dahlbäck s 147 f, GiOV s 309 ff)

Böksta

- 1316 *in Bökistum* (DS 2073) – 11 H, 5 i.
 UH **1 skuj**, 1:0 till Ärnesta, Västeråkers sn.
1 skuj, 1567 **1 aoelj**, 0:5, 1567 0:6; till Torresta, Västeråkers sn, 1540–45, till Torsätra, Hagby sn, 1550–56.
1 ky, 1:7.
1 klakl/ky, 1550 **1 dasp**, 1551 **1 aoe**, 1566 **1 kl**, 1571 **1 dasp**, 1:0, 1551 1:0:0:4 (1551 Tuna rd, 1552 Säva rd).
 Summa jt 4:4 (4:5:0:4).
 1296 testamenterar kaniken Karl Erlandsson (Finsta-ätten) till ett helgeandshus i Uppsala 1:0 av de små jordlotter, kallade "vmiord", som han har i Hagunda och Lagunda hdr (DS 1167). En av dessa jordlotter ligger i B, ty 1316 uppger domprost Andreas And att 0:0:1 i B, som skänkts av Karl Erlandsson, tillhört helgeandshuset men bytts bort (DS 2073).
 1316 upptas en Hagby kyrkas landbo i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsen i Tiundaland (DS 2062).
 1352 säljer Sven Jonsson (eget sigill) 0:0:2, som han övertagit från Balingsta kyrkas landbo i Tibble, till Filip Petersson (DS 4846).
 1453 omtalas Lars Andersson i B som faste (RAp 14/1).
 1491 byter Peter Eriksson (Tibble-ätten) bort 1:0:0:4 i B, som räntar 4 pund korn och 1:0:0:4 pn, till Klara kloster mot jord i Österrekarne hd, Södermanland (C1M s 64).
 1538 har Balingsta kyrka 0:15, som räntar 4 pund korn,

- 0:11 avradspn – hälften kyrkan, hälften prästen – $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 5 dagsverken och 4 hästar. Klara kloster har 1:0, som räntar 4 pund korn, 0:12 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn och 4 hästar. (UH 1538:2)
- 1549 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till 4 pund, äng till 40 lass, ingen skog, inget fiskevatten eller mulbete (UH 1549:3).
- 1552 uppges arv och eget-hemmanet ha utsäde till 15 spann, äng till 20 lass hö, skog, mulbete men inget fiskevatten (UH 1552:26).
- 1560 (omkr) köper Gustav I en skatteutjord på 0:6 av Per Bengtsson i Torsätra, Hagby sn (AoE 3 f 103v).

Frövi

- 1292 *in Frødawi, in Fredawi* (DS 1065, 1737) – 11 H, 5 h.
UH 3 fr, 1550 4 fr, 1:1 + 1:1 + 1:1 + 1550 1:1 (öde 1569) (1554 Jöran Åkesson/Tott/, 1562 Åke Bengtsson /Fär-la/ 3, 1554 Sten Bengtsson /Ulv/, 1562 Anund Stensson /Ulv/ 1).
Summa jt 3:3 (4:4).

Frövi är 1292–93 sätesgård för Magnus Johansson (Ängel) och 1294 för hans hustru Ingeborg Nilsdotter, som på gården har bla bryte (villicus), husföreståndarinna (villica) och kock (cocus) (DS 1065, 1085, 1103, SRS II:1 s 292).

- 1292 testamenterar Magnus Johansson (Ängel) till hustrun Ingeborg Nilsdotter, om han dör före henne, sin gård (curia) i F med de kvarnar – troligen i F – som hör till hans gård i Balingstaby, och jord i Säby och Ölsta, Gryta sn (DS 1065, 1737).
- 1336 pantsätter Gregers Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) alla sina egendomar i F till morbrodern Peter Filipsson (Rumby-ätten) (DS 3185).
- 1377 ger Törne Karlsson (hjorthorn) $4\frac{1}{2}$:0 i F, jord i Skäve, Vaksala sn, och en gård i Uppsala till en prebenda i Uppsala domkyrka (SRP 1254). Troligen ingår även Fröviboda.
- 1444/75 har Törne Karlssons prebenda i Vårfrukoret $4\frac{1}{2}$:0 (UpDkyPb f 2).
- 1555 (omkr) övertar Åke Bengtsson (Fär-la) tre gårdar efter sin morbror Jöran Åkesson (Tott). Gårdarna räntar vardera 6 pund korn och 1:3 pn. (X 261 1, UUB)

1560 (omkr) uppges att Bengt Arentsson (Ulv, död ca 1537), Peder Hård (död ca 1537) och Staffan Sasse återbördat Törne Karlssons prebenda, som haft bla fyra gårdar i F och Fröviboda. Gårdarna i F räntar vardera $\frac{1}{2}$ läst korn (SKHRA 2:3 s 65 f).

Fröviboda 1550 *Frödwijsboda* (UH 1540:1:3), 1556 *i Boda* (UH 1556:31) – 11 H, 5 i.
 UH 1550 **1 frt** (1554 Jöran Åkesson /Tott/, 1562 Åke Bengtsson /Färla/).
 1377 se Frövi.
 1555 (omkr) övertar Åke Bengtsson (Färla) ett torp efter sin morbror Jöran Åkesson (Tott). Räntan är 3:0 pn. (X 261 1, UUB)
 1560 (omkr) uppges att Törne Karlssons prebenda återbördats, vari ingått även F, som räntar 3:0 avradspn och $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn (SKHRA 2:3 s 65 f; se Frövi).

Kumla 1292 *Cumblar* (DS 1737), 1296 *in alia villa ... Cumblum* (?DS 1156) – 11 H, 5 i.
 UH **1 sk**, 1:1.
1 skuj, 0:1:1 till Torresta, Västeråkers sn.
1 ky, 0:5 (vissa år 0:4, 0:6; öde 1572).
1 se, 0:6, 1551 1:0 (öde 1569, 1572). (Hagunda rd)
2 skokl, 0:5 + 0:5, 1566 0:5:1 (både öde 1569, 1572).
1 pb, 1554 **1 fr** (Margareta Mickelsdotter /växt/), 1556 **1 aoe**, 0:5, 1556 0:5:2 (öde 1569, 1572).
 Summa jt 4:4:1 (4:7:1).
 1292 testamenterar Magnus Johansson (Ängel) sin gård (curia) i K, som han bytt till sig mot Hormesta, Biskopskulla sn, till Peter Vit och Holmvast Stumpe, som varit i hans tjänst (DS 1737).
 1296 säljer Ramfrid Gustavsdotter (lejon) 0:0: $\frac{1}{2}$ i K till Uppsala domkyrka (?DS 1156).
 1298 säljer Johan Ängel (Finsta-ätten) 0:0:10 i K, där 0:0:1 brukar gälla för 2:0 pn, till ärkebiskop Nils Allesson för att lösa testamentsgåvor i kaniken Karl Erlands-sons (Finsta-ätten) testamente (DS 1237–38).
 1302 har Sko kloster 0:4 i landbodrift. Jorden är förvärvad före abbedissan Elins död. Elin levde 1277 men var död 1291. (SkoKlJb s 17)

- 1304 byter Sko kloster bort 0:1:2 till domprost Andreas And mot jord i Skrymsta, Håbo-Tibble sn (?DS 1423).
- 1310 anvisar ärkebiskop Nils Kettilsson 0:0:1:6 som säkerhet för Ragnvald Ingessons testamentsgåvor (DS 1650).
- 1344 ger Johan Styrbjörnsson (Sandbro-ätten) 0:5:0:10 till Olof Karlsson, kung Magnus sven (familiaris) (DS 3866).
- 1377 säljer Ragnhild Nilsdotter i Skärplinge, Österlövsta sn, med bifall av svågern Olof Bengtsson 0:5:0:10 till Uppsala domkyrka för firande av årsmot. Jorden skall mottas av prebendaten Nils Johansson, som troligen betalat jordförvärvet. Ty 1379 beviljar ärkebiskop Birger Gregersson en anhållan från Nils, som givit just 0:5:0:10 till domkyrkan, om att få vissa årsmot firade i domkyrkans kor. (SRP 1240, 1272, 1393, 2699)
- 1383 byter Tideke Speckin och hans hustru Ragna Birgersdotter till sig 0:5:2 i K 'i norra gården' av Klara kloster mot jord i Gillberga, Esterna sn (C1M s 54f).
- 1390 återlöser Erik Nilsson (Väsby-ätten) de egendomar som Nils Petersson (vingat svärd) och dennes syster Katarina Eriksdotter, Eriks maka, i sju år haft pantsatta hos Karl Ulfsson (Sparre av Tofta): 0:5 i K, jord i Grävsta, Dalby sn, och Gymninge, Holms sn (RAp 18/11, SRP 2528).
- 1412 pantsätter Lars Salomonsson (balk belagd med sparre) 0:1 till Olof Jönsson (Stensta-ätten) (DS 1609).
- 1423 byter Erik Nilsson (Väsby-ätten) och hans hustru Ramborg Kortsdotter (Görtz) bort 0:5 till Sko kloster (RAp 20/3; se Hacksta, Dalby sn).
- 1423 bekräftar Margit Larsdotter, änka efter Lars Björnsson, sin avlidne son Sigfrid Pederssons byte med Sko kloster, som fått 0:0:12½, mot jord i Österberga, Rasbo sn (RAp 25/11).
- 1443 säljer Elin Jönsdotter jord i K (Hardt regest; se Hammarby, Dalby sn 1409, 1433 och 1443).
- 1447 ger väpnaren Nils Krok 1:0 till en prebenda i Uppsala domkyrka (RAp 14/4; se Björk, Västeråkers sn).
- 1489–1502 har Sko kloster två landbor, som räntar 4 pund korn resp 3 pund, 6 spann (Gräna rd) (SkoKIJb s 37).

- 1497–1536 har Uppsala domkyrka en landbo, som räntar 4 pund korn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1538 har Balingsta kyrka 0:5, som räntar 2 pund korn – hälften kyrkan, hälften prästen – $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 5 dagsverken och 4 hästar. Sko kloster har två gårdar på vardera 0:5, som vardera räntar 3 pund korn – den andra $3\frac{1}{2}$ pund – 10 ägg, 2 höns, 2 timmerstockar, 3 dagsverken och 4 hästar. Uppsala domkyrka har en prebendegård, som räntar 3 pund korn, 10 ägg, 2 höns, 2 timmerstockar, 3 dagsverken och 4 hästar. (UH 1538:2)
- 1539 uppges S:t Eriks-hemmandet ha utsäde till 3 pund, 3 spann (1544 $3\frac{1}{2}$ pund), äng till 20 lass, god skog till vedbrand, gott mulbete men inget fiskevatten (UH 1539:6, 1544:4).
- 1549 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till 2 pund, äng till 10 lass, skog till vedbrand, klent mulbete och inget fiskevatten (UH 1549:3).
- 1550 uppges skattehemmanet ha god åker och äng, skog och mulbete men inget fiskevatten. Hemmanet brukas av landbo och ägs av skattebonden Olof Mårtensson i Högsta (1:6), Bålinge sn. (UH 1540:1:2)
- 1555 köper Gustav I en gård, som räntar 3 pund, 6 spann korn, av Margareta Mickelsdotter (växt) (RAp 23/4). Följande år uppges hemmanet ha utsäde till 2 pund, äng till 9 lass, skog, mulbete men inget fiskevatten (UH 1556:32).

Måsta

- 1376 i *Mosastum* (KrappSp 10/6), 1379 i *Musistum* (RAp 3/5) – 11 H, 5 i.
- UH 1 sk, 0:6:1.
2 fr, 1:4 (1554 Sten Eriksson /Kolhammar-ätten/) + 1:2 (1554 Barbro Larsdotter/Årby-ätten/, 1562 Nils Jespersson /Cruus/).
Summa jt 3:4:1.
- 1376 omtalas Olof i M som faste (KrappSp 10/6).
- 1449–53 omtalas Jöns Bengtsson i M som faste (UUBp 1452 efter 1/5, RAp 1449 13/1, 1453 30/9).
- 1550 uppges skattehemmanet ha god åker och äng, ingen skog, inget mulbete eller fiskevatten. Hemmanet bru-

kas av landbo och ägs av skattebonden Anders Hansson i Käfflöt, Ramsta sn. (UH 1540:1:2)

- Norsta**
- 1419 *i Norsta* (SD 2573, avskr), 1453 *Norista* (SjSp 7/6) – 11 H, 5 i.
- UH **3 skokl**, 1:4, 1566 0:5:1 + 1:0, 1566 0:5:1 + 1:0 (öde 1569, 1572).
1538 (endast) **1 kyuj**, 0:0:1.
1554 **1 fr**, 0:6 (1554 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Bielke).
Summa jt 3:4:1 (3:0:2).
- 1419 anslår Sten Turesson (Bielke) bl a 0:7 till två prebendor i Uppsala domkyrka (SD 2573; se Kibrinna, Ramsta sn).
- 1453 ärver Katarina Stensdotter (Bielke) jord i N (RAP 7/6; se Vik). I en odaterad förteckning från 1500-talet, som troligen går tillbaka till arvskiftet 1453, uppges N ränta 3 pund, 3 spann korn, $\frac{1}{2}$:0 pn och 2 höns (Rött nr 252).
- 1489–1503 har Sko kloster tre landbor: en räntar 5 pund korn och 1:0 pn, två räntar vardera $3\frac{1}{2}$ pund korn och 0:5:1 pn (Gräna rd) (SkoKlJb s 36).
- 1538 har Sko kloster tre gårdar på 1:4, 1:0 resp 1:0. Den större gården räntar 5 pund korn, 1:0 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 2 höns, 20 ägg, 2 timmerstockar, 3 dagsverken och 4 hästar; de andra två räntar vardera 3 pund korn, 0:6 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 10 ägg och i övrigt som den större gården. Kyrkoutjorden på 0:0:1 räntar 1 spann korn – vartannat år till kyrkan, vartannat till prästen. (UH 1538:2)
- 1559 ärver Hogenskild Bielke en gård, som räntar 0:4 pn, 3 pund korn, 1 lamm och 2 höns (ShSp 12/3; se Vik).
- *Pilsbergh**
- 1453 *Pilsbergh* (SjSp 7/6), 1559 *Pilsberge* (ShSp 12/3).
- 1453 ärver Katarina Stensdotter (Bielke) P (RAP 7/6; se Vik). I en odaterad förteckning från 1500-talet, som troligen går tillbaka till arvskiftet 1453 uppges P vara på $1\frac{1}{2}$:0 med räntan 3 pund korn, $\frac{1}{2}$:0 pn, 2 höns och 10 ägg 'för var man'; antalet landbor anges emellertid inte (Rött nr 252).

46 Balingsta

1559 ärver Hogenskild Bielke P-ägor på 0:12, som hör till och brukas under Viks gård (ShSp 12/3; se Vik).

Prästgården 1538 *Presteboleth* (UH 1538:2) – 11 H, 5 i.
UH 1538 (endast) **1 ky**, 4:4.

Risslinge 1314 *in Rislingi* (DS 1950, avskr), 1344 *in Riislinge* (DS 3838) – 11 H, 5 i.
UH **2 se**, 1:0 + 1:0, 1544 0:6 + 0:6 (öde 1572). (Hagunda rd)
Summa jt 2:0 (1:4).

1309 testamenterar vikarien Knut vid Uppsala domkyrka en gård i Risby, Viksta sn, och jord på andra platser i norra Uppland till domkyrkan. Omkring 1330 byter domkyrkans syssloman herr Jordan i Börje bort större delen av Knuts donerade gods mot bl a 0:7 i R. (DS 1605 med baks-ant; jfr DMS 1:3 s 198)

1314 testamenterar Johan Ängel (Finsta-ätten) 1:0 till Uppsala domkyrka och 0:1 till prebendaten i S:t Eriks kapell (DS 1950–51). Samma år pantsätter biskop Israel Erlandsson i Västerås 0:6 till ärkebiskop Nils Kettillsson för att bestrida kostnaderna i samband med brodern Johan Ängels begravning (DS 1966).

1330 (omkr) se ovan 1309.

1344 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:15 (DS 3838).

1376 har domkyrkans fabrica 0:17 och fyra landbor, som räntar tillsammans $7\frac{1}{2}$:0 pn (D 1 s 8).

1417 har domkyrkans fabrica jord, som räntar 1:0 pn (UpDkyR).

1452 omtalas Johan i R som faste (UUBp efter 1/5).

1497–1536 har domkyrkans fabrica tre, från 1499 två landbor, som räntar vardera 2 pund korn och $\frac{1}{2}$:0 pn, från 1499 5 pund korn och 0:6 pn resp 3 pund korn och 0:6 pn; från 1527 är spannmålsröntan 3 pund $1\frac{1}{2}$ spann för var och en av de två landborna (Hagunda rd) (UpDkyR).

1539 uppges S:t Erikshemmanen vartdera ha utsäde till $3\frac{1}{2}$ pund, äng till 20 eller 30 lass (1548 20 lass), arm skog, gott mulbete men inget fiskevatten (UH 1539:6, 1548:4).

Säva

- 1220 *in villa de Siuwat* (DS 202), 1351 *in orientali parte ville Sigudhi* (DS 4710 avskr, 4723 avskr), 1361 *in Siwiewadh* (DS 6503), 1430 *i Sewadhe* (RAp 21/10) – 11 H, 5 h – byn är delad mellan Balingsta och Gryta snr.
- UH **1 se**, 1:0 (vissa år 1:1, 1:2). (Hagunda rd)
3 klakl, 1550 **3 dasp**, 1551 **3 aoe**, 1566 **3 kl**, 1571 **3 dasp**, 0:5:1 + 0:5:1 + 0:5:1; två av hemmanen har gemensam brukare 1550/51 och är öde 1572. (1551 Tuna rd, 1552 Säva rd)
 Summa jt 3:0.
- 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad kyrkan och kapitlet i Hagby äger, bl a 0:0:2 i S (DS 202; kan också avse S i Gryta sn).
- 1351 ger Birgitta Brynjolfsdotter (Bengt Hafriidssons ätt) 2:0 i östra delen av byn till Klara kloster, där hon inträder, och jord i den 'västra delen av byn' till Sko kloster (DS 4710–11, 4723). 1361 tilldömer kung Magnus systrarna i Klara kloster den jord som fru Birgitta givit klostret men som en av bröderna i Eskilstuna kloster sökt hindra (DS 6503).
- 1367 avstår prior Tord i Eskilstuna de gods i Säva som fru Birgitta pantsatt till klostret i Eskilstuna men sedan givit till Klara kloster (DS 7494).
- 1376 har Uppsala domkyrkas fabrica 1:0 och två landbor, som räntar tillsammans $\frac{1}{2}$ läst korn och 3:0 pn (D 1 s 8).
- 1417 har domkyrkans fabrica jord, som räntar 3 pund korn och 1:0 pn (UpDkyR).
- 1479–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar 5 pund korn och 1:0 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1538 har Klara kloster tre gårdar på vardera 0:5:1, som var och en räntar $3\frac{1}{2}$ pund korn, 0:12 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn och 4 hästar (UH 1538:2).
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till 5 pund, äng till 40 lass (1548 20 lass), gott fiskevatten i ån, ingen skog eller mulbete (UH 1539:6, 1548:4).
- 1552 uppges de tre arv och eget-hemmanen vartdera ha utsäde till 2 pund, äng till 12 lass, skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1552:26).

Säva rättardöme omfattar 1552 arv och eget-jorden i S och Böksta, denna sn, Viggeby, Dalby sn, samt Björnome och Säva, Gryta sn. Rättardömet ligger under Ekholmens gård, Veckholms sn.

Tibble

1296 *in Thygbily* (DS 1167), 1430 *i Thybile* (RAp 21/10) – 11 H, 5 i.

UH **1 ky**, 1:0 (öde 1572).

2 fr, 1:4 + 1:4 (öde 1572) (1554 Anna Bengtsdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/).

Summa jt 4:0.

Tibble är sätesgård för Erik Larsson (Tibble-ätten)¹, som 1435 får frälsebrev av rikets råd. Han kallas 1442 och senare väpnare, är på 1450-talet häradshövding i Hagunda och omtalas i Tibble mellan 1430 och 1460 (RAp 1430 21/10, 1442 12/3, 1460 27/5, SMR 279). Gården ärvs av sonen Peter Eriksson, väpnare, som skriver sig till Tibble 1472–78 och 1510 men torde ha bott i Vargarn i Västerrekarne hd sedan slutet av 1470-talet (RAp 1472 19/12, 1478 15/5, 1510 7/2, SU s 299, PHT 1934 s 124 f). Erik Larssons vapenbild är ett kors, sonen Peters en trädstam balkvis.

1296 testamenterar kaniken Karl Erlandsson (Finsta-ätten) $\frac{1}{2}$:0 till Simtuna kyrka (DS 1167, 1223).

1316 omtalas en Balingsta kyrkas landbo i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).

1324 pantsätter Agmund Ginhuson (tre tupphuvuden) 0:0:7 för testamentsgåva i pengar till dominikan-konventet i Sigtuna (DS 2444).

1352 omtalas Olof som Balingsta kyrkas landbo i T (DS 4846).

1379 omtalas Olof i T som faste (RAp 3/5).

1429 omtalas Lars i T som vidervaruman (RAp 21/3).

1508 säljer Peter Eriksson i Vargarn, Västerrekarne hd, sin 'sätesgård' i T på 2:0 och en gård där på 1:0 till Sten

¹ Ätten kallas i PHT 1934 s 121 ff Tibble-Vargarns-ätten, men eftersom ätten har sitt ursprung i Tibble kallas den här bara Tibble-ätten.

- Turesson (Bielke). Sätessgården räntar 9 pund korn och 2:0 pn, den andra gården hälften därav. (UUBp 7/11)
- 1538 har Balingsta kyrka 1:0, som räntar 4 pund korn, 1:0 avradspn – hälften kyrkan, hälften prästen – $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 5 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2).
- 1549 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till 3 pund, äng till 30 lass hö, skog till vedbrand och mulbete 'så det hjälper sig' (UH 1549:3).

Vik

- 1303 *in Vihc* (DS 1411 or), 1315 *Vik* (DS 2012), 1334 *min gard Wik* (DS 3080), 1413 *i Wiik* (SD 1688) – 11 H, 5 i.

Vik är sätessgård för Ramborg Israelsdotter (And) och maken Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) 1315 och troligen redan 1303 för Ramborg, som också bor här 1327–31, då maken är död (DS 1411, 1757, 2011–12, Gardell 166). Sonen Gustav Arvidsson ärver gården och ger den 1334 som morgongåva till hustrun Kristina Petersdotter (tre rutor). Under Gustavs tid som ägare utnyttjas Vik som sätessgård åtminstone 1334 och sannolikt även 1357, då kung Magnus daterar ett brev på Vik (DS 3080, 5707 a). Gården ärvs sedan av Gustavs son Arvid och därpå av dennes dotter Margareta, som äger Vik 1382, då hon ännu är ogift (UUBp 1382 11/11). Margareta gifter sig med Ture Bengtsson (Bielke), som 1413 uppehåller sig på Vik (SD 1688). Gården övertas av sonen Sten Turesson (Bielke) och efter hans död 1431 troligen av Agneta Eriksdotter (Krummedige), Stens andra hustru (RAP 1452 14/9). Vid arvskifte 1453 efter Sten Turesson och hans två hustrur tillfaller Vik dottern Katarina, som 1458 kallas 'fru Katarina Stensdotter i Vik' (RAP 1453 7/6 avskr 1488, 1458 14/11). Katarinas son Nils Klasson (Sparre av Ellinge) ärver Vik till vilken gård han skriver sig från 1477 till sin död 1505 (RAP 1477 22/9, 1491 29/5, DDal 199). Vik ärvs av Nils son Knut (död 1522), som veterligen bor här 1516 och 1521 (HSH 24 s 40, SkSp ?1521, Swart s 29, 37, 39). Knuts mor Margareta Lagesdotter (Brok, död 1526), änka efter Nils Klasson, bor på Vik 1516 och kallas 1522 och 1526 fru Margareta på Vik (HSH 24 s 40, RAP 1522 7/7, GR 3 s 170, 227). Vik övertas av Margare-

tas och Nils dotter Pernilla, änka efter Sten Kristiernsson (Oxenstierna, död 1516). Pernilla bor på Vik åtminstone från 1531 och fram till sin död omkring 1556 (GR 7 s 317, 22 s 387 f; GiOV s 604 ff). Vid arvskifte efter Pernilla 1559 tillfaller Vik systersonsonen Hogenskild Bielke (ShSp 1559 12/3).

1334 ger Gustav Arvidsson (Sparre av Vik) sin 'gård' på $4\frac{1}{2}$:0 och lika mycket i Bonäs i morgongåva till sin hustru Kristina Petersdotter (tre rutor) (DS 3080).

1382 intygar Ture Bengtsson (Bielke) och hans bror Sten, att jungfru Margareta Arvidsdotter (Sparre av Vik) köpt småjordar vid V och Örby, Vendels sn, för vilket Bo Jonsson (Grip) lagt ut pengar (UUBp 11/11).

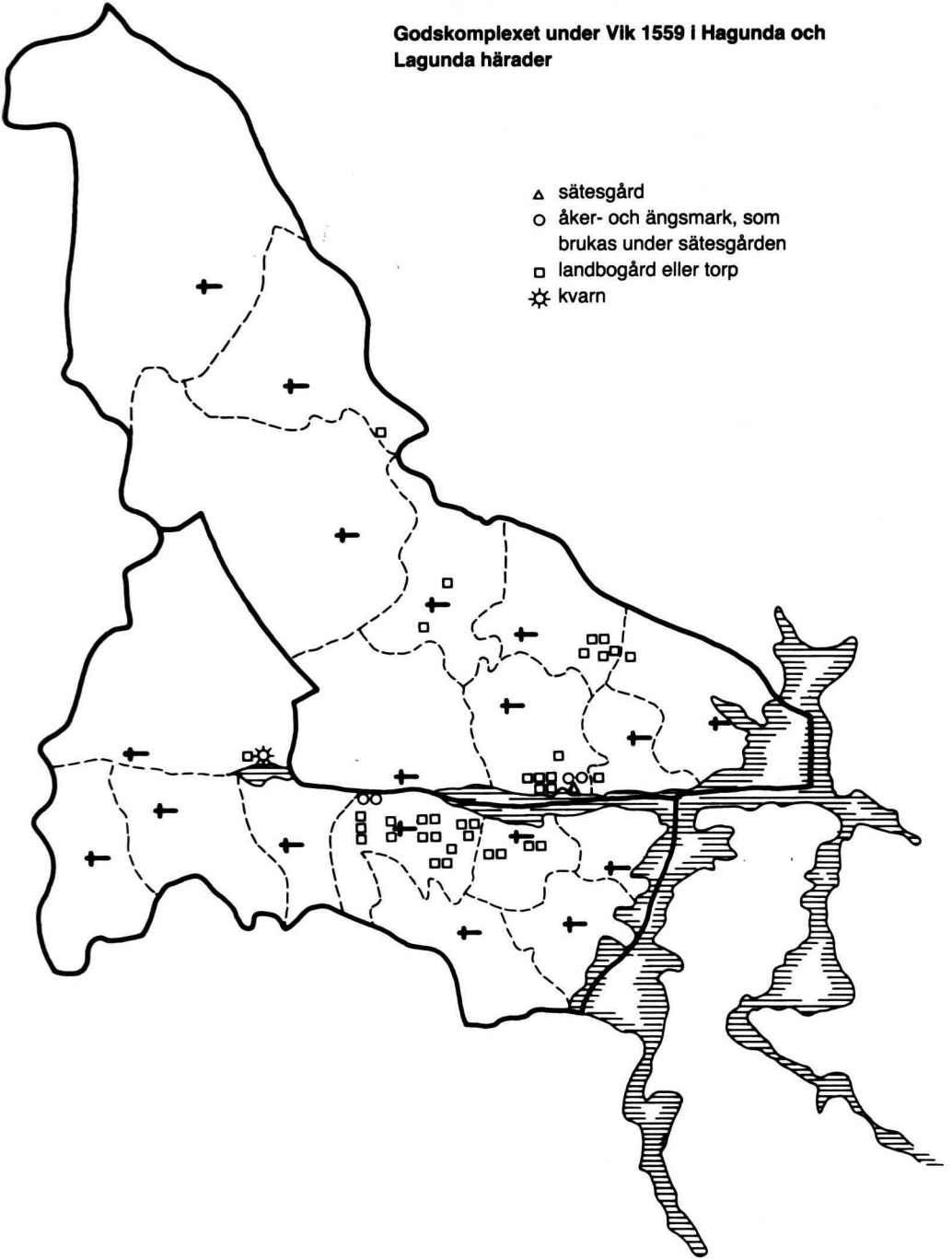
1453 ärver Katarina Stensdotter (Bielke) vid arvskifte efter föräldrarna Sten Turesson (Bielke) och Margareta Karlsdotter (Sparre av Tofta) och efter faderns andra hustru Agneta Eriksdotter (Krummedige) Vik, jord i Bonäs, Norsta, denna sn, Nibble, Dalby sn, Örsunda, Gryta sn, Hillinge, Hagby sn, och Kibrunna, Ramsta sn, samt jord i Fittja, Giresta, Hjalsta och Nysätra snr och på andra ställen i Uppland (RAp 7/6 avskr, Rött nr 252, LuSS s 13–20).

1521 låter Gustav Eriksson (Vasa) belägra 'ett litet hus i Hagunda benämnt Vik', som hålls av Knut Nilsson (Sparre av Ellinge) i ett år (Swart s 29, 37, 39).

1559 tillfaller Viks gård och ett stort landbogods i framför allt Hagunda och Lagunda hdr Hogenskild Bielke vid arvskifte på Vik efter Peder Turesson (Bielke, död 1520), och dennes maka Karin Nilsdotter (Sparre av Ellinge, död 1520), dottern Anna Pedersdotter (Bielke, död 1551) och svägerskan Pernilla Nilsdotter (Sparre av Ellinge, död omkr 1556). Till 'Viks gård och ägor som där under brukas' hör: *Pilsberge* ägor, en fjäll i Bonäs äng, *Nyengen nedanför Bärby i Giresta sn, och där nedanför en löt, som löper ned i ån, två tegar i Rymningsängen, Giresta sn – båda om 30 lass hö – och därtill Kurön och Björkön, Björksta sn, i Västmanland. 'Viks gård och ägor' värderas till en läst korn. I landbogodset ingår i Hagunda hd: jord i Bonäs och Norsta, Balingsta sn, Hacksta, Dalby sn,

Godskomplexet under Vik 1559 i Hagunda och
Lagunda härad

- △ sätesgård
- åker- och ängsmark, som brukas under sätesgården
- landbogård eller torp
- ☼ kvarn

Focksta och Hillinge, Hagby sn, Kibrunna, Bodarna och Årby, Ramsta sn, Skälby, Västeråkers sn och Ålbo, Ålands sn (ShSp 12/3; Lundholm 1975).

Från några år på 1550-talet finns uppgifter om uppburen kronotonde ($=\frac{2}{3}$ av hela tionden) från sätesgården (pund: spann) (Prt 2)

	1551	1554	1555	1556
korn	0:3	0:6	0:4	1:4
råg	0:3	0:6	1:1	0:6
vete	0: $\frac{1}{2}$	—	—	0: $\frac{1}{2}$

- Väntbrunna** 1221 *in villa de Wenteburun* (KÅ 1914 s 469), 1257 *Datum Ventabrum* (DS 442), 1268 *Wentabrun* (DS 535), 1302 *in Ventabrun* (SkoKlJb s 16), 1458 *i Wenthebrunna* (RAP 10/10) – 11 H, 5 i.
 UH **2 aoe**, 2:0 + 2:0 (öde 1572). (Hässle rd)
 Summa jt 4:0.

Väntbrunna är troligen sätesgård för någon medlem av Ängel-ätten 1257 (DS 442).

- 1221 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad S:ta Maria kyrka i Östra Aros äger, bla 0:0:2 $\frac{1}{2}$ i V (KÅ 1914 s 469).
 1257 utfärdar ärkedjaken Folke Johansson (Ängel) på V ett brev, som sigilleras av hans bröder Lars, Johan och Magnus, Johan Ängels söner (DS 442).
 1268 bekräftar Folke, Johan, Magnus och Bengt, söner till Johan Ängel, sin avlidne broder Karls gåva av gården (mansio) V till Sko kloster (DS 535).
 1302 har Sko kloster 4:0, som ligger under huvudgårdsdrift ("sub curiis") (SkoKlJb s 16).
 1458 omtalas Johan i V som faste (RAP 10/10).
 1489–1503 har Sko kloster två landbor, som vardera räntar $\frac{1}{2}$ läst korn och $\frac{1}{2}$:0 pn (Gräna rd) (SkoKlJb s 35).
 1492 sitter Per Jönsson i V i nämnden vid lagmansting (ULdb s 42).
 1536 säljer Sko kloster till Gustav I två gårdar på samman-

lagt 4:0 med räntan 2:0 pn, $\frac{1}{2}$:0 dagsverkspn, 1 läst korn, 1 pund smör och 2 unga får (K 6 f 129v, 130).

1543 uppges de två arv och eget-hemmanen vartdera ha utsäde till $\frac{1}{2}$ läst säd, äng till 40 lass, skog, mulbete men inget fiskevatten (UH 1543:18).

Dalby socken

1291 *ab ecclesia Dalby* (DS 1031).

1303 *parrochiani Ecclesie Dalby* (DS 1378).

1363 *Dalby sokn* (DS 6881).

1380 *i Dalby sokn* (RAp 12/11).

1390 *i Dalbo sokn* (RAp 18/11).

Omfattning: Vreta hörde kyrkligt till Uppsala-Näs sn, Ulleråkers hd, kameralt till Dalby sn, Hagunda hd. I kameralt avseende överfördes Vreta till Uppsala-Näs sn 1889 (Kbr 24/5). I övrigt hade socknen i medeltids- och UH-material samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: Den västra delen av långhusets nordmur – kanske också av sydturen – härrör från en romansk stenkyrka i gråsten, försedd med ett smalare kor av okänt utseende. Kyrkan byggdes under folkungatid ut mot öster till en salkyrka. I sydväggen syns spår av ett fönster från denna tid. Det ursprungliga långhusets slut mot öster kan ännu skönjas på nordväggen. Under folkungatid tillkom troligen också korportalen, kanske också en sakristia. Järndörren till sakristian är från senmedeltiden, medan sakristians valv torde vara från 1600-talet. Kyrkan försågs troligen under 1400-talet med tegelvalv, som kan ha bemålats. I varje fall försågs väggarna med målningar, möjligen utförda av Albertus Pictor på 1480-talet.

År 1659 lät Knut Posse på Hammarskog, till vilken gård patronatsrätten då var knuten, bygga ut kyrkan mot öster med ett smalare kor i tegel. Vid ombyggnad 1845 uppfördes den nuvarande västra gaveln. Då revs också de medeltida valven. Kyrkan restaurerades 1902 – då ett vapenhus av okänd ålder revs – och 1958/59, då några av de medeltida målningarna togs fram.

Av medeltida inventarier märks en dopfunt av sandsten, som är från senast 1200-talets mitt, ett triumfkrucifix från 1300-talets förra hälft –

54 Dalby

korset är nytillverkat 1917 efter förebild i Vadstena – och ett rökelsekar från 1200- eller 1300-talet.

Den senmedeltida kyrkans innermått ca $7,5 \times 12$ m.

(UKy 76, 76 A, Bonnier 1987)

Kyrkby: Dalby.

Runstenar: U 840 Dalby kyrka, U 841 Dalby kyrka (fragment), U 842 Hållberga, U 843 Hässle (försvunnen), U 844 Viggeby bro, U 845 Viggeby bro (försvunnen).

Kameral indelning: Socknens skattejord ingår enligt UH 1540 i Dalby åtting (se häradsinledningen).

Brunna 1303 *in Brunnum* (DS 1378), 1356 *i Brunnwm* (DS 5672) – 11 H, 5 j.

UH **1 sk**, 0:5:1 med skuj i Grävsta.

1303 bevittnar Botte i B, sockenbo i Dalby, Ragnhild Spjälbodesdotters, Björn Ingulfssons hustrus, testamente (DS 1378).

1356 omnämns Ragnvald i B som faste (DS 5672).

1550 uppges skattegården ha god åker och äng, mulbete, liten skog och litet fiskevatten. Till gården hör kvarn och kvarnström. (UH 1540:1:2)

1562 har Anna Bengtsdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö) en utjord (FoR 2).

Dalby 1164–67 *in uilla Dalby* (DS 51) – 11 H, 5 j.

UH **1 ky**, 1:0 (*Presteboleth* – UH 1538:2).

1538 **2 dp** (Sätuna rd), 1540 **2 se** (Hagunda rd), 0:4 + 0:4.

Summa jt 2:0.

1164–67 bilägger ärkebiskop Stefan en tvist mellan Dotter, som gått i kloster, och hennes son Gere, varigenom Viby utanför Sigtuna skall tillhöra munkarna i Viby, liksom 4 örtugars avrad från byn D (DS 51). Kung Knut Eriksson utfärdar senare ett skyddsbrev för vad munkarna i Viby äger, bl a 4 örtugar i D (DS 63).

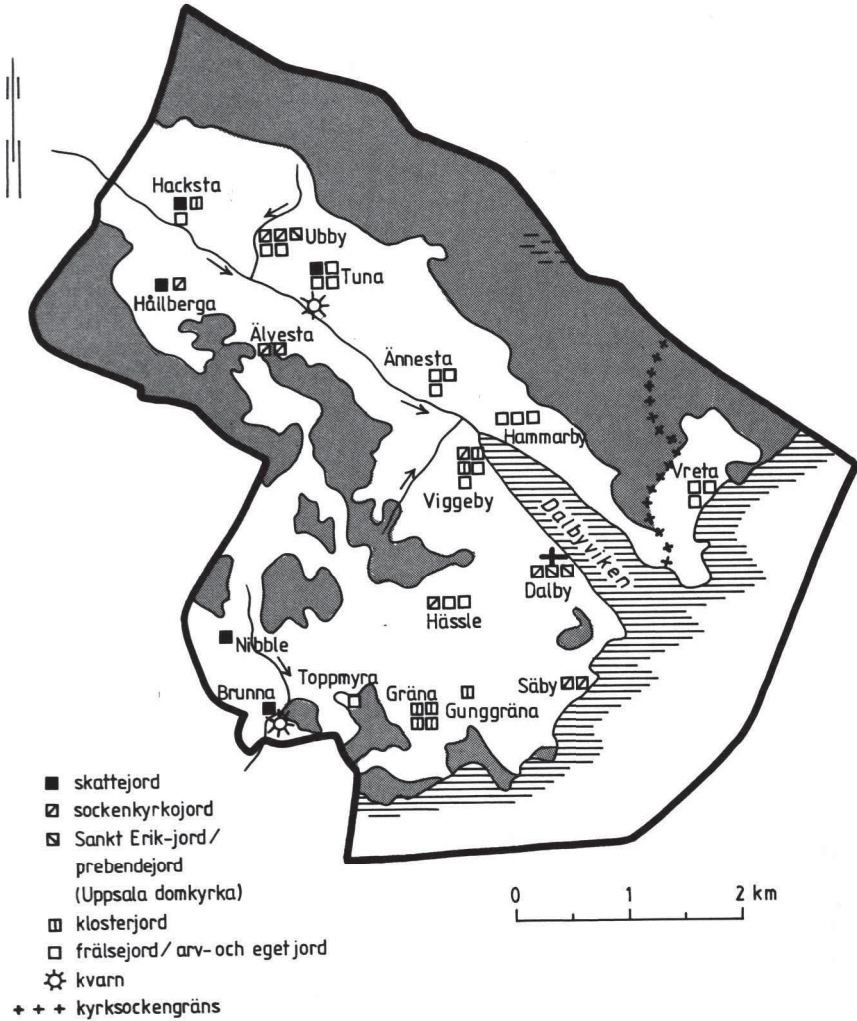
1344 har preposituren vid Uppsala domkyrka 1:0 (DS 3835).

1530 uppbär kronan $2\frac{1}{2}$:0 pn av Dalby rättardöme, som

Dalby socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

'förom hörde domprosten till' (FoRek s 277). Rättar-
dömet har att döma av rëntan – jfr 1538 – bara
omfattat domprostens två gårdar i D.

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1572)

	sk	skuj	ky	$\frac{1}{2}$ ky kyt	se	pb	skokl	klakl	dasp	aoe	aoet	fr
Brunna	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Dalby	--	--	1 (1)	--	2 (2)	--	--	--	--	--	--	--
Gräna	--	--	--	--	--	--	4 (4)	--	--	--	--	--
Grävsta	--	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Gunggräna	--	--	--	--	--	--	1 (1)	--	--	--	--	--
Hacksta	1 (1)	1 (1)	--	--	--	--	1 (1)	--	--	--	--	1 (1)
Hammarby	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	3 (3)
Hällberga	--	2 (0)	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	0 (1)	--
Hässle	--	--	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	2 (2)
Nibble	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Säby	--	--	1 (2)	0 (1)	--	1 (0)	--	--	--	--	--	--
Toppmyra	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Tuna	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	3 (3)
Ubby	--	--	1 (2)	1 (0)	1 (1)	--	--	--	--	--	--	2 (2)
Viggeby	--	--	1 (1)	--	--	--	--	2 (0)	0 (2)	0 (1)	--	2 (1)
Vreta	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	3 (3)
Älvesta	--	--	2 (2)	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Ännesta	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	3 (3)
Summa	4 (4)	4 (2)	8 (10)	1 (1)	3 (3)	1 (0)	6 (6)	2 (0)	0 (2)	0 (1)	0 (1)	20 (19)

Dessutom redovisar längderna: **kyuj**: Ubby 1 (0) – **pbuj**: Säby 1 (0) – **skokluj**: Hässle 1 (0) – **frt**: *Hoglegärde: 0 (1).

Jordetal för olika jordnaturer 1540¹

	sk	ky	se/pb	kl	fr/aoe	summa jt
Brunna	0:5:1	—	—	—	—	0:5:1
Dalby	—	1:0	1:0	—	—	2:0
Gräna	—	—	—	3:4	—	3:4
Grävsta	1:0	—	—	—	—	1:0
Gunggräna	—	—	—	1:0	—	1:0
Hacksta	2:4:1	—	—	0:6	0:5:2 ²	4:0
Hammarby	—	—	—	—	3:0	3:0
*Hoglegårde	—	—	—	—	—	—
Hållberga	0:6:2	1:6	—	—	—	2:4:2
Hässle	—	0:4:2	—	0:2	1:1	1:7:2
Nibble	1:3	—	—	—	—	1:3
Säby	—	0:7:2	1:5:1	—	—	2:5
Toppmyra	—	—	—	—	1:0	1:0
Tuna	1:2	—	—	—	2:5:1	3:7:1
Ubby	—	1:4:2	1:2	—	1:4	4:2:2
Viggeby	—	0:4	—	1:4	1:4	3:4
Vreta	—	—	—	—	2:6	2:6
Älvesta	—	1:6	—	—	—	1:6
Ännesta	—	—	—	—	3:0	3:0
Summa	7:5:1	8:1	3:7:1	7:0	17:2	43:7:2

¹ Kyrko-, präbende- och klosterjordens jt är från 1538, se-jordens från 1539; frälsejordens jt är, om ej annat anges, från FoR 1562.

² Jt är beräknat utifrån medeltida uppgifter.

1538 ligger 1:0 under prästbolet, som räntar 10 pund korn, 1:0 pn av ett 'lakagrund' och 4 hästar. Domprosten har två gårdar på vardera 0:4, som vardera räntar 3 pund korn, 0:10 pn, 20 ägg, 1 gås, 1 gammalt får, 2 höns och 4 hästar. (UH 1538:2)

1544 uppges S:t Erikshemmanen vartdera ha utsäde till 3 pund (UH 1544:4).

1549 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till 5 pund, äng till 40 lass hö, ingen skog, gott fiskevatten och klen mulbete (UH 1549:3).

Gräna 1292 *in Granum* (DS 1737), 1305 *in Grænum* (DS 1467) — 11 H, 5 j.

- UH **4 skokl**, 0:7 + 0:7 + 0:7 + 0:7 (1572 förlänta Hans Kraft).
Summa jt 3:4.
- 1292 testamenterar Magnus Johansson (Ängel) 0:0:8 till byggande av ett helgeandshus i Uppsala. Jorden byts bort före 1316. (DS 1737, 1467, 2073)
- 1303 bevittnar brytarna Lars och Olof i G, sockenbor i Dalby, Ragnhild Spjälbodesdotters, Björn Ingulfssons hustrus, testamente (DS 1378).
- 1316 omtalas en Dalby kyrkas landbo i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).
- 1489–1503 har Sko kloster fyra landbor, som vardera räntar 4 pund, 6 spann korn (andra året 4 pund, 4 spann korn) och 1:3 pn förutom småpersedlar, som ej specificeras. Rättaren är dock befriad från penningrättan och småpersedlarna. (Gräna rd) (SkoK1Jb s 32)
- 1538 har Sko kloster fyra gårdar på 0:7 vardera, som räntar $4\frac{1}{2}$ pund korn, 0:9 pn, $\frac{1}{2}$ pund smör, 1 gammalt får, 2 höns, 10 ägg, 2 stockar, 4 dagsverken och 4 hästar vardera (UH 1538:2).

Gräna rättardöme omfattar 1489–1503 Sko klostrets jord i Gräna, Gunggräna, Hacksta, Säby och Tuna, Dalby sn, Kumla, Norsta och Väntbrunna, Balingsta sn, Ransta, Salnecke och Säva, Gryta sn, Bragby, Ramsta sn, Ångelsta, Skogs-Tibble sn, Hagby by, Hagby sn, Gymninge, Holms sn, Hässle, Fittja sn, Fänsberga och Rävsta, Kulla sn, Alsta, Nysätra sn, Lörsta, Uppsala-Näs sn och Säby, Övergrans sn.

Grävsta

- 1319 *i Grafsta* (RAp 18/11) – 11 H, 5 j.
- UH **1 skuj**, 1:0 till Brunna.
- 1390 återlöser Erik Nilsson (Väsby-ätten) 0:4 $\frac{1}{2}$, som i sju år varit pantsatta hos Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) (RAp 18/11, SRP 2528; se Kumla, Balingsta sn).
- 1423 byter Erik Nilsson (Väsby-ätten) och hans hustru Ramborg Kortsdotter (Görtz) bort 0:4 $\frac{1}{2}$ till Sko kloster (RAp 20/3; se Hacksta).
- 1443 säljer Elin Jönsdotter jord i G (Hardt regist; se Hammarby 1409, 1433, 1443).

- Gunggräna** 1430 *i Gunnagrænom, Gwnnagrænom* (RAp 21/10) – 11 H, 5 j.
 UH **1 skokl**, 1:0, 1566 1:1 med skokluj/kyuj i Hässle 1538–56; från 1566 ingår troligen utjorden i Gunggräna.
- 1430 byter Peter Larsson i Ubby, Uppsala-Näs sn, bort 1:0 i G och jord i Hässle till Sko kloster mot jord i Bärby, Ramsta sn (RAp 21/10).
- 1489–1503 har Sko kloster en landbo, som räntar $5\frac{1}{2}$ pund korn och 0:2 pn (Gräna rd) (SkoKlJb s 32).
- 1538 har Sko kloster en gård på 1:0, som räntar 4 pund korn, $\frac{1}{2}$ pund smör, 1 gammalt får, 2 höns, 10 ägg, 2 stockar, 4 dagsverken och 4 hästar. Till gården ligger en utjord i Hässle på 0:2 med räntan 12 spann korn och 0:2 pn. (UH 1538:2).
- Hacksta** 1350 *in villa Høkiste* (?DS 4615), 1385 *i Hakastom* (RAp 3/7), 1423 *i Hakistom* (RAp 20/3) – 11 H, 6 j.
- UH **1 sk**, 1:7:1 med skuj i Hållberga 1540–45.
1 skuj, 0:5 till Tuna.
1 skokl, 0:6 (öde 1572).
1 fr (1555 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/); saknas 1562.
 Summa jt 4:0.¹
- 1350 testamenterar Ragnhild Hinzesdotter $\frac{1}{2}$:0 till Sko kloster (?DS 4615).
- 1385 instiftar Kristina Envastsdotter, änka efter Hans Skörbytta, en prebenda vid S:t Andreas altare i Uppsala domkyrka och ger 0:0:5:5 i H och frälsejord på andra ställen i Uppland, som domkyrkans syssloman inköpt för Kristinas räkning (RAp 3/7, SRP 2138; Dahlbäck s 135).
- 1423 byter Erik Nilsson (Väsby-ätten) och hans hustru Ramborg Kortsdotter (Görtz) bort 0:7 i H och jord i Grävsta, denna sn, i Gymninge, Holms sn, och Kumla, Balingsta sn, till Sko kloster mot jord i Orkesta och Söderby, Orkesta sn, och Täby, Östuna sn (RAp 20/3).

¹ Jt för frälsejorden från 1559.

- 1444 byter Uppsala domkyrka bort 0:0:0:20 i H och jord i Stabby, Uppsala-Näs sn, och Ultuna, Bondkyrka sn, till Tomas i Focksta mot jord i Berthåga och Malma, Bondkyrka sn (RAp 18/6).
- 1453 omnämns Peter i H som faste (RAp 14/1).
- 1458 säljer Karl Eriksson (Björnram från Uppland) 0:0:8½ i en gård 'österst och allra ytterst i H' och jord i Focksta, Hagby sn, till Katarina Stensdotter (Bielke) (RAp 6/10, 10/10). Samma år ges fasta på samma jord och då sägs att Katarina köper jorden i H och i Focksta av Inge Gulleon (RAp 14/11).
- 1465 stadfäster Nils Klasson (Sparre av Ellinge) sin mor Katarina Stensdotters gåva av 0:5:2 till den prebenda i Vårfrukoret i Uppsala domkyrka, som hennes farfar Ture Bengtsson (Bielke) instiftat (RAp 27/2).
- 1475 har Ture Bengtssons (Bielke) prebenda i Uppsala domkyrka 0:0:8½, som givits av Katarina Stensdotter (Bielke) (UpDkyPb f 9v, Dahlbäck kas).
- 1489–1503 har Sko kloster en landbo som räntar 3 pund korn och 0:6 pn (Gräna rd) (SkoKlJb s 33).
- 1538 har Sko kloster en gård på 0:6, som räntar 3 pund korn, 0:6 pn, 2 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2).
- 1550 uppges skattegården ha god åker och mulbete, klen äng, liten skog men inget fiskevatten. Gården hör till Jakob Eriksson, skattebonde i Brunna (2:1:1:4), Hagby sn, men brukas av landbo. (UH 1540:1:2)
- 1559 ärver Hogenskild Bielke en gård, som räntar 0:5:2 pn, 2 pund korn och 2 höns (ShSp 12/3; se Vik, Balingsta sn).

Hammarby
(nu Hammar-skog)

- 1344 *in Hamarby* (DS 3838) – 11 H, 5 j.
UH **3 fr**, 1:0 + 1:0 + 1:0 (1554 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/).
Summa jt 3:0.

Till Hammarby skriver sig Ingeborg Nilsdotter (kluven sköld med två balkar i vänstra fältet) 1376–85. 1381–83 omtalas hon som gift med Gregers Anundsson (hornbeprydd hjälm) (RAp 1376 10/6, BSH 1:74, SRP 1969, 2109). Gregers uppträder som faste vid ting i Hagunda 1376–77

(KrappSp 1376 10/6, RAp 1377 3/6). 1386 är Ingeborg omgift med Bengt Magnusson och bor då och 1390 på Vrå, Skogs-Tibble sn. Ingrids son, Nils Petersson (vingat svärd), häradshövding i Hagunda, skriver sig till Hammarby 1376–90 (KrappSp 1376 10/6, RAp 1381 4/10, 1390 18/11). Hammarby överläts 1399 av Katarina Eriksdotter, som kallar Nils sin bror, till maken Erik Nilsson (Väsby-ätten). Denne omtalas 1429 som häradshövding i Hagunda och torde tidvis ha utnyttjat Hammarby som sätesgård. 1424 daterar han ett brev på H (RAp 1399 24/3, 1424 2/2). Eriks dotter Anna (död omkr 1450) och hennes make Gregers Bengtsson (Folkingaättens oäkta gren), 1453 omgift med Kristina Bengtsdotter (Königsmark), har åtminstone tidvis bott på H mellan 1447 och 1470 (RAp 1447 13/12, 1451 12/9, 1453 23/7, BSH 3:131). Gregers kallas 1450 häradsmän (= inbyggare) i Hagunda (RAp u d).

- 1344 har Uppsala domkyrkas fabrica 1:0 (DS 3838).
- 1376 genomför tolv män från häradet råsyn mellan Hammarby och Vreta, varefter gränsen fastställs vid kungligt råfsteting, lett av Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) (RAp 10/6, SRP 1207).
- 1381 fastställer kung Albrekt vid råfsteting Arvid Gustavssons (Sparre av Vik) dom angående en äng *uppa Stustholmanom*, som Lars Petersson i Vreta och Ingeborg Nilsson i Hammarby tvistat om (SRPp 52, RApp 24/5).
- 1385 testamenterar Ingeborg Nilsson 0:6 i östra delen av H till sin son Nils Petersson (vingat svärd), som hon var skyldig 153:0 pn (RAp 10/4, SRP 2109).
- 1399 ger Katarina Eriksdotter, syster till Nils Petersson, H och allt som där under ligger till maken Erik Nilsson (Väsby-ätten) för hans livstid, varefter H skall återgå till Katarinas släkt (RAp 24/3, SRP 2968).
- 1409 avstår Ingeborg Petersdotter (vingat svärd), gift med Sven Mule (bjälke belagd med tre liljor) sitt arv efter Katarina Eriksdotter, nu död, utom det som ligger i Hagunda till Erik Nilsson (Väsby-ätten) mot ersättning i pengar, kläde och jord i Gillberga, Garns sn (SD 1038).

- 1433 säljer Jöns Bonde och hans hustru Ragnhild Svendsdotter sitt arv efter Katarina Eriksdotter till Erik Nilsson (Väsby-ätten). Arvet omfattar $\frac{1}{2}$:0 i Hammarby och jord i Ännesta, Dalby sn. (Hardt regest)
- 1442 säljer Gregers Nilsson (Väsby-ätten) 1:0 'vid östra änden i H' till Ramborg Kortsdotter (Görtz), änka efter Erik Nilsson (RAp 8/9).
- 1443 säljer Elin Jönsdotter sin del i arvet efter Katarina Eriksdotter, vilket sägs omfatta, förutom jord i Hammarby och Ännesta, också jord i Grävsta, Hässle och Ubby, denna sn, Kumla, Balingsta sn och Onsike, Skogs-Tibble sn (Hardt regest; regesten anger Erik Nilsson som köpare, men Erik Nilsson var död 1443 och troligen avses Eriks arvingar).
- 1447 ärver Anna Eriksdotter, gift med Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren), bl a tre gårdar i H, jord i Ännesta, denna sn, och på andra ställen i Uppland efter föräldrarna Erik Nilsson (Väsby-ätten) och Ramborg Kortsdotter (Görtz). En gård i Hammarby och jorden i Ännesta är särskilt vederlag, därför att Annas syster Katarina vid arvskitet får *Wesby, Frösunda sn, som är en bättre del än Hammarby. (RAp 19-27/2; jfr Åland, Ålands sn)
- 1447 säljer Magnus Nilsson (Väsby-ätten) 1:0 till Sten Petersson (Stallare), gift med Katarina Eriksdotter (Väsby-ätten) (RAp 3/3).
- 1449 testamenterar Anna Eriksdotter (Väsby-ätten) sin 'gård H' på 3:0 och jord i Ännesta till sin make Gregers Bengtsson (SandAp 18/6).
- 1470 (?) klagar Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) över att Ulf Stock, Olof Varg m fl, anhängare till Erik Karlsson (Vasa), plundrat hans gård H och tagit: 20 pund mjöl, 1 läst råg, 1 läst malt, $\frac{1}{2}$ läst salt, 1 skeppund humle, bryggpannor och kopparkar (BSH 3:131).
- 1486 ärver Erik Trolle Hammarby rättardöme efter Kristina Bengtsdotter (Königsmark). Rättardömet omfattar tre landbogårdar i H, som vardera räntar 6 pund korn och 0:10 pn, och jord i Hässle, Ännesta, Vreta, denna sn, Lund och Navesta, Ramsta sn, Åland, Ålands sn, Bärsta och Lörsta, Uppsala-Näs sn (RAp 20/10).

**Hammar-
skog** Se Hammarby

- *Hoglegårde** 1550 *Hoglegårde* (UH 1540:1:3), 1562 *Hoffdegerde* (FoR 2) – gårdsplats 200 m nordöst om Hållberga (GeomJb A 19 f 89).
UH 1550 **1 frt** (1554 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/, 1562 Gabriel Kristersson och Nils Jespersson /Cruus/).

- Hållberga** 1538 *Hoberga* (UH 1538:2), 1540 *i Holbärga* (UH 1540:1) – 11 H, 5 j.
UH 1540–45 **2 skuj**, 0:4 till Torresta, Västeråkers sn + 0:2:2 till Hacksta; 1550 (endast) **1 sk** (öde), 1566 **1 aoet**, 0:6:2.
1 ky, 1:6.
Summa jt 2:4:2.
1538 har Dalby kyrka en gård på 0:14 som räntar 4 pund korn – hälften kyrkan, hälften prästen – 2 lass ved, 1 lass hö, 4 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2).
1550 uppges att skattehemmanet på 0:6:2 som är öde, skall skattläggas. Skattebonden Jakob Eriksson i Brunna, Hagby sn äger 0:2:2 därav, medan skattebonden Mats Larsson i Torresta (0:7:1:4), Västeråkers sn, disponerat återstående 0:4. (UH 1540:1:2)
1552 köper Gustav I en skatteutjord på 0:6:2 – 'norra landslotten i byn' – som lång tid legat öde, av Jakob Eriksson i Brunna, Hagby sn, och Lars Eriksson i Ärnesta, Västeråkers sn (RAp 16/2).

- Hässle** 1303 *in Hæslī* (DS 1378) – 11 H, 5 j.
UH **1 ky**, 0:4:2, 1566 0:4.
1 skokluj, 1554–56 **1 kyuj**, 0:2 till Gunggräna; troligen inräknad i Gunggräna efter 1556.
2 fr, 0:5 (1554 Jöran Åkesson /Tott/, 1562 Åke Bengtsson /Färla/) + 0:4 (Nils Ryning).
Summa jt 1:7:2 (1:5).
1303 bevittnar Nils, Johan och Budde i H, sockenbor i Dalby, Ragnhild Spjälbodesdotters, Björn Ingulfssons hustrus, testamente (DS 1378).

- 1426 ger Nils Bosson (Natt och Dag) 0:6:1 till en prebenda i Uppsala domkyrka. Jorden ersätts dock av annan jord. (RAp 2/7; se Tjälinge, Skogs-Tibble sn)
- 1430 byter Peter Larsson bort 0:2 i H till Sko kloster. Jorden ligger i östra ändan av byn intill 0:0:20, som ligger 'österst'. (RAp 21/10; se Gunggräna)
- 1443 säljer Elin Jönsdotter jord i H (Hardt regest; se Hammarby 1409, 1433, 1443).
- 1447 ärver Anna Eriksdotter (Väsby-ätten) en gård (RAp 19-27/2; se Västerby, Ålands sn).
- 1486 ärver Erik Trolle en landbogård, som räntar 3 pund korn och $\frac{1}{2}$:0 pn (RApp 20/10; se Hammarby).
- 1489-1503 har Sko kloster två landbor, som räntar vardera $4\frac{1}{2}$ pund korn och 1:0 pn (Gräna rd) (SkoKlJb s 33).
- 1538 har Dalby kyrka 0:0:14, som räntar 3 pund korn - hälften kyrkan, hälften prästen - 2 lass ved, 1 lass hö, 4 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2). Om Sko klostrets utjord, se Gunggräna.
- 1549 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till 12 spann, äng till 12 lass hö, skog till vedbrand samt fiskevatten 'utanför sin äng' (UH 1549:3).

Långängen 1447 *aff Langhængenne* (RAp 17/12) - 11 H, 5 j - se Ubby.

- Nibble** 1303 *in Nybili* (DS 1378), 1453 *i Nybøle* (SjSp 7/6) - 11 H, 5j.
UH **1 sk**, 1:3.
- 1303 bevittnar Peter i N, sockenbo i Dalby, Ragnhild Spjälbodesdotters, Björn Ingulfssons hustrus, testamente (DS 1378).
- 1376 ingår Lars i N i nämnd, som utför råsyn mellan Vreta och Hammarby. Lars omtalas dessutom som faste 1376-77. (KrappSp, RAp 1376 10/6, RAp 1377 3/6)
- 1450 uppbär Katarina Stensdotter (Bielke) 0:5 pn från N (C 22 f 8).
- 1453 ärver Katarina Stensdotter (Bielke) $0:\frac{1}{2}$ (RAp 7/6; se Vik, Balingsta sn).
- 1484 sitter Elef i N i nämnden vid lagmansting i Hagunda hd (RAp 16/2).

1550 uppges skattegården ha god åker och äng, skog och mulbete och litet fiskevatten. Gården brukas av landbo och ägs av hustru Ingrid i Navesta, Ramsta sn. (UH 1540:1:2)

***Nyby**

1303 *in Nyby* (DS 1378).

1303 bevittnar Ingemund och Inge i N, sockenbor i Dalby, Ragnhild Spjälbodesdotters, Björn Ingulfssons hustrus, testamente (DS 1378; felskrivning för Viggeby?).

***Stustholmanom**

Se Hammarby.

Säby

1303 *in Seby* (DS 1378), 1380 *in villa de Sæby* (RAp 22/3), 1380 *in Skarpasæby* (RAp 22/11) – 11 H, 5 j.

UH **1 ky**, 0:7:2, 1549 1:0, 1550 0:5, 1566 1:1:1, (1572 förlänt Hans Kraft).

1 pb, 1549 **1 ky**, 1:4, 1550 1:3:2, 1566 1:1:2:2 (1572 förlänt Hans Kraft).

1 pbuj, 1549 **1 kyuj**, 1566 **1 kyt**, 0:1:1, 1549 0:1 (UH 1541:3 *Klokkare gardhen*; lokalisering enligt GeomJb A 4 f 75).

Summa jt 2:5 (2:4:0:2).

Skarpasäby är sätesgård för Ulf Björnsson 1380–81 och 1409. Sistnämnda år vittnar nämnden i samband med kungligt räfsteting med Hagunda hd att Ulf 'var kommen av gammalt och fornt frälse' (SRP 1491, 1559, SD 1105).

1303 bevittnar Ulf och Kettilvast i S, sockenbor i Dalby, Ragnhild Spjälbodesdotters, Björn Ingulfssons hustrus, testamente (DS 1378).

1336 ger Björn Ingulfsson (Björn Ingulfssons ätt) och hans hustru Margareta med dottern Margareta 0:0:11 till Sko kloster (DS 3258).

1380 säljer Ulf Björnsson i Skarpa-S 0:12 till Uppsala domkyrka (SRP 1491, 1559).

1380 ger Gertrud, änka efter (Everhard) Kansten, 0:12, som domkyrkan inköpt för hennes räkning, till en

prebenda till S:t Andreas ära i domkyrkan (SRP 1539, 1558; Dahlbäck s 134).

1444/75 har S:t Jakobs prebenda i Uppsala domkyrka 0:12 (UpDkyPb f 3,14).

1489–1503 har Sko kloster en landbo, som räntar 14 spann korn (Gräna rd) (SkoK1Jb s 36).

1538 har Dalby kyrka en gård på 0:7:2, som räntar 20 spann korn till prästen, 14 spann till Sko kloster, 2 lass ved, 1 lass hö, 4 dagsverken och 4 hästar, och Uppsala domkyrka ett prebendehemman, som räntar $\frac{1}{2}$ läst korn och $\frac{1}{2}$:0 i gengärdsbn (UH 1538:2).

1549 uppges det ena kyrkohemmanet (1:4) ha utsäde till $4\frac{1}{2}$ pund, äng till 20 lass hö, ingen skog men gott fiskevat- ten, det andra kyrkohemmanet (1:0) ha utsäde till 20 spann, äng till 10 lass hö, ingen skog men gott fiske- vatten (UH 1549:3).

Toppmyra

1399 *Tuppamyre* (RAp 21/3) – 11 H, 5 j.

UH **1 fr**, 1:0 (1554 Lars Turesson /Tre rosor/, 1562 Lars Fleming).

1399 testamenterar Magnus Håkansson (Magnus Marinassons ätt) 1:0 till Uppsala domkyrka (RAp 21/3, SRP 2966).

1423 godkänns den avlidna Märta Magnusdotters (Magnus Marinassons ätt) överlåtelse av bla T till maken Nils Erengislesson (Hammersta-ätten) (B 16 f 117v–118; se Sundby, Västeråkers sn).

1528 ärver Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna) en gård, som räntar 3 pund korn och 0:12 pn (Onsike rd) (VikS E 2739; se Onsike, Skogs-Tibble sn).

Tuna

1299 *in Tunum* (DS 1263–64), 1447 *i Thwnom* (RAp 14/4), 1489 *Longatuna* (SkoK1Jb s 38) – 11 H, 6 j.

UH **1 sk**, 1:2 med skuj i Hacksta, 1550 i Björnorne, Gryta sn.

3 fr, 1:0 + 1:0 + 0:5:1 (1554 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/ 2, Lars Jespersson /Cruus/ 1; öde 1572).

1562 (endast) **1 fruj** 0:2:2 (Ture Pedersson /Bielke/).
Summa jt 3:7:1.

Tuna är sätesgård för Jöns Larsson (två spetsar uppifrån) 1410 (SD 1354) – för häradshövdingen i Hagunda Nils Krok (ginbalk belagd med sparrar), gift med Kristina Nilsson (tre vädurhorn), 1420 och 1447; makarna uppger sig 1447 vara barnlösa (SD 2829, RAp 1447 14/4).

- 1299 byter domprost Andreas And till sig 0:0:2 av Sko kloster (DS 1263–64; se Sundby, Skogs-Tibble sn).
- 1303 bevittnar Torbjörn i T och brytarna Ospak och Jakob i T, sockenbor i Dalby, Ragnhild Spjälbodesdotters, Björn Ingulfssons hustrus, testamente (DS 1378).
- 1489–1503 har Sko kloster en jordlott, som räntar 3 spann korn (Gräna rd) (SkoKlJb s 38).
- 1550 uppges skattehemmanet ha god åker och äng, skog och mulbete, men inget fiskevatten. Till gården hör kvarn och kvarnström. (UH 1540:1:2)
- Ubby** 1292 *in Vbby* (DS 1737), 1303 *in Vbby* (DS 1378) – 11 H, 6 j. UH **1 ky**, 1:0:1 (1549 1:0), 1566 0:6:1. $\frac{1}{2}$ **ky**, 1566 **1 ky**, 0:3:1, 1566 0:6:1. 1538–56 **1 kyuj**, 0:1, 1550 0:2. **1 se**, 1:2, 1544 1:0. (Hagunda rd) **2 fr**, 0:7 + 0:5 (1554 Gabriel Kristersson /Oxenstier-na/). Summa jt 4:2:2 (4:0:2).
- 1292 testamenterar Magnus Johansson (Ängel) 0:3 till irättande av helgeandshus i Uppsala (DS 1737). Jorden byts bort före 1305 (DS 1467, 2073).
- 1303 bevittnar Anders, Ingevald och Sigvast i U, sockenbor i Dalby, Ragnhild Spjälbodesdotters, Björn Ingulfssons hustrus, testamente (DS 1378).
- 1385 testamenterar Ingeborg Nilsson (kluven sköld) 0:0:10 till Dalby kyrka, där hon väljer gravplats (SRP 2109).
- 1417 byter Uppsala domkyrka bort 0:0:8 i U och jord i Vreta, Kulla sn, till Anders Mickelsson mot jord i Stabby, Uppsala–Näs sn (SD 2362).
- 1443 säljer Elin Jönsdotter jord i U (Hardt regest; se Hammarby 1409, 1433, 1443).
- 1447 säljer Gregers Nilsson (Väsby-ätten) 0:5 till brodern Magnus Nilsson; 0:13 ligger först i 'västra landslotten'

och därefter de aktuella 0:5 (RAp 1/2, 1449 13/1). Samma år donerar Magnus Nilsson 0:10 till S:ta Annas altare i Uppsala domkyrka, men han behåller jorden, som är hälften arvejord, hälften avlingejord, i sin livstid; 1:0 ligger i västra landslotten och därefter de aktuella 0:10 (RAp 3/2). 1459 stadfäster brodern Gregers Magnus' gåva på 0:10 och ger dessutom till domkyrkan en ängsfjäll 'som utörd är av Långängen med förskrivne 0:10' (RAp 17/12).

1497–1536 har Uppsala domkyrka en landbo, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).

1538 har Dalby kyrka 1:0:1, som räntar 3 pund korn – hälften kyrkan, hälften prästen – 2 lass ved och 1 lass hö, och 0:0:10, som räntar 2 pund korn – hälften kyrkan, hälften prästen – 2 lass ved, 1 lass hö, 4 dagsverken och 4 hästar, och en utjord på 0:0:1, som räntar $\frac{1}{2}$ pund korn (UH 1538:2).

1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till $3\frac{1}{2}$ pund, äng till 40 lass, skog till 'gårdsle', gott mulbete men inget fiskevatten (UH 1539:6).

1549 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till 3 pund, äng till 40 lass hö, ingen skog och inget fiskevatten och det halva kyrkohemmanet ha utsäde till 1 pund, äng till 10 lass hö, skog till vedbrand och krent mulbete (UH 1549:3).

Viggeby

1363 i *Wikby* (DS 6881, avskr), 1380 i *Wiby* (RAp 12/11), 1426 i *Vikby* (RAp 2/7), 1457 i *Vigby* (C 7 f 4v), 1500 i *Vegby* (VikSp 25/1) – 11 H, 5 j.

UH **1 ky**, 0:4.

2 klakl, 1551 **2 aoe**, 1566 **2 ky**, 1571 **2 dasp**, 0:6 + 0:6 (1551 Tuna rd, 1552 Säva rd).

1 fr (1555 Per Larsson /Hamra-ätten /), 1566 **1 aoe**, 0:4 (jt från 1567).

1 fr, 1566 **1 ky**, 1572 **1 fr**, 1:0 (1554 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1562 Lage Brahe).

Summa jt 3:4.

1363 ger Kristina Nilsson (Björn Ingulfssons ätt) med sin dotter Kristina Matsdotter $\frac{1}{2}$:0 till Klara kloster. Jorden är Kristinas morgongåva. (DS 6881)

- 1378 testamenterar Finvid Finvidsson (Frössviks-ätten) 1:0 i V, som han köpt av Magnus Nilsson (Björn Ingulfssons ätt) till Klara kloster (CIM s 36 f).
- 1380 ger Bengt Filipsson (Ulv) 1:0 till Strängnäs domkyrka (RAp 12/11, SRP 1532).
- 1381 säljer Bo Jonsson (Grip) 1:0, som han övertagit från biskop Tord i Strängnäs, till Gregers Anundsson (hornbeprydd hjälm) och hans hustru Ingeborg Nilsdotter (RAp 28/6, SRP 1596). Samma år uppger Gregers och Ingeborg att Bo Jonsson till dem överlåtit 1:0 i V eller 0:10 i Åby, Bälunge sn, om Bo Jonsson inte kan visa sin äganderätt till jorden i V, och en större penningssumma mot att de avsäger sig alla anspråk på Karl Nilssons gods, som Bo Jonsson tagit i sin värjo på grund av Karls många brott (BSH 1:76).
- 1386 pantsätter Bengt Magnusson i Vrå, Skogs- Tibble sn, med samtycke av sin hustru Ingeborg Nilsdotter 1:0 till Uppsala domkyrka genom ärkebiskop Henrik Karlsson (SRP 2208).
- 1426 ger Nils Bosson (Natt och Dag) 1:0 till en prebenda i Uppsala domkyrka. Jorden ersätts dock av annan jord. (RAp 2/7; se Tjälunge, Skogs-Tibble sn)
- 1448 säljer biskop Erik Birgersson 1:0 i V till Karl Knutsson (Bonde) (C 4 f 2).
- 1457 har Karl Knutsson (Bonde) en gård på 1:0, som räntar 5 pund korn och 1:0 pn (C 7 f 4v).
- 1473 ärver Magdalena Karlsdotter (Bonde) en gård efter Karl Knutsson; räntan = 1457 (C 8 f 18).
- 1500 ärver Sigrid Eskilsdotters (Banér) barn med avlidne Nils Eriksson (Gyllenstierna) en gård, som räntar 5 pund korn och 1:0 pn (VikSp 25/1).
- 1538 har Dalby kyrka en gård på $\frac{1}{2}$:0, som räntar 20 spann korn, $\frac{1}{2}$:0 pn – hälften kyrkan, hälften prästen – 2 lass ved, 1 lass hö och 4 hästar, och Klara kloster två gårdar på vardera 0:6 med räntan 3 pund korn, 0:6 pn och 4 hästar vardera (UH 1538:2).
- 1549 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till 12 spann, äng till 15 lass hö, god skog till vedbrand och gott fiskevattnet (UH 1549:3).
- 1552 uppges de två arv och eget-hemmanen vardera ha

utsäde till 2 pund, äng till 20 lass, skog, mulbete men inget fiskevatten (UH 1552:26).

- 1555 ärver Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna) en gård, som räntar 5 pund korn och 1:0 pn (GR 25 s 304; se Sundby, Västeråkers sn).
 1557 överlåter Per Larsson (Hamra-ätten) en gård i V till Gustav I (AoE 29 A f 53v).

Vreta

- 1291 *in Rwetum* (DS 1047), 1316 *in Retum* (DS 2062), 1344 *in Wretum* (DS 3837) – 11 I, 5 a – nu i Uppsala-Näs sn.
 UH **3 fr**, 0:7:1 + 0:7:1 + 0:7:1 (1555 Lars Jespersion /Cruus/, 1562 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/).
 Summa jt 2:6.

Vreta är sätesgård för Megintor 1291 (DS 1047, 1048) – häradshövdingen i Ulleråker Lars Petersson (spets från vänster) 1369–1381 (SRP 885, 1260, 1631)– Ingevald 1409 (SD 1090). 1451 omtalas Lucia i V, Sigvard Lankes dotter (ginstyckad sköld), änka efter Erik Guttormsson i V (RAP 5/9).

- 1291 testamenterar Megintor i V till sin hustru Holmfrid 1:0 av sitt fädernegods i V och halva den gård (curia), som hans farbror Karl, dominikanbroder i Sigtuna, givit honom (DS 1047).
 1298 byter Björn Ingulfsson bort 0:0:2 i V och jord på Ekerön, Ekerö sn, till Uppsala domkyrka mot jord i Sanda, Ekerö sn (DS 1253).
 1316 upptas en ärkebiskopens landbo i V i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).
 1344 upptas i förteckningen över ärkebiskopsbordets gods $\frac{1}{2}$:0, som ligger under Vårdsätra gård (curia), Bondkyrka sn (DS 3837).
 1376 och 1381 se Hammarby.
 1451 byter Lucia, Sigvard Lankes dotter (ginstyckad sköld), änka efter Erik Guttormsson, bort 0:12 till Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) mot jord i Jälla, Vaksala sn, och mellangift i pengar (RAP 5/9, 1452 u d). Samma år byter Gregers Bengtsson till

- sig $\frac{1}{2}$:0, som räntar 2 pund korn och $\frac{1}{2}$:0 pn, av Uppsala domkyrka mot jord i Lunda, Danmarks sn (RAp 26/11).
- 1452 säljer Lucia, Sigvard Lankes dotter, 0:12 till Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) (UUBp efter 1/5).
- 1486 ärver Erik Trolle tre landbogårdar, varav två räntar vardera 4 pund korn och 0:6 pn, den tredje 20 spann korn och $\frac{1}{2}$:0 pn (RAp 20/10; se Hammarby).
- Älvesta**
- 1303 *in Aluarstum* (DS 1378), 1316 *in Aluestum* (DS 2062) – 11 H, 5 j.
- UH **2 ky**, 0:7 + 0:7.
Summa jt 1:6.
- 1303 bevittnar Tubbe i Ä, sockenbo i Dalby, Ragnhild Spjälbodesdotters, Björn Ingulfssons hustrus, testamente (DS 1378).
- 1316 upptas två Dalby kyrkas landbor i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).
- 1538 har Dalby kyrka två gårdar på vardera 0:7 med räntan 4:0 pn – hälften kyrkan, hälften prästen – 2 lass ved, 1 lass hö och 4 hästar vardera (UH 1538:2).
- 1549 uppges de två kyrkohemmanen vardera ha utsäde till 2 pund, äng till 20 lass hö, skog, vedbrand men inget fiskevatten (UH 1549:3).
- Ännesta**
- 1291 *in Endistum* (DS 1047) – 11 H, 5 j.
- UH **3 fr**, 1:0 + 1:0 + 1:0 (1554 Nils Ryning).
Summa jt 3:0.
- 1291 testamenterar Megintor i Vreta till domikankonventet i Sigtuna 0:0:3, om han dör utrikes, vidare 0:0:2 till Uppsala-Näs kyrka och 0:0: $\frac{1}{2}$ till Dalby kyrka (DS 1047).
- 1303 bevittnar Tord i Ä, sockenbo i Dalby, Ragnhild Spjälbodesdotters, Björn Ingulfssons hustrus, testamente (DS 1378).
- 1331 säljer Nils Björnsson (Björn Ingulfssons ätt) till domprost Björn i Uppsala 0:0:0:3 vid dennes åker i Ä (DS 2885).

- 1433 säljer Jöns Bonde 0:0:11 till Erik Nilsson (Väsby-ätten) (Hardt regest; se Hammarby 1409 och 1433).
- 1443 säljer Elin Jönsdotter jord i Ä (Hardt regest; se Hammarby).
- 1445 byter Eggert Kortsson (Görtz), kantor i Uppsala, till sig 1:0 i Ä av sin syster Ramborg Kortsdotter mot jord i Benhamra, Vada sn. Jorden i Ä räntar $\frac{1}{2}$ läst korn och 1:0 pn och ligger i östra ändan i byn. Samma år ger Eggert jorden till Uppsala domkyrka. (RAp 29/8, 31/12, 1446 13/2)
- 1447 ärver Anna Eriksdotter (Väsby-ätten) en gård (RAp 19-27/2; se Hammarby).
- 1447 byter Jesper Görtz till sig 1:0 i 'östra ändan i byn' av Uppsala domkyrka mot jord i Balingstaby, Balingsta sn (RAp 14/10).
- 1448 byter Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) och hans hustru Anna Eriksdotter (Väsby-ätten) till sig 0:14:2 av Magnus Nilsson (Väsby-ätten) mot jord i Berga, Västeråkers sn, Hammarby, Danmarks sn, samt i Olunda och Åby, Lagga sn (SkSp 25/3).
- 1449 testamenterar Anna Eriksdotter (Väsby-ätten) 3:0 till maken Gregers Bengtsson (SandAp 18/6; se Hammarby).
- 1486 ärver Erik Trolle tre landbogårdar, som vardera räntar 5 pund korn och 1:0 pn (RAp 20/10; se Hammarby).

Gryta socken

1302 *in parochia Grytum* (DS 1730).

1381 *i Gryta sokn* (RAp 8/9).

Omfattning: Socknen har i medeltids- och UH-materialet samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: En romansk kyrka med kor av okänt utseende ingår troligen i den nuvarande kyrkans västra del. Ingången till den romanska kyrkan torde ha legat på nuvarande plats men varit betydligt smalare. Under folkungatid byggdes den romanska kyrkan ut till en salkyrka, varvid sydportalen fick en flersprångig omfattning. En sakristia i sten byggdes under 1400-talet, me-

dan vapenhuset kan vara äldre. Järndörren till sakristian kan vara medeltida. Under 1400-talet tillkom ett torn i väster – smalare än långhuset – varav endast undre delen är kvar. Under 1400-talet försågs också kyrkan med tegelvalv, som bemålades 1487, troligen av en lärjunge till Albertus Pictor. Även långhusets väggar torde ha haft målningar.

Kyrkan drabbades 1578 av blixtnedslag och eldhärjades. Ombyggnaderna pågick till 1581 och gav kyrkan det nuvarande utseendet med en halvrund koravslutning i öster. Troligen tillkom också de tre fönstren i koret – det norra nu igensatt – vid denna tid. Kyrkan har sedan undergått vissa förändringar. Överdelen av tornet togs ned 1774.

Av medeltida inventarier är bevarade tre malmstakar, troligen från 1400-talet, liksom en malmkrona från 1500-talet.

Invändiga mått: ca 6–6, 5 × 18 m.

(UKy 29, Bonnier 1987)

Kyrkby: Grytaby.

Runstenar: U 866 Björnome, U 867 Grytaby (skadad), U 868 Ransta (skadad), U 869 Salnecke (skadad), nu i Upplandsmuseet, U 870 Säby (skadad), U 871 Ölsta, nu på Skansen, Stockholm, U 872 Ölsta (fragment), U 873 Örsunda.

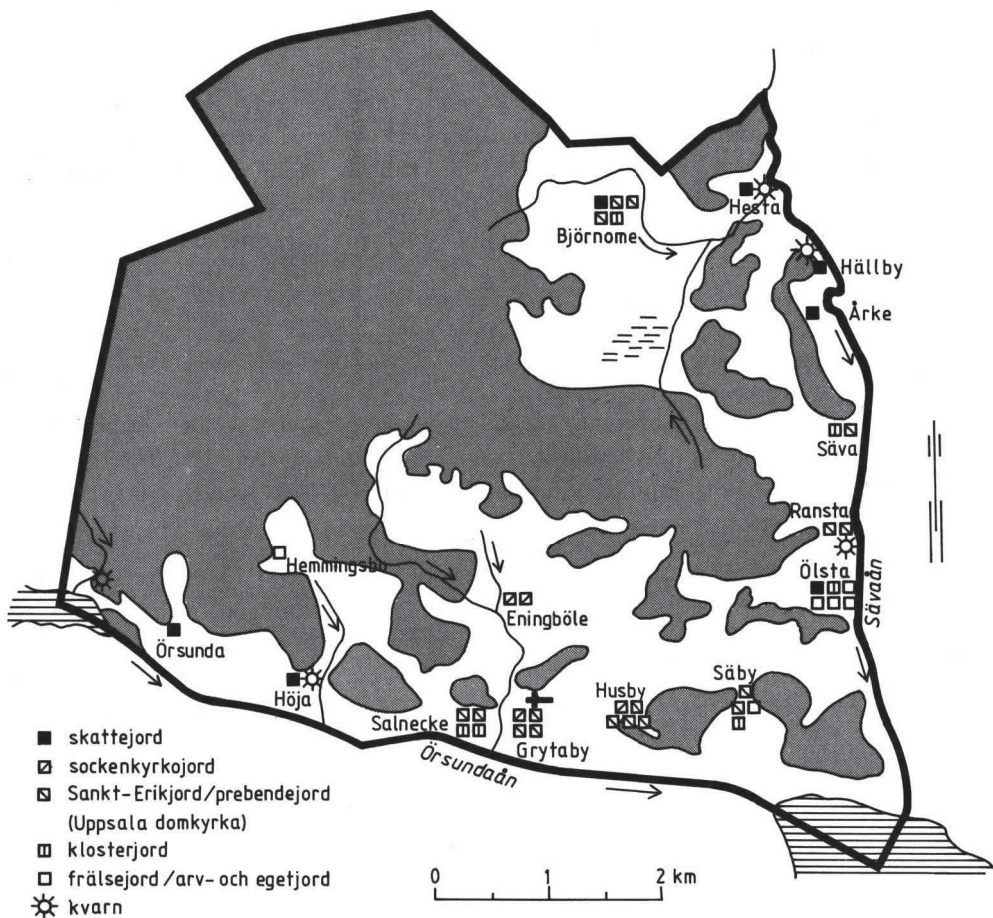
Kameral indelning: Socknens skattejord ingår enligt UH 1540 i Grytaby åtting och en mindre del i Hagby åtting (se häradsinledningen).

74 Gryta

Gryta socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1572)

	sk	skuj	ky	kyt	kyuj	se	pb	skolkl	klakl	dasp	aoe	fr
Björnome	0 (1)	2 (0)	0 (2)	--	--	2 (0)	1 (0)	--	1 (0)	0 (1)	0 (1)	--
Eningböle	--	--	2 (2)	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Grytaby	--	--	1 (1)	--	--	3 (3)	--	--	--	--	--	--
Hesta	1 (1)	--	--	--	1 (0)	--	--	--	--	--	--	--
Husby	--	--	1 (1)	--	--	4 (4)	--	--	--	--	--	--
Hällby	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Höja	1 (0)	--	0 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Ransta	--	4 (5)	--	0 (1)	1 (0)	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Salnecke	--	--	--	--	--	2 (2)	--	2 (2)	--	--	--	--
Säby	0 (1)	1 (0)	--	--	1 (1)	2 (2)	--	--	--	--	--	1 (1)
Säva	--	--	--	--	--	0 (1)	1 (0)	1 (1)	--	--	--	--
Årke	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Ölsta	1 (1)	--	0 (1)	0 (1)	1 (0)	--	--	--	--	--	2 (1)	2 (3)
Örsunda	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Summa	6 (7)	7 (5)	4 (8)	0 (2)	4 (1)	14 (13)	2 (0)	3 (3)	1 (0)	0 (1)	2 (2)	3 (4)

Dessutom redovisar längderna: **pbt**: Ransta 1(0) – **pbuj**: Hesta 1(0) – **vaki**: Ölsta 1(0) – **aoeuj**: Ransta 2(2) – **aoekvarn**: Ransta 1(1).

Jordetal för olika jordnaturer 1540¹

	sk	ky	se/pb	kl	fr/aoe	summa jt
Björnome	1:4	–	3:3	1:1	–	6:0
Eningsböle	–	1:7	–	–	–	1:7
Grytaby	–	1:0	3:0	–	–	4:0
Hemmingsbo	–	–	–	–	–	–
Hesta	4:3:1	0:2	0:0:2	–	–	4:6
Husby	–	0:3:1	3:4:2	–	–	4:0
Hällby	2:0	–	–	–	–	2:0
Höja	3:2:1:4	–	–	–	–	3:2:1:4
Ransta	1:1:0:4	0:1	2:0:2	–	1:2	4:4:2:4
Salnecke	–	–	2:1:0:4	1:7:1	–	4:0:1:4
Säby	0:6:1:4	0:2:1	1:7	–	0:7	3:6:2:4
Säva	–	–	2:1:1	2:0:1	–	4:1:2
Årke	2:7	–	–	–	–	2:7
Ölsta	0:5	0:0:1	–	1:1	3:2	5:0:1
Örunda	2:3:1	–	–	–	–	2:3:1
Summa	19:0:2:4	4:0	18:2:1:4	6:1:2	5:3	53:0

¹Kyrko-, prebende- och klosterjordens jt är från 1538, se-jordens från 1539; frälsejordens jt är från FoR 1562.

- Björnome** 1426 *i Byørneme* (RAp 29/9), 1478 *i Biørnuma*, *i Biørnumma* (RAp 15/5, två brev) – 11 H, 5 h.
- UH **2 skuj**, 1550 **3 skuj**, 0:7 till Hällby + 0:5 till Årke, 1550 till Tuna, Dalby sn + 1550 0:1:1 till Hesta; utjordarna bildar 1554 **1 skuj**, 1:5:1 till Forsa, Hagby sn, men brukas under Årke, denna sn; 1566 **1 sk**, 1:5:1 (öde 1569, 1572).
- 2 se**, 1553 **2 aoe**, 1566 **2 ky**, 1:1 (1550–52 1:0; öde 1572) + 1:1 (1550–52 1:0), 1566 1:0. (Hagunda rd)
- 1 klakl**, 1550 **1 dasp**, 1551 **1 aoe**, 1569 **1 ky**, 1572 **1 dasp**, 1:1, 1571 1:0. (1551 Tuna rd, 1552 Säva rd)
- 1 pb** (Västerås domkyrka), 1548 **1 aoe** (1569–71 **1 ky**), 1:1. (1550 Giresta rd, 1552 Säva rd)
- Summa jt 6:0 (5:7:1).
- 1426 säljer Sko kloster 0:0:2½ till Uppsala domkyrka (RAp 29/9).
- 1452 säljer Karl Knutsson (Örnfoot) 0:9 till Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren), som 1453 ger 0:3 i morgongåva till hustrun Kristina Bengtsdotter (Kö-

- nigsmark) (RAp 1452 15/8, 1453 23/7, 30/9, RApp 1453 23/5).
- 1453 byter Karl Magnusson (Eka-ätten), hans hustru Birgitta Arentsdotter (Pinnow) och svärmor Elin Andersdotter (två spetsar uppifrån) bort 0:18 i B, som räntar 10 pund korn och 2:0 pn, och jord i Häljebolsta, Västeråkers sn, Ölsta, Holms sn, Tibble, Stockholms-Näs sn, och Dorsilla, Tillinge sn, till Uppsala domkyrka mot Eka, Lillkyrka sn (RAp, UUBp 18/3).
- 1467 ger Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) 0:9 till Klara kloster (EKob).
- 1478 ger Gertrud Martinsdotter, änka efter Erik Larsson (Tibble-ätten), 0:9 till sonen Peter Eriksson, väpnare, som i sin tur säljer jorden till biskop Lydeke i Västerås. Jorden ligger 'närmast de 0:9 vid södra landet', som tillhör Kristina Bengtsdotter (Königsmark), änka efter Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren). (RAp 15/5, två brev)
- 1479–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica två landbor, som räntar 3 pund korn och 1:0 pn, resp 4 pund korn, från 1509 3 pund korn och 1:0 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1490 omtalas Birgitta Gustavsdotter (kluven sköld med halv lilja och balk), gift med Sigurd i B (RAp 15/9).
- 1538 har Västerås domkyrka en prebendelandbo med 0:9, som räntar 3 pund korn, 1:0 avradspn och 4 hästar. Samma år har Klara kloster 0:9, som räntar 5:0 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn och 4 hästar. (UH 1538:2)
- 1539 har de två S:t Erikshemmanen vartdera utsäde till 3 pund (1544 20 spann ena året, 22 spann andra året), äng till 40 lass (1548 32 lass), god skog till vedbrand, gott mulbete, men inget fiskevatten (UH 1539:6, 1544:4, 1548:4).
- 1550 uppges skattehemmanet (öde) ha god åker och äng, skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).

Eningböle

- 1502 *i Ølingabøle* (ShSp 20/7) – 11 H, 5 h.
 UH **2 ky**, 0:7:1:4 + 0:7:1:4; 1550 0:6:1:4 (öde 1567–72) + 0:6:1:4 (öde 1569–72).
 Summa jt 1:7 (1:5).

- 1502 byter Magnus Larsson i Höja och hans hustru Johanna Andersdotter bort 0:6 till Uppsala domkyrka mot jord i Gryta kyrkby. Jorden i E ligger mitt i byn mellan Gryta kyrkas jord (0:7½ på vardera sidan) och 'uppsides' vid domkyrkans gods i Gryta by 'norr om bolstaden i rörgången'. (ShSp 20/7)
- 1538 har Gryta kyrka två landbor med vardera 0:7½. Rântan är för var och en 3 pund korn, 0:7½ avradspn och 4 hästar. Den ene presterar dessutom 4 dagsverken och ger hälften av sin kornavrad till prästen, hälften till kyrkan. Den andre ger 2 pund korn till prästen och 1 pund till kyrkan. (UH 1538:2)
- 1549 uppges de två kyrkohemmanen vartdera ha utsäde till 20 spann, äng till 20 lass, skog till vedbrand och gott mulbete (UH 1549:3).

Grytaby

- 1292 *in Grytum* (DS 1737), 1502 *i Gryta kirkioby* (ShSp 20/7) – kyrkby – 11 H, 5 h.
- UH **1 ky**, 1:0 (*Presteboleth* UH 1538:2).
3 se, 1:0 + 1:0 + 1:0; 1550 1:2 + 1:2 + 1:2. (Hagunda rd)
 Summa jt 4:0 (4:6).
- 1292 testamenterar Magnus Johansson (Ängel) 0:0:7 till kyrkan i Balingsta (DS 1737).
- 1341 uppges att 0:0:0:7 kommit i Torstuna kyrkas ägo efter Birger Magnussons kröning 1302 (?DS 3571).
- 1382 bekräftar Elin Jönsdotter sin make väpnaren Gisle Uddssons gåva av 3:0 till Uppsala domkyrka för firande av årsmot (SRP 1696).
- 1417 har Uppsala domkyrkas fabrica jord, som räntar 1 läst spannmål och 3:0 pn (UpDkyR).
- 1479–1536 har domkyrkans fabrica tre landbor, som vardera räntar 4 pund korn och 1:0 pn, från 1497 4 pund korn och 0:10 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1502 byter Uppsala domkyrka bort 9 ängstegar i G kyrkby till Magnus Larsson i Höja. Ängstegarna hör till domkyrkans gods i G och ligger nedanför Magnus gård i Höja och 'löper ovan från allmänna vägen dädan och ner i ån'. (ShSp 20/7)
- 1538 ligger 1:0 under prästbolet och räntar 4 pund korn och

- 1:0 pn, 4 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2). Det uppges 1549 att kyrkojorden har utsäde till $3\frac{1}{2}$ pund, äng till 30 lass hö, skog till vedbrand, gott mulbete och gott fiskevatten (UH 1549:3).
- 1539 uppges de tre S:t Erikshemmanen vartdera ha utsäde till 4 pund (andra året 'något mindre'), äng till 40 eller 50 lass, skog till vedbrand och litet gott mulbete och gott fiskevatten (UH 1539:6).
- Hemmingsbo** 1543 *i Hemingzbodar* (UH 1543:20) – 11 H, 5 g.
UH 1543–58 **1 aoet**, 0:1. (Giresta rd)
- 1543 uppges torpet, som tidigare hört till biskopsgodsen under Biskops-Arnö, ha utsäde till 6 spann, äng till 4 lass, ingen skog och inget fiskevatten (UH 1543:20).
- Hesta** 1220 *in villa de Esta* (DS 202), 1316 *in Hestæ* (DS 2062), 1379 *i Hetsta* (RAp 3/5) – 11 H, 6 h.
UH **1 sk**, 4:3:1, 1550 4:0:1 med skuj i Björnorne 1550 och kyuj/kyt i H 1550–56.
1538–54 **1 kyuj**, 1555–56 **1 kyt**, 0:2, 1551 0:1 till sk ovan 1550–56.
1538, 1541 (endast) **1 pbuj**, 0:0:2 (jt 1538).
Summa jt 4:6 (4:0:1).
- 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prostten och kapitlet i Hagby äger, bl a 0:0:2 i byn H (DS 202).
- 1316 upptas tre Gryta kyrkas landbor i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsen i Tiundaland (DS 2062).
- 1379 omtalas Håkan i H som faste (RAp 3/5).
- 1454 ger Katarina Karlsdotter (Sture) 0:1 till en prebenda i Uppsala domkyrka. I domkyrkans prebendeförteckning 1475 sägs att jorden skall ränta 2 spann korn. (UpDkyPb f 13v; se Brunna, Balingsta sn)
- 1538 har Gryta kyrka 0:2, som räntar 6 spann korn – hälften kyrkan, hälften prästen. Det finns också en Uppsala domkyrkas prebendejord på 0:0:2, som räntar 2 spann korn. (UH 1538:2)
- 1549 uppges kyrkojorden ha utsäde till 7 spann, äng till 7 lass hö, god skog men inget fiskevatten (UH 1549:3).

1550 uppges skattegården ha god kvarn och kvarnström, god åker och äng, god skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).

Husby

1316 *in Hosaby* (DS 2062), 1344 *in Husaby* (DS 3838) – 11 H, 5 h.

UH **1 ky**, 0:3:1, 1550 1:6 (1554 1:0) med kyuj i Säby 1538–49.

4 se, 0:7:0:4 + 0:7:0:4 + 0:7:0:4 + 0:7:0:4; 1550 1:0 + 1:0 + 1:0 + 1:0 (två är 'halvt' öde 1572). (Hagunda rd)

Summa jt 4:0 (5:6).

1316 upp tas åtta Uppsala domkyrkas fabricas landbor i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogods en i Tiundaland (DS 2062).

1344 upp ges att Uppsala domkyrkas fabrica skall få $3\frac{1}{2}$:0:2 genom byte med kung Magnus (DS 3838).

1376 har domkyrkans fabrica 3:0:14 och sju landbor, som tillsammans räntar $1\frac{1}{2}$ läst och $\frac{1}{2}$ pund korn och 8:2 $\frac{1}{2}$ pn (D 1 s 9).

1417 har domkyrkans fabrica jord, som räntar 19 pund korn och 3:0:2 pn (UpDkyR).

1479–1533 har Uppsala domkyrkas fabrica sex landbor, 1535–36 fyra landbor. Räntan är 21 $\frac{1}{2}$ pund korn ($4\frac{1}{2}$ + 4 + 4 + 3 + 3 + 3 pd, från 1497 6 × 3,5 pund och $\frac{1}{2}$ pund gemensamt; från 1503 ersättes det halva pundet med 0:5 pn), från 1535 16 pund, 4:0 pn och 8 dagsverken (4 × 4 pd, 4 × 1:0 pn, 4 × 2 dv). (Hagunda rd) (UpDkyR)

1538 har Gryta kyrka 0:5:2 (vari ingår en utjord i Säby på 0:2:1); räntan är $3\frac{1}{2}$ pund korn – hälften kyrkan, hälften prästen – 4 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2). Jorden upp ges 1549 ha utsäde till 20 spann, äng till 20 lass hö, skog till vedbrand, gott mulbete och fiskevatten (UH 1549:3).

1539 upp ges de fyra S:t Erikshemmanen vartdera ha utsäde till 4 pund, äng till 20 lass, skog till vedbrand, gott mulbete och fiskevatten 'så det hjälper sig' (UH 1539:6).

Hällby

- 1356 *i Helleby* (DS 5672) – 11 H, 5 h.
 UH **1 sk**, 2:0 med skuj i Björnorne 1540–50.
 1356 omtalas Gisle i H som faste (DS 5672).
 1376 omtalas Olof Martinsson i H som underhäradshövding i Hagunda härad (KrappSp 10/6).
 1449 omtalas Martin i H som faste (RAp efter 13/1).
 1458–59 omtalas Peter Eriksson i H som faste och vidervaruman (RAp 1458 10/10, 1459 efter 1/5).
 1550 uppges skattegården ha kvarn och kvarnström, god åker och äng, skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).

Höja

- 1220 *in villa de Huum* (DS 202), 1316 *in Hium* (DS 2062), 1344 *in villa Hyum* (DS 3081), 1502 *i Hya* (ShSp 20/7) – 11 H, 5 g.
 UH **1 sk**, 1555 **1 aoe**, 1566 **1 ky**, 3:2:1:4, 1555 2:4:1:4.
 1220 utfärdar påven Honorius III skydds brev för vad prosten och kapitlet i Hagby äger, bl a 0:0:1 och 0:0:4 i H (DS 202).
 1316 upptas en Gryta kyrkas landbo i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogods en i Tiundaland (DS 2062).
 1334 byter Gustav Arvidsson (Sparre av Vik) och hans svåger Håkan Magnusson (Magnus Marinassons ätt) till sig 0:0:4 i H och jord i Örsbo, Skuttunge sn, av kaniken Arne i Uppsala mot jord i Sättra, Uppsala-Näs sn (DS 3081).
 1379 omtalas Staffan i H som faste (RAp 3/5).
 1453 är Måg i H faste vid häradsting (RAp 30/9).
 1550 uppges skattegården ha kvarn och god kvarnström, god åker och äng, god skog och mulbete och fiskevatten (UH 1540:1:2).
 1553 överlåter Strånge i Ströja, Börje sn, 3:0:7½ till Gustav I. Strånge har blivit dömd från liv och gods, därför att han trots kungens förbud hade köpt Salbergs silver. (RAp 12/6, GR 24 s 51 f)

Ransta

- 1316 *in Ranestum* (DS 2062), 1318 *in uilla Ranastum* (DS 2141) – 11 H, 5 h.
 UH 1550 **1 skuj**, 0:1:1:4 till Säby.

4 skuj, 0:3 + 0:2 + 0:2 + 0:2:0:4; alla till Ölsta.

1538–56 **1 kyuj**, 0:1 (1553/54 0:1:1) till pb/aoe i Säva 1550–56.

1 se, 1:4 med kyuj i Ölsta 1542–48. (Hagunda rd)

1 pbt, 1545 **1 kyt**, 0:4:2 med kyt i Ölsta från 1569 (*klockarjorden* – UH 1551:18).

1 aoekvarn, 0:6 med aoeuj i R. (1541 Hässle rd, 1543 Rävsta rd)

2 aoeuj, 0:2 + 0:2; båda till aoekvarn i R. (1541 Hässle rd, 1543 Rävsta rd).

Summa jt 4:4:2:4 (4:5:1).

- 1302 har femte vicarian vid Uppsala domkyrka $\frac{1}{2}$:0, som den bytt till sig av domprost Andreas And (DS 3836).
- 1316 upptas en kyrkolandbo i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).
- 1318 ger Magnus Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) 0:6:1 till Sko kloster vid dottern Margaretas inträde i klostret (DS 2141).
- 1344 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:6 (DS 3838).
- 1376 har domkyrkans fabrica 0:7, 'brukade på nytt', och en landbo, som detta år räntar 2 pund korn (D 1 s 8).
- 1395 ger Sten Stensson (Bielke) $\frac{1}{2}$:0 i R och jord i Ramsjö, Vittinge sn, och Sista, Torstuna sn, till den prebenda som hans morfar Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta) instiftat i Uppsala domkyrka (SRP 2766).
- 1417 har domkyrkans fabrica jord, som räntar 4 pund korn (UpDkyR).
- 1444/75 har Nils Abjörnssons prebenda i Uppsala domkyrka en vret i 'R by nära Säva', som brukade ränta 10 spann korn, men nu bara 6, ibland mer, ibland mindre (UpDkyPb f 5v).
- 1475 ger Magnus Karlsson (Eka-ätten) R kvarn, som räntar $\frac{1}{2}$ läst mjöl och 4 pund korn, och jord i Mosunda och Tuna, Holms sn, i morgongåva till sin hustru Sigrid Eskildsdotter (Banér) (RAp 16/1).
- 1479–1536 har Uppsala domkyrka en landbo, som räntar 4 pund korn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1489–1503 har Sko kloster en kvarnfjäll, som räntar 1 pund korn (Gräna rd) (SkoKlJb s 36).

- 1492 kärar Per Olsson och hans bröder vid lagmansting till Lars Matsson om 0:3 i R, som de hävdar vara deras rätta börd. Lars svarar att han lagligen köpt jorden och haft den i tio år, varpå Lars tilldöms jorden. (ULdb s 43).
- 1531 har Gustav I R kvarn, som ligger för 0:6 och räntar 4 pund mjöl och 4 pund korn. Till samma kvarn ligger 2 vretar på $\frac{1}{2}$:0. Fastigheten är arv efter Sigrid Eskilsdotter (Banér). (Holms rd) (K 1)
- 1538 har Gryta kyrka 0:1, som räntar 6 spann. Klockaren har 0:0:14, som räntar 1 pund korn – hälften kyrkan, hälften prästen – och 2 hästar. (UH 1538:2)
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till $3\frac{1}{2}$ pund första året, andra året 3 pund (1544 $4\frac{1}{2}$, andra året $3\frac{1}{2}$ pund), äng till 2 eller $2\frac{1}{2}$ lass hö (1548 8 lass), gott mulbete, men inget fiskevatten (UH 1539:6, 1544:4, 1548:4).
- 1559 uppges R kvarn ha 2 par stenar (AoE 29 C).

Salnecke

- 1302 *curiam meam Salkandekj* (DS 1370–71), 1460 i *Salkanneke* (RAp 29/12) – 11 H, 5 h.
- UH **2 se**, 1:2:1, 1544 1:2:0:4, 1547 1:1:2:4, 1550 1:0:1:4 + 0:6:2:4, 1544 0:7:0:4, 1550 1:0:1:4. (Hagunda rd)
2 skokl, 0:7:2 + 0:7:2 (jt endast 1538; ett hemman öde 1572).
 Summa jt 4:0:1:4 (4:0:1).
- 1302 byter Karl Ingeborgsson (eget sigill) bort sin gård (curia) S, under vilken ligger 0:15 och 0:0:0:12 $\frac{1}{2}$ i S, samt jord i Nyby, Långtora sn, till Sko kloster mot jord i Västmanland (DS 1370–71).
- 1315 testamenterar domprost Andreas And 0:0:4 $\frac{1}{2}$ till sin brorsdotter Ramborg Israelsdotter (And) och hennes make Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) (DS 1757, 2011–12; se Högby, Västeråkers sn).
- 1381 säljer Bo Jonsson (Grip) 0:0:14 i S och jord i Fittja, Fittja sn, till kaniken Magnus Tyrgilsson (Färila) (SRP 1620).
- 1383 ger Gregers Anundsson (hornbeprydd hjälm) och hans hustru Ingeborg Nilsdotter (kluven sköld) och hans bror Magnus Anundsson (kluven sköld) med

dottern Ragnfrid Gregersdotter till Klara kloster i Stockholm 1:0 som räntar 4 pund korn och 1:0 pn, och vidare 0:0:8, från vilken jord Ragnfrid under sin livstid skall uppbära avkastningen ('tärepengar'). Därefter tillfaller även denna jord klostret. (RAP 4/10, SRP 1969, 2279)

- 1417 har Uppsala domkyrkas fabrica jord, som räntar 3 pund och 6 spann korn och 0:7 pn (UpDkyR).
- 1453 är Lars i S faste vid häradsting (RAP 27/5).
- 1460 byter Klara kloster bort 0:9:2:4 i S, som räntar $4\frac{1}{2}$ pund korn, 0:9:2:4 pn, 1 pund smör, 1 gammalt får och 0:3 dagsverkspn, och jord i Ekhammar, Stockholms-Näs sn, till ärkebiskopsbordet mot jord i Skebo, Edebo sn, och Harbro och Skede, Häverö sn (RAP 29/12).
- 1479–1536 har Uppsala domkyrka två landbor, som räntar 5 pund korn och 1:1:2:4 pn, resp $3\frac{1}{2}$ pund korn och 0:6:2:4 pn; från 1527 är penningavraden 1:2 resp 0:7 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1489–1503 har Sko kloster två landbor, som vardera räntar $3\frac{1}{2}$ pund korn och 1:0 pn (Gräna rd) (SkoKlJb s 33).
- 1538 har Sko kloster två hemman med vardera 0:7:2 och räntan 4 pund korn, 1:0 pn, $\frac{1}{2}$ pund smör och 4 hästar (UH 1538:2).
- 1539 uppges det större S:t Erikshemmanet ha utsäde till 5 pund, 7 spann (1544 och 1548 4 pund, andra året $4\frac{1}{2}$ pund), det mindre till $3\frac{1}{2}$ pund, andra året 3 pund (1548 3 pund, andra året 3 pund 2 spann), äng till 80 lass hö (1548 60 lass), det mindre till 40 lass (1548 28 lass). Båda har gott mulbete och fiskevatten. (UH 1539:6, 1544:4, 1548:4)

Säby

- 1292 *in Seby ... in Sæby* (DS 1065, 1737) – 11 H, 5 h.
- UH **1 skuj**, 0:6:1:4 till Ölsta 1540–45, 1550 **1 sk**, 0:6:2 med skuj i Ransta.
- 1 kyuj**, 0:2:1 till Husby 1538–49, från 1553 vissa år till se i S.
- 2 se**, 1:2 (1554 1:4) + 0:5 (1567–69 0:5:1) med kyuj i S vissa år från 1553. (Hagunda rd)
- 1542 **1 skoklt**, 1545–56 **1 kyt**, 0:1 (jt från 1549).

- 1 fr**, 0:7 (1566–71 1 ky) (1554 Görvel Fadersdotter /Sparre av Hjulsta och Ängsö/, 1562 Lage Brahe).
Summa jt 3:6:2:4 (3:7).
- 1292 testamenterar Magnus Johansson (Ängel) 0:½ till sin hustru Ingeborg Nilsson (DS 1065, 1737; se Frövi, Balingsta sn).
- 1376 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:12 och tre landbor, som tillsammans räntar ½ läst, 12 spann korn och 2:0 pn (D 1 s 9).
- 1382 ger Gertrud Envastsdotter 0:1 i S och jord i Hov, Estuna sn, och Ströby, Börje sn, till Uppsala domkyrka för firande av årsmot. Jorden är speciellt inköpt för detta ändamål. (SRP 1678)
- 1417 har domkyrkans fabrica jord, som räntar 7½ pund korn och 0:15 pn (UpDkyR).
- 1479–1536 har domkyrkans fabrica två landbor, som räntar 1479 4 pund korn och 0:10 pn, resp 2 pund korn och 0:5 pn; från 1497 är kornröntan 5 pund, resp 20 spann (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1538 se Husby.
- 1539 uppges det större S:t Erikshemmanet ha utsäde till 4½ pund, det andra året 3½ pund (1544 5 pund varje år), hö till 50 lass (1548 30 lass), ingen skog och inget mulbete men gott fiskevatten (UH 1539:6).
- 1544 uppges det mindre S:t Erikshemmanet ha utsäde till 20 spann (även 1548) och 1548 äng till 15 lass hö (UH 1544:4, 1548:4).
- 1549 uppges kyrkoutjorden ha utsäde till 1 spann, äng till 2 lass hö, ingen skog, gott fiskevatten och gott mulbete (UH 1549:3).
- 1550 uppges skattehemmanet ha god åker och äng, ingen skog och inget mulbete men fiskevatten. Hemmanet ägs av Karl, skattebonde i Hesta. (UH 1540:1:2)
- Säva**
- 1220 *in villa de Siuwat* (DS 202), 1351 *in... occidentali parte ville Sighvathi* (DS 4711), 1385 *i Siwiawadh* (RAp 9/6), 1430 *i Sewadhe* (RAp 21/10) – 11 H, 5 h – byn är delad mellan Balingsta och Gryta snr.
- UH **1 skokl**, 2:0:1, 1567 1:6 (öde 1569).

1 pb, 1552 **1 aoe**, 1567 **1 se**, 2:1:1 (öde 1569) med kyuj i Ransta 1550–56. (Säva rd)

Summa jt 4:1:2 (3:7:1).

- 1220 se S, Balingsta sn.
- 1351 ger Birgitta Brynjolfsdotter (Bengt Hafriidssons ätt) 1:0 'i den västra delen av byn S' till Sko kloster och jord i den östra delen till Klara kloster (DS 4711).
- 1385 ger Sten Stensson (Bielke) $\frac{1}{2}$:0 i S 'innan Gryta socken' till Johannes evangelistens prebenda, instiftad av Nils Abjörnsson (Sparre av Tofta), i Uppsala domkyrka för jord han ärvt i Mosunda, Holms sn (RAP 9/6, SRP 2125; se Mosunda).
- 1444/75 har Nils Abjörnssons prebenda 0:12, som årligen räntar 4 pund korn och 1:0 pn (UpDKyPb f 5v).
- 1489–1503 har Sko kloster en landbo, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn (Gräna rd) (SkoKlJb s 35).
- 1538 har Sko kloster 2:0:1, som räntar 5 pund korn, 1:0 i avradspn, 0:2 i gengärdspn, 4 dagsverken och 4 hästar och Uppsala domkyrka en prebendejord på 2:1:1, som räntar 5 pund korn, 1:0 i avradspn och 0:4 i gengärdspn (UH 1538:2).
- 1553 uppges arv och eget-hemmanet ha utsäde till $4\frac{1}{2}$ pund och äng till 20 lass (UH 1553:21).
- 1560 (omkr) uppges att Gustav I återbördad ett prebendehemman från Uppsala domkyrka; räntan är 5 pund, 2 spann korn och 0:12 pn (Gamla bytesboken f 30).

Säva rd, se Säva, Balingsta sn.

Årke

- 1366 *i Ooreke* (DS 7310), 1446 *i Orreke* (RAP 25/4) – 11 H, 5 h.
- UH **1 sk**, 2:7 med skuj i Björnorne 1540–45.
- 1366 omtalas Olof i Å som faste (DS 7310).
- 1446 ger Ramborg Kortsdotter (Görtz) på sin dödsbädd 0:9:2 i Å till S:ta Annas altare i Uppsala domkyrka med förbehållet att brodern Eggert Görtz, kantor i Uppsala får behålla jorden i sin livstid. Eggert överlämnar dock jorden omgående. Jorden, som är Ramborgs avlingegods, ligger 'i västra ändan av byn' och räntar 4:6:2 pn. (RAP 25/4)
- 1460 byter Erik Larsson (Tibble-ätten) till sig 0:9:2 'vid

södra landet' av Uppsala domkyrka mot jord i Navesta och Torsbro, Ramsta sn (RAp 3/6).

- 1490 sitter Martin i Å i nämnden vid häradssyn (ULdb s 94; se *Swiinwggla, Hagby sn).
- 1550 uppges skattehemmanet ha god åker och äng, god skog och gott mulbete men inget fiskevatten. Hemmanet ägs av skattebonden Olof Mårtensson (sk 1:6) i Högsta, Bälunge sn. (UH 1540:1:2)

Ölsta

- 1220 *in villa Eulsta* (DS 202), 1292 *in Ølistum* (DS 1065, 1737), 1486 *i Ylista* (Eb Ap 21/12) – 11 H, 5 h.
- UH **1 sk**, 0:5 (halvt öde 1569) med skuj i Ransta och Säby 1540–45.
- 1 kyuj**, 1555 **1 kyt**, 0:0:1, 1542 0:0:2 (1549 0:0:1) till se i Ransta 1542–48, till kyt i Ransta från 1569.
- 1 vaktl**, 1:1, 1546 **1 aoe**, 1:0:1:4, 1567 **1 ky**, 1:2. (1546 Körsviks rd, 1550 Giresta rd)
- 1 aoe**, 0:6:2, 1555 1:0. (Husby rd)
- 1 aoe** (Hässle rd), 1554 **1 fr**, 0:6:2 (1541 0:4) (1555 Arvid Klasson /Uggla/, 1562 Erik Tönnesson /Tott/).
- 2 fr**, 0:6:2 (1554 Jon Olofsson /Gyllenhorn/, 1562 Karin Nilsdotter /Bese/) + 0:6 (1554 Hans skrivare, 1562 Lars Jespersson /Cruus/).
- Summa jt 5:0:1 (5:3).
- 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prosteten och kapitlet i Hagby äger, bl a 0:0:8 i Ö (DS 202).
- 1292 testamenterar Magnus Johansson (Ängel) 0:0:5½ till sin hustru Ingeborg Nilsdotter (DS 1065, 1737; se Frövi, Balingsta sn).
- 1399 ger Magnus Håkansson (Magnus Marinassons ätt) sitt gods i Ö och jord i Gottsunda, Bondkyrka sn, och Lötsberga, Löts sn, till instiftande av en prebenda i Uppsala domkyrka (SRP 2965).
- 1421 ger Bengta Bengtsdotter (Oxenstierna) 0:8½ till Vadstena kloster, så att Bengta som leksyster kan få föda och kläder vid klostret (RAp 29/6).
- 1447/57 har Vadstena kloster en gård på 0:8½; landbon räntar 4½ pund korn (1457 ?10 pund korn) och 0:6 pn (VaK1Jb s 43, 93).
- 1451 ärver Magnus Bengtsson (Natt och Dag) två gårdar i

- Ö vid arvskifte med systemen Birgitta efter modern Kristina Magnusdotter (Magnus Marinassons ätt) (Gen 79 f 38).
- 1466 uppges att räntan för Vadstena klostergård är $4\frac{1}{2}$ pund korn och 0:6 pn och att landbon detta år ger 4 pund korn och 1:0 pn (C 32, UUB).
- 1480/1502 har Vadstena kloster en gård, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn (HH 16 s 233).
- 1486 får Jöns Ivarsson (Liljeörn) en gård i Ö, som räntar $2\frac{1}{2}$ pund och 2 spann korn och 0:7 pn, och jord i Alsta, Nysätra sn, vid arvskifte med sonen Jöns Jönsson (EbAp 21/12).
- 1492 kärar Jöns Olsson i Ö till brodern Erik Olsson om 0:0:14 i Jöns åker. Jorden tilldöms Jöns. (ULdb s 43)
- 1531 upptas i Gustav I:s jordebok en gård, som räntar 3 pund korn och 0:12 pn (Ärnäs rd). Gården har han fått i byte av Gustav Kafle mot Hammersta på Södertörn. (K 1, Söderberg 1977 s 32)
- 1538 har Vadstena kloster 0:9, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn, och Gryta kyrka 0:0:1, som räntar 1 spann korn till kyrkan enskilt (UH 1538:2).
- 1540 överlåter Birgitta Olofsdotter (Strömsta-ätten) till sin man Olof Henriksson till Björnäs alla sina morgongåvogods efter sina två framlidna män, däribland en gård i Ö (Rött nr 436, KA).
- 1543/44 har det ena arvet och eget-hemmanet utsäde till $2\frac{1}{2}$ pund 2 spann, äng till 30 lass, skog, mulbete men inget fiskevatten (UH 1543:18). Det andra har utsäde till $2\frac{1}{2}$ pund, äng till 30 lass, ingen skog men gott mulbete (UH 1544:16).
- 1550 uppges skattehemmanet vara en ödegård, under vilken redovisas fyra skatteutjordar i Ransta och en kvarnström (UH 1540:1:2). Hemmanet sägs 1554 ha god åker och äng, mulbete och litet fiskevatten och med utjordarna i Ransta tillhöra skattebonden Anders Torstensson i Görlinge (sk 1:6), Biskopskulla sn (UH 1554:5).
- 1555 (omkr) upptas i Birgitta Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok en gård, som räntar 20 spann korn och 0:6 pn (X 261 1, UUB).

- Örsunda** 1296 *Öresuns bro, Öresunds bro* (SGL 3 s 250 avskr), 1315 *in Örasundi* (DS 1757, 2011–12) – 11 H, 5 g.
- UH **1 sk**, 2:3:1 med skuj i Högby, Västeråkers sn, från 1550.
- 1296 omtalas Örsunds bro i Upplandslagen. Bron skall underhållas av flera härader (SGL 3 s 250).
- 1315 testamenterar domprost Andreas And 0:0:7 i Ö med en kvarn och 0:7 i strömmen i Ö till sin brorsdotter Ramborg Israelsdotter (And) och hennes make Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) (DS 1757, 2011–12; se Högby, Västeråkers sn).
- 1356 omtalas Jöns i Ö som faste (DS 5672).
- 1453 ärver Katarina Stensdotter (Bielke) 0:2, som räntar 1:0 pn, efter sina föräldrar Sten Turesson (Bielke) och Margareta Karlsdotter (Sparre av Tofta) (RAp 7/6, Rött nr 252; se Vik, Balingsta sn).
- 1550 uppges skattegården ha god åker och äng, god skog och gott mulbete, fiskevatten, kvarn och kvarnström (UH 1540:1:2).
- 1559 har Gustav I en kvarn, som han erhållit av Hans Andersson, skattebonde i Ö. Kvarnen har 1 par stenar. (AoE 29 A, C)

Hagby socken

- 1220 *de Hagbi* (DS 202).
- 1316 *in parochia Haghaby* (DS 2062).
- 1378 *i Haghaby sokn* (RAp 14/3).

Omfattning: Socknen har i medeltids- och UH-materialet samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: En romansk kyrka av delvis tuktad gråsten med långhus, smalare kor och absid uppfördes eventuellt omkring 1200. Vid om- och tillbyggnader under medeltiden tillkom vapenhus och sakristia i sten; koret förlängdes österut och breddades så att det blev bredare än långhuset. Sakristia och vapenhus tillfogades vid okänt tillfälle. Under 1400-talet slogs tegelvalv och mot slutet av århundradet försågs kyrkan med målningar, troligen utförda av Albertus Pictor och bekostade av Nils Klasson (Sparre av Ellinge) till Vik, vars vapenbild har funnits i korvalvet.

Medeltidskyrkan revs 1838 och en ny kyrka uppfördes 1838–40 på resterna av den gamla. Vid en restaurering 1935 utgrävdes den äldre kyrkan.

Medeltida inventarier: gotländsk dopfunt från 1200-talets mitt, en guld- och silverbroderad bild av S:t Olof från ca 1500, senare överflyttad till en mässhake från ca 1700; två kyrkklockor av medeltida ursprung, omgjutna 1859 resp 1895; gravstenar över två kaniker (från 1493 och 1511) är numera förstörda.

(UKy 138, Bonnier 1987)

Kyrkby: Hagby by.

1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prosten och kapitlet vid S:ta Maria kyrka i Hagby äger (DS 202). Brevet tyder på att till Hagby kyrka är knuten en grupp klerker, som har en prost som ledare och som förvaltar gemensam egendom. Gruppen skulle därmed utgöra ett kollegiatkapitel, det enda kända från svensk medeltid (Westman 1915 s 276; jfr KL, Kollegiatkapitel).

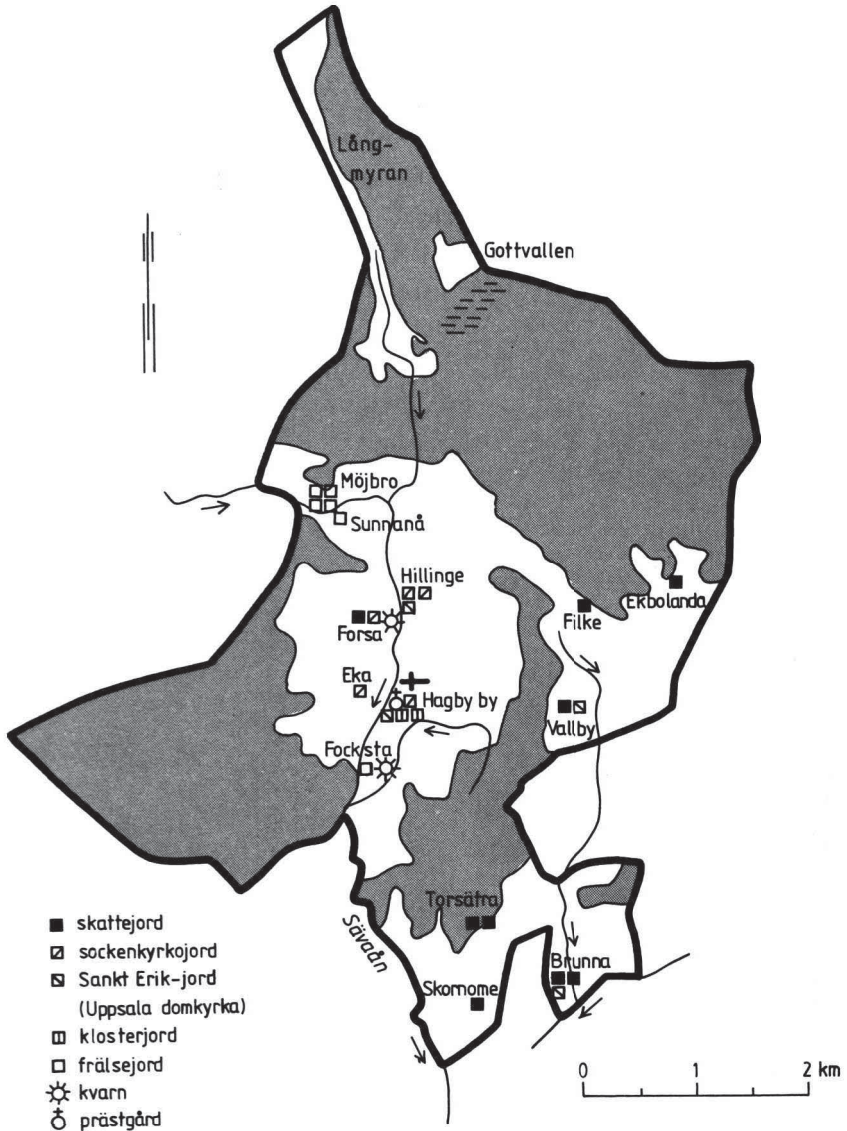
Runstenar: U 874 Hagby kyrka (skadad), U 875 Focksta, U 876 Focksta, U 877 Möjbro, nu i SHM, U 878 Möjbro, nu i Hagby kyrka (fragment).

Kameral indelning: Skattejorden ingår enligt UH 1540 i Hagby åtting (se häradsinledningen).

Hagby socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1572)

	sk	skuj	ky	kyt	kyuj	se	skokl	fr	frt
*Aby	--	--	--	--	1 (0)	--	--	--	--
Brunna	2 (2)	--	--	--	1 (1)	1 (1)	--	--	--
Eka	--	1 (1)	1 (1)	--	--	--	--	--	--
*Ekaboda	--	1 (0)	--	--	--	--	--	--	--
Ekbolanda	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--
Filke	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	--
Focksta	--	4 (3)	--	--	2 (1)	1 (1)	--	--	--
Forsa	1 (1)	--	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Hagby by	--	--	2 (2)	0 (1)	1 (0)	1 (1)	2 (2)	--	--
Hillinge	--	1 (0)	2 (2)	--	--	1 (1)	--	--	0 (1)
Möjbro	--	--	--	--	--	--	--	4 (4)	--
Skornome	1 (1)	--	--	--	1 (0)	--	--	--	--
Sunnanå	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)	--
*Swiinwggla	--	1 (2)	--	--	--	--	--	--	--
Torsätra	2 (2)	--	--	--	--	--	--	--	--
Vallby	1 (1)	--	--	--	--	1 (1)	--	--	--
Summa	9 (9)	8 (6)	6 (6)	0 (1)	6 (2)	5 (5)	2 (2)	5 (5)	0 (1)

Jordetal för olika jordnaturer 1540¹

	sk	ky	se/pb	kl	fr/aoe	summa jt
*Aby	–	0:1	–	–	–	0:1
Brunna	3:0:1:4	0:0:2:4	0:2:2	–	–	3:4
Eka	0:2:2	1:5:1	–	–	–	2:0
*Ekaboda	0:3	–	–	–	–	0:3
Ekbolanda	1:5	–	–	–	–	1:5
Filke	2:3	–	–	–	–	2:3
Focksta	0:4:1:6	0:4:1:4	2:1:1:4	–	–	3:2:1:6
Forsa	1:0	1:0	–	–	–	2:0
Hagby by	–	4:7:1	1:4:1:4	1:5:2	–	8:1:1:4
Hillinge	0:3	2:3	0:6	–	–	3:4
Möjbro	–	–	–	–	3:6	3:6
Skornome	4:1:1:4	0:2:2	–	–	–	4:4:0:4
Sunnanå	–	–	–	–	2:0	2:0
*Swiinwgglä	0:2:1	–	0:0:2	–	–	0:3
Torsätra	3:4:1:4	–	–	–	–	3:4:1:4
Vallby	1:0:1	–	1:5	–	–	2:5:1
Summa	18:6:1:2	11:0:2	6:4:1	1:5:2	5:6	43:7:0:2

¹ Kyrko-, prebende- och klosterjordens jt är från 1538, se-jordens från 1539; frälsejordens jt är från FoR 1562.

- *Aby** 1378 *i Aby* (RAp 14/3), 1549 *i Åby löth* (UH 1549:3).
 UH 1538, 1549 (endast) **1 kyuj**, 0:1; uppges 1549 ligga i "Åby löth" och brukas under sk i Skornome.
- 1378 ger Karl Nilsson (eget sigill) $\frac{1}{2}$:0, 'hans rätta fäderne och möderne', till Vårfrukoret i Uppsala domkyrka (RAp 14/3; enl baks-ant har domkyrkan senare – omkr 1391 – bytt bort jorden och dessutom erlagt mellangift i pengar till Gregers Magnusson i Hagby mot 0:0:8, 0:2 och 0:0:4 $\frac{1}{2}$ i de oidentifierade *Thunom, *Ørbolandom resp *Akerboland, Dahlbäck kas).
- 1538 har Hagby kyrka 1 utjord, som räntar 0:1 pn (UH 1538:2).
- Brunna** 1220 *in villa de Brunnum* (DS 202) – 11 H, 5–6 h – byn är delad mellan Balingsta och Hagby snr.
 UH **2 sk**, 2:1:1:4 med skuj i Berga, Västeråkers sn, 1540–45 och i Bragby, Ramsta sn, 1540–56 + 0:7, 1566 1:2 (öde 1569) med kyuj i B 1549–50 och skuj (0:6:2) i

Bragby, Ramsta sn, 1540–50; möjligen har $\frac{1}{2}$ sk i *Ekaboda räknats in från 1566.

1 kyuj, 0:0:2:4 till sk i B 1549–50, till se i B från 1553.

1 se, 0:2:2 med kyuj från 1553 (öde 1569). (Hagunda rd)

Summa jt 3:4 (3:7).

- 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prosten och kapitlet i Hagby äger, bl a 0:0:6 i B (DS 202).
- 1417 har Uppsala domkyrkas fabrica jord, som räntar 20 spann råg och 0:0:8 pn (UpDkyR).
- 1497–1536 har domkyrkans fabrica en landbo, som räntar 20 spann korn och 0:0:8 pn (UpDkyR). (Hagunda rd)
- 1538 har Hagby kyrka 0:0:0:20, som räntar 3 spann korn – 'vart annat år kyrkan och prästen' (UH 1538:2).
- 1549 uppges kyrkoutjorden (0:0:0:20) ha utsäde till 3 spann korn, äng till 2 lass hö men ingen skog och inget fiskevatten (UH 1549:3).
- 1550 uppges skattegårdarna ha god åker och äng, liten skog och mulbete men inget fiskevatten. Den stora skattegården ägs av prästen i Vänge och Jakob Eriksson i B, som också äger en skattegård i Hacksta, Dalby sn. (UH 1540:1:2)

Eka

- 1220 *uille. . . Eca* (DS 202), 1316 *in Ekum* (DS 2062) – 11 H, 6 h.
- UH **1 skuj**, 0:2:2 till Forsa 1540–45, från 1550 till Focksta.
- 1 ky**, 1:5:1, 1550 och från 1555 1:5.
- Summa jt 2:0 (1:7:2).
- 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prosten och kapitlet i Hagby äger i E, nämligen halva byn och därtill 0:0:6 (DS 202).
- 1316 upptas fem Hagby kyrkas landbor i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsen i Tiundaland (DS 2062; möjligen hör en av landborna hemma i Hagby by).
- 1524 omtalas Olof Magnusson i E som faste (HaKyAp 30/7).
- 1538 har Hagby kyrka 0:13:1, som räntar 5:0 pn, 0:4 pn i gengärd, 4 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2).

- 1549 uppges kyrkojorden ha utsäde till 5 pund och god skog (UH 1549:3).
- 1550 uppges skattebonden Gerd i Filke äga skattejorden (UH 1540:1:2).
- *Ekaboda** 1550 *Ekaboda* (UH 1540:1:2).
 UH **1 skuj**, 1550–56 $\frac{1}{2}$ **sk**, 0:3 till Ekbolanda 1540–45; från 1566 möjligen inräknad i sk i Brunna.
 1554 uppges E ha god åker och äng (UH 1554:5).
- Ekbolanda** 1220 *in villa de Ecabolsa* (DS 202), 1449 *i Ebolandhom* (RAp 16/1) – 11 H, 6 i.
 UH **1 sk**, 1:5 med skuj i *Ekaboda 1540–45.
 1220 utfärdar påven Honorius III skydds brev för vad prosten och kapitlet i Hagby äger, bla 0:0:6 i byn E (DS 202).
 1449 byter Gerdar Jönsson i Filke till sig 0:0:7 av Uppsala domkyrka (RAp 16/1; se Hagby).
 1458 omnämns Jöns Gerdarsson i E som faste (RAp 14/11).
 1460 omnämns Anders Gerdarsson i E som vidervaruman (RAp 27/5).
 1550 uppges E ha god åker och äng, skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).
- Filke** 1220 *in villa de Phileth* [!] (DS 202), 1379 *i Fyleke* (RAp 3/5), 1484 *i Filke* (RAp 16/2) – 11 H, 6 h.
 UH **1 sk**, 2:3, 1567 2:4:1 med skuj i Focksta och Hillinge 1540–45, i *Swiinwggla, 1539 även seuj i *Swiinwggla.
- Filke är 1460 sätesgård för väpnaren Johan (Gerdarsson), omtalad som faste 1456 och 1458 (RAp 1456 13/5, 1458 14/11, 1460 3/6).
- 1220 utfärdar påven Honorius III skydds brev för vad prosten och kapitlet i Hagby äger, bla 0:0:7 i byn F (DS 202).
 1379 omtalas Jöns i F som faste (RAp 3/5).
 1449–53 omtalas Gerdar i F som faste eller vidervaruman (RAp 1449 efter 13/1, 1453 30/9, UUBp 1452 efter 1/5).

- 1484 omtalas Anders Gerdardsson i F (RAp 16/2; se *Swi-
inwggla 1484, 1493, 1499).
- 1550 uppges skattegården ha god åker och äng, god skog
och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).

Focksta

- 1376 *in villa Fausta* (D 1 s 9), 1417 *in Fauxtom... de Fauxtom*
(UpDkyR), 1458 *i Foxtha* (RAp 6/10) – 11 H, 6h.
- UH **1 skuj**, 0:2:1 till Filke 1540–45; se nedan 1550.
1 skuj, 0:1 till Torresta, Västeråkers sn 1540–45; se
nedan 1550.
1 skuj, 0:0:2; se nedan 1550.
1540–45 **1 skuj**, 0:0:1:6 till Skillsta, Skogs-Tibble sn.
1 kyuj, 0:3:1 till se i F; saknas på 1540-talet.
1538–50 **1 kyuj**, 0:1:0:4, 1550 0:1:1 till se i F.
1 se, 2:1:1:4, 1550 1:7 med kyuj i F; till gården hör en
kvarn med 1 par stenar. (Hagunda rd)
Summa jt 3:2:1:6 (2:6:1).
- 1376 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:6 och 0: $\frac{1}{2}$ i Johan
Bondes åker och en kvarn. Räntan är 2 pund korn från
jorden, från kvarnen 2:0 pn. (D 1 s 9)
- 1417 har domkyrkans fabrica en kvarn, som räntar 15
spann och 0:20 pn (UpDkyR).
- 1458 säljer Karl Eriksson (Björnram från Uppland) 0:0:8
och 0:0:0:2 till Katarina Stensdotter (Bielke). Olof
Skinnare i F omtalas som faste, likaså 1459. (RAp
1458 6/10, 10/10, 14/11, 1459 efter 1/5; se Hacksta,
Dalby sn)
- 1465 stadfäster Nils Klasson (Sparre av Ellinge) sin mor
Katarina Stensdotters (Bielke) gåva av 0:5 $\frac{1}{2}$ till Ture
Bengtssons (Bielke) prebenda i Uppsala domkyrka
(RAp 27/2).
- 1479–1536 har Uppsala domkyrka två landbor, från 1497 en
landbo, som räntar 1479 5:0 pn resp 2:0 pn (3:0 pn
resterar), från 1497 7:0 pn, 1535–36 dessutom 2
dagsverken (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1538 har Balingsta kyrka 0:0:10, som räntar 0:0:20 pn –
hälften kyrkan, hälften prästen – och Hagby kyrka
0:0:3 $\frac{1}{2}$, som räntar 0:0:5 pn – hälften kyrkan, hälften
prästen (UH 1538:2). Jordarna brukas på 1540-talet
under S:t Erikshemmanet i F.

- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till 5 pund, andra året 6 pund, (1544 $4\frac{1}{2}$ pund, varje år), äng till 30 lass hö (1548 10 lass), gott mulbete, god skog men inget fiskevatten (UH 1539:6, 1544:4, 1548:4).
- 1549 uppges kyrkoutjorden på 0:1:0:4 ha utsäde till $\frac{1}{2}$ pund, äng till $1\frac{1}{2}$ lass, skog och mulbete 'så det kan hjälpa sig' men inget fiskevatten. Dessutom har kyrkohemmanet i Hagby en ängslycka till 2 lass hö. (UH 1549:3)
- 1550 brukas de tre skatteutjordarna (0:2:1 + 0:1 + 0:0:2) tillsammans med skuj i Eka (0:2:2) och bildar kame-ralt 1 sk, från 1566 $\frac{1}{2}$ sk. Utjord nr 1 ägs av skattebon-den Gerd i Filke, som även äger utjorden i Eka; nr 2 ägs av skattebonden Erik Bengtsson i Torsätra (1:5:1:4); nr 3 ägs av skattebonden Mats Persson i Skillsta, Skogs-Tibble sn (2:1:2:4), och uppges ha god åker och äng samt kvarnström. (UH 1540:1:2)
- 1559 ärver Hogenskild Bielke en utjord, som räntar 0:2:0:18 pn och 1 pund korn (ShSp 12/3; se Vik, Balingsta sn).

Forsa

- 1220 *villam...* Forsa (DS 202), 1316 *in Forsum* (DS 2062) – 11 H, 6 h – GeomJb A 19, f 95 ger ett äldre läge för gårdstomten: intill Sävaån, ca 700 m NO nuv läge.
- UH 1 sk, 1:0 med skuj i Eka 1540–45, i Hillinge 1550–56, i Björnorne, Gryta sn, 1554–56.
1 ky, 1:0 (öde 1572).
Summa jt 2:0.
- 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad pros-ten och kapitlet i Hagby äger, bl a byn F (DS 202).
- 1316 upptas en Hagby kyrkas landbo i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiun-daland (DS 2062).
- 1538 har Hagby kyrka 1:0, som räntar 2:0 pn i avrad – hälften kyrkan, hälften prästen – $\frac{1}{2}$:0 pn i gengärd, 4 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2).
- 1549 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till $3\frac{1}{2}$ pund, äng till 10 lass hö, skog till vedbrand, fiskevatten i Hagby å och gott mulbete. En ny skogshage är upptagen, som skall ge 6 lass hö. (UH 1549:3)

1550 uppges skattehemmanet ha kvarn och ström, god åker och äng, skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).

Gottvallen Se Hillinge 1549.

- Hagby by** 1220 *in villa de Hagbj* (DS 202), 1295 *in Hagaby* (DS 1129), 1427 *i Haghaby... i kirkiobyn* (RAp 28/6) – kyrkby – 11 H, 6 h.
- UH 1538 (endast) **1 ky**, 3:5 (*Presteboleth* – UH 1538:2).
1 ky, 1:0, 1549 0:7.
1 kyujuj, 1555 **1 kyt**, 0:2:1 (öde 1569, 1572) (*Klockargården* – UH 1551:18).
1 se, 1:4:1:4 (1544, 1548 0:7). (Hagunda rd)
2 skokl, 0:7:2 (öde 1572) + 0:6; de delar på seuj i *Swiinwggla från 1550 och har jt endast 1538.
Summa jt 8:1:1:4 (8:0:1:4).
- 1220 utfärdar Honorius III skyddsbrev för vad prosten och kapitlet i Hagby äger, bl a 0:0:14 i H (DS 202).
- 1295 godkänner Johan Ängel (Finsta-ätten) att hans morbror Magnus Johansson (Ängel, död 1294) testamenterat 0:6 till Uppsala domkyrka (DS 1129).
- 1322 byter kaniken Björn i Torstuna bort 0:1 och ger melangift i pengar till Sko kloster mot jord i Malma, Bondkyrka sn (DS 2346).
- 1344 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:2 och dess dekanat 0:0:8 (DS 3838, 3835 s 309).
- 1427 ger Ingegärd Larsdotter (en bjälke), änka efter Jöns Finnsson (hjorthorn) 0:6 'i själva kyrkbyn vid sunnersta landet' och jord i *Horsmiraland, som legat under H, till Sko kloster (RAp 28/6).
- 1449 byter Gerdar Jönsson i Filke till sig 0:7 i H samt jord i *Horsmiraland och Ekbolanda av Uppsala domkyrka mot jord i Hillinge, denna sn, Skälsta, Ramsta sn, och Holmsta, Jumkils sn (RAp 16/1).
- 1449 ärver Nils Kristiernsson (Vasa) 0:12 $\frac{1}{2}$, som räntar 4 pund (ShSp 28/3, GiOV s 243–246).
- 1489–1503 har Sko kloster två landbor, som räntar 3 pund korn resp 3 pund, 6 spann korn (Gräna rd) (SkoKlJb s 37).

- 1493 se *Swiinwgla.
- 1493 byter Nils Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) bort 0:12 $\frac{1}{2}$ i H och jord i *Horsmiraland till Uppsala domkyrka mot jord i Valla och Ravelsta, Enköpings-Näs sn (AoE 41 s 114).
- 1502 instiftar prebendaten Mårten Jakobsson en prebenda vid S:ta Helenas altare i själakoret i Uppsala domkyrka och ger av sina köpgods bla 0:12 $\frac{1}{2}$ i H och jord på andra ställen i Uppland (RAp 10/11; se DMS 1:3 s 55).
- 1538 har Hagby kyrka 1:0, som räntar 3 pund korn – hälften kyrkan, hälften prästen – $\frac{1}{2}$:0 pn i gengärd, 4 dagsverken och 4 hästar, och vidare 0:0:7, som klockaren har mot en ränta av $\frac{1}{2}$ pund korn. Dessutom har Sko kloster 0:7:2, som räntar 3 $\frac{1}{2}$ pund, 2 spann korn, 0:2 pn i gengärd och 4 hästar, och 0:6, som räntar 3 pund korn, 0:2 pn i gengärd och 4 hästar. (UH 1538:2)
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till 5 pund, andra året 5 $\frac{1}{2}$ pund, (1542 5 pund, andra året 4 $\frac{1}{2}$ pund), äng till 20 lass hö (1548 14 lass), god skog, gott mulbete men inget fiskevatten (UH 1539:6, 1542:10, 1548:4).
- 1549 uppges kyrkohemmanet (0:7) ha utsäde till 3 $\frac{1}{2}$ pund, byäng till 40 lass hö, ängslycka i Focksta till 2 lass hö, skog till vedbrand och gott mulbete men inget fiskevatten; klockaren (0:2:1) har utsäde till $\frac{1}{2}$ pund, äng till 1 $\frac{1}{2}$ lass hö, skog till vedbrand, mulbete 'så det hjälper sig' men inget fiskevatten (UH 1549:3).

Hillinge

- 1220 *in villa de Hyldinkj* (DS 202), 1301 *de Hildingi* (DS 1339), 1316 *in Hillingi* (DS 2062) – 11 H, 6 h.
- UH 1540–56 **1 skuj**, 0:3 till Filke 1540–45, till Forsa 1550–56.
- 2 ky**, 1:0:2, 1549 1:3 (öde 1572) + 1:0:2, 1549 1:0:1:4. 1538 (endast) **1 kyuj**, 0:1:2.
- 1 se**, 0:6, 1542 0:6:1, 1544 0:6:2 (Hagunda rd); möjligen har seuj i *Swiinwgla räknats in från 1542/44. 1550 $\frac{1}{2}$ **fr**, 0:3:2 (1554 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Bielke).
- Summa jt 3:4 (3:5:2:4).

- 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prost-
ten och kapitlet i Hagby äger, bl a 0:0:6½ i H (DS 202).
- 1301 är Anders i H faste och testamentsvittne på allmänt
ting i Uppsala (DS 1339).
- 1316 upptas två Hagby kyrkas landbor i förteckningen över
vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiun-
daland (DS 2062).
- 1417 har Uppsala domkyrka en kvarn, som räntar 0:21 pn
(UpDkyR).
- 1449 byter Gerdar Jönsson i Filke bort 0:2 till Uppsala
domkyrka (RAp 16/1; se Hagby by).
- 1453 ärver Katarina Stensdotter (Bielke) 0:2 (RAp 7/6; se
Vik, Balingsta sn).
- 1454 ger Katarina Karlsdotter (Sture) 0:0:5 till en preben-
da i Uppsala domkyrka. I domkyrkans prebendeför-
teckning 1475 sägs att jorden skall ränta 2 spann korn.
(UpDkyPb f 13v; se Brunna, Balingsta sn)
- 1479–1536 har Uppsala domkyrka en landbo, som räntar
2:0 pn, från 1497 3:0 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1493 se *Swiinwggla.
- 1538 har Hagby kyrka två gårdar på vardera 0:8:2, som
räntar vardera 0:20 pn i avrad – hälften kyrkan,
hälften prästen – ½:0 pn i gengärd, 4 dagverken och 4
hästar, och 0:0:5, som räntar 2 spann korn (UH
1538:2).
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till 20 spann,
äng till 5 lass (1548 20 lass). Landbon har handkvarn
men har ej tillgång till skog. (UH 1539:6, 1548:4)
- 1549 uppges att de två kyrkohemmanen har utsäde till 3
pund, resp 3½ pund, skog till timmer, inget mulbete,
fiskevatten i ån, byäng till 8 lass hö vartdera, skogsäng
till 5 lass hö vartdera, och varsin 'staxäng', som kan
slås vart annat år, 'om det inte är vått år'. Skogen och
skogsängen ligger i Gottvallen (*i Gjötheualla* – 11 H, 7
h), 'staxängen' i Långmyran (*Longe myran* – 11 H, 7
h). (UH 1549:3)
- 1559 ärver Hogenskild Bielke en gård, som räntar 0:4 pn, 1
pund korn och 1 höns (ShSp 12/3; se Vik, Balingsta
sn).

- *Iormusi** 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för ängen *Iormusi*, som prosten och kapitlet i Hagby äger (DS 202).
- *Horsmiraland** 1220 *in villa de Horsmiraland* (DS 202), 1427 *aff Hiordzmyre* (RAP u d).
 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prosten och kapitlet i Hagby äger, bla 0:6 och 0:0:0:2 i H (DS 202).
 1427 ger Ingegärd Larsdotter (en bjälke) en tredjedel av H – det är 0:1: $\frac{1}{3}$, som legat under 0:6 i Hagby by – till Sko kloster (RAP 28/6).
 1449 byter Gerdar Jönsson i Filke till sig 0:1 av Uppsala domkyrka (RAP 16/1; se Hagby by).
 1493 byter Nils Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ängsö) bort 0:2 till Uppsala domkyrka (AoE 41 s 114; se Hagby by).

Långmyran Se Hillinge 1549.

- Möjbro** 1220 *in villa de Muabro* (DS 202), 1337 *in Møiabro* (DS 3278, avskr) – 11 H, 6 h.
 UH **1 fr**, 1:4 (1554 Bengt Arentsson /Örnflycht/, 1562 Brita Arentsdotter/Örnflycht/).
3 fr, 0:6 + 0:6 + 0:6 (1554 Nils Ryning).
 Summa jt 3:6.
 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prosten och kapitlet i Hagby äger, bla 0:0:16 i M (DS 202).
 1337 ingår 6:0 i M (att döma av jt inräknas även Sunnanå), som räntar 2 läster korn och ?9:0 pn, jord i Skillsta, Skogs-Tibble sn, och på andra platser bland kaniken Johan Folkessons (Fånö-ätten) efterlämnade egendomar (DS 3278). 1338 dömer kung Magnus i tvisten om arvet efter Johan mellan ärkebiskop Peter Filipsson (Rumbyätten) och Elin Gustavsdotter, hennes farbror Knut Magnusson (Tyrgils Knutssons ätt), Lars Ulfsson (Ama) och deras medarvingar, varvid hela arvet tilldöms de senare (Elin, Knut och Lars), vilka är Johans släktingar på mödernesidan (DS 3385, ÄSF s 52).

- 1409 träffas uppgörelse om arvet efter Katarina Magnusdotter (Porse, död före 1393) och Henrik Dume (död 1409), Katarinas andra make. Torkel Brahe erhåller på sina barns vägnar den morgongåva omfattande M och jord i Östergötland som Karl Bengtsson (Örnfoot, död senast 1399) givit till Katarina, vilken sedan överlätit morgongåvan till Henrik Dume. Torkel Brahe hade varit gift med en brorsdotter till Henrik Dume. (B 15 f 278v–279v; Ale 1984 s 26 f)
- 1415 pantsätter Magnus Birgersson (båt) och hans hustru Cecilia allt sitt gods i M till Ture Stensson (Bielke) (SD 2164).
- 1422 återlöser Birger Trolle d y från Ture Stensson (Bielke) det gods, som Magnus Birgersson (båt) pantsatt (HH 31 s 105 f).
- 1424 ger Birger Trolle d y sin del i M – det är två tredjedelar av halva byn – i morgongåva till Kristina Knutsdotter (Aspenäs-ätten) (HH 31 s 106 f).
- 1430 omtalas Erland i M som faste (RAp 21/10).
- 1490/91 överläter Arvid Trolle till sonen Erik som ersättning för Eriks del i arvet efter dennes mor Kristina Johansdotter (Gädde) fyra gårdar i M och jord i Sunnanå, denna sn, Skillsta, Skogs-Tibble sn, Sundbro, Bålinge sn, Sommaränge, Viksta sn, Lagmansbo, Björklinge sn, Velamby, Vidbo sn, och Norr-Tuna, Munktorps sn. Tre av gårdarna i M är på 0:20 tillsammans; de räntar var och en 3 pund korn och 0:6 pn, medan den fjärde är en 'byggningatomt', som räntar $\frac{1}{2}$:0 pn. (HH 31 s 243–46)
- 1562 finns kvarn i M, eftersom två av Nils Rynings landbor räntar kvarnpenningar (FoR 2).

Skornome

- 1220 *in villa de Scornemme* (DS 202), 1316 *in Kurneem* (DS 2062), 1460 *i Skornemme* (RAp 27/5) – 11 H, 5 h.
- UH **1 sk**, 4:1:1:4 med kyuj i *Aby 1549.
1538 (endast) **1 kyuj**, 0:2:2 (hage).
Summa jt 4:4:0:4 (4:1:1:4).
- 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prosten och kapitlet i Hagby äger, bl a 0:0:2 i S (DS 202).
- 1316 upptas en Hagby kyrkas landbo i S under Balingsta sn

- i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).
- 1460 är Jakob i S fogde vid häradsting (RAp 27/5).
- 1484 omtalas Jakob och Olof Jakobsson som vittnen (RAp 16/2).
- 1538 ligger en hästhage på 0:0:8 under prästbordet (UH 1538:2).
- 1550 uppges skattehemmanet ha god åker och äng, skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).
- Sunnanå** 1490 i *Synnan åå* (HH 31 s 243) – 11 H, 6 h.
UH **1 fr**, 2:0 (1554 Karin Eriksdotter /Gyllenstierna/).
1337 se Möjbro.
1490/91 överlåter Arvid Trolle en gård i S vid Möjbro till sonen Erik Trolle. Gården är på 0:5 och räntar 1:0 pn. (HH 31 s 244; se Möjbro)
- *Swiinwggla** 1477 i *Swiinwggla* (RAp 20/9).
UH **1 skuj**, 1550–56 **1 seuj**, 0:2:1 till Filke 1540–45, från 1550 till skokl i Hagby by.
1550 **1 skuj**, 0:4 till sk i Filke.
1539 (endast) **1 seuj**, 0:0:2 till sk i Filke. (Hagunda rd)
Summa jt 0:3 (0:6:1).
- 1477 säljer väpnaren Peter Eriksson (Tibble-ätten) 0:0:2 'uppsides i' S till Uppsala domkyrka (RAp 20/9).
- 1484 kärar domkyrkans syssloman Erik Hansson och kyrkoherde Erik i Hagby till Anders (Gerdarsson) i Filke, vilken sedan två eller tre år lagt sig till med $\frac{1}{2}$:0, som domkyrkan ägt i ca 90 år, och dessutom 0:0:8, som Hagby kyrka haft i 80 eller 90 år, vilket framgår av kyrkans mässbok. De hävdar vidare att Anders äger bara 0:0:4 i S. Nämnden intygar att det är som kärandena sagt, varpå lagman Gustav Karlsson (Gumsehuvud) tilldömer domkyrkan och Hagby kyrka den omtvistade jorden. (RAp 16/2)
- 1493 (omkr) redovisar domkyrkosysslomannen följande om nämnda tvist. I S bolstad, som ligger mellan Filke och Hagby by finns 1:0. Några år före tvisten hade Anders i Filke inhägnat hela S åt sig och tagit den bästa

marken till åkerjord, den något sämre till hästhage och den sämsta till fåbete. Efter lagmansdomen 1484 hade Anders erbjudit sig att köpa domkyrkans och Hagby kyrkas andelar men blivit avvisad. Anders hade då än fastare inhägnat S åt sig. Efter Anders död övertogs S av hans halvsyster Ragnhild, änka efter Peter Olofsson, som varit fogde i häradet.

Vidare uppges att Anders några år före tvisten låtit köra upp en stor ren, som skulle vara bolstadsskillnad mellan Filke och S, och grävt så att S bolstad minskade och Filkes ökade. Några år före sin död hade Anders dessutom avgärdat en del av Hagby bys bolstad med gårdsgårdar och under Filke tillägnat sig en del av Hagby bys bolstad. Också av Hillinge bolstad, där domkyrkan har ett gods, hade han med orätt lagt sig till med en del och därmed också begått orätt mot mera avlägsna grannar, som hade äng 'hart vid' Filke. Någon rättelse har inte skett. Hustru Ragnhild har övertagit allt efter Anders. Sysslomannen uppger vidare att hustru Ragnhilds drängar tillfogat skada på dragdjur tillhöriga en domkyrkans landbo, Ragnvald i Vallby, som är Ragnhilds närmaste granne. (RApp u d)

- 1499 fastslås vid kungsting i Uppsala 1484 års dom angående jorden i S (RAp 28/1).
 1503–36 har Uppsala domkyrkas fabrica en utjord, som brukas under Filke mot en ränta på 1 pund korn (Hagunda rd) (UpDkyR).

Torsätra

- 1220 *in villa de Porsedre* [!] (DS 202), 1390 *i Torsætre* (HaKyAp u d), 1453 *i Thorssæther* (RAp 14/1) – 11 H, 6 h.
 UH **1 sk**, 1:7.
1 sk, 1:5:1:4 (öde 1569) med skuj i Böksta, Balingstas, 1550–56.
 Summa jt 3:4:1:4.
 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för vad prosteten och kapitlet i Hagby äger, bl a 0:0:4 i T (DS 202).
 1390 är Holmsten i T vittne vid köpetransaktion (HaKyAp u d).

- 1429 omtalas Erik och Lars i T som fastar (RAp 21/3).
 1449 och 1452 omtalas Erik (Esbjörnsson) och Magnus i T som fastar (RAp efter 13/1, UUBp 1452 efter 1/5).
 1460 är Erik i T vidervaruman vid häradsting (RAp 27/5).
 1490–92 omtalas Lars Eriksson i T som nämndeman vid lagmansting. 1492 omtalas även en Anders i T. (ULdb s 42, 94)
 1550 uppges skattegårdarna ha god åker och äng, liten skog, inget mulbete eller fiskevatten. Det större skattehemmanet brukas av landbo men ägs av skattebonden Mårten i Vettersta, Hjalsta sn, och hustru Malin, Skälsta, Ramsta sn. (UH 1540:1:2)

Vallby

- 1316 *in Walby* (DS 2062) – 11 H, 6 h.
 UH **1 sk**, 1:0:1.
1 se, 1:5. (Hagunda rd)
 Summa jt 2:5:1.
 1316 upptas tre Hagby kyrkas landbor i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).
 1376 omtalas Jöns och Holmvast i V som synemän i samband med räfsteting (RAp 10/6, SRP 1207).
 1472 säljer väpnaren Peter Eriksson (Tibble-ätten) med återlösningsrätt 0:13 'frälsejord' och hans 'rätta och fasta fäderne', som räntar 7 pund korn och 0:13 pn och andra utskylder (ej specificerade), till ärkedjåknen Kort Rogge i Uppsala (RAp 19/12). Samma år löser Peter Eriksson det gods i V, som han haft pantsatt hos väpnaren Johan Slaweka i Steninge, Husby-Årlinghundra sn (RApp 27/12).
 1477 säljer Peter Eriksson (Tibble-ätten) och hans hustru Margareta Gervinsdotter 0:13 i V, som räntar $6\frac{1}{2}$ pund korn och 0:13 pn samt jord i *Swiinwggla till Uppsala domkyrka (RAp 20/9, 1510 7/2).
 1492 kärar Anders i Käfflöt, Ramsta sn, vid lagmansting till Per Olsson i Vallby om 0:0:16 $\frac{1}{2}$ och hävdar att det var hans hustrus rätta börd genom arv efter Per Olssons brors barn och att hans hustrus förre make därtill köpt $\frac{1}{2}$:0 av de 0:0:16 $\frac{1}{2}$. Per Olsson svarar att hans bror, som var Pers målsman, då Per var minderårig, köpte

- jorden för egna och Pers pengar. Jorden tilldöms Per Olsson. (ULdb s 44)
- 1493 se *Swiinwggla.
- 1497–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar $6\frac{1}{2}$ pund korn och 0:13 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till $6\frac{1}{2}$ pund, andra året 16 pund (1544 5 pund, andra året 6 pund), äng till 50 lass, skog till vedbrand, inget fiskevatten eller mulbete (UH 1539:6, 1544:4).
- 1550 uppges skattegården ha god åker och äng, ingen skog, inget mulbete eller fiskevatten (UH 1540:1:2).

Holms socken

- 1257 *in parrochia Abgarhulin ... in parrochia Holm* (VåKlJb s 90, 96, avskr ca 1540).
- 1303 *Agaholm* (DS 2218, avskr).
- 1313 *parochie Aggoholm* (DS 1932).
- 1376 *Holmbo sokn* (KrappSp 10/7).
- 1419 *i Aggaholms sokn* (SD 2630).
- 1424 *i Holm sokn* (RAp 22/6).

Omfattning: Socknen har i medeltids- och UH-materialet samma omfattning som den nuvarande socknen (1950) men ingår sedan 1540-talet i Lagunda härad.

Kyrkan: Den medeltida kyrkan, som var en salkyrka med rektangulärt långhus, sakristia i nordöst och vapenhus i sydväst, revs på 1670-talet. Större delen av de ursprungliga syd- och östmurarna liksom underdelen av nordmuren ingår dock i den nuvarande kyrkan, medan västmuren revs i samband med nybyggnaden. Dess läge kan dock skönjas genom en skarv i kyrkan ca 6 m från den nuvarande västmuren. Grunden till den gamla sakristian kan fortfarande ses utanför kyrkans nordmur. En stenhög i sydväst markerar sannolikt resterna av det medeltida vapenhuset.

Medeltidskyrkans inre mått ca 8 x 18 m.

(UKy 63, Bonnier 1987)

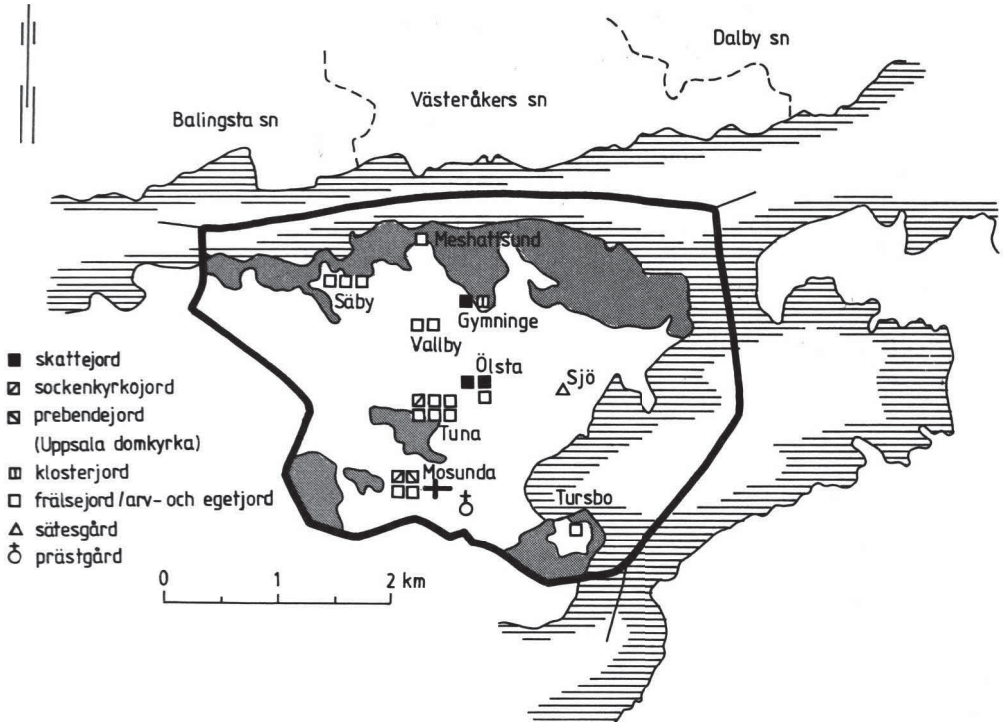
Kyrkby: Mosunda.

Runstenar: U 824 Holms kyrka, U 825 Gymninge, U 826 Mysinge, Mosunda (försvunnen), U 827 Vallby.

Holms socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

Kameral indelning: Socknens skattejord ingår enligt UH 1540 i Åkerby åtting (se häradsinledningen).

Övrigt: Holms rättardöme omfattar 1531 arv- och eget-jorden i Mosunda, Tuna, Holms sn, och Ransta, Gryta sn.

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1572)

	sk	skuj	ky	kyt	kyuj	pb	skokkt	aoe	fr	frt
*Clokarjorden	--	--	--	0 (1)	1 (0)	--	--	--	--	--
Gymninge	1 (1)	1 (1)	--	--	--	--	1 (1)	--	--	--
Meshattsund	--	--	--	--	--	--	--	--	0 (1)	--
Mosunda	--	--	1 (1)	--	--	1 (0)	--	2 (3)	--	--
Prästgården	--	--	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--
*Sundby	--	2 (2)	--	--	--	--	--	--	--	--
Säby	--	--	--	--	--	--	--	0 (3)	3 (0)	--
Tuna	--	--	1 (1)	--	--	--	--	1 (1)	3 (3)	1 (1)
Vallby	--	--	--	--	--	--	--	--	2 (2)	--
Ölsta	2 (1)	--	--	--	--	--	--	0 (2)	1 (0)	--
Summa	3 (2)	3 (3)	3 (3)	0 (1)	1 (0)	1 (0)	1 (1)	3 (9)	9 (6)	1 (1)

Jordetal för olika jordnaturer 1540¹

	sk	ky	se/pb	kl	fr/aoe	summa jt
*Clokarkjorden	—	0:2:0:4	—	—	—	0:2:0:4
Gymninge	1:4:1:4	—	—	0:3:1:4(?) ⁴	—	2:0(?)
Meshattsund	—	—	—	—	—	—
Mosunda	—	0:6:0:6	0:4	—	1:1:2:2	2:4
Prästgården	—	2:0	—	—	—	2:0
Sjö	—	—	—	—	2:6:2 ²	2:6:2
*Sundby	2:0:1	—	—	—	—	2:0:1
Säby	—	—	—	—	2:0	2:0
Tuna	—	0:6	—	—	3:6:2:4	4:4:2:4
Tursbo	—	—	—	—	0:0:1:4 ³	0:0:1:4
Vallby	—	—	—	—	1:7	1:7
Ölsta	2:4:1	—	—	—	1:3:1:4	3:7:2:4
Summa	6:1:0:4	3:6:1:2	0:4	0:3:1:4(?)	13:2:0:6	24:1:1(?)

¹ Kyrko- och prebendejordens jt är från 1538, se-jordens från 1539; frälsejordens jt är, om ej annat anges, från FoR 1562.

² Jt från 1541.

³ Jt från 1543.

⁴ Jt bygger på medeltida uppgifter.

***Clokarkjorden** 1550 *Clokarkjorden* (UH 1550:18)
 UH **1 kyuj**, 1554 **1 kyt**, 0:2; 0:4 (vissa år 0:2:1:4, 0:2:0:6),
 1550 0:1:1; utjorden består troligen av en kyrkoutjord
 på 0:1:1 och en pbuj på 0:0:2:4/0:0:2:6/0:1:0:4.
 1538 har klockaren 0:0:6½, som räntar ½ pund korn — kyr-
 kan enskilt — och 2 hästar (UH 1538:2).
 1547 uppges klockarkjorden ha utsäde till ½ pund och räntan
 ½ pund korn (UH 1547:4).

Gymninge 1313 *in Gemyngge* (DS 1932) — 11 H, 4 j.
 UH **1 sk**, 1:3:0:4 (1556 1:0).
1 skuj, 0:1:1 till Ölsta.
1 skoklt.
 Summa jt 1:4:1:4.

Till Gymninge skriver sig Magnus Tyrgilsson 1376
 (KrappSp 10/6).

1313 säljer Sigmund Keldorsson (tre klöverblad utan

- stjälkar balkvis i balk) 0:2: $\frac{1}{2}$ till ärkebiskop Nils Allesson (DS 1932).
- 1366 säljer Peter Magnusson (?kluven sköld med två balkar till vänster) 0:2 till Tyrgils i G; jorden ligger 'näst' Tyrgils åker. Enligt en 1600-tals avskrift har Tyrgils dessutom 0:11 $\frac{1}{2}$ genom arv (DS 7310).
- 1390 återlöser Erik Nilsson (Väsby-ätten) 0:0:10 $\frac{1}{2}$, som i sju år varit pantsatta hos Karl Ulfsson (Sparre av Tofta) (RAp 18/11, SRP 2528, se Kumla, Balingsta sn).
- 1423 byter Erik Nilsson (Väsby-ätten) och hans hustru Ramborg Kortsdotter (Görtz) bort 0:0:10 $\frac{1}{2}$ till Sko kloster (RAp 20/3; se Hacksta, Dalby sn).
- 1444 byter Peter Nilsson till sig 0:0:4 i G och jord i Ölsta av Bengt Larsson (Björnlår) (UUBp 23/5; se Ölsta).
- 1446 omtalas Olof i G som faste (RAp 13/2).
- 1489–1503 har Sko kloster en jord, som räntar 3 pund, 2 spann korn och 0:0:10 pn (Gräna rd) (SkoKIJb s 35).

- Meshattsund** 1446 *i Meeshattasunde* (RAp 13/2) – 11 H, 4 i.
UH 1547 **1 fr**, 0:4:1 (1547 Johan Turesson /Tre rosor/, 1562 Gustav Johansson /Tre rosor/).
- 1446 omtalas Peter smed i M som faste (RAp 13/2).
- 1486 upptas ett torp, som räntar 18 spann korn och 0:1 pn, i Gustav Karlssons (Gumsehuvud) jordebok (C 39 f 2v).
- 1500 ärver Sigrid Eskilsdotter (Banér) å sina barns vägnar en gård efter Kristina och Magdalena Karlsdöttrar (Bonde); räntan = 1486 (VikSp 25/1).
- 1555 ärver Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna) en gård i M vid det andra arvsförfärdet efter Sigrid Eskilsdotter (Banér, död 1527). Det första ägde rum 1528. Räntan = 1486 och 1500. (GR 25 s 304)
- 1560 ärver Gustav Johansson (Tre rosor) en gård i M efter sin mor Kristina Nilsdotter (Nysätra rd) (RAp 1/10).

- Mosunda** 1366 *i Mosunda* (DS 7310, avskr), 1385 *i Mosundom* (RAp 9/6) – 11 H, 4 i.
UH **1 ky**, 0:6:0:6, 1548 0:6:1:4, 1552 0:6:2.
1 pb, 1552 **1 aoe**, 0:4, 1567 0:5:2:2 (öde 1572). (Hässle rd)

- 2 aoe**, 0:5:2:2 (öde 1572) + 0:4. (Hässle rd)
Summa jt 2:4 (2:6:0:4)
- 1366 omtalas Nils Björnsson i M som faste (DS 7310).
- 1385 uppges att Ingeborg Nilsdotter (Sparre av Tofta, död 1370–77) givit 0:12 till Johannes evangelistens prebenda i Uppsala domkyrka, vilken prebenda hennes far Nils Abjörnsson instiftat 1359. Vid arvskiftet efter Ingeborg hade arvingarna, som ej kände till donationen, delat upp jorden i M, så att 0:3 tillfallit Sten Stensson (Bielke), 0:3 Kristina och Bengta Bengtsdöttrar (Oxenstierna), gifta med Karl Magnusson (Örnfot) resp Magnus Kase, medan 0:6 uppenbarligen ärvts av Jöns och Arvid Bengtssöner (Oxenstierna). Sten Stensson ger domkyrkan ersättning med jord i Säva, Gryta sn, Karl Magnusson och Magnus Kase med jord i Tibble, Stockholms-Näs sn. (SRP 2125, 2124, 2307, Dahlbäck kas).
- 1391 byter Magnus Kase bort $\frac{1}{2}$:0 i M till Ragnhild Nilsdotter i Skärplinge (B 16 f 109r, v; se DMS 1:1 s 76 f).
- 1444 har Nils Abjörnssons prebenda i Uppsala domkyrka $\frac{1}{2}$:0, som räntar 4 pund korn och 11:0 pn (UpDkyPb f 5v).
- 1446–53 omtalas Olof Larsson, 1446 även Martin i M, som faste (RAp 1446 13/2, 1449 13/1, 1453 30/9).
- 1475 ger Magnus Karlsson (Eka-ätten) två gårdar i M i morgongåva till Sigrid Eskilsdotter (Banér). En räntar 4 pund, 2 spann korn och 0:6 pn, den andra 3 pund korn och $\frac{1}{2}$:0 pn. (RAp 16/1; se Ransta, Gryta sn)
- 1531 har Gustav I två gårdar, som han ärvt efter Sigrid Eskilsdotter (Banér). Den ena är på 0:5 $\frac{1}{2}$:1 och räntar 4 pund korn, 0:5 $\frac{1}{2}$:1 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 0:2 dagsverkspn, 2 höns och 20 ägg. Den andra är på $\frac{1}{2}$:0 och räntar 3 pund korn, $\frac{1}{2}$:0 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, 0:2 dagsverkspn, 2 höns och 20 ägg. (Holms rd) (K 1)
- 1538 har Holms kyrka 0:6:0:6, som räntar 3 pund korn – 2 pund kyrkan, 1 pund prästen – 4 dagsverken och 4 hästar. Uppsala domkyrka har en prebendelandbo med $\frac{1}{2}$:0, som räntar 4 pund korn och 1:0 pn. (UH 1538:2)

- 1543 uppges det större arv och eget-hemmanet ha utsäde till $2\frac{1}{2}$ pund, 2 spann, äng till 20 lass; det mindre har utsäde till 18 spann och äng till 12 lass; båda har skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1543:18).
- 1547 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till $3\frac{1}{2}$ pund, äng till 20 lass; det räntar 3 pund korn till kyrkan och 1 pund till prästen samt 6 dagsverken (UH 1547:4).
- 1552 har det nyblivna arv och eget-hemmanet utsäde till 18 spann, äng till 18 lass, skog, mulbete men inget fiskevatten (UH 1552:26).
- 1560 (omkr) uppges att Gustav I återbördat ett prebendehemman i M från Uppsala domkyrka. Räntan är 3 pund korn och 1:0 pn. (Gamla bytesboken f 30)

Prästgården 1538 *Presteboleth* (UH 1538:2) – 11 H, 4 i.
UH 1538 (endast) **1 ky**, 2:0.

Sjö 1409 *i Sjö* (SD 1184), 1529 *på Siöö* (GR 6 s 346), 1541 *en säte gård Siöö* (GR 13 s 185) – 11 H, 4 j.

Sjö är sätesgård för Peter Larsson 1409 (SD 1184) – Holger Bengtsson och hans hustru Kristina Larsdotter 1424 (RAp 22/6) – Olof Larsson 1426 (RAp 2/4) – Timme Olofsson 1472–81; han bodde troligen på S redan 1459 (RAp 1472 6/7, 1481 18/6, 1459 1/5) – Lars Timmesson (styckad sköld med halv lilja) 1509–16 (VHAAp 1509 2/7, RAp 1510 11/11, 1516 6/10), för Lars änka Anna Eriksdotter (björnlår) 1529–55, som senast 1534 är omgift med Jakob Västgöte (död 1550) (DjAp 1534 4/1, AH s 46).

- 1424 byter Holger Bengtsson och hans hustru Kristina Larsdotter till sig $\frac{1}{2}$:0 i S och jord i Bragby, Ramsta sn, av Nils Matsson (tre vädurhorn) mot jord i Våppeby, Kalmar sn (RAp 22/6).
- 1512 förrättar tolv 'gode män' (sex 'friborne frälsemän' och sex 'odalbönder') landsyn mellan Sjö och Ölsta under lagmannen Knut Eskilssons (Banér) ledning, varvid synemännen finner två gränsmärken – ett intakt 'näst sjön', ett något nedbrutet 'närmare gårdsgården', varpå 'den del av ängen, som innanför rören ligger, både i

land och vatten' tilldöms Sjö gård, så att Lars Timmesson enskilt skall 'njuta' nämnda 'äng och fiskevat-
ten' (RAp 13/5). Samma år vittnar kyrkoprästen Lars
Matsson i Holm att han var närvarande, då Lars
Timmesson i Sjö på Holms kyrkogård frågade 'gamle
Hemming' i Mosunda om gränsen mellan Sjö och
Ölsta. Hemming hade uppgivit att han ofta hört av sin
far att Sjö låg 'ensamt' både 'om åker och äng' i Lars
Timmessons farfars (= ?Olof Larsson) tid. (RApp
20/6)

1541 säljer Jakob Västgöte och hans hustru Anna Eriksdot-
ter (björnlår) sätesgården S, som ligger för 2:6:2 och
räntar 18 pund korn och 4:0 pn, och vidare jord i
Broby och Rolsta, Husby-Ärlinghundra sn, Mörby,
Odensala sn, och Åby, Närtuna sn, till Gustav I.
Makarna får rätt att bo kvar och bruka gården under
sin livstid. (GR 13 s 184 f)

För några år från fru Annas sista tid på Sjö finns uppgifter
om uppburen kronotionde (= 2/3 av hela tionden) från sätes-
gården (pund:spann) (Prt 2)

	1548	1554	1555
korn	1:0	1:1	0:5 $\frac{1}{2}$
råg	1:2 $\frac{1}{2}$	1:1 $\frac{1}{2}$	0:3 $\frac{1}{2}$
vete	0:2 $\frac{1}{2}$	0:3 $\frac{1}{2}$	—

Efter fru Annas död upprättas 1555 ett inventarium, tryckt i
KSUHeg 2 s 15–28.

Från kronans tid som ägare till Sjö finns en räkenskap be-
varad från 1556 (UH 1556:9:3), som bl a redovisar två åkrar
(*Siö gerdett* och *Ollestad gerdett* = Ölsta) med vardera ett
utsäde på 6 pund, två ängar (*Gårdz engen* eller *Siöö eng*, och
Holmen), som ger 127 sommarlass resp 23 sommarlass samt
fiske i Ekoln (*uti Eckholmen*). Om trädgården uppges att 'den
bar ingen frukt anno 56'.

1562 byter Erik XIV bort S, som ligger för 0:11:0:4 och
räntar 0:11:0:4, 8 pund korn, 6 dagsverken och 6
hästar, och jord i bl a Haga, Svinnegarns sn, till Gus-

tav Johansson (Tre rosor) mot jord i Vadsbo hd i Västergötland (KSUHeg 2 s 2).

***Sundby**

1257 *Surby* ... in *Sundby* (VåKIJb s 90, 96, avskr ca 1540), 1506 i *Swndby* (RApp 28/10).

UH **2 skuj**, 1:2:2 + 0:5:2, båda till Ölsta.
Summa jt 2:0:1.

1200 (omkr) har Vårfruberga kloster 0:0:3½ i *Surby* (VåKIJb s 90, Ståhle 1948).

1250 (omkr) byter Vårfruberga kloster bort 0:0:5 i *Sundby* till Filip Birgersson (VåKIJb s 96, Ståhle 1948).

1506 erkänner Mats Nilsson i S och hans systrar Anna och Brita att de mottagit 40:0 pn i mansbot av Knut Johansson (Bese), som slagit ihjäl deras bror Olof (RApp 28/10).

Säby

1457 i *Sæby* (C 7 f 4v), 1473 *Sæby* (RAp 8/12) – 11 H, 4 i.

UH **3 fr**, 1543 **3 aoe**, 0:5:1 + 0:5:1 + 0:5:1. (Rävsta rd)
Summa jt 2:0.

1455 säljer Jöns Matsson tre gårdar i S till Karl Knutsson (Bonde) (C 4 f 3v, 18).

1457 har Karl Knutsson tre gårdar på tillsammans 2:0 med räntan 2:0 pn och 1 läst korn (C 7 f 4v).

1473 säljer Birgitta Arentsdotter (Pinnow) jord i Säby sn, Tuhundra hd i Västmanland, till Västerås domkyrka. För de pengar hon får, löser hon ett gods i S av domkyrkan. (RAp 8/12)

1543 uppges de tre arv och eget-hemmanen vartdera ha utsäde till 3½ pund, äng till 50 lass, god åker, ingen skog och litet fiskevatten (UH 1543:20).

1544 uppges att Gustav I bytt till sig av Jöran Åkesson (Tott) tre gårdar i S på vardera 0:5:1 med vardera räntan 0:5:1 avradspn, 4 pund korn, 6 dagsverken, 2 hushållshästar, 2 husbondehästar, 4 fogdehästar och vart tredje år 2 kungshästar, samt jord i Tursbo, denna sn, och på andra ställen i Uppland (UH 1544:16).

Tuna

1302 in *Thunum* (SkoKIJb s 23) – 11 H, 4 i.

UH **1 ky**, 0:6, 1553 0:6:2:2, 1556 0:6:2.

1 aoe, 0:6, 1541 0:5:2:2 (öde 1572). (Hässle rd)

3 fr, 1:0 + 0:7:1:4 + 0:6 (1547 Per Ingemundsson /Hamra-ätten/ 2, Per Larsson /Hamra-ätten/, 1562 Lars Eriksson /Björnram av Skälby/, Per Birgersson /Björnram av Skälby/, Nils Larsson till Järna).

1 frt, 1551 **1 fr**, 1566 **1 frt**, 0:3:1 (1547 Olof Henriks-son på Björnäs, 1562 Karl Holgersson /Gera/).

Summa jt 4:4:2:4 (4:5:0:6).

Till Tuna skriver sig väpnaren Mats Jönsson 1439–43 (SMR 982, RAp 1443 21/10).

- 1302 uppges att Sko kloster bytt till sig 0:0:2 i T, jord i Berga, Skokloster sn, och Bärsta, Uppsala-Näs sn, av Sigrid mot jord i Örby, Vassunda sn (SkoKlJb s 23 f).
- 1459 byter Ingeborg, änka efter väpnaren Mats Jönsson, med samtycke av brodern David Körning (ginbalk belagd med sparrar) bort 0:7½ 'vid västra landet' i T till Lars Jönsson (Hamra-ätten) mot jord i Äs, Härnevi sn, och mellangift i pengar. Som vittnen uppträder Johan Larsson och Peter Andersson och som faste Lars Nilsson, alla i T. (RAp 11/3, efter 1/5)
- 1475 ger Magnus Karlsson (Eka-ätten) en gård, som räntar 4 pund, 2 spann korn och 0:6 pn, i morgongåva till Sigrid Eskilsdotter (Banér) (RAp 16/1; se Ransta, Gryta sn).
- 1482 ger Lars Jönsson (Hamra-ätten) 0:7½ 'ytterst i byn i västra änden' till Uppsala domkyrka, på villkor att Lars får behålla jord i Gränberga, Bondkyrka sn, vilken jord tillhör domkyrkan (RAp 8/6).
- 1497–1527 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar 5 pund korn och 0:7½ pn. Gården återbördas sedan av Per Ingemundsson (Hamra-ätten). (Hagunda rd) (UpDkyR, Dahlbäck kas)
- 1531 har Gustav I en gård på 0:6, som räntar 0:6:1 avradspn, ½:0 gengårdspn, 4 pund korn, 0:2 dagsverkspn, 2 höns och 20 ägg. Gården är arv efter Sigrid Eskilsdotter (Banér). (Holms rd) (K 1)
- 1538 har Holms kyrka 0:6, som räntar 4 pund korn, 0:6 pn – hälften kyrkan, hälften prästen – 4 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2).

- 1543 uppges arv och eget-hemmanet ha utsäde till $2\frac{1}{2}$ pund, äng till 20 lass (1553 25 lass), skog, mulbete men inget fiskevatten (UH 1543:18, 1553:21).
- 1547 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till 3 pund, äng till 24 lass och räntan 4 pund korn (hälften kyrkan, hälften prästen) 0:6 avradspn (prästen enskilt) och 6 dagsverken (UH 1547:4).
- 1555 (omkr) upptas i Birgitta Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok en gård, som räntar 16 spann korn och 0:3:1 pn (X 261 1, UUB).

Tursbo

- 1543 *Turiboda* (UH 1543:20) – 11 H, 4 j.
UH 1543–1558 **1 aoet**, 0:0:1:4. (Rävsta rd)
- 1543 uppges torpet ha liten åker med utsädet 3 spann, ingen äng eller skog men gott fiskevatten (UH 1543:20).
- 1544 uppges att Gustav I bytt till sig ett torp på $0:\frac{1}{2}$, som räntar 1:0 pn i 'färjeståndspengar' (UH 1544:16; se Säby).

Vallby

- 1437 *i Wallby* (VFT II:8–9 s 166, avskr) – 11 H, 4 i (Vallbybacke).
UH **2 fr**, 0:7:1:4 + 0:7:1:4 (1547 Johan Turesson /Tre rosor/, 1562 Gustav Johansson /Tre rosor/).
Summa jt 1:7.
- 1437 säljer Gregers Magnusson (Eka-ätten) tre gårdar till Otte Ulfsson (Björnram från Västergötland). I ett register från 1561 uppges att de tre gårdarna lagts för två gårdar med räntan 1 läst korn och ?0:0:12 pn. (VFT II:8–9 s 166)
- 1475–95 (?) tillfaller Erik Ottesson (Björnram från Västergötland) tre gårdar, som tillsammans räntar 1 läst korn, vid arvskifte efter brodern Sten Ottesson (VFT II:8–9 s 160).

Ölsta

- 1376 *i Ølistom* (KrappSp 10/6) – 11 H, 4 j.
UH **1 sk**, 1:2:2 med skuj i *Sundby och Gymninge.
1 sk, 1566 **1 aoe**, 1:1:2 med skuj i *Sundby.
1 fr, 1566 **1 aoe**, 1:3:1:4 (1547 Anna Erikdotter /björnlår/).

Utjordarna i Gymninge och *Sundby fördelas från 1566 så att de tre hemmanen kameralt sett blir likstora med ett jt på 2:0:1:4 vardera.

Summa jt 3:7:2:4.

- 1376 byter Magnus Tyrgilsson i Gymninge till sig 0:0:10 och jord i Eneby, Hjalsta sn, av Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) mot jord i Bärby och Staby, Giresta sn (KrappSp 10/6).
- 1419 ger ärkebiskop Jöns Gerekesson (Lodehat) $\frac{1}{2}$:0 i Ö, som ärkebiskopen köpt för egna pengar, till sin tjänare Assar Jakobsson (dryckeshorn) (SD 2630; se DMS 1:2 s 185 f).
- 1442 byter Olof Larsson i Ö och hans hustru Gertrud till sig 0:0:9 $\frac{1}{2}$ av Bengt Larsson (Björnlår) mot jord i Sundby, ? Veckholms sn (UUBp 12/3).
- 1444 byter Peter Nilsson i Ö och hans hustru till sig 0:0:10 i Ö 'mitt i hans åker liggandes' och jord i Gymninge av Bengt Larsson (Björnlår) mot jord i Viksjö och Hassla, Hägeby sn, och Markeby, Håtuna sn (UUBp 23/5).
- 1449 omtalas Peter Nilsson och Olof Larsson i Ö som fastar (RAp efter 13/1).
- 1453 byter Karl Magnusson (Eka-ätten) m fl bort $\frac{1}{2}$:0, som räntar 3 pund korn och $\frac{1}{2}$:0 pn, till Uppsala domkyrka (RAp, UUBp 18/3; se Björnome, Gryta sn).
- 1458 ger väpnaren Mats Jönsson 0:4 $\frac{1}{2}$ till sin brorsdotter Elin Jönsdotter, vars gods han ansvarat för. Jorden är ersättning för den avrad Mats under flera år uppburit från Elins gods. (RAp 15/2)
- 1472 byter Timme Olofsson i Sjö till sig $\frac{1}{2}$:0, som räntar 3 pund korn och $\frac{1}{2}$:0 pn, av Uppsala domkyrka mot jord i Hacksta, Hacksta sn (RAp ?6/7).
- 1477 ger Elin Jönsdotter, änka efter borgaren Peter Djäkn i Västerås, med samtycke av brodern Frans Olofsson, kyrkoherde i Ängsö, ett gods på 0:7 $\frac{1}{2}$, som räntar 5 pund korn och 0:7 $\frac{1}{2}$ pn, till Heliga tre konungars altare i S:ta Katarina kor i Västerås domkyrka (RAp 21/2).
- 1512 och 1556 se Sjö.

Järlåsa socken

1291 *in parochia ... Jarlasum* (DS 1031).

1344 *de parochiis ... Iærlase* (DS 3835).

1362 *i Iærlasa sokn* (DS 6613).

1538 *Jerlååsa sokn* (UH 1538:2).

Omfattning: Socknen har i medeltids- och UH-materialet samma omfattning som den nuvarande socknen (1950).

Kyrkan: Ruinen av en medeltida salkyrka, ca 18 m lång, ligger på södra sidan av Sävaån intill Kyrkbyn. Bevarade är rester av norra, västra och östra gråstensmurarna. I norra muren finns en portalöppning, som lett in till sakristian och som haft tegelomfattning. Kyrkan, som inte kan dateras, övergavs på 1500-talet och ersattes av en träkyrka, belägen nära den gamla stenkyrkan. Den nuvarande stenkyrkan är från 1688 och ligger en knapp km söder om den medeltida kyrkan.

(UKy 95)

Kyrkby: Kyrkbyn.

Runstenar saknas.

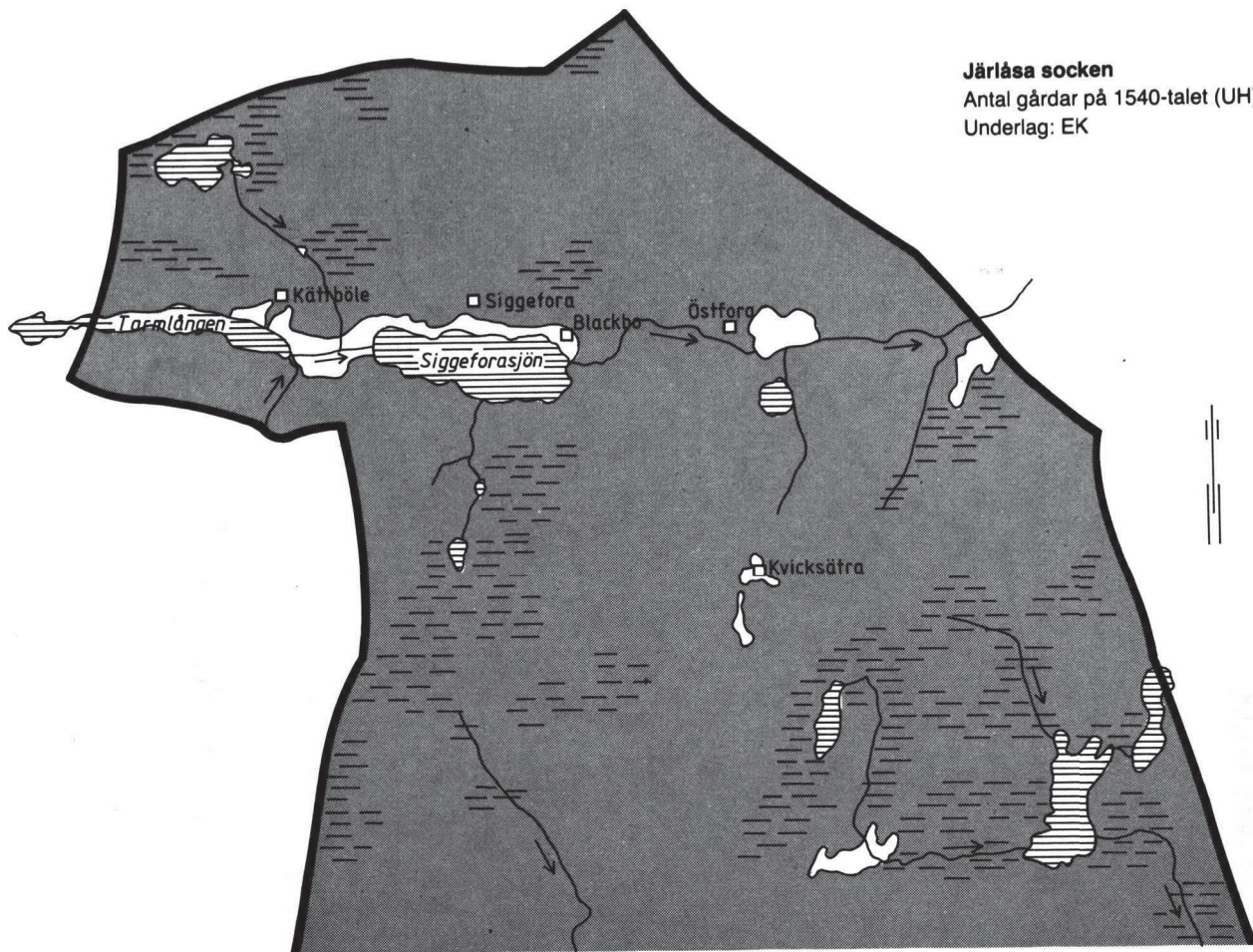
Kameral indelning: Socknens skattejord ingår enligt UH 1540 i Järlåsa åtting (se häradsinledningen).

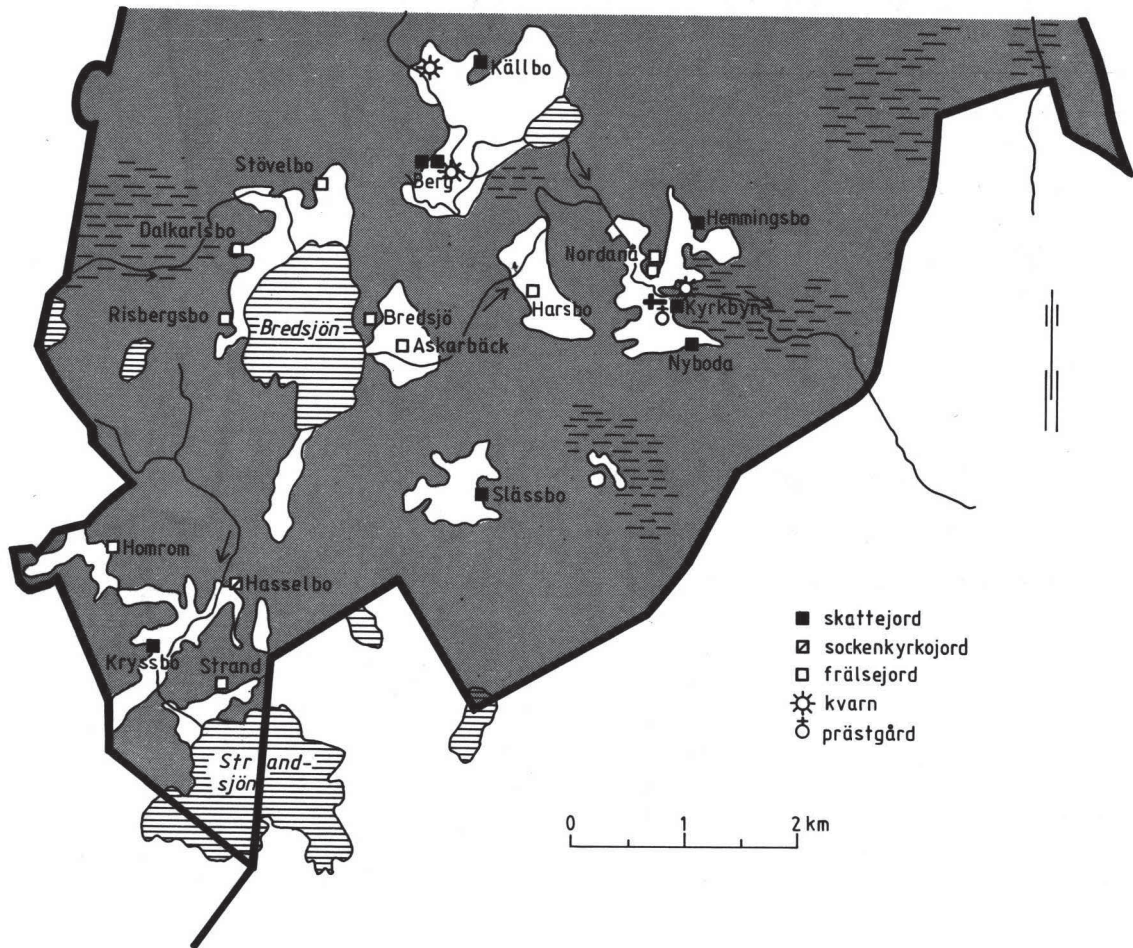
Övrigt: Häradsallmanningen har huvudsakligen legat inom Järlåsa sn (se häradsinledningen).

Järlåsa socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1572)

	sk	$\frac{1}{2}$ sk	skuj	ky	$\frac{1}{2}$ ky/ kyt	ky- fjäll	aoe	frt
Askarbäck	--	--	--	--	--	--	--	0 (1)
Berg	2 (1)	--	--	--	--	--	0 (1)	--
Blackbo	--	--	--	--	--	--	--	0 (1)
Bredsjö	--	--	--	--	--	1 (0)	--	1 (1)
Dalkarisbo	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
*Ermundeboda	--	--	1 (0)	--	--	--	--	--
Harsbo	--	1 (0)	--	--	--	--	--	1 (1)
Hasselbo	--	--	--	--	1 (0)	0 (1)	--	0 (1)
Hemmingsbo	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--
Homrom	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Karinbo	--	--	2 (2)	--	--	--	--	--
Kryssbo	--	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Kyrkbyn	1 (1)	--	--	1 (1)	--	--	--	--
Källbo	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--
Kättböle	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Laggarbo	--	--	1 (1)	--	--	--	--	--
Nordaná	--	--	--	--	--	--	--	2 (2)
Nyboda	--	--	1 (0)	--	--	--	--	--
Risbergsbo	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Siggefora	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Slässbo	--	1 (1)	--	--	--	--	--	--
Strand	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Stövelbo	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Östfora	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Summa	5 (4)	3 (2)	5 (3)	1 (1)	1 (0)	1 (1)	0 (1)	12 (15)

Jordetal för olika jordnaturer 1540¹

	sk	ky	fr/aoe	summa jt
Askarbäck	—	—	—	—
Berg	2:4	—	—	2:4
Blackbo	—	—	—	—
Bredsjö	—	—	—	—
Dalkarlsbo	—	—	—	—
*Ermundeboda	0:2	—	—	0:2
Harsbo	0:1:1	—	0:2:2 ²	0:4
Hasselbo	—	0:1:2	—	0:1:2
Hemmingsbo	0:4	—	—	0:4
Homrom	—	—	—	—
Karinbo	0:1	—	—	0:1
Kryssbo	0:2	—	—	0:2
Kyrkbyn	1:0	0:4	—	1:4
Källbo	1:0	—	—	1:0
Kättböle	—	—	—	—
Laggarbo	0:1:1	—	—	0:1:1
Nordanå	—	—	0:6 ³	0:6
Nyboda	0:1	—	—	0:1
Risbergsbo	—	—	—	—
Siggefora	—	—	—	—
Slässbo	0:2	—	—	0:2
Strand	—	—	—	—
Stövelbo	—	—	—	—
Östfora	—	—	0:1 ²	0:1
Summa	6:2:2	0:5:2	1:1:2	8:2

¹ Jt för kyrkojordarna är från 1538.

² Jt är beräknat utifrån medeltida uppgifter.

³ Jt från 1553.

Askarbäck 1554 *Askebek* (UH 1554:5) — 11 H, 8 f.
UH **1 frt** (1554 Kettel Nilsson /Bölja/, 1562 Jöran Johansson /Rosenhane/).

Berg 1430 *i Berghom* (RAP 21/10), 1540 *i Berga* (UH 1540:1) — 11 H, 9 f.
UH **1 sk**, 0:6 (öde 1569) med skuj i Karinbo.
1 sk, 1553 $\frac{1}{2}$ **aoe**, 1:6.
Summa jt 2:4.
1430 omtalas Anders i B som faste (RAP 21/10).
1550 uppges skattegården (0:6) ha kvarn och ström, god skog, mulbete och gott fiskevatten. Den brukas av

landbo och ägs av Lars Olsson i Broby, Börje sn, som där brukar ett kyrkohemman. (UH 1540:1:2; se DMS 1:2 s 73)

- 1553 ger Nils Persson i Ubby, Uppsala-Näs sn, 0:14 till Gustav I (AoE 29 A f 54). Samma år uppges gården ha utsäde till 6 spann, äng till 60 lass hö, skog och gott mulbete och räntan 8:0 pn (UH 1553:21).

Björknäs Se Källbo.

- Blackbo** 1553 *Blackefora* (SjSp 1553 1/11), 1554 *Blakfora* (UH 1554:5) – 12 H, 0 f.
UH **1 frt** (1554 Per Kristersson /Siöblad/, 1562 Olof Arvidsson /Båt av Billa/).
1488 byter Lars Birgersson (Siöblad) bort till Märta Kristersdotter (Esbjörn djäkns ätt) B, som då kallas *Litzla Bonasäter* och som tillsammans med Siggeföra, denna sn, och Åmossen, Ålands sn, räntar 1:4 pn (RAp 15/7; se Nordanå).
1553 ärver Birgitta Kristersdotter (Siöblad) B, som är 'olagd jord' och räntar $\frac{1}{2}$ pund smör och 0:6 pn (SjSp 1/11; se Nordanå).

***Bonasäter** Se Siggeföra och Blackbo.

- Bredsjö** 1365 *i Bredhasyo* (DS 7200), 1467 *i Bredhasio* (RAp 15/2) – 11 H, 8 f.
UH 1538 (endast) **1 kyfjäll**.
1 frt (1554 Kettel Nilsson /Bölja/, 1562 Jöran Johansson /Rosenhane/).

Bredsjö är sätesgård för Filip Petersson omkring 1365, syssloman vid helgeandshuset i Uppsala (DS 7200, RAp u d 56); sannolikt bor Filip i B redan 1352 och 1356, då han förvärvar jord i Hagunda (DS 4846, 5672) – Johan Nilsson 1391 (SRP 2579) – Johan Larsson (Almö-ätten) 1398–1412 (SRP 2949, SD 1527) – väpnaren Magnus Eriksson (Ekeblad från Rekarne) 1467 (RAp 15/2).

1409 se Nordanå.

- 1538 har Järlåsa kyrka en fjäll, som räntar 4 lass hö (UH 1538:2).
- Dalkarlsbo** 1540 *i Dakarlzbo* (UH 1540:1), 1554 *i Dalkersboda* (UH 1554:5) – 11 H, 8 f.
UH **1 frt** (1554 Kettil Nilsson /Bölja/, 1562 Jöran Johansson /Rosenhane/).
- *Ermunde-
boda** 1538 *Ermundeboda* (UH 1538:2).
UH **1 kyuj**, 1540–56 **1 skuj**, 0:2, till kyrkoherden i Järlåsa 1540–50, till Nyboda 1554–56.
1538 har Järlåsa kyrka 0:2, som räntar $\frac{1}{2}$:0 pn (UH1538:2).
1550 uppges utjorden ha god skog och mulbete, ingen åker, god äng och fiskevatten (UH 1540:1:2).
- Harsbo** 1409 *i Haraldzbole* (SD 1104) – 11 H, 8 f.
UH 1540–56 $\frac{1}{2}$ **sk**, 0:1:1.
1 frt (1562 Erik Persson /Soop/).
1409 döms 0:0:8 till frälse (SD 1104, se Nordanå).
1550 uppges skattegården ha god skog och mulbete, fiskevatten, liten åker och god äng (UH 1540:1:2).
- Hasselbo**
(Västra) 1538 *Hasteboda* (UH 1538:2), 1562 *i Haslebo* (FoR 2) – 11 H, 8 f.
UH **1 kyt**, 1566 **1 kyfjäll**, 0:1:2 (jt endast 1538; saknar brukare 1566).
1554 **1 frt** (1554 Jöran Åkesson /Tott/, 1562 Åke Bengtsson /Färila/).
1538 har Järlåsa kyrka 0:0:5, som räntar 1:0 pn (UH 1538:2).
- Hemmingsbo** 1541 *Hemmingsbode* (UH 1541:5) – 11 H, 9 f.
UH **1 sk**, 0:4.
1550 uppges skattegården ha god skog, mulbete, klen åker och äng och inget fiskevatten utom i allmänningen (UH 1540:1:2).
- Homrom** 1430 *i Humom* (RAp 21/10) – 11 H, 8 e.
UH **1 frt**, öde 1572 (1554 Kettil Nilsson /Bölja/, 1562 Måns Persson /Silfversparre/).
1430 omtalas Isar i H som faste (RAp 21/10).

- Järlåsa** Se Kyrkbyn.
- Karinbo** 1540 *i Karnebode* (UH 1540:1), 1541 *i Karineboda* (UH 1541:5) – 12 H, 0 f.
UH **2 skuj**, 0:0:1:4 till Berg + 0:0:1:4 till Kyrkbyn 1540–45, Berg från 1550.
Summa jt 0:1.
- Knutbo** 1554 *i Knutboda* (UH 1554:5) – 11 H, 8 f.
UH 1554–62 **1 frt** (1554 Kettil Nilsson /Bölja/, 1562 Måns Persson /Silfversparre/).
1554–56 **1 frt** (Karl Bengtsson /Månesköld/).
- Kryssbo** 1530 *i Krijsebodha* (URR s 35) – 11 H, 8 f.
UH $\frac{1}{2}$ **sk**, 0:2 med skuj i Laggarbo från 1550; räknas kameralt som en gård tillsammans med Slässbo.
1530 uppges att torparen i **K** inte räntar något (URR s 35).
1550 uppges om **K** och Slässbo: 'är till samma gård, god skog och mulbete, klen åker och god äng och fiskevat-
ten' (UH 1540:1:2).
- Kvicksätra** 1554 *Quicksetra* (UH 1554:5) – 12 H, 0 f.
UH 1550–62 **1 frt** (1554 Kettil Nilsson /Bölja/, 1562 Jö-
ran Johansson /Rosenhane/).
- Kyrkbyn** 1409 *i Jerlasa* (SD 1104), 1540 *i Kyrkebyn* (UH 1540:1) –
11 H, 8 f.
UH **1 sk**, 1:0 (öde 1569) med skuj i Karinbo och Laggarbo
1540–45.
1538 (endast) **1 ky**, 0:4 (*Presteboleth* – UH 1538:2).
Summa jt 1:4.
1409 se Nordanå.
1550 uppges skattegården ha kvarn och ström, god åker och
äng, skog och mulbete men inget fiskevatten utom i
allmänningen (UH 1540:1:2).
- Källbo** 1540 *Tjällebode* (UH 1540:1), 1550 *i Kelleboda* (UH
(nu Björknäs) 1540:1:2) – 11 H, 9 f.
UH **1 sk**, 1:0 (öde 1569).

1550 uppges skattegården ha kvarn och ström, god åker, skog, mulbete, god äng och fiskevatten (UH 1540:1:2).

Kättböle

1488 *Kørtheböle* (RAp 15/7) – 12 H, 0 e.

UH **1 frt** (1554 Karl Bengtsson /Månesköld/, 1562 Erik Persson /Soop/).

1488 byter Lars Birgersson (Siöblad) bort **K**, som räntar 1:4 pn och 1 pund smör, till Märta Kristersdotter (Esbjörn djäkns ätt) (RAp 15/7; se Nordanå).

Laggarbo

1362 *i Laggaraboleno* (DS 6613) – 11 H, 8 f.

UH **1 skuj**, 0:1:1 till Kyrkbyn 1540–45, från 1550 till Kryssbo/Slässbo.

1362 byter Olof Nilsson i Bro bort 0:1 i L samt jord i Husby, Husby-Långhundra sn och Ålbo, Ålands sn, till sin bror Johan Nilsson mot jord i Östhamra, Östuna sn (DS 6613).

Lindsta

Se Stövelbo.

Nordanå

1409 *i Jerlasa, nordan ana* (SD 1104), 1488 *Nordhanaa* (RAp 15/7) – 11 H, 8 f.

UH **2 frt** (1554 Per Kristersson /Siöblad/, 1562 Olof Arvidsson /Båt av Billa/).

1409 döms vid räfsteting med allmogen i Hagunda hundare under frälse $\frac{1}{2}$:0 i Järlåsa, nordan ån, samt jord i Harsbo och Östfora, som Erik Stensson (Bielke) på kronans vägnar gjort anspråk på, efter att nämnden vittnat att Johan Nilsson i Bredsjö givit lika mycket frälsejord under skatt och att skatt nu utgår från dessa jordar (SD 1104).

1488 byter Lars Birgersson (Siöblad) med sin hustru Birgitta Johansdotter (Bukhorn) samtycke bort två gårdar i N, vilka tillsammans räntar 2 pund smör och $3\frac{1}{2}$:0 pn, och jord i Blackbo, Kättböle, Siggefora och Östfora, denna sn, och Åmossen, Ålands sn, till Märta Kristersdotter (Esbjörn djäkns ätt) mot jord i Södermanland (RAp 15/7).

1553 ärver Birgitta efter fadern Krister Larsson (Siöblad)

- förutom jord i Blackbo två gårdar i N, som tillsammans ligger för 0:6 och räntar 3 pund smör och 5:0 pn (SjSp 1/11).
- Nyboda** 1554 *Nyboda* (UH 1554:5) – 11 H, 8 f.
UH 1540–41 **1 skuj**, 1550–56 $\frac{1}{2}$ **sk** (öde 1554), 0:1 till kyrkoherden i Järlåsa 1540–41; med skuj i *Ermundeboda 1554–56.
- Risbergsbo** 1540 *Rijsbergbode* (UH 1540:1) – 11 H, 8 f.
UH **1 frt** (1554 Kettel Nilsson /Bölja/, 1562 Måns Persson /Silfversparre/).
- Siggefora** 1540 *i Sijngeffora* (UH 1540:1), 1553 *Siggefora* (SjSp 1/11) – 12 H, 0 e.
UH **1 frt** (1554 Kettel Nilsson /Bölja/, 1562 Per Kristersson /Siöblad/).
1488 byter Lars Birgersson (Siöblad) bort S, som då kallas *Stora Bonasäter* och tillsammans med Blackbo och Åmossen räntar 1:4 pn, till Märta Kristersdotter (Esbjörn djäkns ätt) (RAp 15/7; se Nordanå).
1553 ärver Märta Kristersdotter (Siöblad) efter sin far Krister Larsson (Siöblad) S, som är 'olagd jord' och räntar 1 pund smör och 3 $\frac{1}{2}$:0 pn (SjSp 1/11).
- Slässbo** 1540 *i Släsobodä* (UH 1540:1) – 11 H, 8 f.
(Stora) UH $\frac{1}{2}$ **sk**, 0:2 med skuj i Laggårbo från 1550; räknas kameralt som en gård tillsammans med Kryssbo.
1550 se Kryssbo.
- Strand** 1540 *i Strandth* (UH 1540:1) – 11 H, 8 f.
UH **1 frt** (1554 Jöran Åkesson /Tott/, 1562 Åke Bengtsson /Färla/).
- Stövelbo** 1540 *i Stöffwallabode* (UH 1540:1) – 11 H, 8 f.
(nu Lindsta) UH **1 frt** (1554 Kettel Nilsson /Bölja/, 1562 Måns Persson /Silfversparre/).
- Östfora** 1409 *i Østra Fore* (SD 1104) – 12 H, 0 f.
UH **1 frt** (1554 Kettel Nilsson /Bölja/, 1562 Måns Persson /Silfversparre/).

1409 döms 0:1 till frälse (SD 1104; se Nordanå).

1488 byter Lars Birgersson (Siöblad) bort Ö, som räntar 1 pund smör och 2:0 pn, till Märta Kristersdotter (Esbjörn djäkns ätt) (RAp 15/7; se Nordanå).

Ramsta socken

1282 *in Ramstæ* (DS 740).

1316 *in parochia Ramsta* (DS 2062).

1390 *i Ramsta sokn* (RAp 10/7).

Omfattning: Socknen har i medeltids- och UH-materialet samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: Medeltidskyrkan revs på 1840-talet och ersattes av en kyrka som förstördes vid en brand 1914. Den nuvarande kyrkan uppfördes 1925–26.

Medeltidskyrkan var uppförd i gråsten och bestod av ett smalt västtorn, ett salformat kyrkorum, ett vapenhus i sydväst och troligen en sakristia i nordöst. Den västra delen av kyrkan kan ha härrört från en romansk stenkyrka, som utvidgades mot öster under folkungatid eller 1400-talet, varvid koret fick samma bredd och höjd som långhuset.

Från slutet av 1600-talet finns en avbildning av kyrkan, visande dess sydsida. Enligt den har tornet haft små rundbågiga ljudgluggar samt ett litet fönster i väster. Koret har varit försett med en strävpelare i sydöst och vapenhuset har haft tre smala fönsterblinderingar i gavelröset. Långhuset och koret har haft var sitt spetsbågigt fönster i söder.

Vid 1400-talet slut slogs tegelvalv, vilka, liksom väggar, bemålades. Arbetena betalades troligen av Nils Klasson (Sparre av Ellinge) till Vik, vars vapenbild har funnits i korvalvet.

Medeltida inventarier: ett rökelsekar i brons från 1200-talet, ett triumfkrucifix från 1300-talet – korset var ursprungligen större än nu – en nattvardskalk från 1300-talet, som under medeltiden tillhört Vårfrukyrkan i Uppsala. Storklockan från 1515 blev omgjuten på 1700-talet.

(UKy 60, Bonnier 1987)

Kyrkby saknas.

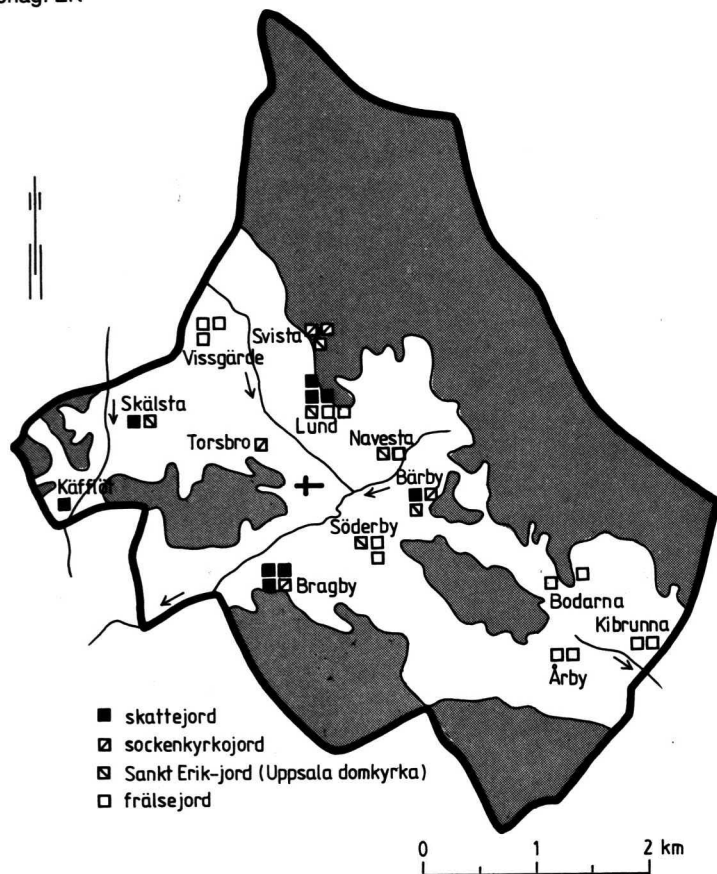
Runstenar: U 879 Bragby.

Kameral indelning: Socknens skattejord ingår enligt UH 1540 i Ramsta åtting och en mindre del i Järlåsa åtting (se häradsinledningen).

Ramsta socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1572)

	sk	$\frac{1}{2}$ sk	skuj	ky	se	seuj	fr	frt
Bodarna	--	--	--	--	--	--	--	2 (1)
Bragby	2 (3)	--	3 (1)	1 (1)	--	--	--	--
Bärby	1 (1)	--	--	1 (1)	1 (1)	--	--	--
Kibrunna	--	--	--	--	--	--	2 (2)	--
Käfflöt	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--
Lund	2 (2)	1 (1)	--	--	1 (1)	--	2 (2)	--
Navesta	--	--	1 (1)	--	1 (1)	--	1 (1)	--
Skälsta	1 (1)	--	1 (1)	--	1 (1)	--	--	--
Svista	--	--	--	2 (2)	1 (1)	--	--	--
Söderby	--	--	--	--	1 (1)	--	2 (2)	--
Torsbro	--	--	1 (1)	1 (1)	--	1 (1)	--	--
Vissgårde	--	--	--	--	--	--	3 (3)	--
Årby	--	--	--	--	--	--	2 (2)	--
Summa	7 (8)	1 (1)	6 (4)	5 (5)	6 (6)	1 (1)	12 (12)	2 (1)

Dessutom redovisar längderna: **skokluj**: Bragby 1 (0).

Jordetal för olika jordnaturer 1540¹

	sk	ky	se/pb	kl	fr/aoe	summa jt
Bodarna	–	–	–	–	1:0	1:0
Bragby	6:2:2	1:7:2	–	0:0:1	–	8:2:2
Bärby	2:0	0:6	1:2	–	–	4:0
Kibrunna	–	–	–	–	2:0	2:0
Käfflöt	1:0	–	–	–	–	1:0
Lund	2:4:0:4	–	0:7	–	1:4	4:7:0:4
Navesta	0:4:1	–	0:6:2	–	0:5	2:0
Skälsta	3:6:1	–	2:1:2	–	–	6:0
Svista	–	2:0	0:6	–	–	2:6
Söderby	–	–	0:3	–	1:1	1:4
Torsbro	0:4	0:6	0:6	–	–	2:0
Vissgårde	–	–	–	–	4:4:1:4	4:4:1:4
Årby	–	–	–	–	3:0	3:0
Summa	16:5:1:4	5:3:2	7:0:1	0:0:1	13:6:1:4	43:0:1

¹ Kyrko-, prebende- och klosterjordens jt är från 1538, se-jordens från 1539; frälsejordens jt är från FoR 1562.

Bodarna

- 1550 *Norrebo, Södherbo* (UH 1540:1:3) – 11 H, 6 i.
 UH **2 frt**, 0:4 + 0:4; ett torp saknas 1567–72 (1554 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Bielke).
 Summa jt 1:0.
- 1419 anslår Sten Turesson (Bielke) bl a jord i Kibrunna och fyra torp på vardera 0:0:4 till två prebendor i Uppsala domkyrka. Torpen torde ha legat i Bodarna och/eller i Årby. (SD 2573; se Kibrunna)
- 1559 ärver Hogenskild Bielke två gårdar, *Söderboda* och *Noreboda*, vilka vardera räntar 0:4 pn, 2 pund korn och 1 lamm (ShSp 12/3; se Vik, Balingsta sn).

Bragby

- 1316 *in Brakaby* (DS 2062), 1424 *i Braghaby* (RAp 22/6) – 11 H, 6 i.
 UH **2 sk**, 2:4 med skuj i B 1540–56 + 2:1.
1 skuj, 0:2:2 till B.
2 skuj, 0:6:2 + 0:4:1, båda till Brunna, Hagby sn, 1554 **1 skuj**, 1:3 till Brunna, 1566 **1 sk**, 1:3 med skuj i B från 1566; 1550 uppges utjordarna ha uppkommit genom delning av ett ödehemman.
1 ky, 1:7:2.

- 1538 (endast) **1 skokluj**, 0:0:1.
Summa jt 8:2:2 (8:2:1).
- 1316 omtalas en Ramsta kyrkas landbo i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).
- 1419 ger ärkebiskop Jöns Gerekeson $\frac{1}{2}$:0 och jord på andra ställen i Uppland – allt köpegods – till sin tjänare Assar Jakobsson för trogen tjänst (SD 2630; se DMS 1:2 s 185 f).
- 1424 byter Nils Matsson (tre vädurhorn) bort $\frac{1}{2}$:0 i B och jord i Sjö, Holms sn, till Holger Bengtsson och dennes hustru Kristina Larsdotter mot jord i Väppeby, Kalmar sn. Jorden i B ligger i byns västra ända intill en jord på 0:11:1. (RAp 22/6)
- 1429 byter Peder Karlsson (två stjärnor) bort 0:8:2:4 i västra halvan av byn till Sko kloster (RAp 21/3; se Bärby).
- 1489–1503 har Sko kloster en jordlott, som räntar 2 spann korn (Gräna rd) (SkoKlJb).
- 1524 byter Nils Månsson i Skälsta bort 0:0:11 till Ramsta kyrka mot jord i Skälsta (HaKyAp 30/7).
- 1525 byter Peter Olofsson i Skillsta, Skogs-Tibble sn, bort 0:0:8 i B och jord i Ultuna, Bondkyrka sn, till Uppsala domkyrka mot jord i Tibbleby, Skogs-Tibble sn. Jorden i B blir fräse. (ÖD II s 1343, UpDkyRL f 24v)
- 1538 har Ramsta kyrka 0:15:2, som räntar 4 pund korn – hälften kyrkan, hälften prästen – $\frac{1}{2}$:0 pn i gengärd, 0:10 pn i avrad, 4 dagsverken och 4 hästar, och Sko kloster 0:0:1, som räntar 1 spann korn (UH 1538:2).
- 1549 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till 4 pund (3 pund andra året), äng till 60 lass hö, skog till vedbrand, inget fiskevatten och 'mulbete så det kan hjälpa sig' (UH 1549:3).
- 1550 uppges de tre skattehemmanen ha god åker och äng, mulbete och skog men inget fiskevatten. Det första hemmanet (2:4) brukas av sin ägare, men den dithörande skattejorden ägs av Nils i Furuby (1:5), Giresta sn. Det andra hemmanet (2:1) brukas av landbon Lars Olsson, men ägs av skattebonden Lars i Önsta (1:4), Håbo-Tibble sn. Ödeshemmanets ena del (= skuj 0:4:1) ägs av hustru Malin, Skälsta, den andra

delen (= skuj 0:6:2) ägs av skattebönderna Olof Mårtensson, Högsta (1:6), Bälunge sn (DMS 1:3 s 52) och Anders Torstensson, Görlinge (1:6), Biskopskulla sn. (UH 1540:1:2)

- 1551 skriver Gustav I till Jon Olofsson (Gyllenhorn) med anledning av att Lars Olsson, bondelandbo i B, klagat inför kungen över att ägaren till B – skattebonden Peter Larsson i Önsta, Håbo-Tibble sn – krävt Lars på avrad. Detta ansåg sig inte Lars ha råd med, eftersom han redan hade betalat skatt till kronan för hemmanet. Kungen befäller Jon att i sitt län se till att skattebönderna inte tar avrad från sina landbor, vilket är 'kronan till skada och fördärv' och emot Sveriges lag. (GR 22 s 181)

Bärby

- 1356 i *Berby* (DS 5672) – 11 H, 6 i.
UH 1 sk, 2:0 med skuj i Navesta 1540–45.
1 ky, 0:6.
1 se, 1:2. (Hagunda rd)
Summa jt 4:0.

Till Bärby skriver sig Bengt Johansson (tandskura) 1421–24 och 1450, 1421–24 även hans hustru Kristina Larsdotter (RAp 1421 12/11, 1424 2/2, 1450 7/6).

- 1356 omtalas Olof i B som faste (DS 5672).
1421 pantsätter Bengt Johansson (tandskura) och hans hustru Kristina Larsdotter 0:10 till Erik Nilsson (Väsby-ätten) (RAp 12/11). 1424 säljer makarna 0:10 med en ängsfjäll, som 'bär 12 lass hö', till Erik Nilsson (RAp 2/2).
1429 byter Peder Karlsson (två stjärnor) bort 0:7:2:4 i B 'i östra ändan i byn' och jord i Bragby till Sko kloster mot jord i Ekeby, Körlinge, Långtibble och Täby, Vänge sn, och därtill $\frac{1}{2}$ läst järn, därför att B och Bragby är 'väl byggda' till skillnad från godsens i Vänge (RAp 21/3).
1430 byter Peter Larsson i Ubby, Uppsala-Näs sn, till sig 1:0 'i östra ändan i byn' av Sko kloster mot jord i Gunggräna och Hässle, Dalby sn (RAp 21/10).

- 1450 får Bengt Johansson (tandskura) betalning av Uppsala domkyrka utöver den penningsumma Erik Nilsson tidigare betalt till Bengt för 0:10 i B (RAP 7/6).
- 1497–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar $4\frac{1}{2}$ pund korn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1524 byter Nils Månsson i Skälsta bort 0:6 i B till Hagby kyrka mot jord i Skälsta (HaKyAp 30/7; se Skälsta).
- 1538 har sockenkyrkan (troligen i Hagby) 0:6, som räntar 20 spann korn – hälften kyrkan, hälften prästen – $\frac{1}{2}$:0 i gengärd, 4 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2).
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha god skog, gott mulbete men inget fiskevatten. Det sår ena året 4 pund (1544 3 pund), det andra året $4\frac{1}{2}$ pund (1542 5 pund, 1544 $3\frac{1}{2}$ pund) och har äng till 30 eller 40 lass (1548 28 lass). (UH 1539:6, 1542:10, 1544:4, 1548:4)
- 1549 uppges kyrkohemmanet ha utsäde till 2 pund (2 pund, 2 spann andra året), äng till 30 lass hö, skog till timmer, gott mulbete men inget fiskevatten (UH 1549:3).
- 1550 uppges skattehemmanet ha god åker och äng, skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).

Kibrunna

- 1419 i *Kiabrunde* (DS 2573, avskr), 1453 i *Kyobrunum* (RAP 30/9) – 11 H, 6 i.
- UH **2 fr**, 1:0 + 1:0 (1554 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Bielke).
Summa jt 2:0.
- 1419 anslår Sten Turesson (Bielke), med sin hustrus samtycke, 2:0 i K och fyra torp på vardera 0:0:4 (troligen avses torp i Bodarna/Årby), samt jord i Norsta, Balingsta sn och på andra ställen i Uppland (se DMS 1:3 s 205) till två prebendor i Uppsala domkyrka. Prebendorna hade grundats av Stens far, Ture Bengtsson, men hade inte fullbordats. Donationen sker nu på det villkoret att när Sten eller hans arvingar kan lösa igen (och lämna till prebendan) den jord i Täby sn och i Vik, Hammarby sn, som fadern givit prebendan, skulle K och övrig jord, som nämnts ovan, återgå till Sten och hans arvingar. Sten förbehåller patronatsrätten för sig och sina arvingar. Skulle någon jord ligga öde,

skall prebendaterna ersättas med 2 spann korn av varje örtugland i fyra år, tills jorden åter tas i bruk. (DS 2573) Troligen verkställs aldrig 1419 års donation (Dahlbäck kas s 144 f), ty 1429 ersätter Sten Turesson 1419 års donation med en ny donation, där den jord i Hagunda som Sten donerat 1419 inte ingår (RAp 29/3).

- 1453 ärver troligen Katarina Stensdotter (Bielke) K, som räntar 14 pund korn och 2:0 pn (Rött nr 252; enl förteckning från 1500-talet, som kan härröra från skiftet).
- 1453 omtalas Lars Staffansson i K som faste (RAp 30/9).
- 1559 ärver Hogenskild Bielke två gårdar, som räntar vardera 1:0 pn, 4 pund korn och 1 lamm (ShSp 12/3; se Vik, Balingsta sn).

Käfflöt

- 1376 i *Kæpslöt* (KrappSp 10/6), 1379 i *Kæffslut* (RAp 3/5) – 11 H, 6 h.
- UH **1 sk**, 1:0 med skuj i Torsbro.
- 1376–79 omtalas Lars i K som faste (KrappSp 1376 10/6, RAp 1377 3/6, 1379 3/5).
- 1550 uppges skattehemmanet ha god åker och äng, ingen skog, inget mulbete eller fiskevatten (UH 1540:1:2).

Lund

- 1316 in *Lundi* (DS 2062), 1426 i *Lundhen* (RAp 6/7) – 11 H, 6 i.
- UH **2 sk**, 1:1 + 1:0:2:4.
 $\frac{1}{2}$ **sk**, 0:2:1 med skuj i Navesta från 1550.
1 se, 0:7. (Hagunda rd)
2 fr, 0:6 + 0:6 (1554 Nils Ryning, Lars Eriksson /Björnram/).
 Summa jt 4:7:0:4.
- 1316 omtalas en Ramsta kyrkas landbo i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).
- 1318 ger Sigmund Keldorsson (tre klöverblad), hans dotter Kristina och hennes make Ulf Abjörnsson (Sparre av Tofta) 0:0:2 $\frac{1}{2}$:2 i L och jord i Ekeby, Vänge sn, till Sko kloster med deras tjänarinna Margareta (DS 2167).
- 1426 ger Nils Bosson (Natt och Dag) 1:0 till en prebenda i

- Uppsala domkyrka (RAp 6/7; se Tjälinge, Skogs-Tibble sn).
- 1446 omtalas Lasse Petersson och Olof i L som fastar (RAp 13/2).
- 1447 ärver Anna Eriksdotter 0:6 (RAp 19–27/2; se Västerby, Ålands sn).
- 1451 testamenterar Lars Guttormsson 0:7 i L och jord i Ekeby, Vänge sn, till Uppsala domkyrka (RApp 3/4).
- 1481 stiftar Kristina Bengtsdotter (Königsmark) en prebenda (S:t Lars och S:t Eriks) i Uppsala domkyrka och anslår bl a en gård i L på 0:6, som räntar 3 pund korn, och jord i Navesta, denna sn, och i Österby, Ålands sn (UpDkyRL f 7, RAp 25/1, 15/2; Dahlbäck s 151 f).
- 1486 ärver Erik Trolle en landbogård i L, som räntar 3 pund korn (RApp 20/10; se Hammarby, Dalby sn).
- 1497–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar 3 pund korn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till $3\frac{1}{2}$ pund (1544 3 pund), äng till 12 lass (1548 14 lass), god vedskog, gott mulbete men inget fiskevatten (UH 1539:6, 1544:4, 1548:4).
- 1550 uppges skattehemmanen ha god åker och äng (liten äng för det minsta), skog och mulbete men inget fiskevatten. Det halva hemmanet brukas av ägaren till det största hemmanet men ägs av skattebonden Lars Mårtensson i Tuna, Dalby sn, och en syster till Jakob Eriksson i Brunna, Hagby sn. (UH 1540:1:2)

Navesta

- 1316 *in Nafrastum* (DS 2062), 1453 *i Nauistha by* (RAp 5/1) – 11 H, 6 i.
- UH **1 skuj**, 0:4:1 till Bärby 1540–45, 1550 till Lund.
1 se, 0:6:2. (Hagunda rd)
1 fr, 0:5 (1554 Nils Ryning).
 Summa jt 2:0.
- 1316 omtalas en Ramsta kyrkas landbo i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).
- 1453 säljer Lucia, Sigvard Lankes dotter (ginstyckad sköld), sin morgongåva på 0:0:10 till Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) (RAp 5/1, 14/1).

- 1460 byter väpnaren Erik Larsson (Tibble-ätten) bort 0:5 norr om de 0:0:10 som tillhör Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren), 0:0:5 'på andra sidan vid landet Näs vid ovannämnda 0:0:10' och jord i Torsbro till Uppsala domkyrka mot jord i Årke, Gryta sn (RAP 3/6).
- 1481 ger Kristina Bengtsdotter (Königsmark) en gård på $\frac{1}{2}$:0, som räntar 12 spann korn, till Uppsala domkyrka (RAP 25/1, UpDkyRL f 7; se Lund).
- 1486 ärver Erik Trolle en landbogård i N, som räntar 12 spann korn (RAP 20/10; se Hammarby, Dalby sn).
- 1497–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar $3\frac{1}{2}$ pund korn (UpDkyR). (Hagunda rd)
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till 3 pund, äng till 18 lass (1548 14 lass), ingen skog, armt mulbete och inget fiskevatten (UH 1539:6, 1548:4).

Skälsta

- 1329 *in villa Skierdæstum* (DS 2746), 1390 *i Skærringstum* (HaKyAp u d), 1459 *i Skælixtha* (RAP efter 1/5) – 11 H, 6 i.
- UH **1 sk**, 3:5 med skuj i S från 1500.
1 skuj, 0:1:1 till Torresta, Västeråkers sn, 1550 till S.
1 se, 2:1:2, 1550 2:2. (Hagunda rd)
 Summa jt 6:0 (6:0:1).
- 1329 byter Gregers Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) till sig 0:0:4 $\frac{1}{2}$ i S och jord i Vrå, Skogs-Tibble sn, av domprosten Björn i Uppsala mot jord i Mysinge, Kulla sn (DS 2746).
- 1344 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:7:0:11 $\frac{1}{2}$ (DS 3838).
- 1376 har domkyrkans fabrica 0:17, 'brukade på nytt'. Rântan är detta första år 14 pund. Alla hus, som hör till jorden, uppges vara köpta. (D 1 s 9)
- 1390 köper Ramsta kyrka 0:0:2 $\frac{1}{2}$ i S vid S:t Eriks kapells jord av Holmvast i Holmbro, Skogs-Tibble sn, och hans hustru (HaKyAp u d).
- 1417 har domkyrkans fabrica två jordlotter, som räntar 12 spann korn och 5 spann råg, resp 14 spann korn och 12 spann råg (siligo) (UpDkyR).
- 1449 byter Gerdar Jönsson i Filke, Hagby sn, bort bl a 0:1 i S till Uppsala domkyrka mot jord i Hagby sn (RAP 16/1; se Hagby by, Hagby sn).

- 1458 omtalas Påvel och Peter i S som fastar (RAp 6/10).
- 1497–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar 6:6 pn, 1535/36 5:2 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1524 byter Nils Månsson i S till sig 0:5 av Ramsta kyrka mot jord i Bragby och 0:5 av Hagby kyrka mot jord i Bärby. Räntan på den tillbytta jorden i S (0:10) är 20 spann korn och 0:10 pn. (HaKyAp 30/7)
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till $2\frac{1}{2}$ pund (1544 22 spann), äng till 40 lass hö (1548 30 lass), armt mulbete, ingen skog och inget fiskevatten (UH 1539:6, 1542:10, 1544:4, 1548:4).
- 1550 uppges skattegården ha god åker och äng, skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).

Svista

- 1390 i *Swiastum* (HaKyAp u d), 1497 *Swiista* (UpDkyR 2 s 21) – 11 H, 6 i.
- UH **2 ky**, 1:2 (*Presteboleth* – UH 1538:2) med kyfjäll i S 1549–58 + 0:6.
1 se, 0:6, 1544 0:5 med seuj i Torsbro 1540–56. (Hagunda rd)
 1542–58 (saknas vissa år) **1 kyfjäll** till ky nr 1 i S från 1549.
 Summa jt 2:6 (2:5).
- 1390 är Peter i S vittne vid köpetransaktion (HaKyAp u d).
- 1497–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar 10 spann korn och 0:20 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1538 har prästbolet 0:10, som räntar 5:0 pn i avrad, $\frac{1}{2}$:0 pn i gengärd, 4 dagsverken och 4 hästar. Sockenkyrkan har 0:6, som räntar 0:20 pn i avrad – hälften kyrkan, hälften prästen – $\frac{1}{2}$:0 pn i gengärd, 4 dagsverken och 4 hästar. (UH 1538:2)
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till 20 spann (1548 2 pund), äng till 10 eller 16 lass hö (1548 12 lass), gott mulbete, god skog men inget fiskevatten (UH 1539:6, 1548:4).
- 1549 uppges de två kyrkohemmanen ha skog till vedbrand och timmer, gott mulbete men inget fiskevatten. Det större sår 5 pund ($4\frac{1}{2}$ pund andra året) och har

åkerfjäll till 30 lass hö; det mindre sår 20 spann årligen och har äng till 20 lass. (UH 1549:3)

Söderby

1497 *Södherby* (UpDkyR 2 s 21) – 11 H, 6 i.

UH **1 se**, 0:3. (Hagunda rd)

2 fr, 0:6 (1554 Axel Eriksson /Bielke/, 1562 Sven Ribbing) + 0:3 (1554 Nils Larsson till Järna).

Summa jt 1:4.

1497–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar 3 pund korn och 1:0 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).

1539 uppges S:t Erikshemmanet ha utsäde till 3 pund (1544 20 spann), äng till 30 lass (1548 14 lass), gott mulbete, skog till vedbrand men inget fiskevatten (UH 1539:6, 1544:4, 1548:4).

Torsbro

1460 *i Torsbro* (RAp 3/6) – 11 H, 6 i.

UH **1 skuj**, 0:4 till Käfflöt.

1 ky, 0:6 (*Klokaregardhen* UH 1541:3; öde 1569, 1572) med seuj i T från 1566.

1 seuj, 0:6 till Svista 1540–58, från 1566 till ky i T. (Hagunda rd)

Summa jt 2:0.

1460 byter väpnaren Erik Larsson (Tibble-ätten) bort 0:6 i T mellan Ramsta kyrkojord och $\frac{1}{2}$:0, som ligger vid norra landet, till Uppsala domkyrka (RAp 3/6; se Navesta).

1538 har klockaren 0:6, som räntar 10 spann korn – hälften kyrkan, hälften prästen – och 4 dagsverken (UH 1538:2).

1539 uppges S:t Eriksutjorden ha utsäde till 1 pund och äng till 6 lass (UH 1539:6).

1549 uppges klockargården ha utsäde till 12 spann, äng till 6 lass, ingen skog, inget mulbete eller fiskevatten (UH 1549:3).

Vissgårde

1366 *i Viskælf* (DS 7310, avskr), 1369 *i Wiskælf* (RAp 10–17/8) – 11 H, 6 i.

UH **3 fr**, 1:3 + 1:3 (1554 Simon Dalkarl, 1562 Sten Eriks-

son /Kolhammar-ätten/) + 1:6:1:4 (1554 Hans Persson /Forstena-ätten/).

Summa jt 4:4:1:4.

1366 omtalas Algot i V som faste, 1369 som vittne vid förlikning (DS 7310, SRP 885).

Årby

1390 *i Årby* (RAp 10/7), 1425 *i Aarby* (UUBp 25/1) – 11 H, 6 i.

UH **1 fr**, 1:4 (1554 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Bielke).

1 fr, 1:4 (1554 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/).

Summa jt 3:0.

1390 grundlägger Ture Bengtsson (Bielke) en prebenda i Uppsala domkyrka och anslår 0:12 i Å samt jord i Gla Uppsala, Hjalsta, Lena, Vaksala och Yttergrans snr (SRP 2489; jfr Kibrunna).

1419 anslår Sten Turesson (Bielke) bl a jord i Kibrunna och fyra torp på vardera 0:0:4 till två prebendor i Uppsala domkyrka. Torpen torde ha legat i Bodarna och/eller Årby (SD 2573; se Kibrunna).

1425 intygar Nils Matsson (tre vädurhorn), Karl Eriksson (Björnram från Uppland), Harald och Birger Olofsöner (Lossa-ätten) att Olof Jönsson (Stensta-ätten) långt före sin död återlämnat 0:12 till Peter Nilsson och att Olof 'fullt och mer uppburit än honom borde' av Å efter den dagtingan Bo Jonsson (Grip, död 1386) gjort mellan Olof Jönsson och Peter Nilssons far (UUBp 25/1).

1444/75 har Ture Bengtssons (Bielke) prebenda 0:12 (UpDkyPb f 2v).

1538 uppges Pernilla Nilsdotter (Sparre av Ellinge) ha återbördat ett prebendahemman (UH 1538:2).

1559 ärver Hogenskild Bielke en gård, som räntar 1:0 pn och 4 pund, 4 spann korn (ShSp 12/3; se Vik, Balingsta sn).

Skogs-Tibble socken

1295 *in parochia Thigibili* (DS 1127).

1316 *in parochia Thybili* (DS 2062).

1356 *i Pibbilla sokn* (DS 5672).

1395 *parochia Thigbele* (RAp 14/10).

1538 *Tibble sokn* (UH 1538:2).

Omfattning: Socknen har i medeltids- och UH-materialet samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: Den romanska stenkyrkan består av långhus och absidkor. Den ursprungliga ingången har legat på platsen för det fönster som nu är närmast öster om vapenhuset. Brandlager under och norr om kyrkan kan härröra från en träkyrka. Senare under medeltiden, troligen under 1400-talet, förlängdes kyrkan åt väster, varvid även vapenhus och den nuvarande sakristian tillkom. Under senmedeltiden slogs valv i långhus, kor och vapenhus. Vapenhusets valv försågs med smärre dekorativa målningar. Målningarna överkalkades 1646 men togs fram vid restaurering 1929, då också det ursprungliga sydfönstret i absiden togs upp. Vid en restaurering 1879 höjdes golvet ca 70 cm – det medeltida golvet finns kvar under det nuvarande. Spåntaket togs bort och kyrkans gavlar sänktes; gavlarna försågs sedan med trappstegsfriser.

Av medeltida inventarier är bevarade en figursmyckad gotländsk dopfunt av sandsten från 1200-talets början samt en handklocka av troligen medeltida ursprung.

Invändiga mått ca 6,5–6,8 × 17,4 m (långhuset).

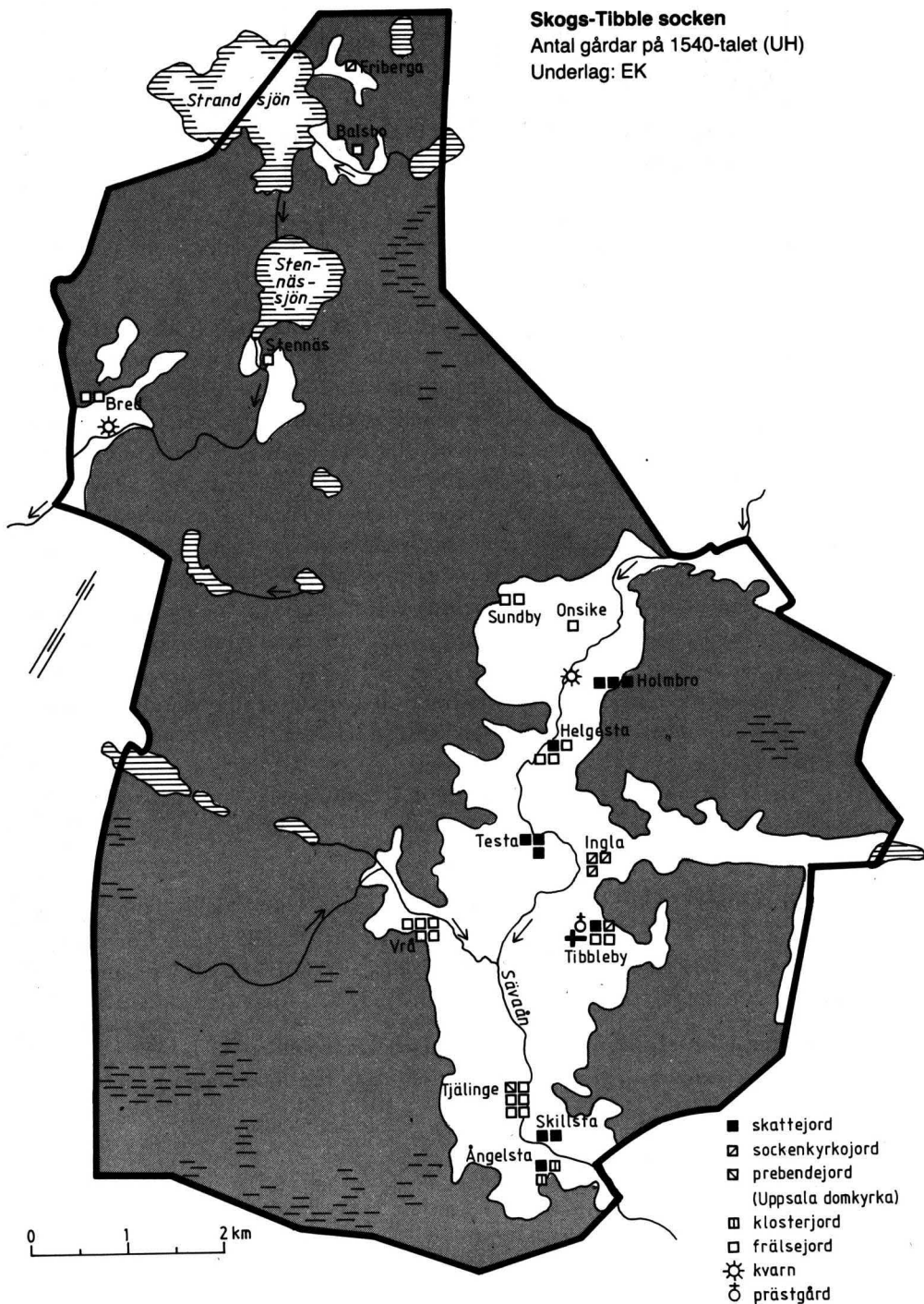
(UKy 98, Bonnier 1987)

Kyrkby: Tibbleby.

Runstenar: U 880 Skogs-Tibble kyrka (skadad), U 881 Skogs-Tibble kyrka (fragment), U 882 Skogs-Tibble kyrka (skadad), U 883 Prästgården (fragment), U 884 Ingla (skadad), U 885 Ingla, U 886 Ingla, nu Upplandsmuseets samlingar (fragment), U 887 Skillsta, U 888 Ångelsta (skadad).

Kameral indelning: Socknens skattejord ingår enligt UH 1540 i Tibble åtting och en mindre del i Järlåsa åtting (se häradsinledningen).

Namnet: Socknen fick namnet Skogs-Tibble 1885 (Kbr 17/4).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1572)

	sk	skuj	ky	kyt	kyuj	kyfjäll	pb	skokl	aoeuj	fr	frt
Balsbo	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Bred	--	--	--	--	--	--	--	--	--	2 (2)	0 (1)
Friberga	--	--	--	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--
Helgesta	1 (1)	2 (2)	--	--	--	--	--	--	--	3 (3)	--
Holmbro	3 (3)	--	--	--	2 (1)	--	--	--	--	--	--
Ingla	--	3 (2)	3 (3)	--	--	--	--	--	0 (1)	--	--
Nordarlunda	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Onsike	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)	--
Skillsta	2 (2)	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Stennäs	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	1 (1)
Sundby	--	1 (1)	--	--	--	--	--	--	--	2 (2)	--
Testa	3 (4)	1 (0)	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Tibbleby	0 (1)	3 (1)	1 (1)	1 (1)	1 (0)	1 (0)	--	--	--	2 (2)	--
Tjälinge	--	--	--	--	--	--	1 (1)	--	--	5 (5)	--
Vrå	--	--	--	--	--	--	--	--	--	5 (5)	--
Ångelsta	1 (1)	--	--	--	--	--	--	2 (2)	--	--	--
Summa	10 (12)	10 (6)	4 (4)	2 (2)	3 (1)	1 (0)	1 (1)	2 (2)	0 (1)	20 (20)	3 (4)

Jordetal för olika jordnaturer 1540¹

	sk	ky	se/pb	kl	fr/aoe	summa jt
Balsbo	—	—	—	—	—	—
Bred	—	—	—	—	2:0	2:0
Friberga	—	0:3	—	—	—	0:3
Helgesta	1:0:2	—	—	—	3:0	4:0:2
Holmbro	3:7	0:1:1	—	—	—	4:0:1
Ingla	0:6:1	3:0:1	—	—	—	3:6:2
Nordanlunda	—	—	—	—	0:3 ²	0:3
Onsike	—	—	—	—	3:0	3:0
Skillsta	4:3:2	—	—	—	—	4:3:2
Stennäs	—	—	—	—	—	—
Sundby	0:5:2	—	—	—	1:6:1	2:4
Testa	6:6	—	—	—	—	6:6
Tibbleby	2:3:1:2	4:5:1:4	—	—	1:4	8:4:2:6
Tjälinge	—	—	1:0	—	4:2:2	5:2:2
Vrå	—	—	—	—	3:6	3:6
Ångelsta	0:6:1:4	—	—	2:2:1:4	—	3:1
Summa	20:7:0:6	8:2:0:4	1:0	2:2:1:4	19:6	52:1:2:6

¹ Kyrko-, prebende- och klosterjordens jt är från 1538, se-jordens från 1539; frälsejordens jt är, om ej annat anges, från For 1562.

² Jordetalet bygger på medeltida uppgifter.

- Balsbo** 1540 *i Balsboda* (UH 1540:1) — 11 H, 8 f.
UH **1 frt** (1554 Jöran Åkesson /Tott/, 1562 Åke Bengtsson /Färila/).
- Bred** 1543 *Bredh ... Bredz qvarn* (EbA autografsaml 37) — 11 H, 7 f.
(nu Ribbinge-bäck) UH **2 fr**, 1:0 (öde 1572) + 1:0 (1554 Johan Pedersson /Bååt/).
1550 **1 frt** (1554—56 **1 fr**), 1:0 (1554 Johan Pedersson /Bååt/).
Summa jt 2:0 (3:0).
1543 upptas i Johan Pederssons (Bååt) jordebok två gårdar i B och en kvarn, vilka ingår i hans hustru Kerstin Åkesdotters (Tott) arvegods. Gårdarna är på sammanlagt 2:0 och räntar tillsammans 5:0 avradspn, 3:0 gästningspn, 2 fodernöt. De har tillsammans utsäde till 5 pund och äng till 40 lass. Breds kvarn 'ligger varken för öre eller örtug' men räntar 5:0 pn. Utsädet

är 3 spann; äng finns till 7 lass. (EbA autografsamlingen 37)

- 1556 upptas i Johan Pederssons (Bååt) jordebok två gårdar på vardera 1:0, som vardera har utsäde till 2 pund, äng till 30 lass, fiskevatten, timmerskog och vedbrand. De räntar vardera 0:20 pn, 2 höns, 20 ägg, 2 mark hampa och 100 katse ved. För kvarnen uppges utsädet vara $2\frac{1}{2}$ spann, ängen ge 10 lass och räntan ligga på 5:0 pn. (X 265 h, UUB)

- Friberga** 1220 *in villa de Vrebagert* (DS 202), 1538 *Friberga* (UH 1538:2) – 11 H, 8 f.
 UH **1 kyt**, 0:3 (stubbejord, jt endast 1538).
 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för de 0:0:4 i F som prosten och kapitlet i Hagby äger (DS 202).
 1538 har Skogs-Tibble kyrka 0:3, som räntar 0:10 pn – hälften prästen, hälften kyrkan – 1 dagsverke och 1 häst (UH 1538:2).

Gropegården Se Testa.

- Helgesta** 1400 *hii Hælghestom* (RAp 3/4) – 11 H, 7 g.
 UH **1 sk**, 1:0.
2 skuj, 0:0:1 + 0:0:1, båda till Testa.
3 fr, 1:0 + 1:0 + 1:0 (1554 Lars Fleming 2, 1554 Margareta Knutsdotter /Karlösa-ätten/, 1562 Karl Bengtsson /Månesköld/ 1).
 Summa jt 4:0:2.
 1400 byter Mats Ragvastsson (spetskura) bort 1:0 till Nils Lång mot jord i Bjurvalla och i *Borghandbodhom, Östervåla sn (RAp 3/4, SRP 3093).
 1448 upplåter Bengt Jönsson (Oxenstierna), änkring efter Kristina Kristiernsdotter (Vasa), på sina barns vägnar, ärkebiskop Jöns Bengtsson (Oxenstierna), Erik Turesson (Bielke) på sin hustru Birgitta Kristiernsdotters (Vasa) vägnar, Margareta Eriksdotter (Krummedige), änka efter Kristiern Nilsson (Vasa), och Ebba Eriksdotter (Krummedige), änka efter Karl Kristiernsson (Vasa), på sina barns vägnar, 1:0 'västtan ån liggandes' till Bengt Petersson, vilken jord den-

nes broder Nils Petersson i Vrå köpt av Olof Inge-
mundsson (RAp 27/4, GiOV s 246 f).

1460 är Olof Matsson och Lars i H fastar vid häradsting
(RAp 27/5).

1550 uppges skattegården ha god åker och äng, god skog,
mulbete, inget fiskevatten men god kvarnström (UH
1540:1:2).

Holmbro

1331 *in Hylmbro* (Gardell 166), 1379 *i Hølmbro* (RAp 3/5),
1456 *i Holmbro* (RAp 25/2) – 11 H, 7 g.

UH **3 sk**, 1:6 + 1:1 med skuj i Testa 1540–45 + 1:0 med
skuj i Sundby.

1 kyuj (1538 endast), 0:1 till prästbolet i Västeråker.
1538, 1566–72 **1 kyuj**, 0:0:1, 1566 0:0:0:1.

Summa jt 4:0:1 (3:7:0:1).

1331 ger Ramborg Israelsdotter (And) 0:1 till prästbolet i
Västeråker (Gardell 166).

1426 byter Arent Larsson (Björnlår) bort 0:3 till sin hustru
Kristina Larsdotter (DRAp 24/3; se Onsike).

1456 byter Elin Magnusdotter till sig 0:3 av sin bror, väp-
naren Jöns Magnusson i Håga, Bondkyrka sn, mot
jord i Håga (RAp 25/2).

1538 har Skogs-Tibble kyrka 0:0:1, som räntar 0:1 pn och
prästbolet i Västeråker 0:1, som räntar 0:2 pn (UH
1538:2).

1550 uppges de tre skattegårdarna ha god åker, klen äng,
skog och mulbete, kvarn och god kvarnström men
inget fiskevatten. Gården på 1:0 brukas av landbo.
(UH 1540:1:2)

Inгла

1316 *de Ingledhi* (DS 2062) – 11 H, 7 g.

UH **2 skuj**, 0:4 till Skillsta + 0:1:0:4 till Testa.

1 skuj, 1566 **1 aoeuj**, 0:1:0:4 till Testa 1540–56.

3 ky, 1:1:2, 1549 1:2:1, 1567 1:2:2:2 + 0:7:2, 1550
0:7:1 + 0:7, 1549 1:0:1.

Summa jt 3:6:2 (4:0:2:2).

1316 upptas två Skogs-Tibble kyrkas landbor i förteckning-
en över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsen
i Tiundaland (DS 2062).

1516 omtalas (bonden) Erik Andersson i I (RAp 25/9; se
Ångelsta).

- 1538 har Skogs-Tibble kyrka 0:9:2, som räntar 4:0 pn, 3 dagsverken och 4 hästar; den har därtill 0:7, som räntar 0:18 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengärdspn, 4 dagsverken och 4 hästar. Balingsta kyrka har 0:7:2, som räntar 3:0 avradspn – hälften kyrkan, hälften prästen – $\frac{1}{2}$:0 gengärdspn och 4 hästar. (UH 1538:2)
- 1549 uppges om de tre kyrkohemmanen (UH 1549:3):

jordetal	utsäde	äng	god skog
1:1:2	18 sp	18 lass	till timmer och mulbete
0:7:2	14 sp	16 lass	till timmer och mulbete
0:7	11 sp	13 lass	till timmer och mulbete

Ingen av gårdarna har fiskevatten.

- 1560 ger Erik Andersson i Testa en skatteutjord till Gustav I (AoE 13).

- Nordanlunda** 1515 *Nordanlundh* (ASB s 79) – enl BEK vid Onsike.
 UH 1550 **1 frt** (1554–56 1 fr, öde 1569, 1572) (1554 Johan Turesson /Tre rosor/, 1562 Gustav Johansson /Tre rosor/).
- 1515 säljer Jöns Olofsson ett bodland på 0:3 till Sten Sture d y (ASB s 78; se Onsike).
- 1528 ärver Kristina Nilsson (Gyllenstierna) två torp i N och en kvarn, troligen i N, vilka tillsammans räntar 3:0 pn (Onsike rd) (VikS E 2739; se Onsike).
- 1560 ärver Gustav Johansson (Tre rosor) N efter modern Kristina Nilsson (Gyllenstierna) (Nysätra rd) (RAp 1/10).

- Onsike** 1409 *aff Odhenseke* (SD 1197) – 11 H, 7 g.
 UH **1 fr**, 3:0 (1554 Johan Turesson /Tre rosor/, 1562 Gustav Johansson /Tre rosor/).

Onsike är sätesgård för Olof Krok 1409 (SD 1197), för väpnaren Inge Gulleson (?böjd arm) 1444 (RAp u d) och för Inges sonson väpnaren Jöns Olofsson 1510–15 (RAp 1510 6/8, 1512 13/5, ASB s 78).

- 1409 är Olof Krok i O fullmäktig på svågern Lars Peterssons (lilja) vägnar (SD 1195, 1197).
- 1426 byter Arent Larsson (Björnlår) bort 1:0:16 i O, jord i Holmbro, denna sn, samt i Berga och Kvarsta, Harbo sn, till sin hustru Kristina Larsdotter (lilja) mot jord i Västmanland, som hustrun fått i morgongåva (DRAP 24/3).
- 1443 säljer Elin Jönsdotter jord i O 'i östra landen och västra landen' (Hardt regest; se Hammarby, Dalby sn, 1409, 1433 och 1443).
- 1515 säljer väpnaren Jöns Olofsson sin sätesgård O på 3:0 med två tillhörande bodland i Nordanlunda och Sundby till Sten Sture d y (ASB 2 s 79).
- 1528 ärver Kristina Nilsson (Gyllenstierna) vid skifte med sonen Svante Stensson (Sture) efter maken Sten Sture d y och deras gemensamma barn Onsike rättardöme, som omfattar 'huvudgården' O med två torp och en kvarn (Nordanlunda), jord i Sundby, denna sn, vidare jord i Toppmyra, Dalby sn, och Sundby, Västeråkers sn. Huvudgården O räntar 10:0 pn. (VikS E 2799)

Ribbingebäck

Se Bred.

Skillsta

- 1302 *Skilistum* (SkoKlJb s 22) – 11 H, 6 h.
- UH 2 sk, 2:1:2:4 med skuj i Ingla, 1540–56 i Tibbleby och 1540–45 i Focksta, Hagby sn + 2:1:2:4 med skuj i Tibbleby 1540–45.
Summa jt 4:3:2.
- 1302 har Sko kloster $\frac{1}{2}$:0, som ligger för landbodrift (SkoKlJb s 22).
- 1337 ingår 0:3, som räntar 0:12 pn, bland Johan Folkessons (Fånö-ätten) egendommar (DS 3278; se Möjbro, Hagby sn).

- 1356 är Tore i S faste vid lagmansting (DS 5672).
- 1490 omtalas Erik Torstensson och Anders i S som nämndemän vid lagmansting (ULdb s 94, 104).
- 1490/91 överlåter Arvid Trolle till sonen Erik 0:3 i S, som räntar 1:0 pn (HH 31 s 243–246; se Möjbro, Hagby sn).
- 1550 har skattegårdarna god åker och äng, god skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).
- Stennäs**
- 1540 *i Stäness* (UH 1540:1) – 11 H, 7 f.
UH **1 frt** (1554–56 **1 fr**) (1554 Abraham Eriksson /Leijonhufvud/, 1562 Åke Bengtsson /Färla/).
- Sundby**
- 1299 *in Sunby* (DS 1263–64), 1395 *in Sundby* (RAp 14/10) – 11 H, 7 g.
UH **1 skuj**, 0:5:2 till Holmbro.
2 fr, 0:7:2 + 0:6:2 (öde 1569) (1554 Margareta Knutsdotter /Karlösa-ätten/, Johan Turesson /Tre rosor/, 1562 Karl Bengtsson /Månesköld/, Gustav Johansson /Tre rosor/).
Summa jt 2:4.
- 1299 byter Sko kloster bort 0:2 i S och jord i Testa, denna sn, Tuna, Dalby sn, Skadevi, Häggeby sn, och Stjärnholm, Kulla sn, till domprost Andreas And mot jord i Ekeby och Väsby, Vänge sn (DS 1263–64). Jorden i S har klostret förvärvat efter abbedissan Elins död. Elin levde 1277 men var död 1291. (SkoKlJb s 21 f)
- 1356 byter Filip Petersson bort 0:0:1 i S och mellanskillnad i kläde och nötboskap till Gumme i Vrå mot jord i Skensta, Frösthults sn. Filip, som gör bytet på en brorsdotters vägnar, köper samtidigt av Gumme 0:0:0:1½ i S. (DS 5672)
- 1395 kungör ärkebiskop Henrik och domkapitlet i Uppsala att Finvid Finvidsson (Frössviks-ätten) och hans systor Kristina, nu död liksom Finvid, och Märta med maken Jöns Bengtsson (Oxenstierna) givit 0:5:2 i S och jord i Testa och Ängeby, Börje sn, till Uppsala domkyrka för firande av årsmot (SRP 2783, GiOV s 112).
- 1420 ger Erik Karlsson (Björnram från Uppland) 1:0 i S

och jord på andra ställen i Uppland och Södermanland i morgongåva till hustrun Birgitta Isaksdotter (Banér) (SD 2829).

- 1476 ger Joakim Björnsson (Västerby-ätten) en gård i morgongåva till sin hustru Ingegärd Haraldsdotter (två sparrar) (UUBp 14/10).
- 1481 säljer Joakim Björnsson (Västerby-ätten) en gård, som bebos av Lasse, till Nils Klasson (Sparre av Ellinge) (RAp 2/6).
- 1515 säljer väpnaren Jöns Olofsson ett bodland på 0:6:2 i S till Sten Sture d y (ASB s 78; se Onsike).
- 1528 ärver Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna) en gård (Onsike rd) (VikS E 2739; se Onsike).
- 1560 ärver Gustav Johansson (Tre rosor) en gård i S efter modern Kristina Nilsdotter (Gyllenstierna) (Nysätra rd) (RAp 1/10).

Testa

- 1299 *in Tielsta ... in Thialsta* (DS 1263–64) – 11 H, 7 g.
- UH **3 sk**, 2:1:0:6 med skuj i Ingla och Helgesta + 2:1:0:6 med skuj i Helgesta samt 1540–56 i Ingla + 1:4 (*Gropegården* – UH 1540:1).
- 1 skuj**, 1550 **1 sk**, 0:7:1:4 till Holmbro 1540–45 (öde 1569, 1572).
- Summa jt 6:6.
- 1299 byter domprost Andreas And till sig 0:1 i T av Sko kloster (DS 1263–64; se Sundby).
- 1315 testamenterar domprost Andreas And 0:2 till sin brorsdotter Ramborg Israelsdotter (And) och hennes make Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) (DS 1757, 2011–12; se Högby, Västeråkers sn).
- 1341 upptas 0:0:5 i T, som tillhör Giresta kyrka, i förteckningen över jord, som sedan kung Birgers kröning 1302 kommit i kyrkliga institutioners ägo (DS 3571).
- 1344 har Danmarks kanonikat vid Uppsala domkyrka 0:0:2:4, som räntar 0:0:7½ pn (DS 3835).
- 1376 omtalas Asle och Ingemund i T som fastar (KrappSp 10/6).
- 1395 kungörs att Finvid Finvidsson d y (Frössviks-ätten) m fl givit 0:0:10½ till Uppsala domkyrka (SRP 2783; se Sundby).

- 1417 har Uppsala domkyrkas fabrica en jord, som räntar 1:4 pn i form av restantier (UpDkyR).
- 1550 har de tre större skattegårdarna god åker och äng, god skog och mulbete men inget fiskevatten, medan den minsta har god åker, skog, mulbete, klen äng och inget fiskevatten. Den andra skattegården (2:1:0:6) ägs av skattebonden Per Andersson i Stabby (2:0), Uppsala-Näs sn (DMS 1:2 s 111), men brukas av landbo. De andra tre skattegårdarna brukas av sina ägare. (UH 1540:1:2)
- Tibbleby** 1379 i *Thygbøle* (RAP 3/5), 1416 i *kirkiabynom i Tybele* (SD 2178) – kyrkby – 11 H, 7 g-h.
- UH 1566 **1 sk**, 2:1:2:4, bildat av skuj nedan.
1540–56 **2 skuj**, 1554 **1 skuj**, 0:7:1:2 till Skillsta nr 2
1540–45, Skillsta nr 1 1550–56 + 0:6:2:4 till Skillsta nr 1; utjordarna ingår från 1566 i sk ovan.
1 skuj, 0:5:0:4 till Ängelsta.
1538 (endast) **1 ky**, 4:0 (*Presteboleth* – UH 1538:2).
1 kyt, 0:5 (klockaren).
1538 (endast) **1 kyuj**, 0:0:1:4.
1538 (endast) **1 kyfjäll**.
1556 (endast) **1 kyuj**, 0:0:2 till klockaren; kan vara identisk med kyuj/kyfjäll ovan.
2 fr, 0:6 + 0:6 (1554 Brita Jönsdotter /Roos af Erval-la/ 1, 1554 Brita Bengtsdotter /Lillie/, 1562 Knut Haraldsson /Soop/ 1).
Summa jt 8:4:2:6 (9:0).
- 1379 omtalas Olof i T som faste (RAP 3/5).
- 1416 säljer Peter Torstensson (tre strålar) 0:5½ i kyrkbyn i T till fogden Jöns Eriksson (Lykke) i Västerås (SD 2178).
- 1459 säljer prebendaten Finvid Larsson (stjärna) sitt gods på 0:6:2:4 i T till Uppsala domkyrka (RApp 1459 20/1, RAP 18/2, 27/5).
- 1497–1509 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar 0:20 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1525 byter Uppsala domkyrka bort 0:6:2:4 i T till Peter Olofsson i Skillsta mot jord i Bragby, Ramsta sn, och Ultuna, Bondkyrka sn. Jorden i T blir samtidigt skattejord. (ÖD II s 1343)

- 1533 återbördar Brita Jönsdotter (Roos af Ervalla) en gård i T från en prebenda i Uppsala domkyrka. Gården räntar 0:17 $\frac{1}{2}$ avradspn och $\frac{1}{2}$:0 gengärdspn. (SKHRA 2:3 s 11; se Vrå)
- 1538 har klockaren 0:5, som räntar 0:5 pn, 4 dagsverken och 4 hästar, till Skogs-Tibble kyrka; det finns också en kyrkoutjord på 0: $\frac{1}{2}$, som räntar 0:1 pn till kyrkan i Skogs-Tibble och 0: $\frac{1}{2}$ pn till prästen, och en kyrkoängsfjäll, som räntar 0:1 pn (UH 1538:2).
- 1549 har klockaren 0:5, där han sår 12 spann och har äng till 14 lass men ingen skog (UH 1549:3).
- 1550 har skattegården god åker och äng, skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).
- 1569 upptas i Brita Jönsdotters (Roos af Ervalla) jordebok en gård, som räntar 6 spann korn (Vrå rd) (TidöA 499).

Tjälunge

- 1315 *in Thielungi ... in Thyelungi* (DS 1757, 2011–12) – 11 H, 6 h.
- UH **1 pb**, 1:0.
2 fr, 1:0 + 1:0 (1554 Johan Turesson /Tre rosor/, Olof Henriksson på Björnäs, 1562 Gustav Johansson /Tre rosor/, Måns Ivarsson /Liljeörn/).
3 fr, 1:0 + 0:5:1 + 0:5:1 (1554 Margareta Knutsdotter /Karlösa-ätten/, 1562 Karl Bengtsson /Månsköld/).
 Summa jt 5:2:2.
- 1315 testamenterar domprost Andreas And 0:0:10 till sin brorsdotter Ramborg Israelsdotter (And) och hennes make Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) (DS 1757, 2011–12; se Högby, Västeråkers sn).
- 1423 ger Kerstin Gregersdotter 1:0 i T och jord i Rickeby, Odensala sn, till sin systerson Nils Petersson (GuRh VII s 49).
- 1426 instiftar Nils Bosson (Natt och Dag) och hans hustru Kristina Johansdotter (Sandbro-ätten) en prebenda vid S:ta Annas altare i Uppsala domkyrka och ger till prebendan 1:0 i T och jord i Lund, Ramsta sn, Torkarby, Vaksala sn, Lyan, Alunda sn, och en gård i Uppsala; räntan från T är 6 pund korn och 1:0 pn.

(RAp 6/7) I ett första fundamentsbrev ingår inte jorden i Lund, men väl jord i Hässle och Viggeby, Dalby sn, Vänge, Vänge sn, Nyby, Gla Uppsala sn, och Gisselby, Dannemora sn, som dock aldrig överförts till domkyrkan. (RAp 2/7, Dahlbäck s 136)

- 1444 har S:t Sigfrids och S:t Mattias prebenda i Uppsala domkyrka 1:0 (UpDkyPb f 3v).
 1538 finns 1:0 prebendejord, som räntar 3 pund korn, 1:0 pn och 5 hästar. Gunilla Johansdotter (Bese) uppges dock ha återbördat jorden. (UH 1538:2)
 1555 (omkr) upptas i Birgitta Olofsdotters (Strömsta-ätten) jordebok en gård, som räntar $4\frac{1}{2}$ pund korn och 1:0 pn (X 261 1, UUB).

Vrå

- 1295 *in Wra* (DS 1127), 1448 *in Waraa* (RAp 27/4) – 11 H, 6 g.
 UH **4 fr**, 1:0 + 1:0 + 0:5 + 0:4 (Brita Jönsdotter /Roos af Ervalla/).
1 fr, 0:5 (1554 Margareta Knutsdotter /Karlösa-ätten/, 1562 Karl Bengtsson /Månesköld/).
 Summa jt 3:6.

Vrå är sätesgård för Bengt Magnusson och hans hustru Ingeborg Nilsdotter (kluven sköld, vänstra fältet tre gånger styckat) 1386 (SRP 2208), för Ingeborg ensam 1390 (SRP 2473). Hon bodde tidigare på Hammarby, Dalby sn. Hennes son Nils Gregersson (samma vapen som modern) byter 1396 bort egendomen (se nedan). 1448 omtalas Nils Petersson i V (RAp 27/4).

- 1295 pantsätter Johan Ängel (Finsta-ätten) $0:\frac{1}{2}$ i V och jord i Sunnersta, Bondkyrka sn, till ärkebiskopsbordet för lån av spannmål (DS 1127).
 1329 byter Gregers Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) till sig 0:0:4 av domprost Björn i Uppsala (DS 2746; se Skillsta, Ramsta sn).
 1356 omtalas Gumme i V (DS 5672).
 1396 byter Nils Gregersson bort två gårdar på tillsammans 2:0 till Tord Rörriksson Bonde mot jord i *Norsa, Norrsunda sn (VFT II: 8–9 s 172).

- 1533 återbördar Brita Jönsdotter (Roos af Ervalla) fyra gårdar i V, jord i Tibbleby, denna sn, Ströja, Börje sn, Hämringe, Gla Uppsala sn, och Berga, Åkerby sn, från prebenda omnium sanctorum i Uppsala domkyrka. Av gårdarna i V räntar två vardera 3 pund korn, 1:0 avradspn och $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, den tredje räntar 12 spann korn, $\frac{1}{2}$:0 avradspn och $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn, den fjärde räntar 0:5 avradspn, $\frac{1}{2}$:0 gengårdspn och 15 spann korn (SKHRA 2:3 s 11, Dahlbäck s 154).
- 1569 upptas i Brita Jönsdotters jordebok fyra gårdar i V: två räntar vardera 2 pund korn och 2:0 pn, den tredje räntar 1 pund korn och 1:4 pn och den fjärde 1 pund, 2 spann korn och 1:5 pn (Vrå rd) (TidöA 499).

Vrå rättardöme omfattar 1569 Brita Jönsdotters (Roos af Ervalla) jord i Vrå, Tibbleby, denna sn, Ströja, Börje sn, Hämringe, Gla Uppsala sn, Berga, Åkerby sn, på Björkön, Adelsö sn, i Kaby, Simtuna sn, och Karby, Vidbo sn.

Ångelsta

- 1430 i *Anglistom* (RAp 21/10), 1489 *Ångelsta* (SkoKIJb s 37) – 11 H, 6 h.
- UH **1 sk**, 0:6:1:4 med skuj i Tibbleby.
2 skokl, 1:1:0:6 + 1:1:0:6; 1566 1:1:1 + 1:1:1.
 Summa jt 3:1 (3:1:0:4).
- 1430 omtalas Olof Nilsson i Å som vidervaruman (RAp 21/10).
- 1489–1503 har Sko kloster två landbor, som räntar vardera 6 hundraden järn (Gräna rd) (SkoKIJb s 37).
- 1516 förlikar sig Anders Petersson i Å och hans son Erik i Ingla med riddaren Sten Abrahamsson (Leijonhufvud), som på Eriksmässan i Uppsala samma år slagit ihjäl Anders son Peter (RAp 25/9).
- 1538 har Sko kloster två landbor med vardera 0:9:0:6, som räntar 6 hundraden järn, 2 hästar och 2 dagsverken (UH 1538:2).
- 1550 har skattegården god åker och äng, god skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).

Västeråkers socken

1310 *parochia Akerby* (DS 1650).

1344 *de parochiis . . . Akir* (DS 3835 s 307).

1373 *i Akersokn* (DS X 234).

1530 *i Åkers sokn* (GR 7 s 96).

Omfattning: Socknen har i medeltids- och UH-materialet samma omfattning som den nuvarande (1950).

Kyrkan: Kyrkan uppfördes omkring 1330 av fru Ramborg till Vik och fick en exklusiv utformning. Murarna har ett yttre skal av gråsten och ett inre av tegel, även i sakristia och vapenhus. Koret är smalare och högre än långhuset samt rakslutet. Strävpelare finns i hörnen och mitt på långhuset. I korets sydmur ses ett nu igensatt ursprungligt fönster, fint profilerat, spetsbågigt och med masverk i kalksten. I västgaveln finns ovanför det stora eftermedeltida fönstret en rundbågig ingång till kyrkvinden samt intill denna en rundbågig blindnisch, fylld av en kalkstensplatta med en inristad, elegant tecknad bild av Kristus på korset.

Sakristian är uppförd samtidigt med koret, medan vapenhuset kan ha uppförts kort tid efter långhuset framför den delvis rekonstruerade, vackert profilerade sydportalen. Vapenhuset hade först ett spetsigt treklöverformat trätunnvalv, som under senmedeltiden ersattes med ett tegelvalv. Sakristians valv med väl profilerade ribbor, fint huggna konsoler och slutsten, är samtida med kyrkan. Långhusets båda travéer och koret är ovanligt nog täckta av kryssvalv från byggnadstiden. Korvalvets ribbor fortsätter ned till golvet, medan ribborna och gördelbågen i långhuset vilar på konsoler av grå kalksten. Slutstensplattorna i valven är väl bevarade: i koret (av kalksten) en stjärna, i långhuset (av ek) två glorieprydda helgonansikten (Maria och troligen Kristus) och i sakristian en ros. Valven och väggarna (delvis) täcktes med målningar i slutet av 1400-talet, men delar av valvdekoren går tillbaka till kyrkans byggnadstid. Målningarna restaurerades men förvanskades delvis 1870. Triumfbågsväggen med spetsbågig öppning är ursprunglig.

I korets norra vägg finns fru Ramborg Israelsdotters (And) till Vik (se Vik, Balingsta sn) grav i en spetsbågig nisch. Graven är täckt av en kopparhäll med fru Ramborgs bild, vapen och en inskrift, daterad 1327. Det är den enda bevarade hällen i sitt slag i landet. På gravens utsida finns en stenplatta med inskrift, knuten till fru Ramborg. Ovanför valvet finns ytterligare en stenplatta med inskrift, daterad 1331, där fru Ramborg uppger att hon låtit bygga kyrkan och givit jord till prästbolet och klockaren för

att prästen skall hålla en mäsas i veckan för hennes själ och klockaren klämta vid mässan. Till vänster om gravnischen ses den rikt profilerade portalen till sakristian. Dörren med sitt järnsmide är från senmedeltiden.

Medeltida inventarier: nedre delen av en dopfunt i kalksten från 1200-talets slut eller ca 1300; en gravhäll (ca 1350) över syskonen Ramborg och Birgitta, döttrar till Gustav Arvidsson (Sparre av Vik), som var son till fru Ramborg; en gravhäll över en kyrkoherde Lars i Västeråker, död 1339; ytterdörrar till ett medeltida altarskåp, tillverkat i Lübeck på 1480-talet, och ett senmedeltida krucifix – dörrarna och krucifixet är i sen tid inköpta från Tensta resp Knivsta kyrka; en kalk, donerad 1347 av Kristina från Björk, moderniserades 1784. 1450 omtalas att en jungfru Maria silverkrona stulits från kyrkan (RApp 1450 u d). I slutet av 1600-talet fanns, enligt Peringskiöld, en mässhake med Nils Klassons (Sparre av Ellinge) och hans hustru Margareta Lagesdotters (Brok) vapen.

Invändiga mått: ca 8 × 11,5 m (långhuset).

(UKy 77, 77 a, Bonnier 1987, PMSG II)

Patronatsrätten tillkom ägarna av sätesgården Vik. I ett brev från 1493 tillkännager Jakob Jönsson, kyrkoherde i Västeråker, att Nils Klasson (Sparre av Ellinge) i Vik 'som rätte och näste patron är till Åkers kyrka' har presenterat Jakob till att uppehålla den 'goda gudstjänst' som Nils Klassons förfäder stiftat i kyrkan (RAp 10/7). 1503 skriver Nils Klasson till riksföreståndaren Svante Nilsson att ärkebiskopen Jakob Ulvsson gjort Jakob Jönsson till domkyrkans syssloman och sedan till ärkebiskopens fogde på Stäket. Jakob har trots detta behållit Västeråkers kyrka, som han haft och ännu har som sin avelsgård. Nils vill nu utse en klerk, som tjänat honom i flera år, till kyrkoherde i Västeråker, men ärkebiskopen tillåter det inte, trots att Nils har patronatsrätt till kyrkan. (BSH 4:231, KSUHeg 1 s 8)

Kyrkby saknas.

Runstenar: U 846 Västeråkers kyrka, U 847 Västeråkers kyrka (skadad), U 848 Torresta.

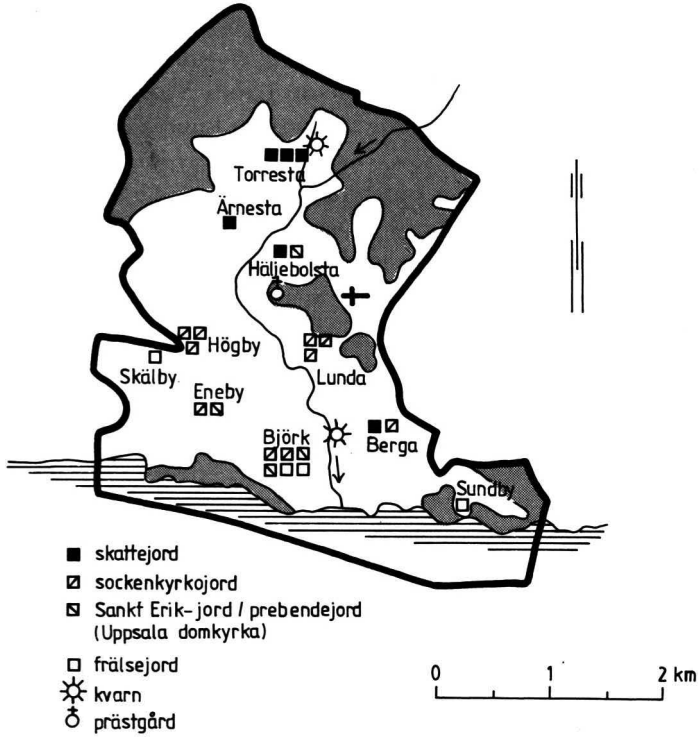
Kameral indelning: Socknens skattejord ingår enligt UH 1540 i främst Åkerby åtting; en mindre del ingår i Dalby åtting (se häradsinledningen).

Namnet: Åkers jordebokssocken får namnet Västeråker 1885 (Kbr 5/6), vilket namn församlingen, kyrksocknen, hade sedan 1800-talets början.

Västeråkers socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1572)

	sk	skuj	ky	kyt	kyuj	sø	pb	aoe	fr
Berga	1 (1)	1 (1)	– –	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –
Björk	– –	1 (1)	2 (2)	– –	– –	– –	2 (0)	– –	2 (4)
Eneby	– –	– –	1 (0)	– –	1 (0)	– –	1 (0)	– –	0 (2)
Häljebolsta	1 (0)	– –	0 (2)	– –	– –	1 (0)	– –	– –	– –
Högby	– –	2 (2)	3 (3)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Lunda	– –	– –	3 (2)	– –	– –	– –	– –	– –	0 (1)
Prästgården	– –	– –	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Skålby	– –	– –	– –	– –	1 (0)	– –	– –	– –	0 (1)
Sundby	– –	– –	– –	– –	– –	– –	– –	– –	1 (1)
Torresta	3 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –	0 (1)	– –
Ärnesta	1 (1)	1 (1)	– –	– –	– –	– –	– –	– –	– –
Summa	6 (3)	5 (5)	10 (10)	1 (1)	2 (0)	1 (0)	3 (0)	0 (1)	3 (9)

Jordetal för olika jordnaturer 1540¹

	sk	ky	se/pb	fr/aoe	summa jt
Berga	2:2	0:2	—	—	2:4
Björk	0:1	1:6	1:6	2:3(?)	6:0(?)
Eneby	—	1:4	1:0	—	2:4
Häljebolsta	1:0	—	1:0	—	2:0
Högby	0:5	3:3	—	—	4:0
Lunda	—	2:0	—	—	2:0
Prästgården	—	2:0	—	—	2:0
Skälby	—	0:1:2	—	1:0(?)	1:1:2(?)
Sundby	—	—	—	2:0	2:0
Torresta	3:7:1:4	—	—	—	3:7:1:4
Årnesta	1:2:2	—	—	—	1:2:2
Summa	9:2:0:4	11:0:2	3:6	5:3(?)	29:3:2:4(?)

¹ Kyrko- och präbendejordens jt är från 1538, se-jordens från 1539; frälsejordens jt är från FoR 1562.

- Berga** 1324 *in Byerghum* (?DS 2444), 1376 *i Berghom* (RAp 10/7) – 11 H, 5 j.
- UH **1 sk**, 1:7 med skuj i B från 1550.
1 skuj, 0:3 till Brunna, Hagby sn, 1540–45, från 1550 till B.
1 kyt, 0:2 till klockaren.
 Summa jt 2:4.
- 1324 pantsätter Agmund Ginhuson (tre tupphuvuden) 0:2 för att lösa testamentsgåva i pengar till dominikan-konventet i Sigtuna (?DS 2444).
- 1331 ger Ramborg Israelsdotter (And) $\frac{1}{2}$:0 i B och Lunda till Västeråkers kyrka och därtill 0:2 i B till klockaren (Gardell 166).
- 1366, 1376 och 1379 omtalas Hedfar i B som faste (DS 7310, RAp 1376 10/6, 1379 3/5).
- 1447 byter väpnaren Jesper Kortsson (Görtz) bort 0:2 i B och jord i Östuna, Östuna sn, till systerdottern Anna Eriksdotter (Väsby-ätten) mot jord i Benhamra, Vada sn (RAp 13/12).
- 1448 byter Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) bort 0:2 till Magnus Nilsson (Väsby-ätten) (SkSp 23/5; se Ännesta, Dalby sn).

- 1538 har klockaren 0:2, som han inte ger någon ränta för (UH 1538:2).
- 1550 uppges skattegården ha kvarn och kvarnström, god åker och äng, fiskevatten, ingen skog och inget mulbete (UH 1540:1:2).

Björk

- 1347 *de Biörck* (VäKyA J 1, avskr), 1390 i *Byirk* (HaKyAp u d), 1447 i *Biörk* (RAp 14/4) – 11 H, 5 j.
- UH **1 skuj**, 0:1 till Torresta.
2 ky, 1569 **2 fr**, 0:7 + 0:7; förlänt Jean de Herbouville från 1569.
2 pb, 1552 **2 ky**, 0:7 + 0:7.
1 fr, 1:4 (1562 0:6 + 0:6) (1554 Gustav Johansson, /Tre rosor/, 1555 Ernst Johansson, 1562 Axel Ugerup och Per Persson /Svart/).
1 fr, 0:5:1 (1554 Gabriel Kristersson /Oxenstierna/). 1562 (endast) **1 frt**, 0:1:2 (Karin Larsdotter till Sparsta).
 Summa jt 6:0.
- 1347 testamenterar Kristina i B en kalk till Västeråkers kyrka (VäKyA J 1, avskrift från inskrift på kalken).
- 1390 är Olof i B vittne vid köpetransaktion (HaKyAp u d).
- 1432 tilldöms Birgitta Larsdotter (spänne) 0:14 i B (RAp 1453 26/11 vid; se Eneby).
- 1440 upplåter Birgitta Larsdotter 0:14 och jord i Eneby till Hans Petersson för den skuld hon ådragit sig i samband med att maken Björn Petersson (björnram) suttit i fångenskap i Lübeck (RAp 1453 26/11 vid).
- 1447 instiftar väpnaren Nils Krok (ginbalk belagd med sparrar) och hans hustru Kristina Nilsdotter (tre vädurhorn) en S:ta Annas prebenda i Uppsala domkyrka av 1:0 i B och jord i Kumla, Balingsta sn, och på andra ställen i Uppland (RAp 14/4; se DMS 1:3 s 289).
- 1447 säljer väpnaren Truls Björnsson sin gård i B till borgaren Truls Hake i Stockholm (RAp 14/8).
- 1520 säljer väpnaren Jöns Olofsson i Redbro, Tillberga sn, 0:6 i B, 'västra gården', till biskop Otte Olofsson (Svinhufvud) i Västerås, som är närmaste bördeman (RAp 7/1).

- 1538 upptas två kyrkolandbor med vardera 0:7, som räntar vardera 4 pund korn och 0:7 pn – hälften prästen, hälften kyrkan – 2 lass ved, 1 lass hö, 4 dagsverken och 4 hästar, vidare två prebendelandbor med vardera 0:7, vilka räntar vardera 4 pund korn, 0:6 pn och 4 hästar (UH 1538:2).
- 1549 uppges det ena kyrkohemmanet ha utsäde till 5 pund, det andra till 3 pund. De har ingen skog men gott fiskevatten, inget mulbete men äng vartdera till 20 lass hö (UH 1549:3).
- *Bodhom** 1316 *in Bodhom* (DS 2062).
 1316 upptas en Västeråkers kyrkas landbo, möjligen ytterligare en, i B i förteckningen över vad hertig Valdemar uppburit av kyrkogodsens i Tiundaland (DS 2062).
- Eneby** 1316 *in Eneby* (DS 2073) – 11 H, 5 i.
 UH **1 ky**, 1569 **1 fr**, 1:2; förlänt Jean de Herbouville från 1569.
 1538–54 **1 kyuj**, 0:2 till pb/ky.
1 pb, 1552 **1 ky**, 1569 **1 fr**, 1:0 med kyuj i E 1538–54; förlänt Jean de Herbouville från 1569.
 Summa jt 2:4 (2:2).
- 1316 uppger domprost Andreas And att kaniken Karl Erlandsson (Finsta-ätten) givit 0:0:1 till helgeandshuset i Uppsala och att jorden sedan bytts bort (DS 2073).
- 1432 kärar Peter Olofsson och brodern Johan Olofsson till Birgitta Larsdotter (spänne) om arvet efter Birgittas make Björn Petersson (björnram). Birgitta tilldöms morgongåvan, som omfattar arvegods, vari ingår 0:9 i E, jord i Björk, denna sn, och i Berga, Danmarks sn, samt avlingegods, vari ingår jord i Tarby, Frösunda sn, och Örsta, Markims sn. Arvegodsens i övrigt skall tillfalla de kärande. Av avlingegodsens skall Birgitta ha 1/3 och de kärande 2/3. (RAp 1453 26/11 vid)
- 1440 upplåter Birgitta Larsdotter 0:9 till Hans Petersson (RAp 1453 26/11 vid; se Björk).
- 1538 upptas en kyrkolandbo med 0:10, som räntar till prästen $4\frac{1}{2}$ pund korn, 0:9 pn, 2 lass ved, 1 lass hö, 4 dagsverken och 4 hästar; vidare upptas en prebende-

- landbo med 0:10, som räntar 4 pund korn till prebendan och $\frac{1}{2}$ pund korn och 0:9 pn till Västeråkers kyrka (UH 1538:2).
- 1549 har kyrkohemmanet utsäde till 3 pund, äng till 20 lass, gott fiskevatten men ingen skog och inget mulbete (UH 1549:3).
- Häljebolsta** 1356 *i Helghabolstaþum* (DS 5672), 1453 *i Helghieboolstadh* (RAp 18/3) – 11 H, 5 j.
UH **1 sk**, 1567 **1 ky**, 1:0 (öde 1572).
1 se, 1553 **1 aoe**, 1569 **1 ky**, 1:0. (Hagunda rd)
Summa jt 2:0.
- 1356 omnämns Olof i H som faste (DS 5672).
- 1453 byter Karl Magnusson (Eka-ätten) m fl bort 1:0, som räntar $\frac{1}{2}$ läst korn och 1:0 pn till Uppsala domkyrka (RAp, UUBp 18/3, se Björnome, Gryta sn).
- 1497–1536 har Uppsala domkyrkas fabrica en landbo, som räntar 5 pund korn och 1:0 pn (Hagunda rd) (UpDkyR).
- 1539 uppges S:t Erikshemmanet så 4 pund (1544 $4\frac{1}{2}$ pund) det ena året, $4\frac{1}{2}$ pund (1544 5 pund) det andra, ha äng till 40 lass (1548 20 lass), 'armt mulbete och skog, inget fiskevatten' (UH 1539:6, 1544:4, 1548:4). Hemmanet återbördas 1553 av Gustav I efter Karl Magnusson (Eka-ätten) (AoE 1) och sår då $3\frac{1}{2}$ pund, har äng till 30 lass och räntar 5 pund korn, 1:0 pn och 6 dagsverken (UH 1553:21).
- 1550 uppges skattegården ha god åker och äng, litet mulbete, ingen skog och inget fiskevatten; gården brukas av landbo (UH 1540:1:2).
- 1559 uppges att Gustav I bytt till sig ett skattehemman på 1:0 av Mats Persson i Skillsta, Skogs-Tibble sn (AoE 29 A f 53v).
- Högby** 1315 *in Högby ... in Høghby* (DS 1757, 2011–12) – 11 H, 5 i.
UH **2 skuj**, 0:3:1 till Torresta, 1550 till Örsunda, Gryta sn + 0:1:2 till Ärnesta.
3 ky, 1:1 + 1:1 + 1:1, 1550 1:0 + 1:0 + 1:0; ett hemman är öde 1538–46 och återbesatt 1549.
Summa jt 4:0 (3:5).

- 1315 testamenterar domprost Andreas And 0:0:16 i H och jord i Salneke och Örsunda, Gryta sn, Testa och Tjällinge, Skogs-Tibble sn, och på andra ställen i Uppland till sin brorsdotter Ramborg Israelsdotter (And) och hennes make Arvid Gustavsson (Sparre av Vik) (DS 1757, 2011–12).
- 1538 upptas tre kyrkohemman (ett öde) med vartdera 0:9 och räntan 4 pund korn, 1:0 pn – hälften kyrkan, hälften prästen – 2 lass ved, 1 lass hö, 4 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2).
- 1549 har de tre kyrkohemmanen:

	utsäde	äng	fiskevatten
1	24 sp	20 lass	–
2	20 sp	18 lass	gott
3	18 sp	18 lass	gott

Ingen av gårdarna har skog. Om den tredje sägs att den har mulbete, medan de två första har mulbete så det kan hjälpa sig. (UH 1549:3)

Lunda

- 1331 *in Lundum* (Gardell 166) – 11 H, 5 j.
- UH **1 ky**, 0:6 till prästen.
1 ky, 0:5 (1569 öde).
1 ky, 1569 **1 fr**, 0:5; förlänt Jean de Herbouville från 1569.
 Summa jt 2:0.
- 1331 ger Ramborg Israelsdotter (And) under prästbordet i Västeråkers sn 0:6 i L och till kyrkan $\frac{1}{2}$:0 i L och i Berga (Gardell 166).
- 1538 upptas ett kyrkohemman på 0:6, som räntar 4 pund korn, 0:6 pn, 2 lass ved, 1 lass hö, 4 dagsverken – prästen enskilt – och 4 hästar, vidare två kyrkohemman på vartdera 0:5 med räntan $3\frac{1}{2}$ pund korn, 0:5 pn – hälften kyrkan, hälften prästen – 2 lass ved, 1 lass hö, 4 dagsverken och 4 hästar (UH 1538:2).
- 1549 uppges de två kyrkohemmanen (0:5 + 0:5) vartdera ha utsäde till 20 spann, äng till 20 lass men inget fiskevatten. Ett har skog till vedbrand, det andra har gott mulbete. (UH 1549:3)

- Prästgården** 1527 *utaff Ååkers prestagordh* (GR 4 s 23) – 11 H, 5 j.
UH 1538 (endast) **1 ky**, 2:0.
1527 daterar Gustav I flera utgående skrivelser i Västeråkers prästgård (GR 4 s 23).
- Skälby** 1493 *Skielby* (RAp 1/8) – 11 H, 5 i.
UH 1538, 1549 (endast) **1 kyuj**, 0:1:2, 1549 0:2:1.
1554 **1 fr**, 1:0 (1554 Pernilla Nilsson dotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Bielke).
Summa jt 0:1:2 (1:0).
1493 säljer väpnaren Skering Larsson (lilja) 'en gård, som kallas S' och räntar 4 pund korn och 0:6:2 pn, till Nils Klasson (Sparre av Ellinge) (RAp 1/8).
1538 upptas en kyrkojord på 0:0:5, som räntar 6 spann korn – hälften kyrkan, hälften prästen (UH 1538:2).
1559 ärver Hogenskild Bielke en gård, som räntar 1:0 pn, 3 pund korn, 1 lamm och 2 höns (ShSp 12/3; se Vik, Balingsta sn).
- Sundby** 1310 *in villa Sundby* (DS 1650) – 11 H, 5 j.
UH **1 fr**, 2:0 (1554 Gustav Johansson /Tre rosor/).
1310 anvisar ärkebiskop Nils Kettelsson 0:0:4 som säkerhet för Ragnvald Ingessons testamentsgåvor (DS 1650).
1344 har Uppsala domkyrkas fabrica 0:2 (DS 3838).
1423 uppger Peter Åkesson (Hegle) att hans nu döda svärmor Märta Magnusdotter (Magnus Marinassons ätt) givit sin make Nils Erengislesson (Hammersta-ätten) bl a S och jord i Toppmyra, Dalby sn, för hans livstid (se DMS 1:2 s 46). Peter och hans hustru Märta Nilsson dotter (Hammersta-ätten) godkänner nu uppgifvelsen. (B 16 f 117v–118)
1528 ärver Kristina Nilsson dotter (Gyllenstierna) en gård, som räntar 8 pund korn (Onsike rd) (VikS E 2739; se Onsike, Skogs-Tibble sn).
1548 uppmanar Gustav I Kristina Nilsson dotter (Gyllenstierna) att bevisa sin rätt till S, som hon uppgevit vara hennes arv efter maken Sten Sture dy, trots att S, enligt Gustav I, tillhörde Sigrid Eskilsson dotter (Banér), innan Sten Sture dog, och nu ligger i ett rättardöme, som tillfallit kungen. I rättardömet ingår förutom S

jord i Viggeby, Dalby sn, och Meshattsund, Holms sn (GR 19 s 335).

- 1555 tillfaller Kristina Nilsson (Gyllenstierna) en gård i S, som räntar 2 pund korn och $\frac{1}{2}$:0 pn, jord i Viggeby, Dalby sn, Meshattsund, Holms sn, och på många andra ställen vid förnyat arvsifte efter Sigrd Eskildsdotter (Banér) (GR 25 s 304).
- 1560 ärver Gustav Johansson (Tre rosor) en gård i S efter modern Kristina Nilsson (Gyllenstierna) (Nysätra rd) (RAp 1/10).

Torresta

- 1316 *in Thorlustum* (DS 2073), 1446 *i Torrlistom* (RAp 13/2) – 11 H, 5 j.
- UH **1 sk**, 1:6 (1554 1:5), 1566 2:4 med skuj i Björk, Ärne-sta, denna sn, och Kumla, Balingsta sn, 1540–45 dessutom i Böksta, Balingsta sn, Focksta, Hagby sn, Skälsta, Ramsta sn och Högby, denna sn, samt 1540–56 i T.
- 1 sk**, 1566 **1 aoe**, 0:7:1:4, 1566 1:4 med skuj 1540–45 i T och Hållberga, Dalby sn.
- 1540–56 **1 sk**, 1:2; uppges 1550 vara ödegård, uppdelad på två utjordar: 0:6 1540–45 till Torresta nr 1 (1:6) och 0:4 till Torresta nr 2 (0:7:1:4); 1554–56 båda till Torresta nr 1; från 1566 är jorden inräknad i Torresta nr 1 och 2.
- Summa jt 3:7:1:4 (4:0).
- 1316 uppper domprost Andreas And, att kaniken Karl Erlandsson (Finsta-ätten) givit 0:0:1 till helgeandshuset i Uppsala, som sedan bytt bort jorden (DS 2073).
- 1356 och 1377 omnämns Meginvast i T som faste (DS 5672, SRP 1272).
- 1373 byter Bo Jonsson (Grip) bort 0:1 i T och jord i Lörsta, Uppsala-Näs sn, till Uppsala domkyrka mot jord i Tranbygge, Västra Ryds sn (DS X 234).
- 1453 omnämns Lars i T som faste, Bengt och Lars Kopeson i T som vidervarumän (RAp 30/9).
- 1530 beslutar kungens nämnd, att Nils Eriksson i Blacksta, Boglösa sn, får igenlösa den gård som hans farbror Anders Jönsson i T sålt till Erik Matsson i Djurby, ?Litslena sn (GR 7 s 96).
- 1550 uppges de tre skattegårdarna ha god åker och äng, god

- skog och mulbete men inget fiskevatten; den större gården (1:6) har en liten kvarnström, den minsta (0:7:1:4) har kvarn och ström (UH 1540:1:2).
- 1560 köper Gustav I en skattegård av Mats Larsson (AoE 3, 4).
- Ärnesta** 1366 *i Ærnestom* (DS 7310), 1540 *i Ärnestad* (UH 1540:1:1) – 11 H, 5 i.
- UH 1 sk, 0:5:2 med skuj i Böksta, Balingsta sn, och Högby.
1 skuj, 0:5 till Torresta.
Summa jt 1:2:2.
- 1366 omtalas Bengt i Ä som vidervaruman (DS 7310).
- 1453 och 1458 omtalas Olof Nilsson i Ä som faste (RAp 1453 14/1, 1458 10/10).
- 1550 har skattegården god åker och äng, god skog och mulbete men inget fiskevatten (UH 1540:1:2).

Ålands socken

- 1291 *in parochia Hulanum* (DS 1031).
- 1362 *i Vlana sokn* (DS 6613).
- 1476 *i Olandha sokn* (UUBp 14/10).
- 1481 *i Olene sokn* (RAp 25/1).
- 1549 *Ålände soken* (UH 1549:3).

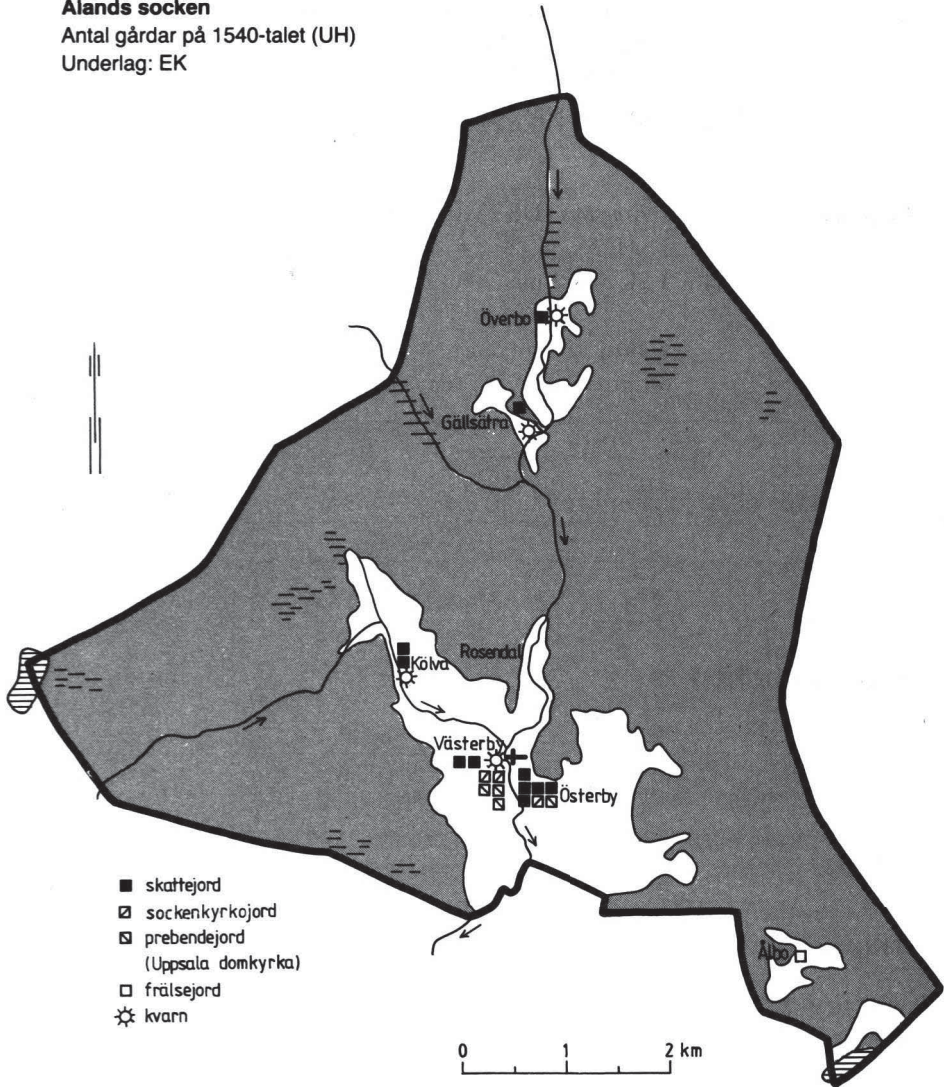
Omfattning: Socken har i medeltids- och UH-materialet samma omfattning som den nuvarande socknen (1950).

Kyrkan: Omkring 1300 eller något senare uppfördes en salkyrka i gråsten med gavelrösten i tegel, eventuellt sekundärt tillkomna. Det östra gavelröstet hade en korsblindering och ett fönster, uppdelat genom enkelt spröjsverk, det västra hade ett kors och ett litet spetsbågigt fönster. Ingången till långhuset är bevarad. Den yttersta bågen i dess spetsbåriga tegelomfattning sticker upp ovanför vapenhusets nuvarande platta innertak. Vapenhuset, som torde vara uppfört på 1400-talet, har haft kryssvalv. Även den tunnvalvda sakristian är sekundär i förhållande till kyrkan. På 1400-talet försågs kyrkan med två enkla kryssvalv. Åren 1776 och 1800 byggdes kyrkan om: valven revs, murarna höjdes, gavelröstena förändrades m m. Kyrkan restaurerades och förstärktes 1936 och 1950.

Ålands socken

Antal gårdar på 1540-talet (UH)

Underlag: EK

Medeltida inventarier: dopfont av gotländsk kalksten från 1200-talets mitt. Avgjutning av rökelsekar från ca 1300 (i SHM; originalet förkommet).

Invändiga mått ca 8×17 m (ATA).

(UKy 59, Bonnier 1987)

Kyrkby: Åland. Kyrkan byggd på Österbys mark.

Runstenar: U 889 Västerby, U 890 Österby.

Kameral indelning: Socknens skattejord ingår enligt UH 1540 i Järlåsa åtting (se häradsinledningen).

Antal jordeboksenheter UH 1540 (1572)

	sk	skuj	ky	kyuj	kyfjäll	pb	pbuj	frt
Gällsätra	1 (1)	—	—	—	1 (0)	—	—	—
Kölva	2 (2)	—	—	—	—	—	—	—
Åland (Västerby)	2 (2)	1 (1)	2 (5)	1 (1)	—	3 (0)	1 (0)	—
Åland (Österby)	4 (5)	1 (0)	1 (2)	1 (1)	—	1 (0)	—	0 (1)
Ålbo	—	—	—	—	—	—	—	0 (1)
Överbo	1 (1)	—	—	—	—	—	—	—
Summa	10 (11)	2 (1)	3 (7)	2 (2)	1 (0)	4 (0)	1 (0)	0 (2)

Jordetal för olika jordnaturer 1540¹

	sk	ky	se/pb	fr/aoe	summa jt
Gällsätra	0:6	—	—	—	0:6
Kölva	2:0	—	—	—	2:0
Åland (Västerby)	2:2:2	1:4:2	2:2:1	—	6:1:2
Åland (Österby)	5:1	0:4	0:6:1	—	6:3:1
Ålbo	—	—	—	0:4(?)	0:4(?)
Överbo	0:6	—	—	—	0:6
Summa	10:7:2	2:0:2	3:0:2	0:4(?)	16:5(?)

¹ Kyrko- och prebendejordens jt är från 1538, se-jordens från 1539; fräsejordens jt är från FoR 1562.

- Gällsätra** 1453 *i Gellssæther* (RAp 30/9) – 11 H, 8 g.
 UH 1 sk, 0:6.
 1538 (endast) 1 kyfjäll.
 1453 omtalas Hemming i G som faste (RAp 30/9).
 1538 har Järlåsa kyrka ett fjälland, som räntar 4 lass hö (UH 1538:2).
 1550 uppges skattegården ha kvarn och ström samt god åker, skog och mulbete, god äng och inget fiskevatten utom i allmänningen (UH 1540:1:2).
- Kölva** 1376 *i Kalffuo* (KrappSp 10/6), 1390 *i Kylwo* (HaKyAp u d) – 11 H, 8 g.

- UH **2 sk**, 1:0 + 1:0 med skuj i Västerby.
Summa jt 2:0.
- 1376 omtalas Olof i K som faste (KrappSp 10/6).
- 1550 uppges skattegårdarna ha god åker och äng, skog och mulbete och inget fiskevatten utom i allmanningen. Gården utan skuj har därtill kvarn och ström. Gården med skuj brukas av landbo. (UH 1540:1:2)
- Rosendal** 1550 *Rosendall* (UH 1540:1:2) – 11 H, 8 g – se Överbo.
- Västerby** Se Åland.
- Åland** 1220 *in Olanum* (DS 202), 1356 *i Vlanum* (DS 5672), 1447 *i Olana i Westra bynom i Olana sokn* (RAp 19–27/2), 1481 *hetandes Olene i sama Olene sokn* (RAp 25/1), 1538 *Österby* (UH 1538:2) – kyrkby – 11 H, 8 g.
Byn framträder under senmedeltiden och 1500-talet som uppdelad i Västerby (V) och Österby (Ö) med prästgården.
- Västerby UH **2 sk**, 1:0:2 + 1:0.
1 skuj, 0:2 till Kölva.
2 ky, 0:5:2:4 + 0:5:2:4, 1553 0:5:2.
1 kyuj, 0:1; 1541–46 klockarjord, brukad under pb nedan från 1549; uppges 1538 ligga i samma hemman som pb (0:3).
1 pb, 1551 **1 ky**, 0:3 med kyuj från 1549.
2 pb, 1551 **2 ky**, 1:0 (öde 1572) + 0:7 med pbuj 1538. 1538 (endast) **1 pbuj**, 0:0:1 till pb ovan.
1554–56 **1 frt** (Gabriel Kristersson /Oxenstierna/).
Summa jt 6:1:2 (6:1:0:4).
- Österby **4 sk**, 1:0:1:4 med skuj 1540–56 + 1:0:1:4 (öde 1569) + 0:7:2 + 0:7:2.
1 skuj, 1566 **1 sk** (öde 1569), 1:0:2, 1550 1:1; 1540–56 till sk ovan; uppges 1550 vara ödegård och uppdelad på två tomter (0:7 + 0:2).
1 kyuj, 0:0:2 (saknas 1541–50); brukad under pb/ky nedan från 1551.
1549–53 **1 kyuj**, 0:1:1 (jt endast 1549) till pb/ky nedan.

- 1 pb**, 1551 **1 ky**, 0:6:1 med kyuj från 1549 och 1551.
1554 **1 fr**, 1566 **1 frt**, 0:5 (1554 Nils Ryning).
Summa jt 6:0 (6:5:1).
- Prästgården **1 ky**, 0:3:1, 1550 0:4 (*Presteboleth* – UH 1538:2, *Prestegården* – UH 1546:8).
Summa jt hela Åland 12:5 (13:2:1:4).
- 1220 utfärdar påven Honorius III skyddsbrev för de 0:0:2, som prosten och kapitlet i Hagby äger i Å (DS 202).
- 1356 är Halle i Å faste vid lagmansting i Å (DS 5672).
- 1447 ärver Anna Eriksdotter, gift med Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren), bla en gård i V, jord i Hässle, Dalby sn, och i Lund, Ramsta sn, efter sina föräldrar Erik Nilsson (Väsby-ätten) och Ramborg Kortsdotter (Görtz) (RAp 19–27/2; jfr Hammarby, Dalby sn).
- 1481 ger Kristina Bengtsdotter (Königsmark), änka efter Gregers Bengtsson (död 1473/74) en gård i Å, som räntar 2:0 pn, till Uppsala domkyrka (RAp 25/1; UpDkyRL f 7).
- 1486 ärver Erik Trolle en gård i Å, som räntar 0:12 pn (RApp 20/10; se Hammarby, Dalby sn).
- 1492 uppger Jöns Persson i V alla anspråk som han via sin hustru haft på arvet efter Erik Matsson. Även en svåger till Jöns och en svägerska, bosatt i Ålands sn och gift med Anders Kettilvastsson, avstår från sina anspråk. Arvet tillfaller Eriks änka Karin, bosatt i Stockholm. (StTb 1:2 s 200 f)
- 1533 ärver Anna Bengtsdotter (Lillie), gift med Gudmund Persson, en gård i kyrkbyn i Å efter biskop Mats Gregersson (Lillie, död 1520). Röntan är 0:12 avradspn och 0:3 gengårdspn (Rött nr 252). Gården ärvs av hennes son Nils Ryning, född i äktenskapet med Erik Ryning. (Bio L 21, Lilja)
- 1538 upptas i V och Ö tre kyrko-, fyra prebendegårdar, två kyrkoutjordar och en prebendeutjord med jordetal och ränta enligt följande (UH 1538:2):

	jt	avrad	gen- gård	dags- ver-	häs- tar	
		pn	korn	pn	ken	
Västerby	ky	0:5:2:4	2:0(kyrkan) 0:0:4:4(prästen)		1 2	
	ky	0:5:2:4	0:6(kyrkan) 0:6 (prästen)	0:4	2 4	
	kyuj ¹	0:1	0:2		1	
	pb	1:0		3 pd	0:4 4	
	pb	0:7	2:3		0:4 4	
	pb ¹	0:3	1:1	1 fj		4
	pbuj	0:0:1	0:0:1			
Österby	ky	0:0:10	0:10	0:4	2 4	
	kyuj	0:0:2	0:0:2			
	pb	0:6:1	2:3	0:4	4	

¹ Ger därtill 1 såte hö.

1550 uppges skattegårdarna och skatteutjorden ha god skog och mulbete, god åker och äng och inget fiskevatten utom i allmänningen. Den stora skattegården i V har kvarn och ström, den mindre bara kvarnström. I Ö har den ena av de två större skattegårdarna kvarnström. Av de fyra skattegårdarna i Ö ägs den första (1:0:1:4) av skattebonden Per Andersson i Testa, Skogs-Tibble sn – han sitter på det andra skattehemmanet i Testa – och av Mårtens styvbarn. Mårten brukar gården. Den andra gården (1:0:1:4) ägs av skattebonden Lars Mårtensson i Tuna, Dalby sn, och brukas av landbo. Den tredje gården ägs av Jöns Finnes styvbarn. Jöns brukar gården. Den fjärde gården ägs av kyrkoherde Gregers i Börje och brukas av landbo. (UH 1540:1:2)

Ålbo

1362 *i Allabodhum* (DS 6613) – 11 H, 7 h.

UH 1554 **1 fr**, 1566 **1 frt**, 0:4 (1554 Pernilla Nilsdotter /Sparre av Ellinge/, 1562 Hogenskild Bielke).

1362 byter Olof Nilsson i Bro bort 0:0:4 till sin bror Johan Nilsson (DS 6613; se Laggårbo, Järlåsa sn).

- 1476 ger Joakim Björnsson (Västerby-ätten) en gård i morgongåva till sin hustru Ingegärd Haraldsdotter (två sparrar) (UUBp 14/10).
- 1481 säljer väpnaren Joakim Björnsson (Västerby-ätten) en gård i Å, som bebos av Anders Petersson, till Nils Klasson (Sparre av Ellinge) (RAp 2/6).
- 1559 ärver Hogenskild Bielke en gård, som räntar 2:0 pn (ShSp 12/3; se Vik, Balingsta sn).

Åltomta

- 1481 *i Aletomptæ* (RAp 2/6) – 11 H, 7 h.¹
- 1481 säljer väpnaren Joakim Björnsson (Västerby-ätten) en gård i Ålbo och en 'treding' i Å 'därsammastädes och så in till Åltomta bro' (*Aletomptæ broo*) till Nils Klasson (Sparre av Ellinge) (RAp 2/6).

Åmossen

- 1488 *med Aamosa* (RAp 15/7) – 11 H, 8 g.
- 1488 byter Lars Birgersson (Siöblad) bort Å, som räntar 1:4 pn tillsammans med Blackbo och Siggefora, Järlåsa sn, till Märta Kristersdotter (Esbjörn djäkns ätt) (RAp 15/7; se Nordanå, Järlåsa sn).

Österby

Se Åland.

Överbo

- 1540 *i Öffwerbode* (UH 1540:1) – 11 H, 8 g.
- UH 1 sk, 0:6; består av 0:2:2 i bolbyn och 0:3:1 i Rosendal.
- 1550 uppges gården ha kvarn och ström i bolbyn, god skog och mulbete, äng, liten åker och inget fiskevatten utom i allmänningen. Gården ägs av Johan Filipsson, frälselandbo i Kibrunna, Ramsta sn. (UH 1540:1:2)

¹ Åltomta bro ligger i Vänge sn, Ulleråkers hd, alldeles vid gränsen till Ålands sn. Namnet Åltomta återfinns ej på EK 1:10000.

Källor, litteratur och förkortningar

Använt UH-material

UH	sk	ky	pb ¹	se ²	dasp	kl	aoe	fr
1538:2 ³	—	x	x	—	—	x	—	—
1540:1 ⁴	x	o	o	o	—	o	—	o
1541:3 ⁵	—	o	o	—	—	o	—	—
1541:5 ⁶	x	—	—	—	—	—	—	—
1542:8 ⁵	—	o	o	—	—	o	—	—
1543:14 ⁵	—	o	o	—	—	o	—	—
1545:14 ⁷	x	o	o	—	—	o	—	—
1546:8 ⁵	—	o	o	—	—	o	—	—
1547:4 ⁸	x	x	o	—	—	o	o	o
1548:16 ⁸	x	x	o	—	—	o	—	o
1549:3	—	x	o	—	—	o	—	—
1549:12A ⁸	x	x	—	—	—	o	—	o
1550:18 ⁹	x	x	o	x	o	o	o	o
1551:18 ¹⁰	x	x	o	x	o	o	—	o
1552:5 ¹⁰	x	x	o	x	—	o	o	o
1553:19 ¹⁰	x	x	o	x	—	o	—	o
1554:5	x	x	o	x	—	o	—	o
1555:28 ¹¹	x	x	—	x	—	o	—	o
1556:31	x	x	o	x	—	o	—	o
1566:7 ¹¹	x	x	—	x	—	x	o	o
1567:12 ¹²	x	x	o	x	—	x	o	o
1569:4 ¹³	x	x	—	x	—	x	o	o
1571:18 ¹³	x	x	o	x	—	x	o	o
1571:22 ¹¹	x	x	—	—	—	o	—	o
1572:7 ¹⁴	x	x	o	x	o	x	o	o

x = jordetal anges o = jordetal saknas

¹ De flesta pb redovisas som ky efter 1551. ² Inklusive dp, vilka endast redovisas 1538:2. ³ Kyrkojorden i Uppland. För samtliga i detta häfte redovisade socknar ges uppgifter om prästgårdarnas jord, vilket saknas i årliga räntan. ⁴ Innehåller flera längder: 1540:1:1, 1540:1:2, se nedan under "Särskilda längder", 1540:1:3, en odaterad mantalslängd över fodringen, troligen från 1550/51. ⁵ Biskopsfodringslängd för ky-, pb- och kl-landbor. ⁶ Delar av Skogs-Tibble sn saknas. ⁷ Biskopsfodringslängd (se not 5) och en jordebok över skattejorden. ⁸ Endast Holms sn. ⁹ Sk-, aoe- och fr-jorden redovisas endast för Holms sn. Pb-jorden saknar jt i Balingsta och Västeråkers snr. ¹⁰ Sk- och fr-jorden redovisas endast för Holms sn. ¹¹ Längden är skadad. ¹² Jt för skokl-hemmanen saknas i Gryta och Hagby snr. ¹³ Längden är skadad. Jt för skokl-hemmanen i Hagby sn saknas. ¹⁴ Jt för skokl-hemmanen i Hagby sn saknas.

Särskilda längder

Arv och eget finns i Balingsta, Gryta och Holms snr, från 1551 i Dalby, från 1553 i Järlåsa samt från 1566 i Skogs-Tibble och Västeråkers snr. Aoe-hemmanen i Balingsta sn ingår i Hässle, Tuna och Säva rd (se Säva, Balingsta sn), hemmanen i Gryta sn ingår i Hässle, Rävsta, Husby, Giresta, Körsviks, Tuna och Säva rd, hemmanen i Holms sn ingår i Holms, Hässle och Rävsta rd, hemmanen i Dalby sn ingår i Tuna och Säva rd.

Aoe-jord redovisas i UH 1535:2 och 40:13 (Holms rd), 41:2 och 43:18 (Hässle rd), 43:20 (Rävsta och Giresta rd), 44:16 och 45:16 (Rävsta, Giresta och Husby rd), 45:15 och 46:15 (Hässle rd), 46:2 (Rävsta, Giresta och Körsviks rd), 47:13 (Rävsta och Körsviks rd), 47:15 (Hässle rd), 48:16 (Rävsta, Giresta och Körsviks rd), 49:12A (Rävsta och Körsviks rd), 50:16 (Hässle rd), 50:18 (Rävsta rd), 51:2 (Hässle rd), 51:18 (Rävsta rd), 51:20 och 52:17 (Tuna rd), 52:26 (Säva rd), 53:21, 53:22, 55:26, 55:29, 56:9, 56:32, 58:38, 66:17A, 67:2A, 68:7A.

Sankt Eriks-gods: UH 1539:6, 41:9 (endast räkenskap), 42:10, 43:7 (jt saknas), 44:4, 45:2, 46:4 (jt saknas), 47:11 och 48:4. Jorden som tillhört Uppsala domkyrka, ingår i Hagunda rd.

UH 1540:1:2: En odaterad jordebok över skattejorden i Hagunda hd, upprättad av Jon Olofsson (Gyllenhorn), som hade häradet i förläning 1542–53. På innehållsmässiga grunder, och genom jämförelser med annat material, är längden daterbar till perioden 1548–50. Av redovisningstekniska skäl åberopas den genomgående i det ovan givna notismaterialet, som tillkommen år 1550. Längden är ovanlig, då den tydligt redovisar inte bara vem som brukade skattejorden i häradet, utan även vem som ägde den.

Tiondelängder

Efter Register över Upplands tiondelängder 1540–1630, KA

		Balingsta	Dalby	Gryta	Hagby	Holm	Järlåsa	Ramsta	Skogs-Tibble	Västeråker	Åland
Prt 2	1548	–	–	–	–	x	–	–	–	–	–
	1551	x	x	x	x	–	x	x	x	x	x
	1554	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	1555	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	1556	x	x	x	x	–	x	x	x	x	x
UH	1566: 7 ¹	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
	1567: 12	x	x	x	x	x	–	x	x	x	x
	1571: 18 ¹	x	x	x	x	x	x	x	x	x	–
	1572: 7	x	x	x	x	x	–	x	x	x	x
	1573: 8	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

x = längd som redovisar de enskilda tiondegivarna.

¹ skadad

Förkortningar: källor och citerad litteratur

Käll- och litteraturhänvisningar sker genom användande av nedanstående *förkortningar* följda av 1) för källpublikationer med numrerade handlingar: handlingens *ordningsnummer* eller (om handlingarna inte är genomgående numrerade) *delnummer: ordningsnummer*, 2) i samtliga övriga fall: sidnummer.

- AF Almquist J A, Frälsegodsen i Sverige under storhetstiden. I–III. Sthlm 1931–47.
- AH Almquist J E, Herrgårdarna i Sverige under reformationstiden. Sthlm 1960.
- AL Almquist J A, Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523–1630. 1–4. Sthlm 1917–23.
- ALD Almquist J E, Lagsagor och domsagor i Sverige. 1–2. Sthlm 1954–55.
- Ale Ale. Historisk tidskrift för Skåneland.
- AoE Arv och eget-serien, KA.
- ASB Sjödin L, Arvid Siggessons brevväxling. Kommentar. Gamla papper angående Mora socken. 2. Västerås 1932.
- ATA Antikvariskt-topografiska arkivet.
- B 15, 16 Lars Eriksson Sparres kopiebok, RA. – Kopieböckerna, B 14–16, är troligen framställda mellan åren 1635 (ev 1628) och 1643 (Sjögren P, Släkten Trolles historia intill år 1505 s 359 ff, Liedgren J i Archivistica et Mediævistica s 253, Scheffer C G U i Arkivvetenskapliga studier 4 s 331 ff).
- BEK Beskrivning till kartor upprättade i Rikets ekonomiska (allmänna) kartverk. – Aktuella häften: Uppsala län: Hagunda härad 1860 (Sthlm 1864), Lagunda härad 1860 (Sthlm 1864).
- Bio Biographica, RA.
- Bonnier Bonnier A C, Kyrkorna berättar. Upplands kyrkor 1250–1350. Up 1987.
- BSH Bidrag till Skandinaviens historia. Utg af C G Styffe. 1–5. Sthlm 1859–84.
- C 4 Register över Karl Knutssons och drottning Katarinas jordabrev. – Brevförteckningen är sannolikt till större

- delen upprättad på 1450-talet men föreligger troligen i en avskrift (1470-talet?) (StO XXIV).
- C 7 Karl Knutssons jordebok över gods i Uppland, Södermanland, Västmanland och Närke, 1450-talet. C-serien, RA.
- C 8 Förteckning över Magdalena Karlsdotters (Bonde) arv efter Karl Knutsson 1473. C-serien, RA. (HT 1904 s 233 ff).
- C 22 Birgitta Stensdotters (Bielke) uppbörds- och utgiftsbok 1445–53. C-serien, RA. (LuSS s 31)
- C 32 Gregers Matssons (Lillie) räkenskapsbok 1466–92. C-serien, RA.
- C 32, UUB Vadstena klostets räkenskapsbok 1466. C-serien, UUB.
- C 39 Gustav Karlssons (Gumsehuvud) jordebok över gods i Uppland, Östergötland, Småland och Västergötland, 1486. C-serien, RA. (NoB 1956 s 1 ff)
- CIM Nordberg J A, S. Claræ minne. Sthlm 1727.
- D 1 Uppsala domkyrkas jordebok 1376. D-serien, RA.
- Dahlbäck Dahlbäck G, Uppsala domkyrkas gods innehav med särskild hänsyn till perioden 1344–1527. Studier till Det medeltida Sverige 2. Sthlm 1977.
- Dahlbäck kas Dahlbäck G, Kasuistik till Uppsala domkyrkas gods innehav. Stencil, DMS.
- DDal Diplomatarium Dalecarlicum. Utg av C G Kröningsvärd och J Lidén. 1–3 + supplement. Sthlm, Falun 1842–53.
- DjA(p) Djulöarkivet (pergamentsbrev), kopia RA.
- DMS Det medeltida Sverige.
- DMS 1:1 – – – 1:1: Uppland, Norra Roden. Sthlm 1972.
- DMS 1:2 – – – 1:2: Uppland, Tiundaland: Ulleråker, Vaksala, Uppsala stad. Sthlm 1984.
- DMS 1:3 – – – 1:3: Uppland, Tiundaland: Bälinge, Norunda, Rasbo. Sthlm 1982.
- DRA(p) Danska Rigsarkivet (pergamentsbrev).
- DS Diplomatarium Suecanum. Utg af J G Liljegren m fl. I–VI, VIII:1–3, IX:1, X:1. Sthlm 1828–1970.
- E Enskilda arkiv, RA.
- EbA(p) Ericssbergsarkivet (pergamentsbrev), RA.

178 Förkortningar

- EK Ekonomiska (Allmänna) kartverkets karta. Skala 1:50 000. Se *Kartor* nedan.
- EKob Erik Eriksson (Gyllenstierna) kopiebook VHAA, dep RA.
- FoR Frälse- och rusttjänstlängder, KA.
- FoRek Fougthernes rekenskaper. Strödda räkenkaper och handlingar före 1630, KA.
- Gamla bytes- boken Kammarkollegiet, Byteskontoret, FI:1, KA.
- Gardell Gardell S, Gravmonument från Sveriges medeltid. I:Text. Gbg 1945.
- Gen Genealogica, RA.
- GeomJB Geometriska jordeböckerna, LmV.
- GiOV Gillingstam H, Ätterna Oxenstierna och Vasa under medeltiden. Sthlm 1952–53.
- GR Konung Gustaf I:s registratur. Utg genom V Granlund m fl. 1–29. Sthlm 1861–1916.
- GuRh Gustavsson E, Roslagshistoriskt: II. Vårdkasar, häxor, kosacker. Tierp 1965. III. Roslagen under medeltiden. Tierp 1967. VII. Kungabrev och andra Roslagens dokument. Tierp 1971.
- HaKyA(p) Hagby kyrkoarkiv (pergamentsbrev), ULA.
- Hammarström Hammarström I, Finansförvaltning och varuhandel 1504–1540. Up 1956.
- Hardt Hardt, R v d, Periculum Antiquitatum. Sthlm 1709.
- HH Historiska handlingar.
- HH 11 – – – 11:1: Undervisning om rikets ränta 1530–33. Utg af Hans Forssell. Sthlm 1879. – Utgåvan återger URR 1530 med avvikelser och ändringar tagna ur URR 1533.
- HH 16 – – – 16:1: Vadstena klostrets jordebok 1500 jämte tilllägg ur klostrets äldre jordeböcker m m. Sthlm 1897. – Se även VaKlJb.
- HH 31 – – – 31: Arvid Trolles jordebok 1498 jämte åtkomsthandlingar och andra därmed samhöriga aktstycken. Utg genom J A Almquist. Sthlm 1938.
- HSH Handlingar rörande Skandinaviens historia.

- HSH 18 — — — 18:1: Registratur å publike ärender, som blifvit förhandlade mellan Riksföreståndaren Sten Sture den äldre och Ärkebiskopen Jacob Ulfsson. Sthlm 1833.
 HSH 24 — — — 24: Riksföreståndaren Sten Sture den Yngres Acta och Handlingar. Sthlm 1840.
 HT Historisk tidskrift. 1881—.
- K Serien Kungl arkiv, RA.
 KA Kammararkivet, sedan 1922 ingående i Riksarkivet.
 Karlskrönikan Nya eller Karls-krönikan. Utg af G E Klemming. SFSS 17: 2. Sthlm 1866.
 KB Kungliga biblioteket.
 Kbr Kungligt brev.
 Kjällerström Härad och kontrakt i Uppland, Svensk teologisk kvartalskrift 1958: 3 s 205—212.
 KL Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid. Malmö 1956—78.
 KrappS(p,pp) Krapprupssamlingen (pergamens-, pappersbrev), LUB.
 KSUHeg Klingspor C A & Schlegel B, Upplands herrgårdar. Sthlm 1877.
 KÅ Kyrkohistorisk årsskrift. 1900—.
- LmV Lantmäteriverkets arkiv. — Se även *Kartor* nedan.
 LUB Lunds universitets bibliotek.
 Lundholm Lundholm K-G, Godspolitisk i övergångstid. Historia och samhälle. Malmö 1975.
 LuSS Lundholm K-G, Sten Sture den äldre och stormännen. Lund 1956.
- Nilsson 1985 Nilsson B, Balingsta kyrka. Up 1985.
 NoB Namn och Bygd. Tidskrift för ortnamnsforskning. 1913—.
 NoVaKl Norborg L A, Storföretaget Vadstena kloster. Lund 1958.
- PHT Personhistorisk tidskrift. 1898—.
 PMSG II Peringskiöld J, Monumenta Sueo-Gothorum antiqua et recentia II, Tiundaland, KB (signum Fh 2).
 Prt Prostarnas tionderäkenskaper, KA.
 PSKr Peder Swart, Konung Gustaf I:s krönika. Utg av N Edén. Sthlm 1912.

180 Förkortningar

RA	Riksarkivet.
RAp	Riksarkivets pergamentsbrev.
RApp	Riksarkivets pappersbrev.
Rött nr	Serien Röda nummer, KA.
Sahlgren 1957	Sahlgren J, Eriksgatan genom Uppland. Ortnamnstydingar. Ortnamnssällskapet i Uppsala årsskrift 1957.
SandA(p)	Sandemarsarkivet (pergamentsbrev), kopia RA.
Sc	Scandia. Tidskrift för historisk forskning. 1928—.
SD	Svenskt diplomatarium från och med år 1401. Utg genom C Silfverstolpe och K H Karlsson. I—IV:1—2. Sthlm 1875—1904.
SFSS	Samlingar utgivna av svenska fornskriftssällskapet. Sthlm 1844—.
SFSS 245	— — — 245: Vadstena klostrets två äldsta jordeböcker. Utg av Anna Larsson. Up 1971. = D 11, se VaklJb.
SGL 3	Samling af Sveriges gamla lagar 3: Upplandslagen. Utg af C J Schlyter. Sthlm 1834.
ShS(p)	Säfstaholmssamlingen (pergamentsbrev), RA.
SjS(p)	Sjöholmssamlingen (pergamentsbrev), RA.
SKHRA	Strödda kamerala handlingar, RA.
SkoKlJb	Skoklosters medeltida jordeböcker (D 7, D 5, D 6). Utg av A Peetre, SVSL. Lund 1953.
SkS(p)	Skoklostersamlingen (pergamentsbrev), RA.
SMR	Svenska medeltidsregister. Förteckning över urkunder till Sveriges historia 1434—1441. Utg av S Tunberg. Sthlm 1937.
SRP	Svenska riks-archivets pergamentsbref från och med år 1351. Förtecknade med angifvande af innehållet (av N A Kullberg). I—III. Sthlm 1866—1872.
SRPp	Svenska Riksarkivets pappershandlingar 1351—1400. Förtecknade med angifvande af innehållet. Sthlm 1887.
SRS	Scriptores rerum Svecicarum medii aevi. I—III. Up 1818—76.
ST	Sveriges Traktater. Utg af O S Rydberg m fl. I—IV. Sthlm 1877—83.
StO	Ståhle C I, Studier över de svenska ortnamnen på -inge. Lund 1946.
StTb	Stockholms stadsböcker från äldre tid. II:1 —: Stockholms stads tänkeböcker 1474—. Utg genom E Hilde-

- brand m fl Sthlm 1917-. – Hänvisning sker till StTb och avser den volym som motsvaras av det årtal som anges i notisen.
- Ståhle 1948 Ståhle C I, Om vår äldsta jordebok. Namn och bygd 1948.
- SVSL Skrifter utgiva av Vetenskaps societeten i Lund.
- Söderberg Söderberg U, Gustav I:s arv och eget i Uppland – en godsmassas framväxt, organisation och förvaltning. Studier till Det medeltida Sverige 1. Sthlm 1977.
- TidöA Tidöarkivet, RA.
- U Upplands runinskrifter. Granskade och tolkade av E Wessén och S B F Jansson. 1–4. Sthlm 1943–58.
- UDb Uppländska domböcker.
- UDbV – – V: Uppländska häradsrättsdomböcker från 1500-talet. Utg genom N Edling. Up, Leipzig 1941.
- UH Upplands handlingar, KA.
- UKy Upplands kyrkor. Utg av Stiftsrådet i Uppsala: 29 (1949), 59 (1953), 60 (1953), 63 (1954), 76 (1956), 76A (1977), 77 (1956), 77A (1980), 95 (1959), 98 (1959), 104 (1960), 138 (1969).
- ULA Landsarkivet i Uppsala.
- ULdb Upplands lagmansdombok 1490–94. SFSS 39. Sthlm 1907.
- UpDkyPb Jordeböcker över prebenden i Uppsala domkyrka. VHAA:s deposition, RA.
- UpDkyR Uppsala domkyrkas räkenskaper 1–6, RA; 1. 1417 räkenskap, 1480 jordebok; 2. 1497, 1498, 1499 jordeböcker (tidigare D 16); 3. 1503, 1508, 1504, 1505, 1506, 1507 jordeböcker, 1502 räkenskap (tidigare D 17); 4. 1509 jordebok; 5. 1535, 1536, 1527 jordeböcker; 6. 1533, 1535, 1536, 1574–84, 1592–93 räkenskaper. – Uppsala domkyrkas jordebok 1509, KA, (tidigare UH 1509:1) åren 1504, 1505, 1507–09. – Hänvisning sker till UpDkyR och avser de volymer (inkl jordeboken 1509), som motsvaras av de årtal som anges i notisen.
- UpDkyRL Rasmus Ludvigssons förteckning över Uppsala domkyrkas jordebrevhlm
Vadstena klostrets jordeböcker: 1447 och 1457, D 11, RA.

182 Förkortningar

- 1466 (uppbördsbok). C 32. UUB. – 1480, KA. – 1502, D 12, RA. (NoVaKl s 13 ff) – Se även HH 16 och SFSS 245.
- URR Undervisning om rikets ränta 1530 och 1533, Räntekammarbok 3 och 4, KA. (Jfr HH 11.)
- UUB(p,-pp) Uppsala universitetsbibliotek (pergaments-, pappersbrev).
- VaKIJb Vadstena klostres jordeböcker: 1447 och 1457, D 11, RA. – 1466 (uppbördsbok). C 32. UUB. – 1480, KA. – 1502, D 12, RA. (NoVaKl s 13 ff) – Se även HH 16 och SFSS 245.
- Westin Westin G T, De s k länsregistren från medeltidens slut. Sc 1951–52.
- Westman 1915 Westman K B, Den svenska kyrkans utveckling från S:t Bernhards tidevarv till Innocentius II:s. Sthlm 1915.
- VFT Västergötlands fornminnesförenings tidskrift. 1869–.
- VHAA(p) Kungl Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien (pergamentsbrev).
- VikS(p) Viksamlingen (pergamentsbrev), RA.
- VSLÅ Vetenskaps societetens i Lund årsbok.
- VåKIJb Vårfruberga klostres jordebok. Utg av F Ossiannilsson, VSLÅ. Lund 1945. – Se även Ståhle CI, Om vår äldsta jordebok. NoB 1948.
- VäKyA Västeråkers kyrkoarkiv, ULA.
- X 261 I Handlingar rörande släkten Färla, UUB.
- X 265 h Handlingar rörande släkten Gera, vol 2, UUB.
- ÄSF Äldre svenska frälsesläkter. I:1–2. Sthlm 1957–65.
- ÖD Örnhielms diplomatarium. VHAA:s deposition, RA.

Förkortningar, allmänna

*	se s 00
aoe, -kvarn, -t, -uj	arv och eget-hemman (landbo), -kvarn, -torp, -utjord
avskr	avskrift
baks-ant	baksidesanteckning
bl a	bland annat (andra)
ca	cirka
cm	centimeter
dasp	Danvikens hospitals hemman (landbo)
dep	deponerad
dp	domprost-hemman (landbo)
d v s	det vill säga
d y	den yngre
e dyl	eller dylikt
ex	exempelvis
f	fodring; folio, r(ecto) anges normalt inte, v(erso) däremot alltid
f, ff	följande sida/sidor
fj	fjärding
f Kr	före Kristus
fr, -t	frälse-hemman (landbo), -torp
Gbg	Göteborg
gd	gård
Gla	Gamla
hd, -r	härad, härader
inl	inledning
jb	jordebok
jfr	jämför
jt	jordetal
kl	klosterhemman (landbo)
klakl, -uj	Klara kloster-hemman (landbo), – utjord (Sthlm)
km	kilometer

184 Förkortningar

KMt	Kungl Majestät
ky, -fjäll, -t, -uj, -äng	kyrka; kyrkohemman (landbo), -fjäll, -torp, -utjord, -äng
lb	landbo
m	meter
m fl	med flera
m m	med mera
nr	nummer
nuv	nuvarande
odat	odaterad
omkr	omkring
or	original
o s v	och så vidare
p	pergamentsbrev
pb, -t, -uj	prebende hemman (landbo), -torp, -utjord
pd	pund
pn	penning
pp	pappersbrev
rd	rättardöme
reg	register
resp	respektive
s	sida
se, -t, -uj	Sankt Eriks-hemman (landbo), -torp, -utjord (Uppsala domkyrka)
SHM	Statens Historiska Museer
sk, -uj	skattehemman (bonde), -utjord
s k	så kallad(e)
skokl, -t, -uj	Sko kloster-hemman (landbo), -torp, -utjord
sn, -r	socken, socknar
sp	spann; spalt
Sthlm	Stockholm
t ex	till exempel
t o m	till och med
tl	tiondelängd
U	Uppland

u d	utan datum
uj	utjord
Up	Uppsala
utg	utgiven
v	verso (se f, folio)
vakl	Vadstena kloster-hemman (landbo)
vid	vidimation
vol	volym

Kartor

Ekonomiska (Allmänna) kartverkets karta (EK). Skala 1:50 000. Uppsala län: Hagunda härad 1860. Lagunda härad 1860.

Ekonomisk karta för Sverige (EK 1:10 000). Skala 1:10 000. Enligt hänvisning för resp ort (jfr s 00). Uppsala län: flygfotograferingen utförd 1945 och 1950, kartläggningen slutförd 1951–52 och 1960; ny reviderad utgåva tryckt 1980-82, flygfotograferingen utförd 1977.

Topografisk karta över Sverige. Skala 1:50 000.

11 H Enköping SO.

11 H Enköping NO.

11 H Enköping NV.

12 H Söderfors SO.

12 H Söderfors SV.

Kartbladen rekognoscerade 1956, 1960 och 1961.

Svenska orter. Atlas över Sverige med Ortsbeskrivning. Utg av Generalstabens litografiska anstalt. Sthlm 1932–52.

Ortregister

Ortregistret är uppdelat i två avdelningar: I *Orter i Hagunda hd*, II *Orter utanför Hagunda hd*. I det förra är ortnamnen alfabetiskt ordnade, i det senare regionalt (men alfabetiskt inom varje större område). Ortnamnen inom parentes är sockenangivelse, varvid 1500-talets kamerala indelning avses. De kursiverade siffrorna anger var den utförliga beskrivningen av orten i fråga finns. Om en ort förekommer flera gånger på samma sida, har det inte anmärkts särskilt. För förkortningar och * se s 183 ff.

I Orter i Hagunda

- *Aby (Hagby) 93, 102
 Askarbäck (Järlåsa) 122
- Balingstaby (Balingsta) 29, 35–39, 41, 72
 Balingsta sn 19, 20, 21, 25, 27, 28, 29, 30, 32, 33–53, 85, 93, 102
 Balsbo (Skogs-Tibble) 144
 Berg (Järlåsa) 25, 122 f, 125
 Berga (Västeråker) 25, 72, 93, 159 f, 163
 Björk (Västeråker) 22, 43, 156, 160 f, 161, 165
 Björknäs (Järlåsa) 123, 125 f
 Björnome (Gryta) 29, 48, 66, 73, 76 f, 79, 81, 86, 97, 117, 162
 Blackbo (Järlåsa) 123, 126, 127, 172
 Bodarna (Ramsta) 52, 131, 134, 140
 *Bodhom (Västeråker) 161
 *Bonasäter (Järlåsa) 123, 127
 Bonäs (Balingsta) 39, 50
 Bragby (Ramsta) 25, 58, 93, 112, 128, 131 ff, 133, 138, 151
 Bred (Skogs-Tibble) 144 f, 148
 Bredsjö (Järlåsa) 123 f, 126
 Bredsjön 20
 Brunna (Balingsta) 39 f, 79, 100
 Brunna (Dalby) 25, 54, 58
 Brunna (Hagby) 25, 29, 40, 60, 63, 93 f, 95, 131, 136, 159
 Bärby (Ramsta) 25, 29, 59, 132, 133 f, 136, 138
 Böksta (Balingsta) 35, 40 f, 48, 104, 165, 166
- Dalby (Dalby) 20, 29, 54–57
 Dalby rd 54 f
 Dalby sn 19, 20, 21, 25, 27, 28, 30, 32, 53–72
 Dalbyviken 19
 Dalby åtting 25, 33, 54, 156
 Dalkarlsbo (Järlåsa) 124
- Eka (Hagby) 94 f, 97
 *Ekaboda (Hagby) 25, 94, 95
 Ekbolanda (Hagby) 20 f, 25, 95, 98
 Ekoln 20, 113
 Eneby (Västeråker) 160, 161 f
 Eningböle (Gryta) 77 f
 Ermundeboda (Järlåsa) 25, 124, 127
- Filke (Hagby) 25, 95 f, 97, 98, 99 f, 101, 103 f, 137
 Focksta (Hagby) 29, 52, 60, 90, 94, 96 f, 99, 148, 165
 Forsa (Hagby) 25, 76, 94, 97 f, 99
 Friberga (Skogs-Tibble) 145
 Frövi (Balingsta) 35, 37, 41 f, 85, 87
 Fröviboda (Balingsta) 42
- Giresta rd 76, 79, 87
 Gorran 20
 Gottvallen (Hagby) 98, 100
 Gropegården (Skogs-Tibble) 145, 150
 Grytaby (Gryta) 21, 29, 73, 78 f
 Gryta sn 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 47, 72–89
 Grytby åtting 24, 25, 33, 73
 Gräna (Dalby) 57 f
 Gräna rd 43, 45, 52, 58, 59, 60, 64, 66,

- 67, 82, 84, 86, 98, 110, 132, 154
 Grävsta (Dalby) 43, 54, 58, 59, 62
 Gunggräna (Dalby) 58, 59, 63 f, 133
 Gymninge (Holm) 25, 33, 43, 58, 59,
 106, 109 f, 116, 117
 *Gårdz engen 113
 Gällsättra (Åland) 25, 168
- Hacksta (Dalby) 25, 43, 50, 58, 59 f, 63,
 66, 94, 96, 110
 Hagby by (Hagby) 26, 29, 47, 58, 79,
 81, 87, 90, 93, 94, 95, 98 f, 100, 101,
 102, 103 f, 104, 137, 145, 170
 Hagby sn 19, 20, 25, 26, 27, 28, 30, 32,
 39, 89–106, 137
 Hagby å (Hagby) 97
 Hagby åtting 25, 33, 35, 73, 90
 Hagunda hd 19, 20, 22, 23, 24, 25, 26,
 30, 32, 33, 40, 48, 50, 60 f, 61, 64, 65,
 67, 81, 104, 123, 126
 Hagunda häradsallmänning 29, 118
 Hagunda prosteri 26, 27
 Hagunda rd 29, 35, 38, 46, 47, 54, 67,
 68, 76, 77, 78, 80, 82, 83, 84, 85, 94,
 96, 98, 99, 103, 104, 105, 106, 115,
 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139,
 151, 162
 Hammarby (Dalby) 26, 43, 58, 60 ff,
 63, 64, 65, 67, 70, 71, 72, 136, 137,
 148, 153, 170
 Hammarby rd 62, 64, 71, 72, 136, 137,
 170
 Hammarskog (Dalby) 53, 60–63
 Harsbo (Järlåsa) 25, 124, 126
 Hasselbo (Järlåsa) 124
 Helgesta (Skogs-Tibble) 25, 145 f, 150
 Hemmingsbo (Gryta) 79
 Hemmingsbo (Järlåsa) 25, 124
 Hesta (Gryta) 25, 40, 76, 79 f, 85
 Hillinge (Hagby) 29, 40, 50, 52, 95, 97,
 98, 99 f, 104
 *Hoglegärde (Dalby) 63
 Holmbro (Skogs-Tibble) 25, 137, 146,
 148, 149, 150
 *Holmen 113
 Holms sn 19, 20, 22, 25, 26, 27, 28, 30,
 32, 106–117
 Holms rd 83, 107, 111, 115
 Homrom (Järlåsa) 124
 *Horsmiraland (Hagby) 98, 99, 101
 Husby (Gryta) 29, 80, 84, 85
 Husby rd 87
 Hållberga (Dalby) 54, 59, 63, 165
 Häljebolsta (Västeråker) 25, 29, 77,
 162, 165
 Hällby (Gryta) 25, 76, 81
 Hässle (Dalby) 54, 59, 62, 63 f, 133,
 153, 170
 Hässle rd 52, 82, 87, 110, 111, 114
 Högby (Västeråker) 83, 89, 150, 152,
 162 f, 165, 166
 Höja (Gryta) 25, 78, 81
- Inгла (Skogs-Tibble) 141, 146 f, 148,
 150, 154
 *Iormusi (Hagby) 101
- Järlåsa (Järlåsa) 125
 Järlåsa sn 19, 20, 22, 25, 27, 28, 29, 30,
 32, 118–128
 Järlåsa åtting 25, 33, 118, 128, 141, 168
- Karinbo (Järlåsa) 122, 125
 Kibrunna (Ramsta) 45, 52, 131, 134 f,
 140, 172
 Klockargården (Dalby) 65
 Klockargården (Hagby) 98
 Klockargården (Ramsta) 139
 Klockarjorden (Gryta) 82
 Klockarjorden (Holm) 109
 Knutbo (Järlåsa) 125
 Kryssbo (Järlåsa) 25, 125, 126, 127
 Kumla (Balingsta) 25, 29, 31, 35, 42 ff,
 58, 59, 62, 110, 160, 165
 Kviksättra (Järlåsa) 125
 Kyrbyn (Järlåsa) 25, 118, 125, 126
 Käfflöt (Ramsta) 25, 45, 105, 135, 139
 Källbo (Järlåsa) 25, 123, 125 f
 Kätthöle (Järlåsa) 126
 Kölva (Åland) 25, 168 f, 169
 Körsviks rd 87
- Laggarbo (Järlåsa) 125, 126, 127, 171
 Lindsta (Järlåsa) 124, 126

188 Ortregister

- *Litzla Bonasæter, se *Bonasäter
 Lund (Ramsta) 25, 29, 62, *135 f*, 136, 137, 152, 153, 170
 Lunda (Västeråker) 159, *163*
 Långmyran (Hagby) 100, *101*
 Långängen (Dalby) *64*, 68
 Lärstaviken 20, 21
- Meshattsund (Holm) *110*, 165
 Mosunda (Holm) 82, 86, 106, 107, *110 ff*, 113
 Måsta (Balingsta) 25, 29, 35, *44 f*
 Möjbro (Hagby) 21, 22, 90, *101 f*, 103, 148, 149
- Navesta (Ramsta) 29, 62, 65, 87, 133, 135, *136 f*, 139
 Nibble (Dalby) 25, 50, *64 f*
 Nordanlunda (Skogs-Tibble) *147*, 148
 Nordanå (Järlåsa) 123, 124, 125, *126 f*, 127, 128, 172
- *Norreboda (Ramsta) *131*
 Norsta (Balingsta) 35, 45, 50, 58, 134
 Nyboda (Järlåsa) 124, *127*
- *Nyby (Dalby) *65*
 Nysåtra rd 147, 165
- Ollestad gerdett 113
 Omberget (Dalby) 21
 Onsiike (Skogs-Tibble) 22, 62, 66, 146, *147 f*, 150, 164
 Onsiike rd 66, 147, *148*, 150, 164
- *Pilsbergh (Balingsta) 45 f, 50
 Prästgården (Balingsta) 21, 35, *46*
 Prästgården (Hagby) 98
 Prästgården (Holm) *112*
 Prästgården (Järlåsa) *125*
 Prästgården (Skogs-Tibble) 141, *151*
 Prästgården (Västeråker) 146, 155, *156*, *164*
 Prästgården (Åland) 169, *170*
- Ramsta sn 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, *128–140*
 Ramsta åtting 24, 25, 33, 128
 Ransta (Gryta) 29, 58, 73, *81 ff*, 84, 86, 87, 88, 107, 111, 115
- Ribbingebäck (Skogs-Tibble) 144, *148*
 Risbergsbo (Järlåsa) *127*
 Risslinge (Balingsta) 29, *46*
 Rosendal (Ramsta) 21
 Rosendal (Åland) *169*, 172
 Rävsta rd 82, 114, 116
- Salnecke (Gryta) 29, 31, 58, 73, *83 f*, 163
 Siggefora (Järlåsa) 123, 126, *127*, 172
 Siggeforasjön 20
- *Siö gerdett *113*
 *Siöö eng *113*
 Sjö (Holm) 25, 26, *112 ff*, 117, 132
 Skillsta (Skogs-Tibble) 25, 96, 97, 101, 102, 132, 141, 146, *148 f*, 151, 153, 162
 Skogs-Tibble sn 19, 20, 24, 25, 26 f, 27, 31, 32, *141–154*
 Skornome (Hagby) 25, 93, *102 f*
 Skälby (Västeråker) 52, *164*
 Skälsta (Ramsta) 25, 29, 98, 105, 132, 134, *137 f*, 165
 Släsbo, Stora (Järlåsa) 25, 125, 126, *127*
 Stennäs (Skogs-Tibble) *149*
- *Stora Bonasæter, se *Bonasäter
 Strand (Järlåsa) *127*
 Strandsjön 20
- *Stustholmanom (Dalby) 61, 65
 Stövelbo (Järlåsa) 126, *127*
- *Sundby (Holm) *114*
 Sundby (Skogs-Tibble) 67, 146, 148, *149 f*, 150
 Sundby (Västeråker) 21, 66, 70, 116, 117, 148, *164 f*
 Sunnanå (Hagby) 101, 102, *103*
- *Swiinwgglå (Hagby) 29, 87, 95, 96, 98, 99, 100, *103 f*, 105, 106
 Svista (Ramsta) 29, *138 f*, 139
 Säby (Dalby) 58, *65 f*
 Säby (Gryta) 29, 41, 73, 80, 81, *84 f*, 87
 Säby (Holm) *114*, 116
 Sätuna rd 54
 Säva (Balingsta) 20, 29, 35, *47 f*, 86
 Säva (Gryta) 48, 58, 82, *85 f*, 111
 Säva rd 40, 47, *48*, 68, 76, 86
 Sävaån 19, 20, 22, 29, 97, 118

*Söderboda (Ramsta) 131
 Söderby (Ramsta) 29, 139

Testa (Skogs-Tibble) 21, 25, 145, 146,
 147, 149, 150 *f*, 163, 171
 Tibble (Balingsta) 26, 35, 40, 48 *f*
 Tibbleby (Skogs-Tibble) 29, 132, 141,
 148, 151 *f*, 154
 Tibble åtting 24, 25, 33, 141
 Tingstaden (Ramsta) 25
 Tjälinge (Skogs-Tibble) 64, 69, 136,
 152 *f*, 163
 Toppmyra (Dalby) 66, 148, 164
 Torresta (Västeråker) 25, 40, 42, 63,
 96, 137, 156, 160, 162, 165 *f*, 166
 Torsbro (Ramsta) 29, 87, 135, 137,
 138, 139
 Torsättra (Hagby) 25, 40, 41, 97, 104 *f*
 Tuna (Dalby) 25, 26, 58, 59, 66 *f*, 76,
 135, 149, 171
 Tuna (Holm) 29, 82, 107, 114 *ff*
 Tuna rd 40, 47, 68, 76
 Tursbo (Holm) 114, 116

Ubby (Dalby) 29, 62, 64, 67 *f*

Vallby (Hagby) 25, 29, 104, 105 *f*
 Vallby (Holm) 106, 116
 Vallbybacke (Holm) 116
 Viggeby (Dalby) 48, 54, 65, 68 *ff*, 153,
 165

Vik (Balingsta) 19, 20, 23, 25, 35, 39,
 45, 46, 49–52, 60, 64, 89, 97, 100,
 128, 131, 135, 140, 155 *f*, 164, 172
 Vissgårde (Ramsta) 139 *f*
 Vreta (Dalby) 53, 61, 62, 64, 70 *f*, 71
 Vrå (Skogs-Tibble) 20, 61, 69, 137,
 146, 149, 152, 153 *f*
 Vrå rd 152, 154
 Väntribrunna (Balingsta) 21, 52 *f*, 58
 Västerby (Åland) 22, 25, 64, 136, 167,
 169 *ff*
 Västeråkers sn 19, 20, 21, 25, 27, 28,
 31, 32, 155–166

*Åby löth (Hagby) 93
 Åkerby åtting 25, 33, 35, 107, 156
 Åland (Åland) 25, 62, 167, 169 *ff*

Ålands sn 19, 20, 22, 25, 27, 28, 29, 31,
 32, 166–172
 Ålbo (Åland) 52, 126, 171 *f*
 Åltomta (Åland) 172
 Åmossen (Åland) 123, 126, 127, 172
 Ångelsta (Skogs-Tibble) 25, 58, 141,
 146, 151, 154
 Årby (Ramsta) 52, 131, 134, 140
 Årke (Gryta) 25, 76, 86 *f*, 137

Älvesta (Dalby) 21, 71
 Ännesta (Dalby) 38, 62, 71 *f*, 159
 Ärnesta (Västeråker) 25, 40, 63, 162,
 165, 166
 Ärnäs rd 88

Ölsta (Gryta) 25, 29, 33, 37, 38, 41, 73,
 82, 84, 87 *f*
 Ölsta (Holm) 25, 77, 109, 110, 112,
 113, 114, 116 *f*
 Örsunda (Gryta) 25, 50, 73, 89, 162,
 163
 Örsundaån 20
 Örsundsbro (Gryta) 29, 89
 Österby (Åland) 22, 25, 136, 167,
 169 *ff*, 172
 Östfora (Järlåsa) 126, 127 *f*
 Överbo (Åland) 25, 169, 172

II Orter utanför Hagunda

Stockholm
 Stockholm 23, 29, 73, 84, 160, 170
 Norrström (Stockholm) 29

Södermanland
 Eskilstuna 47
 Sotholms härad
 Hammersta (Ösmo) 88
 Södermanland 126, 150
 Västerrekarne härad
 Vargarn (Lista) 48
 Österrekarne härad 40

Uppland
 *Akerboland 93

190 Ortregister

- Bro härad
Br hd 23
Ekhammar (Stockholms-Näs) 84
Stäket (Stockholms-Näs) 156
Tibble (Stockholms-Näs) 77, 111
Tranbygge (Västra Ryd) 165
Ytternäs (Uppsala-Näs) 29
- Bälinge härad
Berga (Åkerby) 154
Bälinge hd 20
Högsta (Bälinge) 44, 87, 133
Sundbro (Bälinge) 102
Åby (Bälinge) 69
Örsbo (Skuttunge) 81
- Enköping 29
- Frösåkers härad
Fors (Hökhuvud) 37
Skebo (Edebo) 84
- Färentuna härad
Björkö (Adelsö) 154
Ekerö (Ekerö) 70
Sanda (Ekerö) 70
- Garnsviken 29
- Håbo härad
Berga (Skokloster) 115
Biskops-Arnö (Övergran) 79
Hassla (Häggeby) 117
Håbo hd 23
Markeby (Håtuna) 117
Skadevi (Häggeby) 149
Skrymsta (Håbo-Tibble) 43
Säby (Övergran) 58
Viby (S:t Olof) 54
Viksjö (Häggeby) 117
Väppeby (Kalmar) 112, 132
Yttergrans sn 140
Önsta (Håbo-Tibble) 132, 133
Örby (Vassunda) 115
- Lagunda härad
Alsta (Nysätra) 29, 58, 88
Biskopskulla sn 27
Bärby (Giresta) 50, 117
Enberga (Fröslunda) 25
Eneby (Hjälsta) 117
Fittja (Fittja) 83
Fittja sn 20, 27, 50
Fröslunda sn 27
Furuby (Giresta) 132
- Fänsberga (Kulla) 58
Giresta sn 27, 28, 50
Görlinge (Biskopskulla) 88, 133
Hjälsta sn 27, 50, 140
Hormesta (Biskopskulla) 42
Hässle (Fittja) 58
Kulla sn 20, 27
Lagunda hd 19, 20, 22, 23, 25, 27,
28, 29, 40, 50, 106
Långtora sn 27
Mysinge (Kulla) 106, 137
Nyby (Långtora) 83
*Nyengen (Giresta) 50
Nysätra sn 27, 50
Rymningsängen (Giresta) 50
Rävsta (Kulla) 58
Staby (Giresta) 117
Stjärnholm (Kulla) 149
Vettersta (Hjälsta) 105
Vreta (Kulla) 67
- *Lenær 38
- Lyhundra härad
Hov (Estuna) 85
- Långhundra härad
Gillberga (Garn) 61
Husby (Husby-Långhundra) 126
Olunda (Lagga) 72
Täby (Östuna) 59
Åby (Lagga) 72
Åby (Närtuna) 113
Östhamra (Östuna) 126
Östuna (Östuna) 159
- Mälaren 20, 21
- Norunda härad
Gissleby (Dannemora) 153
Lagmansbo (Björklinge) 102
Lena sn 140
Risby (Viksta) 46
Sommaränge (Viksta) 102
- Närdinghundra härad
Lund (Edsbro) 37
- Olands härad
Lyan (Alunda) 152
- Rasbo härad
Österberga (Rasbo) 43
- Roden, Norra
Skärplinge (Österlövsta) 43, 111
- Seminghundra härad

- Karby (Vidbo) 154
 Orkesta (Orkesta) 59
 Söderby (Orkesta) 59
 Tarby (Frösunda) 161
 Velamby (Vidbo) 102
 *Wesby (Frösunda) 62
 Örsta (Markim) 161
 Sigtuna 29, 70, 71, 159
 Simtuna härad
 Kaby (Simtuna) 154
 Skensta (Frösthult) 149
 Sjuhundra härad
 Gillberga (Esterna) 43
 *Thunom 93
 Tiundaland 19, 21, 27, 40, 48, 58, 70,
 71, 79, 80, 81, 82, 94, 97, 100, 102 f,
 105, 132, 135, 136, 146, 161
 Torstuna härad
 Ramsjö (Vittinge) 82
 Sista (Torstuna) 82
 Torstuna sn 98
 Äs (Härnevi) 115
 Trögds härad
 Blacksta (Boglösa) 165
 Djurby (?Litslena) 165
 Eka (Lillkyrka) 77
 Ekholmen (Veckholm) 48
 Hacksta (Hacksta) 117
 *Linø (?Hacksta) 37
 Lötsberga (Löt) 87
 Sundby (?Veckholm) 117
 Ulleråkers härad
 Berthåga (Bondkyrka) 60
 *Billinge (Bondkyrka) 38
 Broby (Börje) 123
 Bärsta (Uppsala-Näs) 62, 115
 Börje sn 46, 171
 Ekeby (Vänge) 133, 135, 136, 149
 Focksta (Uppsala-Näs) 60
 Gottsunda (Bondkyrka) 37, 87
 Gränberga (Bondkyrka) 115
 Holmsta (Jumkil) 98
 Håga (Bondkyrka) 146
 Hämö (Läby) 37
 Körlinge (Vänge) 133
 Långtibble (Vänge) 133
 Lörsta (Uppsala-Näs) 58, 62, 165
 Malma (Bondkyrka) 60, 98
 Nåstuna (Vänge) 37
 Stabby (Bondkyrka) 38
 Stabby (Uppsala-Näs) 60, 67, 151
 Ströby (Börje) 85
 Ströja (Börje) 81, 154
 Sunnersta (Bondkyrka) 153
 Sätra (Uppsala-Näs) 81
 Täby (Vänge) 133
 Ubby (Uppsala-Näs) 59, 123, 133
 Ulleråkers hd 22, 70
 Ultuna (Bondkyrka) 60, 132, 151
 Uppsala-Näs sn 53, 70, 137
 Vårdsätra (Bondkyrka) 37, 70
 Vänge (Vänge) 153
 Vänge sn 94
 Väsby (Vänge) 149
 Åltomta bro (Vänge) 172
 Ångeby (Börje) 149
 Uppland 29, 40, 46, 50, 59, 62, 99, 114,
 132, 134, 150, 160, 163
 Uppsala 25, 26, 29, 41, 72, 81, 86, 100,
 104, 105, 128, 137, 152, 153
 Vaksala härad
 Berga (Danmark) 161
 Gla Uppsala sn 140
 Hammarby (Danmark) 72
 Hämringe (Gla Uppsala) 154
 Jälla (Vaksala) 70
 Lunda (Danmark) 71
 Nyby (Gla Uppsala) 153
 Skäve (Vaksala) 41
 Torkarby (Vaksala) 152
 Vaksala sn 140
 Vallentuna härad
 Benhamra (Vada) 72, 159
 Täby sn 134
 Vik (Hammarby) 134
 Vendels härad
 Örby (Vendel) 50
 Våla härad
 Berga (Harbo) 148
 Bjurvalla (Östervåla) 145
 *Borghandbodhom (Östervåla) 145
 Bro (Nora) 126, 171
 Kvarsta (Harbo) 148
 Väddö och Häverö skeppslag

192 Ortregister

Harbro (Häverö) 84
Skede (Häverö) 84
Åsunda härad
Dorsilla (Tillinge) 77
Haga (Svinnegarn) 113
Rävelsta (Enköpings-Näs) 99
Valla (Enköpings-Näs) 99
Ärtinghundra härad
Broby (Husby-Ärtinghundra) 113
Mörby (Odensala) 113
Norra Til (S:t Olof) 29
*Norsa (Norrsunda) 153
Rickeby (Odensala) 152
Rolsta (Husby-Ärtinghundra) 113
Steninge (Husby-Ärtinghundra) 105
Södra Til (S:t Olof) 29
Ärtinghundra hd 23
*Ørbolandom 93
*Ørby (nära *Lenær) 38

Västergötland

Vadsbo hd 114

Västmanland

Sagån 29
Salberget 81
Siende härad
Redbro (Tillberga) 160
Snävringe härad
Norr-Tuna (Munktorp) 102
Tuhundra härad
Säby sn 114
Västerås 46, 77, 117, 151, 156, 160
Västmanland 29, 83, 148
Yttertjurbo härad
Björkön (Björksta) 50
Kurön (Björksta) 50
Ängsö sn 117
Östens bro 29

Östergötland

Vadstena 54
Östergötland 102

Tyskland

Lübeck 156, 160

Personregister

Titlar och släktförhållanden anges som regel inte i registret. För dessa hänvisas till gängse genealogisk litteratur samt för släktförhållanden – i den mån de har betydelse för sakförhållandena – till framställningen här. Undantag har dock gjorts för vissa personer med enbart egennamn och fadersnamn. – För bönderna anges hemorten, om den är känd. Däremot anges normalt inte sätesgården för frälsepersoner. – Beträffande personnamn, släktnamn, titlar och släktskap se även inledningen s 13. Förkortningar se s 183 ff.

- Abraham Eriksson (Leijonhufvud) 149
 Agmund Ginhuson (tre tupphuvuden) 48, 159
 Agneta Eriksdotter (Krummedige) 39, 49, 50
 Albertus pictor 53, 73, 89
 Albrekt av Mecklenburg, kung 61
 Algot i Vissgårde 140
 Almö-ätten se Johan Larsson
 Ama se Lars Ulfsson
 And, se även Ramborg Israelsdotter
 –, Andreas (Andreæ), domprost, 38, 40, 43, 67, 82, 83, 89, 149, 150, 152, 161, 163, 165
 Anders (Andreas), se även And
 – i Berg 122
 – i Hillinge 100
 – i Käflöt 105
 – i Skillsta 149
 – i Torsätra 105
 – i Ubbby 67
 – Gerhardsson i Ekbolanda 95
 – Gerdarsson i Filke 96, 103, 104
 – Hansson i Käflöt 45
 – Jönsson i Torresta 165
 – Kettelvastsson 170
 – Mickelsson 67
 – Petersson i Ålbo 172
 – Petersson i Ängelsta 154
 – skrivare, fogde i Hagunda 23
 – Torstensson i Görlinge 88, 133
 Anna, syster till Mats Nilsson i *Sundby 114
 – Bengtsdotter (Lillie) 170
 – Bengtsdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 48, 54
 – Eriksdotter (björnlår) 112, 113, 116
 – Eriksdotter (Väsby-ätten) 61, 62, 64, 72, 136, 159, 170
 – Pedersdotter (Bielke) 50
 Anund Stensson (Ulv) 41
 Arent Larsson (Björnlår) 146, 148
 Arne, kanik 81
 Arvid Arvidsson (Sparre av Vik) 35
 – Bengtsson (Oxenstierna) 111
 – Gustavsson dä (Sparre av Vik) 35, 49, 89, 150, 152, 163
 – Gustavsson dy (Sparre av Vik) 25, 49, 61, 83, 117
 – Klasson (Uggla) 87
 Asle i Testa 150
 Aspenäs-ätten se Filip Birgersson, Kristina Knutsdotter
 Assar Jakobsson (Asser Jeppsson) (dryckeshorn) 117, 132
 Axel Eriksson (Bielke) 139
 balk belagd med sparre se Lars Salomonsson
 Banér se Birgitta Isaksdotter, Knut Eskilsson, Sigrid Eskilsdotter
 Barbro Larsdotter (Årby-ätten) 44
 Bengt i Torresta 165
 – i Arnesta 166
 – Arentsson (Ulv) 42
 – Arentsson (Örnflycht) 101
 – Birgersson (Folkungaätten), biskop 38

194 Personregister

- Filipsson (Ulv) 69
- Hafridssons ätt se Birgitta Brynjolfsdotter
- Johansson (tandskura) 133, 134
- Johansson (Ängel) 52
- Jönsson (Oxenstierna) 145
- Kettilvastsson, hdshövd 26
- Larsson (Björnlår) d ä 110, 117
- Magnusson i Vrå, frman 61, 69, 153
- Petersson, ?frman 145 f
- Bengta Bengtsdotter (Oxenstierna) 87, 111
- Bese se Gunilla Johansdotter, Karin Nilsson, Knut Johansson
- Bielke, se även Anna Pedersdotter, Axel Eriksson, Erik Stensson, Erik Turesson, Katarina Stensdotter, Peder Turesson, Sten Bengtsson, Sten Stensson, Sten Turesson, Ture Bengtsson, Ture Pedersson, Ture Stensson
- , Hogenskild 39, 45, 46, 50, 60, 97, 99, 100, 131, 134, 135, 140, 164, 171, 172
- Birger Gregersson (Malsta-ätten), äbi 43
- Karlsson (Folkungaättens oäkta gren) 38
- Magnusson, Kung 78, 150
- Olofsson (Lossa-ätten) 140
- Birgitta (Brita)
- , syster till Mats Nilsson i *Sundby 114
- Arentsdotter (Pinnow) 77, 114
- Arentsdotter (Örnflycht) 101
- Bengtsdotter (Lillie) 151
- Bengtsdotter (Natt och Dag) 88
- Brynjolfsdotter (Bengt Hafridssons ätt) 47, 86
- Gustavsdotter (kluven sköld med halv lilja och balk) 77
- Gustavsdotter (Sparre av Vik) 156
- Isaksdotter (Banér) 150
- Johansdotter (Bukhorn) 126
- Jönsdotter (Roos af Ervalla) 151, 152, 153, 154
- Kristersdotter (Siöblad) 123, 126 f
- Kristiernsdotter (Vasa) 145
- Larsdotter (spänne) 160, 161
- Olofsdotter (Strömsta-ätten), 88, 116, 153
- Trottesdotter (Eka-ätten) 38
- bjälke, en se Ingegärd Larsdotter
- belagd med tre liljor se Sven Mule Björn, domprost 71, 137, 153
- , kanik, kyherde i Torstuna 98
- Björn Ingulfsson 54, 58, 63, 64, 65, 67, 70, 71
- hans ätt se Kristina Nilsson, Magnus Nilsson, Margareta Björnsdotter, Nils Björnsson
- Björn Petersson (björnram) 160, 161
- Björnlår se Arent Larsson, Bengt Larsson
- björnlår se Anna Eriksdotter
- björnram se Björn Petersson
- Björnram av Skälby se Lars Eriksson, Per Birgersson
- från Uppland se Erik Karlsson, Karl Eriksson
- från Västergötland se Erik Ottesson, Otte Ulfsson, Sten Ottesson
- blad, tre, i trekant se Filip Petersson
- Bo Jonsson (Grip) 50, 69, 83, 140, 165
- Bonde, se även Karl Knutsson, Kristina Karlsdotter, Magdalena Karlsdotter, Tord Rörriksson
- , Jöns 62, 72
- Botte i Brunna 54
- Brahe, Lage 39, 68, 85
- , Torkel 102
- Brok se Margareta Lagesdotter
- Budde i Hässle 63
- Bukhorn se Birgitta Johansdotter
- båt se Magnus Birgersson
- Båt av Billa se Olof Arvidsson
- Bååt se Johan Pedersson
- Bölja från Uppland se Kettil Nilsson
- Cecilia Sigmundsdotter (örn) 102
- Cruus af Edeby se Lars Jespersson, Nils Jespersson
- djur, halvt se Sigfrid Pedersson
- Djäkn, Peter, borgare i Västerås 117
- Dotter 54
- dryckeshorn se Assar Jakobsson

- Ebba Eriksdotter (Krummedige) 39, 145
 Eka-ätten se Birgitta Trottesdotter, Gregers Magnusson, Karl Magnusson, Magnus Karlsson
 Ekeblad från Rekarne se Magnus Eriksson
 Elef i Nibble 64
 Elin (Helena)
 –, abbedissa i Sko 42, 149
 – Andersdotter (två spetsar uppifrån) 77
 – Gustavsdotter (Tyrgils Knutssons ätt) 101
 – Jönsdotter, brorsdotter till Mats Jönsson 117
 – Jönsdotter, dotter till Jöns Bonde 43, 58, 62, 64, 67, 72, 148
 – Jönsdotter, hustru till Gisle Uddsson 78
 – Jönsdotter, änka efter Peter Djäkn 117
 – Magnusdotter, syster till Jöns Magnusson 146
 Erik, se även Ryning, Trolle
 – XIV 113
 –, kyherde i Hagby 103
 – i Torsätra 105
 – Andersson i Ingla 146, 154
 – Andersson i Testa 147
 – Bengtsson i Torsätra 97
 – Birgersson (stjärna), biskop i Strängnäs 69
 – (Esbjörnsson) i Torsätra 105
 – Guttormsson i Vreta, frman 70
 – Hansson, syssloman 103
 – Karlsson (Björnram från Uppland) 149 f
 – Karlsson (Vasa) 62
 – Larsson (Tibble-ätten) 26, 48, 77, 86 f, 137, 139
 – Magnusson, hertig 22
 – Matsson 170
 – Matsson i Djurby 165
 – Nilsson (Väsby-ätten) 26, 43, 58, 59, 61, 62, 72, 110, 133, 134, 170
 – Olsson 88
 – Ottesson (Björnram från Västergötland) 116
 – Persson (Soop) 124, 126
 – Stensson (Bielke) 22, 126
 – Torstensson i Skillsta 149
 – Turesson (Bielke) 145
 – Tönnesson (Tott) 87
 Erland i Mjöbro 102
 Ernst Johansson 160
 Esbjörn djäkns ätt se Märta Kristersdotter
 Filip Birgersson (?Aspenäs-ätten) 114
 – Petersson i Bredsjö, syssloman 40, 123, 149
 Finsta-ätten se Israel Erlandsson, Israel Petersson, Johan Ängel, Karl Erlandsson
 Fin-v-id Finvidsson dy (Frössviks-ätten) 69, 149, 150
 – Larsson (stjärna), prebendat 151
 Fleming, Lars 35, 66, 145
 Folke Johansson (Ängel), äbi 52
 – Jonsson (Fånö-ätten) 37
 Folkungaätten se Bengt Birgersson, Birger Magnusson, Erik Magnusson, Magnus Eriksson, Valdemar Magnusson
 Folkungaättens oäkta gren se Birger Karlsson, Gregers Bengtsson, Gregers Magnusson, Karl Birgersson, Magnus Gregersson, Margareta Magnusdotter
 Forstena-ätten se Hans Persson
 Frans Olofsson, kyherde i Ängsö 117
 Frössviks-ätten se Finvid Finvidsson, Kristina Finvidsdotter, Märta Finvidsdotter
 Fånö-ätten se Folke Jonsson, Johan Folkesson
 Färla, Karl Erikssons ätt, se Åke Bengtsson
 –, Tyrgils Klemenssons ätt, se Magnus Tyrgilsson
 Gabriel Kristersson (Oxenstierna) 35, 60, 63, 66, 67, 70, 140, 160, 169
 Gera se Karl Holgersson
 Gerd i Filke 95, 97

196 Personregister

- Gerdar Jönsson i Filke 95, 98, 100, 101, 137
Gere, son till Dotter 54
Gertrud, hustru till Olof Larsson i Ölsta 117
– Envastsdotter, änka efter Everhard Kansten 65, 85
– Martinsdotter, änka efter Erik Larsson 77
ginbalk belagd med sparrar se David Körning, Nils Krok
Gisle i Hällby 81
– Uddsson, väpnare 78
Gregers, kyherde i Börje 171
– Anundsson (hornbeprydd hjälm) 60, 69, 83 f
Gregers Bengtsson (Folkungaättens oäkta gren) 61, 62, 70 f, 72, 76, 77, 136, 137, 159, 170
– Magnusson (Eka-ätten) 116
– Magnusson (Folkungaättens oäkta gren) 41, 137, 153
– Magnusson i Hagby 93
– Nilsson (Väsby-ätten) 62, 67 f
Grip se Bo Jonsson
Gudmund Persson (Slatte) 170
Gumme i Vrå 149, 153
Gumsehuvud se Gustav Karlsson
Gunilla Johansdotter (Bese) 153
Gustav, se även Kafle
Gustav I 23, 41, 44, 50, 52, 63, 70, 81, 83, 86, 88, 89, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 123, 133, 147, 162, 164, 166
– Arvidsson (Sparre av Vik) 39, 49, 50, 81, 156
– Johansson (Tre rosor) 110, 113 f, 116, 147, 149, 150, 152, 160, 164, 165
– Karlsson (Gumsehuvud) 103, 110
Gyllenhorn se Jon Olofsson
Gyllenstierna se Karin Eriksdotter, Kristina Nilsdotter, Nils Eriksson
Gädda se Kristina Johansdotter
Görtz, se även Ramborg Kortsdotter
–, Eggert (Kortsson), kantor 38, 72, 86
–, Jesper (Kortsson) 38, 72, 159
–, Kort 38
Görvel Fadersdotter (Sparre av Hjulsta och Ängsö) 39, 68, 85
Halle i Åland 170
Hammersta-ätten se Märta Nilsdotter, Nils Erengisleson
Hamra-ätten se Lars Jönsson, Per Inge-mundsson, Per Larsson
Hans, se även Kraft, Skörbytta
– Andersson i Örsunda 89
– Persson (Forstena-ätten) 140
– Petersson 160, 161
– skrivare, (fogde?) 87
Harald Knutsson (Soop) 26
– Olofsson (Lossa-ätten) 140
Hedfar i Berga 159
Hegle se Peter Åkesson
Hemming i Gällsätra 168
– i Mosunda 113
– Nilsson, äbi 27
Henrik Dume 102
– Karlsson, äbi 69, 149
hjorthorn se Jöns Finnsson, Törne Karlsson
hjälm, hornbeprydd se Gregers Anundsson
Holger Bengtsson i Sjö, frman 112, 132
Holmfrid, hustru till Megintor i Vreta 70
Holmsten i Torsätra 104
Holmvast i Holmbro 137
– i Vallby 104, 105
– Stumpe 42
Honorius III, påve 26, 47, 52, 79, 81, 87, 90, 94, 95, 97, 98, 100, 101, 102, 104, 145, 170
Håkan i Hesta 79
– Magnusson (Magnus Marinassons ätt) 81
Hård, Peder 42
Inge i *Nyby 65
– Gulleson (?böjd arm) i Onsiike 60, 148
Ingeborg, änka efter Mats Jönsson i Tuna 115
– Nilsdotter, hustru till Magnus Johansson 37, 41, 85, 87
– Nilsdotter (kluven sköld, vänstra fältet tre gånger styck-a-t) 60, 61, 67, 69, 83, 153

- Nilsson (Sparre av Tofta) 111
- Petersdotter (vingat svärd) 61
- Ingegärd Haraldsdotter (två sparrar) 150, 172
- Larsdotter (en bjälke) 98, 101
- Ingemund i *Nyby 65
- i Testa 150
- Ingevald i Ubbby 67
- i Vreta, firman 70
- Ingrid i Navesta 65
- Isar i Homrom 124
- Israel Erlandsson (Finsta-ätten), biskop 46
- Petersson (Finsta-ätten), domprost 38

- Jacob i Skornome, fogde 103
- i Tuna, bryte 67
- Eriksson i Brunna 60, 63, 94, 136
- Jönsson, kyherde i Västeråker, senare syssloman, fogde 156
- Ulfsson (örnfot), äbi 156
- Västgöte till Sjö 26, 112, 113
- Jarler, äbi 26
- Jean de Herbouville 160, 161, 163
- Joakim Björnsson (Västerby-ätten) 150, 172
- Johan (Johannes, Jon), se även Slaweka, Ängel
- i Hässle 63
- i Risslinge 46
- i Vantbrunna 52
- Bonde ? i Focksta 96
- Filipsson i Kibrinna 172
- Folkesson (Fånö-ätten) 101, 148
- Gerdarsson i Filke, väpnare 95
- Johansson (Ängel) 52
- Larsson (Almö-ätten) 123
- Larsson i Tuna 115
- Nilsson, bror till Olof Nilsson i Bro 126, 171
- Nilsson i Bredsjö, frman 123, 126
- Olofsson (Gyllenhorn) 23, 87, 133
- Olofsson, ?brorson till Björn Petersson (björnram) 161
- Pedersson (Bååt) 144, 145
- Rävskinn, fogde 22
- Styrbjörnsson (Sandbro-ätten) 43

- Turesson (Tre rosor) 110, 116, 147, 149, 152
- Johanna Andersdotter, hustru till Magnus Larsson i Höja 78
- Johannes se Hans, Johan, Jöns
- Jordanus, syssloman, kyherde i Börje 46
- Jöns, se även Bonde
- i Filke 95
- i Vallby 105
- i Örsunda 89
- Bengtsson i Måsta 44
- Bengtsson (Oxenstierna) d ä 111, 149
- Bengtsson (Oxenstierna) d y, äbi 145
- Eriksson (Lykke), Fogde 151
- Finne i Åland (Österby) 171
- Finnsson (hjørthorn) 98
- Gereke (Lodehat), äbi 117, 132
- Gerdarsson i Ekbolanda 95
- Ivarsson (Liljeörn) 88
- Jönsson (Liljeörn) 88
- Larsson (två spetsar uppifrån) 67
- Magnus i Håga, väpnare 146
- Matsson, ?frman 114
- Olofsson i Onrike, väpnare 147, 148, 150
- Olofsson i Redbro, väpnare 160
- Olsson i Ölsta 88
- Persson i Västerby 170
- Jöran Johansson (Rosenhane) 122, 123, 124, 125
- Åkesson (Tott) 41, 42, 63, 114, 124, 127, 144

- Kafle, Gustav 88
- Kansten, Everhard 65
- Karin se Katarina
- Karl, dominikanbroder 70
- i Hesta 85
- Bengtsson (Månesköld) 125, 126, 145, 149, 152, 153
- Bengtsson (Örnfot) 102
- Birgersson (Folkungaättens oäkta gren) 38
- Eriksson (Björnram från Uppland) 60, 96, 140
- Erlandsson (Finsta-ätten), kanik 37, 38, 40, 42, 48, 161, 165

198 Personregister

- Holgersson (Gera) 115
- Ingeborgsson, frman 83
- Johansson (Ängel) 52
- Knutsson (Bonde) 69, 114
- Knutsson (Örnfoot) 76
- Kristiernsson (Vasa) 39, 145
- Magnusson (Eka-ätten) 77, 117, 162
- Magnusson (Örnfoot) 111
- Nilsson, ? bror till Ingeborg Nilsson 69
- Nilsson frman 93
- Ulfsson (Sparre av Tofta) 43, 58, 110
- Karlösa-ätten se Margareta Knutsdotter
- Kase, Magnus 111
- Katarina (Karin)
 - , änka efter Erik Matsson
 - Eriksdotter, hustru till Erik Nilsson 43, 61, 62
 - Eriksdotter (Gyllenstierna) 103
 - Eriksdotter (Väsby-ätten) 62
 - Karlsdotter (Sture) 40, 79, 100
 - Larsdotter till Sparsta 160
 - Magnusdotter (Porse) 102
 - Nilsson (Bese) 87
 - Nilsson (Sparre av Ellinge) 50
 - Stensdotter (Bielke) 39, 45, 49, 50, 60, 64, 89, 96, 100, 135
- Kerstin se Kristina
- Kettil (Kjell) Nilsson (Bölja från Uppland) 122, 123, 124, 125, 127
- Kettilvast i Säby 55
- klöverblad, tre, se Kristina Sigmundsdotter, Sigmund Keldorsson
- Knut, se även Posse
 - , vikarie, kyherde ? i Vendel 46
 - Eriksson, kung 54
 - Eskilsson (Banér) 112
 - Haraldsson (Soop) 151
 - Johansson (Bese) 114
 - Magnusson (Tyrgils Knutssons ätt) 101
 - Nilsson (Sparre av Ellinge) 49, 50
- Kolhammar-ätten se Sten Eriksson
- Kraft, Hans 58, 65
- Krister Larsson (Siöblad) 126, 127
- Kristiern Nilsson (Vasa) 22, 145
- Kristina (Kerstin)
 - i Björk 156, 160
 - Bengtsdotter (Königsmark) 61, 62, 76 f, 77, 136, 137, 170
 - Bengtsdotter (Oxenstierna) 111
 - Envastsdotter, änka efter Hans Skörbytta 59
 - Finvidsdotter (Frössviks-ätten) 149
 - Gregersdotter 152
 - Johansson (Gädda) 102
 - Johansson (Sandbro-ätten) 152
 - Karlsdotter (Bonde) 110
 - Knutsdotter (Aspenäs-ätten) 102
 - Kristiernsdotter (Vasa) 145
 - Larsdotter, hustru till Bengt Johansson (tandskura) 133
 - Larsdotter, hustru till Holger Bengtsson 112, 132
 - Larsdotter (lilja) 146, 148
 - Magnusdotter (Magnus Marinassons ätt) 88
 - Matsdotter, dotter till Kristina Nilsson (Björn Ingulfssons ätt) 68
 - Nilsson (Björn Ingulfssons ätt) 68
 - Nilsson (Gyllenstierna) 66, 70, 110, 147, 148, 150, 164, 165
 - Nilsson (tre vädurhorn) 67, 160
 - Pedersdotter (tre rutor) 39, 49, 50
 - Sigmundsdotter (tre klöverblad utan stjälkar balkvis i balk) 135
 - Åkesdotter (Tott) 144
- Krok, Nils (ginbalk belagd med sparrar) 26, 43, 67, 160
 - , Olof i Onrike, frman 148
- Krummedige se Agneta Eriksdotter, Ebba Eriksdotter, Margareta Eriksdotter
- Königsmark se Kristina Bengtsdotter
- Körning, David (ginbalk belagd med sparrar) 115
- Lanke, Sigvard 70, 71, 136
- Lars (Lasse), se även Fleming
 - , kyherde i Västeråker 156
 - i Gräna, bryte 58
 - i Helgesta 146
 - i Käfflöt 135
 - i Nibble 64
 - i Salnecke 84
 - i Sundby 150

- i Tibble 48
- i Torresta 165
- i Torsätra 105
- i Önsta 132
- Andersson i Böksta 40
- Birgersson (Siöblad) 123, 126, 127, 128, 172
- Björnsson 43
- Eriksson i Torsätra 105
- Eriksson i Ärnesta 63
- Eriksson (Björnram av Skälby) 115, 135
- Guttormsson 136
- Johansson (Ängel) 52
- Jespersson (Cruus af Edeby) 66, 70, 87
- Jönsson (Hamra-ätten) 115
- Kopesson i Torresta 165
- Matsson, kyherde i Holm 113
- Matsson ? i Ransta 83
- Mårtensson i Tuna 136, 171
- Nilsson i Tuna 115
- Olofsson, borgmästare i Uppsala 26
- Olsson i Bragby 132, 133
- Olsson i Broby 123
- Petersson i Lund 136
- Petersson (lilja) 148
- Petersson (spets från vänster) i Vreta 61, 70
- Salomonsson (balk belagd med sparre) 43
- Staffansson i Kibrunna 135
- Timmesson (styckad sköld med halv lilja) i Sjö 112, 113
- Turesson (Tre rosor) 35, 66
- Ulfsson (Ama) 101
- lejon se Ramfrid Gustavsdotter
- Leijonhufvud se Abraham Eriksson, Sten Abrahamsson
- lilja se Kristina Larsdotter, Lars Petersson, Skering Larsson
- Liljeörn se Jöns Ivarsson, Jöns Jönsson, Måns Ivarsson
- Lillie af Gregers Matssons ätt se Anna Bengtsdotter, Brita Bengtsdotter, Mats Gregersson
- Lodehat se Jöns Gerekeson
- Lossa-ätten se Birger Olofsson, Harald Olofsson
- Lucia (ginstyckad sköld), dotter till Sigvard Lanke 70, 71, 136
- Lydeke Abelsson, biskop 77
- Lykke se Jöns Eriksson
- Magdalena Karlsdotter (Bonde) 69, 110
- Magnus, se även Kase
- Anundsson (kluven sköld, vänstra fältet tre gånger styckat) 83
- i Torsätra 105
- Bengtsson (Natt och Dag) 87
- Birgersson (båt) 102
- Eriksson, kung 47, 49, 80, 101
- Eriksson (Ekeblad från Rekarne) 123
- Gregersson (Folkungaättens oäkta gren) 82
- Håkansson (Magnus Marinassons ätt) 66, 87
- Johansson (Ängel) 37, 41, 42, 52, 58, 67, 78, 85, 87, 98
- Karlsson (Eka-ätten) 82, 111, 115
- Larsson i Höja 78
- Marinassons ätt se Håkan Magnusson, Kristina Magnusdotter, Magnus Håkansson, Märta Magnusdotter
- Nilsson (Björn Ingulfssons ätt) 69
- Nilsson (Väsby-ätten) 62, 67 f, 72, 159
- Tyrgilsson i Gymninge, frman 109, 117
- Tyrgilsson (Färla, Tyrgils Klemenssons ätt), kanik 83
- Malin i Skälsta 105, 132
- Malsta-ätten se Birger Gregersson
- Margareta (Märta)
- , dotter till Björn Ingulfsson 65
- , hustru till Björn Ingulfsson 65
- , Sigmund Keldorssons mfl tjänarinna 135
- Arvidsdotter (Sparre av Vik) 49, 50
- Eriksdotter (Krummedige) 145
- Finvidsdotter (Frössviks-ätten) 149
- Gervinsdotter, hustru till Peter Eriksson (Tibble-ätten) 105
- Karlsdotter (Sparre av Tofta) 50, 89
- Knutsdotter (Karlösa-ätten) 145, 149, 152, 153
- Kristersdotter (Esbjörn djäkns ätt)

200 Personregister

- 123, 126, 127, 128, 172
- Kristersdotter (Siöblad) 127
- Lagesdotter (Brok) 23, 35, 49 f, 156
- Magnusdotter (Folkungaättens oäkta gren) 82
- Magnusdotter (Magnus Marinassons ätt) 66, 164
- Mickelsdotter (växt) 42, 44
- Nilsson (Hammersta-ätten) 164
- Margit Larsdotter, änka efter Lars Björnsson 43
- Martin se Märten
- Mats (Mattias)
- Gregersson (Lillie), biskop 170
- Jönsson i Tuna, väpnare 115, 117
- Larsson i Torresta 63, 166
- Larsson (Årby-ätten) 26
- Mickelsson, skrivare 26
- Nilsson i *Sundby 114
- Persson i Skillsta 97, 162
- Ragvastsson (spettskura) 145
- Megintor i Vreta, ? frman 70, 71
- Meginvast i Torresta 165
- Måg i Höja 81
- Månesköld se Karl Bengtsson
- Måns Ivarsson (Liljeörn) 152
- Persson (Silfversparre) 124, 125, 127
- Märten (Martin)
- i Hällby 81
- i Mosunda 111
- i Vettersta 105
- i Årke 87
- i Åland (Österby) 171
- Jakobsson, prebendat 99
- Natt och Dag se Birgitta Bengtsdotter, Magnus Bengtsson, Nils Bosson
- Nicolaus se Klas, Nils
- Nils (Niklas, Niklis), se även Krok, Rynning
- i Furuby 132
- i Hässle 63
- Abjörnsson (Sparre av Tofta) 38, 82, 86, 111
- Allesson, äbi 26, 38, 42, 110
- Björnsson (Björn Ingulfssons ätt) 71
- Björnsson i Mosunda 111
- Bosson (Natt och Dag) 64, 69, 135,

- 152
- Erengisleson (Hammersta-ätten) 66, 164
- Eriksson i Blacksta 165
- Eriksson (Gyllenstierna) 69
- Fadersson (Sparre av Hjulsta och Ångsö) 99, 101
- Gregersson (kluven sköld, vänstra fältet tre gånger styckat) 153
- Hemmingsson 37
- Jespersson (Cruus af Edeby) 44, 63
- (Klas) Johansson, prebendat 43
- Jönsson (Oxenstierna) 40
- Kettilsson äbi 43, 46, 164
- Klasson (Sparre av Ellinge) 23, 35, 49, 50, 60, 89, 96, 128, 150, 156, 164, 172
- Kristiernsson (Vasa) 98
- Larsson till Järna 115, 139
- Lång i Bjurvalla 145
- Matsson (tre vädurhorn) 112, 132, 140
- Månsson i Skälsta 132, 134, 138
- Persson i Uby 123
- Petersson, systerson till Kerstin Gregersdotter 152
- Petersson i Vrå, frman 146, 153
- Petersson (vingat svärd) 25, 43, 61
- Torstensson, fogde 23

- Olof, se även Varg
- , bror till Mats Nilsson i *Sundby 114
- i Björk 160
- i Bärby 133
- i Gräna, bryte 58
- i Gymninge 110
- i Häljebolsta 162
- i Kölva 169
- i Lund 136
- i Måsta 44
- i Tibble, kyrkolandbo 48
- i Tibbleby 151
- i Årke 86
- Arvidsson (Båt av Billa) 123, 126
- Bengtsson (spets uppifrån) 43
- Henriksson till Björnäs 88, 115, 152
- Ingemundsson, ? frman 146
- Jakobsson i Skornome 103

- Jönsson (Stensta-ätten) av Munsö 38, 43, 140
- Karlsson, frman 43
- Larsson i Mosunda 111
- Larsson i Sjö, frman 112, 113
- Larsson i Ölsta 117
- Magnusson i Eka 94
- Martinsson i Hällby, hdshövd 25, 81
- Matsson i Helgesta 146
- Mårtensson i Högsta 44, 87, 133
- Nilsson i Balingstaby, Birger Karlssons sven 38
- Nilsson i Bro, frman 126, 171
- Nilsson i Ängelsta 154
- Nilsson i Ärnesta 166
- Skinnare i Focksta 96
- Ospak i Tuna, bryte 67
- Otte Olofsson (Svinhufvud), biskop 160
- Ulfsson (Björnram från Västergötland) 116
- Oxenstierna se Arvid Bengtsson, Bengt Jönsson, Bengta Bengtsdotter, Gabriel Kristersson, Jöns Bengtsson, Kristina Bengtsdotter, Nils Jönsson, Sten Kristiernsson
- Pernilla Nilsson (Sparre av Ellinge) 39, 45, 50, 59, 99, 131, 134, 140, 164, 171
- Peter (Peder, Per), se även Djäkn, Hård
 - , prost i Ramsta 26
 - i Bonäs 39
 - i Enberga, hdshövd 25
 - i Hacksta 60
 - i Nibble 64
 - i Skälsta 138
 - i Svista 138
 - Andersson 154
 - Andersson i Stabby 151
 - Andersson i Testa 171
 - Andersson i Tuna 115
 - Bengtsson i Torsätra 41
 - Birgersson (Björnram av Skälby) 115
 - Eriksson i Hällby 81
 - Eriksson (Tibble-ätten) 40, 48, 77, 103, 105
 - Filipsson (Rumby-ätten), äbi 41, 101
 - Ingemundsson (Hamra-ätten) 115
 - Jönsson i Vantbrunna 52
 - Karlsson (två stjärnor) 132, 133
 - Kristersson (Siöblad) 123, 126, 127
 - Larsson i Sjö, frman 112
 - Larsson i Ubby 59, 64, 133
 - Larsson i Önsta 133
 - Larsson (Hamra-ätten) 68, 70, 115
 - Magnusson (?kluvan sköld med två balkar i vänstra fältet) 110
 - Nilsson, ?frman 140
 - Nilsson i Ölsta 110, 117
 - Olofsson, ?brorson till Björn Petersson (björnram) 161
 - Olofsson, fogde 22, 104
 - Olofsson i Skillsta 132, 151
 - Olsson i Ransta 83
 - Olsson i Vallby 105 f
 - Persson (Svart) 160
 - smed i Meshattsund 110
 - Torstensson (tre strålar) 151
 - Turesson (Bielke) 50
 - Vit 42
 - Åkesson (Helge) 164
 - Pinnow se Birgitta Arentsdotter
 - Porse se Katarina Magnusdotter
 - Posse, Knut 53
 - Påvel i Skälsta 138
 - Ragna Birgersdotter, hustru till Tideke Speckin 43
 - Ragnfrid Gregersdotter 84
 - Ragnhild, änka efter fogden Peter Olofsson 104
 - Eriksdotter, hustru till Birger Karlsson 38
 - Hinzsdotter 59
 - Nilsson i Skärplinge 43, 111
 - Spjälbodesdotter, hustru till Björn Ingulfsson 54, 58, 63, 64, 65, 67, 71
 - Svendsdotter, hustru till ?Jöns Bonde 62
 - Ragnvald i Brunna 54
 - i Vallby 104
 - Ingesson 43, 164
 - Ramborg Gustavsdotter (Sparre av Vik) 156
 - Israelsdotter (And) 35, 49, 83, 89,

- 146, 150, 152, 155 f, 159, 163
 – Kortsdotter (Görtz) 43, 58, 59, 62, 72, 86, 110, 170
 Ramfrid Arvidsdotter (Sparre av Vik) 35
 – Gustavsdotter (Lejon) 42
 Ribbing, Sven 139
 Rogge, Kort, ärkedjåke 105
 Roos av Ervalla se Brita Jönsdotter
 Rosenhane se Jöran Johansson
 Rumby-ätten se Peter Filipsson
 rutor, tre se Kristina Petersdotter
 Rynning, Erik 170
 – , Nils 63, 71, 101, 102, 135, 136, 170
- Sandbro-ätten se Johan Styrbjörnsson, Kristina Johansdotter
 Sasse, Staffan 42
 Sigfrid Pedersson (halvt djur), son till Margit Larsdotter 43
 Sigmund Keldorsson (tre klöverblad utan stjälkar balkvis i balk) 109, 135
 Sigrid 115
 – Eskilsdotter (Banér) 69, 82, 83, 110, 115, 137, 164, 165
 Sigurd i Björnome 77
 Sigvast i Ubby 67
 Silfversparre se Måns Persson
 Simon Dalkarl 139
 Siöblad se Birgitta Kristersdotter, Kristers Larsson, Lars Birgersson, Märta Kristerdotter, Per Kristersson
 Skering Larsson (lilja), väpnare 164
 sköld, delad, med stolpe i övre fältet se Lars Jönsson
 – , kluben, med halv lilja och balk se Birgitta Gustavsdotter
 – , kluben, vänstra fältet tre gånger stycakat se Ingeborg Nilsdotter, Magnus Anundsson, Nils Gregersson, Peter Magnusson
 – , styckad, med halv lilja se Lars Timmesson
 Skörbytta, Hans, borgare i Uppsala 59
 Slatte se Gudmund Persson
 Slaweka, Johan 105
 Soop se Erik Persson, Harald Knutsson, Knut Haraldsson
- sparrar, två se Ingegärd Haraldsdotter
 Sparre av Ellinge se Karin Nilsdotter, Knut Nilsson, Nils Klasson, Pernilla Nilsdotter.
 – av Hjulsta och Ängsö se Anna Bengtsdotter, Görvel Fadersdotter, Nils Fadersson
 – av Tofta se Ingeborg Nilsdotter, Karl Ulfsson, Margareta Karlsdotter, Nils Abjörnsson, Ulf Abjörnsson
 – av Vik se Arvid Arvidsson, Arvid Gustavsson d ä, Arvid Gustavsson d y, Birgitta Gustavsdotter, Gustav Arvidsson, Margareta Arvidsdotter, Ramborg Gustavsdotter, Ramfrid Arvidsdotter
- Speckin, Tideke 43
 spets från vänster se Lars Petersson
 – uppifrån se Olof Bengtsson
 spetsar, två uppifrån se Elin Andersdotter, Jöns Larsson, Olof Jönsson
 spetsskura se Mats Ragvastsson
 spänne se Birgitta Larsdotter
 Staffan, se även Sasse
 – i Höja 81
 Stallare se Sten Petersson
 Stefan, äbi 54
 Sten, se även Sture
 – Abrahamsson (Leijonhufvud) 154
 – Bengtsson (Bielke) 70
 – Bengtsson (Ulv) 41
 – Eriksson (Kolhammar-ätten) 44, 139 f
 – Kristiernsson (Oxenstierna) 50
 – Ottesson (Björnram från Västergötland) 116
 – Petersson (Stallare) 62
 – Stensson (Bielke) 82, 86, 111
 – Turesson (Bielke) d ä 45, 49, 89, 131, 134 f, 140
 – Turesson (Bielke) d y 48 f
 Stensta-ätten se Olof Jönsson
 stjärna se Finvid Larsson
 stjärnor, två se Peder Karlsson
 Stock, Ulf 62
 strålar, tre se Peter Torstensson
 Strånge i Ströja 81
 Strömsta-ätten se Birgitta Olofsdotter
 Sture, se även Katarina Karlsdotter,

- Svante Nilsson
 – , Sten d y 23, 147, 148, 150, 164
 – , Svante Stensson 148
 Svante, se även Sture
 – Nilsson (Sture) 23, 156
 Svart se Per Persson
 Svarte Skåning se Åke Jönsson
 Sven, se även Ribbing
 – Jonsson, ?frman 40
 – Mule (bjälke belagd med tre liljor) 61
 Svinhufvud se Otte Olofsson
 svärd, vingat se Ingeborg Petersdotter,
 Nils Petersson
- tandskura se Bengt Johansson
 Tibble-ätten se Erik Larsson, Peter
 Eriksson
 Timme Olofsson i Sjö, frman 112, 117
 Tomas i Focksta 60
 Torbjörn i Tuna 67
 Tord, prior i Eskilstuna 47
 – i Ännesta 71
 – Gunnarsson, biskop 69
 – Rörriksson Bonde 153
 Tore i Skillsta 149
 Tott se Erik Tönnesson, Jöran Åkesson,
 Kerstin Åkesdotter
 Tre rosor se Gustav Johansson, Johan
 Turesson, Lars Turesson
 Trolle, Arvid 102, 103, 149
 – , Birger d y 102
 – , Erik 62, 64, 71, 72, 102, 103, 136,
 137, 149, 170
 Truls Björnsson, väpnare 160
 – Hake, borgare i Sthlm 160
 Tubbe i Älvesta 71
 Ture Bengtsson (Bielke) 49, 50, 60, 134,
 140
 – Pedersson (Bielke) 66
 – Stensson (Bielke) 102
 Tyrgils i Gymninge 110
 – Knutssons ätt se Elin Gustavsdotter,
 Knut Magnusson
 Törne Karlsson (hjorthorn) 41
- Ugerup, Axel 160
 Uggla se Arvid Klasson
 Ulf, se även Stock
- i Säby 65
 – Abjörnsson (Sparre av Tofta) 135
 – Björnsson i Säby, frman 65
 Ulv se Anund Stensson, Bengt Arents-
 son, Bengt Filipsson, Sten Bengtsson
- Valdemar Magnusson, hertig 22, 27, 40,
 48, 58, 70, 71, 79, 80, 81, 82, 94, 97,
 100, 103, 105, 132, 135, 136, 146, 161
 Varg, Olof 62
 Vasa se Birgitta Kristiernsdotter, Erik
 Karlsson, Karl Kristiernsson, Kristi-
 ern Nilsson, Kristina Kristiernsdot-
 ter, Nils Kristiernsson
 vädurhorn, tre se Kristina Nilsdotter,
 Nils Matsson
 Väsby-ätten se Anna Eriksdotter, Erik
 Nilsson, Gregers Nilsson, Katarina
 Eriksdotter, Magnus Nilsson
 Västerby-ätten se Joakim Björnsson
 växt se Margareta Mickelsdotter
- Åke Bengtsson (Färla, Karl Erikssons
 ätt) 41, 42, 63, 124, 127, 144, 149
 – Jönsson (Svarte Skåning) 22
 Årby-ätten se Barbro Larsdotter, Mats
 Larsson
- Ängel, se även Bengt Johansson, Folke
 Johansson, Johan Johansson, Karl Jo-
 hansson, Lars Johansson, Magnus Jo-
 hansson
 – , Johan, d ä 52
 – , Johan (Finsta-ätten) 42, 46, 98, 153
- örn se Cecilia Sigmundsdotter
 Örnflycht se Bengt Arentsson, Brita
 Arentsdotter
 Örnfot se Karl Bengtsson, Karl Knuts-
 son, Karl Magnusson
 örnfot se Jakob Ulfsson

Register över kyrkliga institutioners godsinnhav

Registret avser kyrkors, klostrens och andra kyrkliga institutioners godsinnhav inom undersökningsområdet under medeltiden fram till 1540. Hänvisningar till dessa institutioners (liksom kronans) godsinnhav efter 1540 kan erhållas i tabellerna över antalet jordeboksenheter (s 30 f och resp sockeninledning). Dessa tabeller utgör ett viktigt komplement till nedanstående register, eftersom kyrkornas och klostrens godsinnhav till stora delar är känt endast genom efterreformatoriskt material.

- Balingsta kyrka: 38 (Balingstaby), 40 (Böksta), 44 (Kumla), 45 (Norsta), 48 f (Tibbleby), 78 (Grytaby), 96 (Focksta), 147 (Ingla)
- Dalby kyrka: 57 (Dalby), 58 (Gräna), 63 (Hällberga), 64 (Hässle), 66 (Säby) 67 f (Ubby), 69 (Viggeby), 71 (Älvesta)
- Giresta kyrka: 150 (Testa)
- Gryta kyrka: 78 (Eningböle), 78 f (Grytaby), 79 (Hesta), 80 (Husby), 81 (Höja), 83 (Ransta)
- Järlåsa kyrka: 124 (Bredsjö), 124 (*Ermundeboda), 124 (Hasselbo), 168 (Gällsättra)
- Hagby kyrka: 40 (Böksta), 47 (Säva), 79 (Hesta), 81 (Höja), 87 (Ölsta), 93 (*Aby), 94 (Brunna), 94 (Eka), 95 (Ekbolanda), 95 (Filke), 96 (Focksta), 97 (Forsa), 98 f (Hagby by), 100 (Hillinge), 101 (*Iormusi), 101 (*Horsmiraland), 101 (Möjbro), 102 f (Skornome), 103 f (*Swiinwggla), 104 (Torsättra), 105 (Vallby), 134 (Bärby), 138 (Skälsta), 145 (Friberga), 170 (Åland)
- Holms kyrka: 111 (Mosunda), 115 (Tuna)
- Klara kloster: 40 (Böksta), 43 (Kumla), 47 (Säva), 68 f (Viggeby), 77 (Björnome), 83 f (Salnecke)
- Ramsta kyrka: 132 (Bragby), 135 (Lund), 136 (Navesta), 137 f (Skälsta), 138 (Svista), 139 (Torsbro)
- S:t Eriks kapell i Uppsala: 137 (Skälsta)
- Sigtuna dominikankonvent: 48 (Tibble), 71 (Ännesta), 159 (Berga)
- Simtuna kyrka: 48 (Tibble)
- Sko kloster: 42 ff (Kumla), 45 (Norsta), 52 (Väntbrunna), 58 (Gräna), 58 (Grävsta), 59 (Gunggräna), 59 f (Hacksta), 64 (Hässle), 65 f (Säby), 67 (Tuna), 76 (Björnome), 82 (Ransta), 83 (Salnecke), 86 (Säva), 98 (Hagby by), 101 (*Horsmiraland), 110 (Gymninge), 115 (Tuna), 132 (Bragby), 133 (Bärby), 135 (Lund), 148 (Skillssta), 149 (Sundby), 150 (Testa), 154 (Ångelsta)
- Skogs-Tibble kyrka: 146 (Holmbro), 146 f (Ingla), 152 (Tibbleby)
- Strängnäs domkyrka: 69 (Viggeby)
- Torstuna kyrka: 78 (Grytaby)
- Uppsala domkyrka:
ospecificerat: 37 f (Balingstaby), 42 (Kumla), 46 (Risslinge), 69 (Viggeby), 70 (Vreta), 98 (Hagby by), 109 f (Gymninge)
biskopsbordet: 70 (Vreta), 79 (Hemmingsbo), 153 (Vrå)
preposituren: 54 (Dalby), 71 (Ännesta), 137 (Skälsta), 153 (Vrå)
kanonikatet Danmark (femte), kantorian: 150 (Testa)

- 4:e vicarian*: 37 f (Balingstaby)
5:e vicarian: 82 (Ransta)
S:t Andreas prebendor: 1. Gertrud Envavstsdotters prebenda: 65 f (Säby) – 2. Kristina Envavstsdotters prebenda: 59 (Hacksta)
S:ta Annas altare: 68 (Ubby), 86 f (Årke)
S:ta Annas prebenda: 1. Nils Bossons prebenda: 64 (Hässle), 69 (Viggeby), 135 f (Lund), 152 (Tjälinge) – 2. Nils Kroks prebenda: 43 (Kumla), 160 (Björk)
S:ta Helenas prebenda: 99 (Hagby by)
S:t Jakobs prebenda: 66 (Säby)
Johannes evangelistens prebendor: 1. Nils Abjörnssons prebenda: 38 (Balingstaby), 82 (Ransta), 86 (Säva), 111 (Mosunda) – 2. Nils Jönssons prebenda: 40 (Brunna), 79 (Hesta), 100 (Hillinge)
S:t Lars och S:t Eriks prebenda: 136 (Lund), 137 (Navesta), 170 (Åland)
Magnus Håkansson's prebenda: 87 (Ölsta)
S:t Mikael's och S:ta Annas prebenda: 38 (Balingstaby)
Omnium sanctorum: 152 (Tibbleby), 154 (Vrå)
Primässans prebendor: 45 (Norsta), 131 (Bodarna), 134 (Kibrunna), 140 (Årby)
S:t Sigfrids och S:t Mattias prebenda: 153 (Tjälinge)
Vårfrukoret's prebendor: 3. Törne Karlssons prebenda: 41 (Frövi, Fröviboda) – 4. Ture Bengtssons prebenda: 60 (Hacksta), 96 (Focksta), 140 (Årby) – okänd prebenda: 93 (*Aby)
fabrica och S:t Eriks-gods: 38 f (Balingstaby), 43 f (Kumla), 46 (Risslinge), 47 (Säva), 60 (Hacksta), 61 (Hammarby), 65 (Säby), 66 (Toppmyra), 67 f (Ubby), 72 (Ännesta), 76 f (Björnme), 78 (Eningböle), 78 f (Grytaby), 80 (Husby), 82 (Ransta), 84 (Salnecke), 85 (Säby), 94 (Brunna), 96 f (Focksta), 98 f (Hagby by), 100 (Hillinge), 101 (*Horsmiraland), 103 (*Sviinwggla), 105 f (Vallby), 115 (Tuna), 117 (Ölsta), 132 (Bragby), 134 (Bärby), 136 (Lund), 137 (Navesta), 137 f (Skälsta), 138 (Svistä), 139 (Söderby), 139 (Torsbo), 140 (Årby), 149 (Sundby), 150 f (Testa), 151 (Tibbleby), 162 (Häljebolsta), 164 (Sundby), 165 (Torresta)
 Uppsala helgeandshus: 40 (Böksta), 58 (Gräna), 67 (Ubby), 161 (Eneby), 165 (Torresta)
 Vadstena kloster: 87 f (Ölsta)
 Viby kloster: 54 (Dalby)
 Vårfruberga kloster: 114 (*Sundby)
 Vårfru (S:ta Maria) kyrka i Uppsala: 52 (Väntribrunna)
 Västeråkers kyrka: 146 (Holmbro), 159 (Berga), 161 (*Bodhom), 161 (Eneby), 163 (Högby, Lunda), 164 (Skälby)
 Västerås domkyrka:
ospecificerat: 114 (Säby)
Helga tre konungars altare: 117 (Ölsta)
okänd prebenda: 77 (Björnme)
 Ålands kyrka: 170 f (Åland)

Register över sätesgårdar

Registret avser de egendomar inom Hagunda härad, vilka vid något tillfälle under undersökningsperioden finns belagda som sätesgårdar. Årtalen anger det första och det sista året som sådana uppgifter finns; streck (–) mellan årtalen anger att gården kan antas ha varit sätesgård under hela den mellanliggande perioden, komma (,) mellan årtalen avskiljer enstaka uppgifter.

Balingsta sn

- Frövi 1292–94, s 41
- Tibble 1435–78, s 48
- Vik 1303-, s 49 ff
- Väntbrunna 1257, s 52

Dalby sn

- Hammarby 1376–90, 1424, 1447–70, s 60 f
- Säby 1380–81, 1409, s 65
- Tuna 1410, 1420, 1447, s 67
- Vreta 1291, 1369–81, 1409, 1451, s 70

Hagby sn

- Filke 1460, s 95

Holms sn

- Gymninge 1376, s 109
- Sjö 1409, 1424–26, 1459(?)–81, 1509–16, 1529–55, s 112 f
- Tuna 1439–43, s 115

Järlåsa sn

- Bredsjö 1352(?)–65, s 103

Ramsta sn

- Bärby 1421–24, 1450, s 133

Skogs-Tibble sn

- Onsike 1409, 1444, 1510–15, s 148
- Vrå 1386–90, 1448, s 153

- 1:3 Uppland, Tiundaland: Bälinge, Norunda och Rasbo härad (Olle Ferm, Sigurd Rahmqvist, Gunnar T Westin). Stockholm 1982.
- 1:4 Uppland, Tiundaland: Tierps, Våla, Vendels, Olands och Nordinghundra härad (Rune Janson, Sigurd Rahmqvist, Lars-Olof Skoglund). Stockholm 1974.
- 1:5 Uppland, Attundaland: Lyhundra och Sjuhundra härad (Sigurd Rahmqvist, Lars-Olof Skoglund). Stockholm 1986.
- 4:1 Småland: Norra och Södra Møre och Kalmar stad (Olle Ferm, Sigurd Rahmqvist, Lars Thor). Stockholm 1987.

Publiceras inom kort:

- 4:2 Småland: Handbörd och Stranda härad.
- 1:7 Uppland, Attundaland: Sollentuna härad, Danderyds och Ryds skeppslag.